

MEDELTE VASSDRAGKONSESJONER

(ERHVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIETILLATELSER)

X. TILLATELSER MEDDELT I 1923.

Innholdsfortegnelse.

	Side
1. Grytten kommune. (Regulering av Vernevatn samt fastsettelse av manøvreringsreglement) Kgl. resol. av 26de januar 1923	5
2. A/S Norsk Aluminium Co. (Leie av iuntil 80 000 el. hk. fra A/S Høyangfaldene). Kgl. resol. av 27de januar 1923. Jfr. kgl. resol. av 19de november 1915, bind III nr. 10 og kgl. resol. av 2nen april 1917, bind IV nr. 19 samt nr. 13 nedenfor	21
3. Rena Kartonfabrik A/S. (Erhverv av aktiemajoriteten i Rena Kraftselskap A/S). Kgl. resol. av 16de mars 1923. Jfr. kgl. resol. av 23de mai 1913, bind II nr. 22 og kgl. resol. av 3dje august 1917, bind IV nr. 25	51
4. Haugesund kommune. (Reg. av Litlevassdraget i Etne). Kgl. resol. av 20de april 1923	56
5. Gloppen kommune. (Ytterligere fristforlengelse). Kgl. resol. av 15de juni 1923. Jfr. bind II nr. 28 og 46 og bind IV nr. 28	60
6. A/S Skrankefos Træsliperi. (Ytterligere fristforlengelse). Kgl. resol. 13de juli 1923. Jfr. bind IV nr. 1, bind V nr. 15, bind VII nr. 4, bind VIII nr. 13 og bind IX nr. 8 samt nr. 10 nedenfor	63
7. Trondhjems kommune. (Planendring). Kgl. resol. av 10de august 1923. Jfr. kgl. resol. 6te juni 1919, bind VI nr. 7	64
8. Egersund bykommune. (Reg. av Hellelandsvassdraget samt fastsettelse av manøvreringsreglement). Kgl. resol. av 7de september 1923	75
9. Bortleie til Tårnelven Kraftaktieselskap av rettigheter i Kobholmvasdraget, reg. av vassdraget og kraftleie for A/S Sydvaranger fra Tårnelven Kraftaktieselskap. Kgl. resol. av 7de september 1923. Jfr. kgl. resol. av 19de mars 1920, bind VII nr. 1	92
10. A/S Skrankefoss Træsliperi m. fl. bruk. (Reg. av Trevatnene). Kgl. resol. av 21de september 1923. Jfr. nr. 6 ovenfor med henvisninger	105
11. A/S Lysefjord. (Ytterlige fristforlengelse). Kgl. resol. av 28de september 1923. Jfr. bind II nr. 1, bind III nr. 2 og 9, bind IV nr. 13	116
12. A/S Aura. (Ytterligere fristforlengelse). Kgl. resol. av 28de september 1923. Jfr. bind II nr. 29 og bind III nr. 6	123
13. A/S Høyangfaldene. (Fristforlengelse). Kgl. resol. av 28de september 1923. Jfr. bind III nr. 10, bind IV nr. 19 samt nr. 2 ovenfor	127
14. Sør-Trøndelag fylkeskommune. (Reg. av Samsjøen i Lundesokna). Kgl. resol. av 23de november 1923	131
15. Forandring av bestemmelsene for midlertidig regulering av Bygdin og Osensjøen. Den norske Regjerings resol. av 21de desember 1923. Jfr. bind IV nr. 32 og bind VI nr. 15	147

begjært at de skulle anse seg som tilfreds med den foreslåtte reguleringen. I den forbindelse er det også å merke seg at det ikke er gjort noen undersøkelser av vannføringen i området. Dette kan være av betydning for den videre utbyggingen av Vermevatn. Overingeniøren har derfor foreslått å gjøre undersøkelser av vannføringen i området før den endelige reguleringen blir vedtatt.

1. Grytten kommune.

(Regulering av Vermevatn).

Kgl. resol. av 26de januar 1923.

Med skrivelse fra vassdragdirektøren av 3dje oktober 1919 mottok departementet en av overingeniøren for Møre fylkes elektrisitetsforsyning på vegne av Grytten kommune innsendt plan med overslag for regulering av Vermevatn. Overingeniørens skrivelse av 9de september s. å. til vassdragdirektøren i sakens anledning tillater man sig å hitsette:

«Hoslagt tillater jeg mig å oversende gjennemslag av plan med tegning og overslag for regulering av Vermåen med min påtegningskrivelse til Grytten Elektrisitetskomite av 26de juli d. å. Ennvidere oversendes utskrift av Grytten herredsstyres beslutning av 28de juli d. å. samt skrivelse av 8de f. md. fra ordføreren i Grytten.

Idet jeg henviser til redegjørelsen for denne regulering bemerkes, at jeg har gått ut fra at kommunen ikke trenger konsesjon til dens utførelse. Vistnok medfører reguleringen en kraftinnvinning for Vermåen som ligger over den i reguleringslovens § 3 nevnte grense. Men da kommunen foretar reguleringen med hensyn på et fall i Rauma, og da kraftinnvinningen med hensyn på dette og nedenfor liggende fall ligger under konsesjonsgrensen, er reguleringen formentlig konsesjonsfri.

Hvad eiendomsretten til de av reguleringsarbeidene berørte grunnarealer angår, er jeg i tvil om den er privat eller om den tilhører staten. Under alle omstendigheter er arealene praktisk talt verdiløse, og jeg har gått ut fra at ingen grunnreiterinteresser er skadefidende ved reguleringen.

Det er derfor foreslått å gjøre undersøkelser av vannføringen i området før den endelige reguleringen blir vedtatt.

Vermevatn er tilgjengelig for undersøkelser og arbeidsvirksomhet kun ca. 3 måneder om året. Dette har været bestemmende for at man i så stor utstrekning som skedd har benyttet trekonstruksjoner. Dette er ennvidere grunnen til at man ikke på forhånd har forelagt saken for hr. direktøren, da det var nødvendig å igangsette arbeidet så snart planene var ferdige.

Jeg henleder oppmerksomheten på ordføreren uttalelse om refusjon av reguleringsutgiftene for så vidt disse får betydning for utnyttelsen av Vermåen. Formentlig vil det finnes rimelig at sådan refusjon i sin tid gis.

Jeg tillater mig å be om hr. direktøren uttalelse angående reguleringsplanene, om staten som eier av Vermåen har noget å bemerke med reguleringen og forøvrig om de foran omhandlede spørsmål.

På gjeldende reguleringsplan, samt utskrift av Grytten herredsstyres beslutning i møte 28de juli 1919 om regulerings utførelse tillikemed øvrige i skrivelser påberopte bilag tillater man sig å vedlegge.

Vassdragdirektøren uttalte i ovennevnte skrivelse til departementet følgende:

«Vermevatn ligger i Vermåen bielv til Rauma. Det fremgår av dokumentene at der er igangsatt reguleringsarbeider i nevnte vann for å øke vannføringen i den Grytten kommune tilhørende og utbyggede Stavemfoss i Rauma. Der er planlagt en samlet reguleringsheide av 3,7 m. hvorav opdemning 1,65 m. Overingeniøren bemerker at reguleringen vil medføre en kraftinnvinning i Vermåen som ligger over den i reguleringslovens § 3 nevnte grense, men da kommunen regulerer med hensyn på et mindre fall i

Rauma og kraftinnvindingen i dette og nedenforliggende fall ligger under konsesjonsgrensen går han ut fra at der ikke trenges tillatelse.

Der medfølger saken en henvendelse fra ordføreren i Grytten angående spørsmålet om hvorvidt staten er villig til å delta i utgiftene ved den omhandlede regulering. Han haaper at staten i sin tid ikke vil undra sig fra å refundere kommunen en så stor del av disse utgifter som synes å stå i rimelig forhold til den nyttiggjørelse som statens rettigheter vil opnå sammenlignet med de Grytten kommunale elektrisitetsverk erholder.

Overingeniøren oversender reguleringsplan og ber meddelt min uttalelse angående denne, om staten som eier av Vermeåen har noget å bemerke ved reguleringen og forevrig om de forannevnte spørsmål.

Jeg skal i sakens anledning anføre, at der i forbindelse med spørsmålet om innkjøp av vannrettigheter i Rauma m. v. er planlagt utnyttelse av 560 m. fall i Vermeåen. Man påregnet en kraftmengde på ca. 10 000 elektriske hestekrefter, hvorav det alt overveiende er innvunnet ved regulering i Vermevatn. Der var ved nevnte anledning planlagt et magasin på 20 millioner m.³, hvilket er noget mindre enn det Grytten elektrisitetsverk vil gjennomføre efter den foreliggende plan. Det turde efter dette være på det rene at den omhandlede regulering ikke kan gjennomføres uten tillatelse, jfr. reguleringslovens § 3, 3. litra d.

Man må ved en eventuell regulerings-tillatelse ordne sig så et fremtidig kraftanlegg i Rauma kan få full nytte av reguleringen når et sådant i sin tid kommer istann. Jeg er tilbøielig til å anta at dette best vil kunne skje ved at staten betinges adgang til på det tidspunkt å overta anlegget. Nærmere kan jeg på nærværende tidspunkt ikke uttale mig.

Med hensyn til den medsendte plans bygningstekniske side anføres følgende:

Det synes å fremgå av beskrivelsen at de projekteerte to dammer er tenkt utført av termun med vannfett spekning på vannsiden. Angående denne byggemåte skal ber-

merkes, at stenen må være av særlig god kvalitet og lagt i solid forband i gjennomgående skift. — Da der ved fullt magasin og stor flom vil strømme ikke så litet vann over kronen bør formentlig øverste skift i muren i sin helhet legges i cementmørtel. Av hensyn til eventuell optredende sugning på luftsiden bør videre de enkelte stener forsvarlig sammenbindes med bolter og klammerjern. Hvad lukene angår skal presiseres, at disse nedvaskt må kunne manøvreres ved en hvilken som helst vannstand.

Av hensyn til dammens beliggenhet høit tilfjells må dessuten alle trekonstruksjoner i særlig grad passeres beskyttet mot isgang ved anordning av islenser, grøvgrind eller lignende. Til slutning skal angående trekonstruksjonen anføres at påkjenningene i de forskjellige konstruksjonsdeler ikke må overstige de tillatelige.

Nærværende sak ligger således an at jeg har funnet å burde sende ovenstående uttalelse gjennom det ærede Departement. Da arbeidet som nevnt visstnok er igangsatt, bedes sakens ekspedisjon påskynnet mest mulig.

I henhold til det av vassdragsdirektøren anførte antokes pågjeldende reguleringsforetagendes gjennomførelse under hensyn til den derved påregnelige samlede tilvekst i vassdragets nyttbare kraftmengde å være avhengig av konsesjon efter reguleringsloven, hvorfor departementet under 14de november s. å. henstillet til kommunen å innsende andragende om konsesjon overensstemmende med reguleringslovens § 5.

Med påtegningsskrivelse fra fylkesmannen i Møre fylke av 10de februar 1920, mottok man derefter et av Grytten formannskap på kommunens vegne inngitt andragende datert 8de januar 1920, sålydende: «Grytten kommune søker herved i arbeidighet om tillatelse til å regulere Vermevata i overensstemmelse med vedlagte reguleringsplan datert 26de juli 1919.

Den ved reguleringen innvundne kraftmengde skal fordeles innen kommunen for å tilfredstille innvånerne behov for elektrisk kraft til belysning, oppvarming og drivkraft. Da Raumabassens anlegg er den

største abonnent ved kommunens elektrisitetsverk vil en økning av verkets ydeevne også ha nogen betydning for Raumbanens anleggsdrift.

Følgelig tillater man sig å henvide til de planer og den redegjørelse som er utarbeidet av fylkets elektrisitetsforsyningsvesen.

I en med andragendet innsendt redegjørelse fra overingeniøren for Møre fylkes elektrisitetsforsyning er anført følgende:

«Under henvisning til lov om vassdragsreguleringer av 14de desember 1917 § 5, skal jeg anføre følgende:

Ad litra a. Den fullstendige plan for Vermevatns regulering vil fremgå av projekt datert 26de juli d. å., der vedlegges. Etter planens fullførelse har jeg fra vassdragsdirektøren mottatt et kart over Vermevatn med nedslagsfelt i målestokk 1:5000, hvorav fremgår at Vermevatns areal ved nuværende lavvann er 5,886 km.² mens det etter fylkeskartet skulde være 6,5 km.² Uagtet der i planen av 26de juli d. å. av forsigtighetshensyn kun var regnet med et midlere sjøareal av 6 km.² ved magasinberegningen blir allikevel magasingevinsten noget mindre enn forutsatt.

Tar man hensyn til virkningene av sne og isdække i det regulerede basseng antar jeg man ved den planlagte regulering kan regne et magasin paa 20 millioner m.³ eller det samme som er planlagt av vassdragsdirektøren i forbindelse med erhvervelse av Raumafallene (jfr. st. prp. nr. 177 1917).

Da Vermevatn må påregnes uttappet under lavvannsperioden om vinteren, i hvilken tid det neppe har et større tilløp enn ca. 0,5 millioner m.³ bør der skaffes magasin for (praktisk talt) det hele årsavløp.

Der kan reises spørsmål om hvorvidt dette avløp er så stort at man kan påregne å få fyllt magasinet. Da nedslagsfeltet er ca. 9,51 km.² må der for å fyllt magasinet et tilløp av ca. 2,15 million km.³ pr. km.² eller ca. 68 liter pr. sek. km.² mens det gjennomsnittlige årlige avløp ved Stavaemfossen antagelig ligger omkring 1 m.³ pr. sek. km.².

Man skal i den anledning bemerke at det gryteformede nedslagsfelt til Vermevatn er omgitt av de høieste fjell i distriktet og at disse for en stor del er dekket av sne og isbreer. Man har således Vermetinn, 4 628 fot over havet, Storfjell 5 225, Hånadalstian 5 635 og Vermeå: 5 146 fot over havet. Selve Vermevatn ligger 3 711 fot over havet.

I nordre Mardølas nedslagsfelt, som vistnok ligger noget lengere ut mot havet, men hvor nedslagsfeltet ligger adskillig lavere, er der i en 4 årsperiode målt et gjennomsnittsavløp av ca. 70 liter pr. sek. km.². Man mener at det etter det anførte er berettiget å regne med et ret betydelig avløp for Vermevatn og bestyrkes heri ved lokal-kjentes utsagn som går ut på at Vermevatnets bekken årligårs fylles med meget store snemasser.

Når man etter dette skal velge reguleringshøide må det tas i betragtning at prisforskjellen for f. eks. 0,5 meter større eller mindre opdemning ikke er stor. Om derimot den valgte høide senere skulde vise sig for knapp vil merutgiftene ved påbygning og forandringer bli mange gange større enn besparelsen ved en tilsvarende innskrenkning nu vil bli.

Hvad angår vassdragsdirektørens bemerkninger om planene i skrivelse av 3dje oktober d. å., så vil der efter konferanse med vassdragsvesenets kontrollavdeling bli tatt hensyn til dem under utførelsen. Bemerkningene vil medføre en mindre forhøelse av flammens venstre side samt anbringelse av en isløse foran lukene. Disse tillikemed et par andre mindre endringer er inntegnet på vedlagte planer. De vil ikke i nogen vesentlig grad influere på overslaget. Man tilføier at reguleringsarbeidene blev påbegynt ihøst, men på grunn av vedvarende uveir sakk man ikke å utføre mere enn senkningen hvorav der også gjestår en del.

Ad litra b. Angående det ved reguleringen av Vermevatn innyundne antall naturhøestekrefter har man:

1. **Stavemsfoss: Vannføring i 350 dage før regulering 1,3 sm³ efter regulering 3,3 sm³**
 Antall innvendte naturkk. = $1\ 000(3,3 - 1,3) \cdot 8 = 210$

2. **Vermåens fall: mellom Vermåalssetren og Grytten elektriske verks inntaksbassin (Vannføring i 350 dage før regulering (etter 2 sekl/km.) = 0,184 sm³ efter regulering —, — = 1,800 sm³)**
 Antall innvendte naturkk. = $1\ 000(1,800 - 0,184) \cdot 560 = 12\ 000$

3. **Fall b. Rauma nedenfor Stavemsfoss.**

Ifølge opgave fra vassdragdirektøren meddelt i brosjyre «Vannkraften i det sydlige Norge» (1919) har man følgende utnyttbare fall i Rauma nedenfor Stavemsfoss:

Fossens navn	Utnyttbart fall m.	Beregnet turbin-kraft ved fullstendig regulering
Eiafoss — Skjervefoss	48	4 300
Kirkefoss — Skiriulen	50	4 200

Hvilke kraftmengder i naturhestetekreter der innvinnes i disse fall ved Vermevatns regulering savner jeg materiale til å bedømme.

Ad litra c. Såvidt man kan se vil regulering av Vermevatn ikke medføre skade eller ulempe for almene interesser som færdsel, fløtning eller fiske.

Ad litra d. Den neddømmede grunn ved Vermevatn består av verdiløs fjellgrus, der er betydningsløs som beitemark. Man har under disse omstendigheter trodd å kunne høste fra oppmåling av de neddømmede arealer, så meget mere, som disse i det bratte terrenget vil bli meget små.

Ad litra e. Angående vannslipningen fra Vermevatn skal bemerkes at denne vil ikke sikte på en uttapning av Vermevatn i vinterens lavvannsperiode. Den øvrige tid av året vil formentlig det naturlige tilsig fra det uregulerte felt være tilstrekkelig for kraftproduksjonen, således at Vermevatn er helt avstengt.

Nærmere bestemmelser angående manøvreringen ansees det ikke hensiktsmessig å fastsette på dette tidspunkt.

Ad litra f. Man tillater sig å henvise til hvad der er anført under litra b.

Ad litra g. På nærværende tidspunkt er det kun kraftanlegget i Stavemsfoss, der benytter Vermåens og Raumas vannføring året og døgnet rundt, mens et par flombruk (sagbruk) i Vermåen er i drift en kortere tid av året. For disse bruk vil reguleringen medføre fordelene ved en forkortet lavvannsperiode. Jeg har ikke funnet det påkrevd å innhente eierens uttalelse, så meget mere som staten formentlig er eier av de vannrettigheter som disse bruk benytter.

De med redegjørelsen fulgte arbejdsregninger vedlegges.

På foranledning har vassdragdirektøren under 29de mars 1920 avgitt følgende uttalelse angående andragendet:

«Kommunen er eier av den utbyggede Stavemsfoss i Rauma beliggende ca. 1 km. nedenfor Vermåens utløp i samme elv. Fallhøiden er 8 meter og anlegget oplyses å være utstyret med en maskingruppe på 250 turbinhestetekreter, likesom der er plass for et lignende aggregat. Minstevannføring i

850 av årets dager er ikke på meget nær tilstrekkelig til å produsere de nevnte 250 turbinhestekrefter og for å rette herpå er det gått igang med regulering i Vermevatn bestående i heving av 1,65 meter og senkning i så stor utstrekning at man får en samlet reguleringshøide på 3,7 meter. Med det derved opnåede magasin på omkring 20 millioner m.³ er der påregnet en regulert vannføring i den omhandlede foss på 3,9 m.³ motsvarende en samlet kraftydelse i kommunens fall på ca. 310 turbinhestekrefter. Kraftinnvinningen i nevnte fall angis å utgjøre 210 naturhestekrefter. — Reguleringsanlegget er beregnet å koste kr. 36.000.

Der finnes andre betydelig større fall i vassdraget, således i Vermåen omkring 560 meter, likesom der i Rauma nedenfor Stavemsfoss antas å være nyttbart omkring 100 meter. På nærværende tidspunkt er det vistnok bare Stavemsfoss som bruker vannføringen døgnet og året rundt, mens der opplyses å være et par flombruk (sagbruk) i Vermåen, som er i drift en kortere tid av året.

Reguleringen vil etter de meddelte opplysninger ikke bevirke skade eller ulempe for almenne interesser som ferdsel, fløtning eller fiske og den neddemmede grunn opplyses å bestå av verdiløs fjellgrus der ingen betydning har som beitemark. Nogen oppgave over de neddemmede arealer er derfor ikke meddelt. — Vermevatn er tenkt tappet i vinterens lavvannsperiode. Den øvrige tid av året er det naturlige tilsig fra det regulerede nedbørområde angitt å være tilstrekkelig til kraftproduksjonen så Vermevatn i denne tid kan holdes helt avstengt. Nærmere bestemmelser angående manøvreringen har fylkets overingeniør der har forberedt saken ikke ansett det hensiktsmessig å oppstille på dette tidspunkt.

Vassdragdirektøren bemerker at det turde være grunn til å la eierne av de omhandlede sagbruk i Vermåen få anledning til å uttale sig før saken optas til realitetsbehandling, jfr. i denne forbindelse at Vermevatn er tenkt å skulde være avstengt i den del av året da Stavemsfoss har vann nok på annen måte. Det turde muligens

også være opfordring til å høre om falleierne nedenfor Stavemsfoss vil ta del i foretagendet, jfr. reguleringslovens § 5. litra g. Forøvrig antar vassdragdirektøren at de meddelte opplysninger efter omstendighetene er tilstrekkelige til foretagendets bedømmelse, jfr. reguleringslovens § 5. — Behandlingen av damreglementet skulde ikke behøve å forsinke andragendets avgjørelse, men også denne side av saken bør forberedes. Jeg anbefaler derfor innhentelse av forslag fra overingeniøren.»

I skrivelse til fylkesmannen i Møre fylke av 19de mai nestefter bad man innhentet ansøkerens forslag til manøvreringsreglement samt tilveiebragt de av vassdragdirektøren påpekte yderligere opplysninger.

Med fylkesmannens påtegningskrivelse av 11te november 1921 mottok man saken tilbake bilagt med følgende av fylkets overingeniør utarbeidede forslag til manøvreringsreglement:

§ 1.

Regulert høivannstand	cote 11,30
» lavvannstand	» 7,60

Reguleringshøide	cote 3,70 m.
------------------	--------------

Cotehøiderne refererer sig til F. m. med vilkårlig ansatt høide = 10,00.

Den tillatte opdemningshøide skal betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

§ 2.

Kommunen kan holde lukene stengt i den del av året, da dens verk i Stavemsfossen har tilstrekkelig driftsvann fra den øvrige del av nedslagsfeltet. Når dette ikke er tilfellet sker vannslippingen, under hensyntagen til verkets behov og efter nærmere ordre fra reguleringsanleggets eier.

Flomvannføringen må ikke forøkes på grunn av manøvreringen.

§ 3.

Til å forestå manøvreringen antas norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

§ 4. Damvokteren har å påse at flomløpet ikke hindres av is eller lignende samt at dammen til enhver tid er i god stand.

§ 5. Damvokteren har å føre protokoll over avleste vannstande samt observere og notere, om det forlanges, regnmengder, temperatur m. v. Av denne protokoll sendes ved utgangen av hvert kvartal avskrift til vassdragdirektøren.

§ 6. Mulig tvist om dette reglement blir å avgjøre av vedkommende departement.

§ 7. Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen efter at vanfallseierne samt Grytten kommune har had anledning til å uttale sig.

Ved sakens innsendelse fulgte følgende uttalelse datert 21de oktober 1921 fra Grytten kommunale elektrisitetsverk i anledning dette reglementsforslag:

«Vi er enige i vedlagte forslag når undtas § 5, idet vi gjerne ser, at ordet «kvartal» forandres til halvår. For som Dere bekjent ligger Vermevatnet så langt tilfjells, at veir og føreforhold i vintertid til sine tider kan umuliggjøre tilsyn av damvokteren.»

Overingenøren for fylkets elektrisitetsforsyning har derhos ved innsendelsen under 1ste november s. å. bemerket følgende:

«Av dem, som foruten staten har rettigheter av betydning i Vermåen og de nedenforliggende fall i Rauma er det kun eieren av Fivamark Mr. Bromley Davenport, eier av halvdel av Eiafossen, som ikke har været gitt anledning til å uttale sig om de av Vassdragdirektøren omhandlede spørsmål. Verket uttaler herom på foranledning, at det har trødd det overflødig å fordelegge Mr. Davenport som bor i England spørsmålet om han vil delta i reguleringen. Jeg kan være enig heri.

Jeg henstiller, omridere at de forpliktelses som blir pålagt verket med hensyn til hydrologiske og meteorologiske observasjoner

må gjøres så lempelige som mulig, da verket går med innskrenket tilsyn og adkomsten til reguleringsanlegget er meget besværlig.

Saken har deretter været forelagt Høyesteret før Vassdrag og Elektrisitetsvesen et den 11de skrivelse av 31te januar 1922 har avgitt en endring, hvorefter man hitsetten

Grytten Kommune søker om tillatelse til å regulere Vermevatn for økning av vannføringen i sitt fall Stavemsfoss i Rauma som er utbygget i elektrisitetsforsyningsområdet.

Planen går ut på en oppdemning av 1,65 meter og senkning i så stor utstrekning at den samlede reguleringshøide blir 3,7 meter hvorved man i det ca. 5,3 km² store Vermevatn opnår et magasin på omkring 20 millioner m³. Nedbørområdet som er meget lite er oppgitt til 9,5 km² — Lavvannføringen før reguleringen er angitt til 1,9 m³ pr. sekund og efter reguleringen beregnet til 3,9 m³ pr. sekund. Den siste gir i den 8 meter høie Stavemsfoss ca. 300 turbinhestekrefter, hvorav 160 turbinhestekrefter = 210 naturhestekrefter er angitt å være økning.

Planene i vassdraget er oppgitt således:

I V e r m å e n.

Vermedalssetrene — Grytten elektrisitetsverk 560 meter

I R a u m a.

Stavemsfoss 8 meter

Eiafoss—Skjervefoss 48 meter

Kirkefoss—Skiriulen 50 meter

Staten eier Vermåen. Den finansieres i denne et par flombruk (sagbruk) som er i drift en kortere tid av året.

En av falleierne i Rauma, nemlig Mr. Bromley Davenport, som sitter inne med halvparten av Eiafoss og bor i England, er ikke gitt anledning til å uttale sig. De øvrige falleiere i Rauma er tilspurt men ønsker ikke å delta i reguleringen. Sagbrukeierne i Vermåen har intet å innvende mot forslaget men finner ikke fordelene slik, at de kan delta. — Efter det foreliggende er det bare anlegget i Stavemsfoss som bruker vannet døgnet og året rundt.

Reguleringen vil efter de meddelte opp

lysninger ikke bevirke skade eller ulempe for almene interesser som ferdsel, fløtning eller fiske og den neddemmede grunn angis å bestå av verdiløs fjellgrus, der ingen betydning har som beitesmark. Oppgave over neddemmede arealer foreligger ikke, men det er opplyst, at de på grunn av det bratte terreng vil bli meget små.

Reguleringsanlegget som ligger i Grytten kommune er beregnet å ville koste kr. 36 000,00. Arbeidet er påbegynt og etter det foreliggende på det nærmeste fullført.

Overingeniøren for elektrisitetsforsyningen samt fylkeskommunen i Møre fylke anbefaler andragendet innvilget.

Vassdragsdirektøren har ifølge en i januar 1922 avgitt betenkning intet vesentlig å bemerke til beregningen av vannføring og kraft. Han er tilbøielig til å anta at avløpet fra Vernevatn er noget høit ansatt.

Hovedstyret antar at betingelsene for at tillatelse kan meddeles, er tilstede, jfr. reguleringslovens § 8.

Med hensyn til betingelsene bemerkes følgende:

Efter nu vanlig praksis skulde det ligge nær å la Grytten kommune få tillatelse på ubegrenset tid jfr. reguleringslovens § 10, 2. Hensynet til at staten sitter med den største del av fallet nedenfor bassenget gjør det imidlertid nødvendig å betinge adgang for denne til å overta anlegget når den går til å utnytte sin kraft. Det antas efter forholdene å være rimelig at man ordner sig på den måte at staten får adgang til på det tidspunkt å innløse anlegget med tilbehør. Tillatelsen bør utløpe samtidig for at man skal kunne stå fritt med hensyn til den fremtidige ordning. — For de private falleiere må tillatelsen ha en viss maksimumsgrense, man foreslår den satt til 50 år.

Efter reguleringslovens § 10, 5 blir der å betinge rett for staten til i det 35te år efter at konsesjonen er gitt å innløse den del av anlegget som måtte tilhøre private falleiere. Praktisk betydning kan et sådant vilkår bare få for det tilfelle at staten ikke tidligere har overtatt anlegget. Man henviser forøvrig til postene 1 og 2 nedenfor.

Under drøftelsen av avgiftsspørsmålet har man hatt for øie at fallene i vassdraget som nevnt delvis er på private hender. Efter reguleringslovens § 11, 1 blir der å hevinge avgifter som man antar passende kan settes til kr. 0,50 til kommuner og kr. 0,50 til staten. — Da reguleringsbasenget ligger i samme kommune som ansøkerens fall og dette brukes til bygdens elektrisitetsforsyning, foreslås det fritatt for avgift til kommunen, jfr. nevnte lovs § 11, 7. Derimot kan man med parallell i de i den senere tid behandlede kommunale reguleringer ikke anbefale tilsvarende fritagelse forsåvidt angår avgift til staten, jfr. forøvrig post 3 nedenfor.

Vernevatn har efter foreliggende et areal på ca. 5,8 km.² og en største bredde på 2,5 km. Andre opplysninger til bedømmelse av spørsmålet om hvorvidt det i sin helhet er undergitt eiendomsrett foreligger ikke. — Hovedstyret er tilbøielig til å anta, at det ikke er undergitt eiendomsrett og har derfor med utgangspunkt i reguleringslovens § 13 opstillet vilkår om godtgjørelse til staten en gang for alle. Man foreslår at den ansettes til kr. 1,00 pr. innvunden naturhestekraft.

Efter reguleringslovens § 12, 15 skal der ordinært betinges avgift inntil 10 pct. av den innvundne kraft til kommuner likesom der kan forbeholdes 5 pct. til staten. Overfor Stavemsfossen der brukes til elektrisitetsforsyning i distriktet er der formentlig ikke plass for vilkår om kraftavståelse til kommuner og man anbefaler derfor at denne fritas herfor såframt dertil er adgang, jfr. post 17 nedenfor. Forøvrig antar hovedstyret at de nevnte ordinære satser bør gjøres gjeldende.

De øvrige nedenfor opstillede betingelser trenger såvidt skjønnes ikke nogen nærmere begrunnelse.

I henhold til ovenstående anbefaler hovedstyret at der meddeles tillatelse til å regulere Vernevatn i det vesentlige overensstemmende med den foreliggende plan på følgende

betingelser:

1.

Reguleringskonsesjonen gjelder inntil til anlegget overtas av staten (jfr. reglene i post 2 nedenfor).

Med den begrensning som følger av ovenstående gjelder konsesjonen for vannfall der ikke tilhører staten eller norske kommuner og som deltar i reguleringen eller blir medeier i reguleringsanlegget i 50 år fra konsesjonens datum. Ved utløpet av denne tid tilfaller disse vannfallseieres andel i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Staten har når den går til å utbygge fall ovenfor Stavemsfossen rett til å innløse det hele anlegg. Bestemmelsen om innløsning må være meldt reguleringsanleggets eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne på grunnlag av hvad anlegget med tilbehør, altså også grunnstykker og rettigheter, beviselig har kostet ved erhvervelsen og — for såvidt angår den andel som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringsstatistelsen er maksimumsbegrenset til 50 år — med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 50 år.

Den andel i reguleringsanlegget som måtte tilhøre sistnevnte eiere kan staten under enhver omstendighet innløse i det 35te år etter at konsesjonen er gitt og etter de nevnte regler.

Anlegget skal ved innløsningen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjøn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas ibruk.

Den i nærværende post omhandlede plikt til å erlegge avgift til kommuner gjelder ikke Stavemsfossen så lenge dette øies av Grytten kommune og brukes til allmøndelig elektrisitetsforsyning.

4.

For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas ibruk.

5.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter efter post 3, godtgjørelse efter post 4 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 17 skal, for såvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommande regjeringsdepartement.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7-8 uker, etterat konsesjonen er gitt. I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig, hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 pct. overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler når særegne hensyn gjør det påkrevet.

8.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

9.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleves til arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelægges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter, hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig eiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange sakhen forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører opfylder sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom, efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyrer bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier og broer, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier og broer som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

13.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornøden opplysning om beredning og omkostningsoverslag og vedkommende reguleringsanlegget. Anlegget skal utføres på en solid måte. Det materielle såvel som datu-

senest medlikehold og drift-undersøgt offentlig tilsyn. De betydelige forbundne-utgiften utredes av anleggets eier.

14.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjøn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Såsnart der iverksettes ytterligere utbygning av fall ovenfor Stavemsfossen kan departementet forlange at vannslipningen skal foregå med flottes (disses) tarv for øie. Salenget kraftanlegget i Stavemsfossen er det eneste i vassdraget som bruker vannet døgnet og året rundt, kan den utføres til fordel for dette, dog således, at de hittidige flomvannføringer såvidt mulig ikke forøkes.

15.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet, og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tappingsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart, som konsesjonæren måtte la optas i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

16.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringes den tillatte regulerings-effekt.

De vannfall og brukseier, som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftvann, er forpliktet til å avgitte dem eller de kommuner, de eier, og de fylkeskommuner som departementet bestemmer

etterhvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Kraften avgis i den form hvor den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produktjonskostningene derimot berettiget 6 pct. rente av anleggs-kapitalen — med tillegg av 20 pct. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft, vannfall kan gi, er tatt i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgitt efter en maksimalpris, som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledningen til noen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varselavgift for hver gang kraft uttas. Den ansvarvarende eier omhandler plikt til avgivelse av kraft til kommuner gjelder ikke Stavemsfossen såleng den eies av Grytten kommune og brukes til allmødelig elenettforsyning. Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfall eller brukseier som ikke er mediet i reguleringsanlegget, tillatelse til å benytte driftvann som er innvunnet ved reguleringen, med en årlig godtg

gjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

20.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag, hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Blandt annet fordi anlegget i det vesentlige allerede er fullført, er der ikke plass for vilkår om at der skal sørges for midlertidig forsamlingslokale og stilles penger til rådighet til arbeidsdannende virksomhet m.v. blandt arbeiderne samt om lægehjelp, sykkel og politi, jfr. reguleringslovens § 12, 4.

Videre har man da ansøkeren er en kommune antatt at der ikke er behov for fattigfond, jfr. § 12, 7, eller sikkerhetsstillelse, jfr. § 12, 16.

Vassdragdirektøren har i forbindelse med sin ovennevnte betenkning av januar 1922 fremkommet med forslag til reglement for vannslipping som hovedstyret slutter sig til.

Nevnte betenkning med bilag følger vedlagt. Samvidere delmottagne sakens dokumenter. Vassdragdirektørens påberopte forslag til manøvreringsreglement er pålydende:

1. Reguleringsgrensene er følgende:
 - Høieste Reguleringsgrense h. o. t. 11,50
 - Laveste h. o. t. 7,00
 - Reguleringshøide 8,70 m.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmærker som det offentlige godkjenner.

Kotehøidene refererer sig til F. m. med vilkårlig ansatt høide = 10,00 meter.

2. Inntil videre kan vannslippingen foregå efter det i Ståvemsfossen utbyggede anleggs behov.

Det skal ved vannslippingen has for øie at de hittidige flømvannføringer såvidt mulig ikke forøkes. Heller ikke må den naturlige lavvannføring forminskes til skade for andres rettigheter.

3.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Det skal påseses at flømløpet ikke hindres av is eller lignende samt at dammen til enhver tid er i god stand.

Der føres protokoll over dammens manøvrering, avleste vannstande samt observeres og noteres om det forlanges regnmengder, temperatur m.v. Av denne protokoll sendes ved utgangen av hvert kvartal avskrift til vassdragsdirektøren.

5.

Mulig tvist om dette reglements forståelse blir å avgjøre av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen efterat vannfallseierne samt Grytten kommune har hatt anledning til å uttale sig.

Angående dette utkast anfører vassdragdirektøren i den av hovedstyret påberopte skrivelse av januar 1922 følgende:

Overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning har avgitt et forslag til manøvreringsreglement. Hovedambrosen samler sig om dette punkt 2 som går på at innga-

simet disponeres iften verkets behov, og således at man kan holde lakene stengt i den del av året, det har tilstrekkelig driftsvann fra den øvrige del av nedbørområdet.

Sålenge Stavemsfossen er det eneste anlegg i vassdraget som bruker vannet døgnet og året rundt, kan der ikke være noget å innvende mot å manøvrere på denne måte. Inndeltid må staten så snart den går til utnyttelse av fall få slipningen forandret med dettees tarv for seg. — Enn videre kan der ved utnyttelse av fall i Rauma nedenfor Stavemsfossen bli behov for å endre vannslipningen. — De nærmere regler herfor må bli å fastsette senere.

Hvis man som vanlig gjør reglementet gjeldende inntil videre, skulde adgangen til forandring antagelig være åpen. For ytterligere å understreke dette har jeg tenkt mig at man i punkt 2 tar inn at slipningen efter det i Stavemsfossen utbyggede anleggs behov bare kan foregå «inntil videre».

Hvorvidt elektrisitetsverket har sikret sig rett til å holde lakene helt stengt en viss del av året foresligger der ikke opplysning om. — Man bør vel for alle tilfellers skyld medta bestemmelse om, at den naturlige lavvannføring ikke må forminskes til skade for andres rettigheter.

Jeg vedlegger et på grunnlag av ovenstående bemerkninger utarbeidet utkast til reglement.»

Departementet har sluttelig under hensyn til bestemmelsen i reguleringslovens § 7 utbedt hovedstyrets uttalelse om hvorvidt den ved foretagendet påregnelige samlede tilvekst i vassdragets nyttbare kraftmengde antas å ville overstige 10 000 naturhestekrefter.

Hovedstyrets erklæring herom i skriftelse av 27de oktober 1922 går ut på at den påregnelige kraftøkning ikke antas å ville overstige 10 000 naturhestekrefter.

Den på departementet skal bemerke:

Den ansøkte regulering er beregnet å ville medføre et tilskudd i vannføringen i kommunens utbyggede 8 meter høiefall Stavemsfoss i Rauma, store 2 m. s. prosjekt,

tilsvarende en kraftøkning av 210 naturhestekrefter, og vil tilføllit i lavvannføringen.

Den innvundne kraftmengde skal ifølge andragendet fordeles innen kommunen for å tilfredsstille innvånerens behov for elektrisk kraft til belysning, oppvarming og drivkraft. Den påregnede økning av verkets ydeevne vil derhos også for en del komme Raumas anleggsdrift til gode.

På nærværende tidspunkt er det angivelig kun kraftanlegget i Stavemsfoss, der benytter Vermåens og Raumas vannføring året og døgnet rundt, mens et par flombruk i Vermåen er i drift en kortere tid av året. For sistnevnte bruk antas reguleringen å ville medføre fordelene ved en forkortet lavvannsperiode.

Departementet finner det efter de foreliggende opplysninger og erklæringer utvilsomt at den skade og ulempe som måtte bli en følge av reguleringen, vil være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler, foretagendet vil medføre. — Med hensyn til almene interesser som ferdsel, fløtning eller fiskeri vil efter de meddelte opplysninger ikke berøres nevneværdig.

Jordskaden vil bli forsvindende liten, idet de neddemmede arealer vil bestå av fjellgrunn, der er uten betydning som beitemark.

Man antar at de nødvendige forutsetninger for meddelelse av reguleringsstillatelse er tilstede, og departementet finner med Hovedstyret for Vassdrag og Elektrisitetsvesenet å kunne anbefale at den ansøkte regulering tillates utført i det vesentlige overensstemmende med den fremlagte plan.

Ved meddelelse av denne konsesjon er der dog forutsatt tilknyttet vilkår, hvorved staten vil være foregrepet med hensyn til en eventuell senere statsregulering i vassdraget, idet staten har erhvervet den overveiende del av fallhøiden nærmest reguleringsbassenget.

I bygningsteknisk henseende har hovedstyret ikke hatt vesentlige bemerkninger å gjøre ved den projekterte dam.

Man forutsetter at departementet i tilfelle som sedvanlig vil være bemyndiget til

å tillate mindre vesentlige endringer i planen.

Andragendet har været bekjentgjort på den i reguleringsloven anordnede måte.

Man har utarbeidet et utkast til konsesjonsbetingelser, som er vedtatt av Grytten herredsstyre i møte den 6te juni, 1922.

Ved affattelsen av betingelsene har man tatt hensyn til at anlegget er kommunalt og at kraften efter det oplyste skal anvendes i distriktets almindelige elektrisitetsforsyning.

Man vil derfor anbefale at konsesjonen ikke underkastes nogen annen tidsbegrensning enn den som måtte følge av utkastets post 2, ifølge hvilken staten er forbeholdt rett til nårsomhelst med 5 års varsel å innløse anlegget, når den akter å iverksette utbygning av fall ovenfor Stavemsfossen.

Med den begrensning som følger av den i post 2 1ste ledd opstillede innløsningsbestemmelse, vil man før eventuelle private medeiere i reguleringsanlegget anbefale en konsesjonstid på 50 år.

Man har derhos overensstemmende med lovens § 10 punkt 5 med hovedstyret foreslått innløsningsrett for staten efter 35 års forløp fra konsesjonens medelelse for såvidt angår private eieres andel av reguleringsanlegget, jfr. utkastets post 2 annet ledd.

De i lovens § 11 punkt 1 omhandlede årlige avgifter til stat og kommuner er i utkastets post 3 overensstemmende med hovedstyrets forslag satt til henholdsvis kr. 0,50 og kr. 0,50 idet der samtidig med hjemmel i lovens § 11 punkt 7 anbefales bestemt at Grytten kommune, som eier av Stavemsfossen, skal være fritatt for erleggelse av avgift til kommuner, sålenge den i nevnte vannfall produserte kraft benyttes til almindelig elektrisitetsforsyning.

I henhold til reguleringslovens § 13 har man derhos foreslått betinget en godtgjørelse en gang for alle av kr. 1,00 pr. innvunnen naturhestekraft.

I utkastets post 14 har man foreslått opptatt bestemmelse om plikt for konsesjonæren til efter departementets bestemmelse å samarbeide med andre kraftanlegg, hvis

dette finnes besiktsmessig av hensyn til den almindelige elektrisitetsforsyning.

Under henvisning til post 16 skal man anbefale utferdiget som gjeldende inntil videre det av vassdragdirektøren på grunnlag av ansøkerens forslag utarbeidet utkast til slippingsreglement.

Reglementsutkastet, som er enstemmig vedtatt av Grytten herredsstyre i møte 6te juni, 1922 er referert ovenfor.

Som det vil sees, er der i dette utkastets post 2 blandt annet foreskrevet at den naturlige løvvannføring ikke må forminskes til skade for andres rettigheter. Herved skulde formentlig de bestående sagbruk i Vermåen foreløbig være sikret driftsvann i samme utstrekning som de nu har.

Med hensyn til kraftavgivelse til stat og kommuner henvises til utkastets post 19.

Man har efter omstendighetene funnet å burde foreslå at Grytten kommune, som eier av Stavemsfoss fritas for plikt til kraftgivelse til andre kommuner, sålenge den i nevnte vannfall produserte kraft benyttes til almindelig elektrisitetsforsyning.

Det opstillede utkast til konsesjonsbetingelser er sålydende:

Utkast

til betingelser for regulering av Vermevatn.

1.

Reguleringskonsesjonen gjelder inntil anlegget overtas av staten, (jfr. reglene i post 2 nedenfor).

Med den begrensning som følger av ovenstående gjelder konsesjonen for vannfall der ikke tilhører staten eller norske kommuner og som deltar i reguleringen eller blir medeier i reguleringsanlegget i 50 år fra konsesjonens datum. Ved utløpet av denne tid tilfaller disse vannfallseieres andel i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg

uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2. Staten har, når den går til å utbygge fall ovenfor Stavemsfossen, rett til å innløse det hele anlegg. Bestemmelsen om innløsning må være meddelet reguleringsanleggets eier fi år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne på grunnlag av hvad anlegget med tilbehør, altså også grunnstykker og rettigheter, beviselig har kostet ved erhvervelsen og — forsåvidt angår den andel som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringsstillatelsen er maksimumbegrenset til 50 år — med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 50 år.

Den andel i reguleringsanlegget som måtte tilhøre sistnevnte eiere kan staten under enhver omstendighet innløse i det 35te år etterat konsesjonen er gitt og efter de nevnte regler.

Anlegget skal ved innløsningen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i

hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreffer efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

Den i nærværende post omhandlede plikt til å erlegge avgift til kommuner gjelder ikke Stavemsfossen sålenge denne eies av Grytten kommune og brukes til almindelig elektrisitetsforsyning.

4.

For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvundne naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

Såvel av godtgjørelsen som av de i post 3 opstillede avgifter svares 6 pct. rente efter forfall. Godtgjørelse og avgifter har samme pantsikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

5.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter efter post 3, godtgjørelse efter post 4 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 19 skal, forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år, efterat konsesjonen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

7.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fås like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fås fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler når særegne hensyn gjør det påkrevet.

8.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

9.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter, hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne oppnevnt utvalg, som i tilfelle tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

11. med videre samt

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Anvendelse vannkraften til produksjon av elektrisk energi, må konsesjonæren ikke uten samtykke fra vedkommende departement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket på energi eller på de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke må energi avgis til utlandet uten Kongens samtykke.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier og broer hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier og broer som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til, efter bestemmelse av vedkommende departement og på vilkår som dette fastsetter, å samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget, som måtte finnes påkrevet av hensyn til sådant samarbeide. Bestemmelser herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørel-

sen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

15.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

16.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Så snart der iverksettes yderligere utbygning av fall ovenfor Stavemsfossen kan departementet forlange at vannslipningen skal foregå med dettes (disses) tarv for øie.

Så lenge kraftanlegget i Stavemsfossen er det eneste i vassdraget som bruker vannet degnep og året rundt, kan den utføres til fordel for dette, dog således at de hittidige flomvannføringer såvidt mulig ikke forøkes.

17.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet, og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningsheide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandemerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

18.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regule-

ring i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

19.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer efter hvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 procent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 procent. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høi, fordi bare en mindre del av den kraft, vannfallet kan gi, er tatt i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgitt efter en maksimalpris, som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

Den i nærværende post omhandlede plikt til avgivelse av kraft til kommuner gjelder ikke Stavemsfossen så lenge denne

eies av Grytten kommune og brukes til almindelig elektrisitetsforsyning.

20.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

21.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

22.

Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort, når og i den utstrekning dette går over til staten i henhold til § 1 eller innløses efter § 2.

23.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag, hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å

innstille:

1. Det tillates i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragreguleringer Grytten kommune å foreta regulering av Vernevatn i Vermåen i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 26de januar 1923 inntatte betingelser.
2. Der fastsettes som gjeldende inntil videre reglement for manøvrering av reguleringsdammene overensstemmende

med det i Arbeidsdepartementets nevnte foredrag inntatte utkast.

2. A/S Norsk Aluminium Co.

(Leie av inntil 80 000 elektriske hk. fra A/S Høyangfaldene m. v.).

Jfr. bind III nr. 10, bind IV nr. 19 og bind X nr. 13.

Kgl. resol. av 27de januar 1923.

Ved kgl. resol. av 19de november 1915 blev det i henhold til lov om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 18de september 1909 tillatt Aktieselskapet Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. å erverve Høyangelvene (Dale-, Jetland- og Øreelvene) i Sogn og i henhold til lov om vassdragsreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 å regulere samme vassdrag.

Ved kgl. resol. av 2den april 1917 blev det derhos meddelt nevnte selskap tillatelse til erhverv av Kråkeelven samt til sammes regulering og overføring til Øreelven i Høyanger.

Man henviser angående disse konsesjoner til «Meddelt Vassdragkonsesjoner» henholdsvis bind III, side 36—47 og bind IV, side 98—119.

Med skrivelse fra Aktieselskapet Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. av 8de september 1922 mottok man et andragende om det offentliges godkjennelse i prinsippet av et forslag om overenskomst mellem ovennevnte selskap og Aluminium Company of America angående rekonstruksjon av A/S Høyangfaldene.

Nevnte forslag til overenskomst går ut på at det amerikanske selskap Aluminium Company of America kjøper en halvpart av A/S Høyangfaldenes fabrikk i Norge og Frankrike.

Samtidlig forutsettes der utskilt et eget selskap til overtagelse av de nevnte fabrikk og leie av kraften fra Høyangfaldene.

Det til departementet inngitte andragende er sålydende:

Vort selskap staar i begrep med at avslutte en overenskomst med Aluminium

Company of America, hvorefter dette selskap kjøper en halvpart i våre fabrikker her i Norge og i Frankrike, medens vort selskap beholder det koncederede kraftanlæg og den anden halvpart i fabrikkene og utleier kraften til fabrikselskapet, hvori vi altsaa selv er aktionær for en halvpart.

Vort selskap har tænkt at bibeholde navnet Aktieselskapet Høyaagfaldene, medens vi lar vort fabrikselskap ta navnet Norsk Aluminium Co. Omendkjønt vi foruten at være eier av kraftanlægget ogsaa blir eier av en halvpart i fabrikselskapet, maa der altsaa efter loven, da det i formen blir 2 forskjellige selskaper, koncession paa kraftleien fra vort ene selskap til vort andet.

Vi tillater os i den anledning at henvende os til det særede departement med anmodning om, at denne koncession maa bli givet paa de rimeligste vilkaar og, da først og fremst paa vilkaar, som fuldt ut betrykker vort fabrikselskap, som vi altsaa skiller ut fra vort nuværende selskap, under hele koncessionstiden, at faa kraften fra vort kraftselskap, saa vi ikke ved utskillelsen av fabrikselskapet fra kraftselskapet kommer til at løpe nogen risiko med hensyn til kraftleveransen, som selvfølgelig er grundpilen i fabrikationen, og ei heller nogen indskrænkning med hensyn til kraftens anvendelighet i forhold til hvad vi nu har. Vi skal i sakens anledning tillate os at oplyse:

Vort selskap blev som departementet bekjendt dannet i 1915, og vor koncession daterer sig fra 19de november 1915 og løper i 65 aar. Koncessionen er meddelt ved kgl. resolution av 19de november, 1915. Denne koncession, som omfatter vandkraftanlægget, blir selvfølgelig hvilende paa vandkraftanlægget som nu med sine avgifter og forpligtelser av enhver art.

Da kraften leies ut til et selskap, hvori vi selv er aktionær for en halvpart, gaar vi ut fra, at vi da faar en koncession paa denne leie, som ikke yderligere belastar os, da dette baade vil stille sig hindrende for en gjennomførelse av det for vort selskap nu meget ønskværdige og nødvendige arrangement, og det desuten jo i og for sig maatte siges at være ubilligt.

Vort selskap, som maa hente sine råstoffer fra Frankrike og til det stemed har maattet erhverve gruber og bygge store anlæg i Frankrike, blev allerede fra første stund av utsat for store vanskeligheter fra de franske myndigheters og fra vore franske konkurrenters side. Alle disse vanskeligheter vil være departementet bekjendt fra tidligere forhandlinger i denne anledning med det offentlige, og disse vanskeligheter i forbindelse med markedets totale sammenbrud høsten 1920 har fremkaldt en saa stor økning av vort selskaps gjæld, at en rekonstruktion er absolut nødvendig. En rekonstruktion gjennom de gamle aktionærer eller gjennom andre aktionærer her i landet vil under de nuværende omstændigheter være helt umulig og vil desuten efter de erfaringer vi har gjort, ikke befri os fra den hærgaaende konkurrence, som vi er gjort til gjenstand for fra de øvrige europæiske Aluminiumselskaper. Vi har derfor søkt den eneste form for rekonstruktion, som paa den ene side kan indbringe os de fornødne kapitaler til at faa gjort selskapet gjældfrit og derved bli sat istand til at skaffe sig en billig produktionspris og paa den anden side efter vore erfaringer vil løse vore specielle vanskeligheter med hensyn til vor konkurranse med de øvrige europæiske selskaper, der for en stor del selv har anlæg her i Norge.

Ved en ordning som den her omhandlede blir vort selskaps økonomi sikret, idet den resterende del av gjælden av bankerne blir konvertert i preferenceaktier. Vort selskap hadde en aktiekapital paa 24 millioner kroner, som er nedskrevet til 15 1/2 mill. kroner ved nedskrivning med 50 pct. paa de ordinære aktier. Vort selskap har omkring 3000 aktionærer spredt utover det hele land og for en overveiende del fordelt paa ganske smaa beløp med undtagelse av preferencekapitalen, som i det væsentlige indehaves av vore banker, og der knytter sig derfor betydelige nationalekonomiske interesser til at faa selskapet rekonstruert paa en saadan maate, at der kan bli nogen utsigt for alle de smaa aktionærer til at faa utbytte paa sine aktier og samtidig til at faa rekonstruert paa en saadan maate, at det giver

mulighet for, at utvikle denne for landet utviklomt særdeles vel egnede industri, saaledes at denne i fremtiden kan komme til at indtage den ledende stilling inden Aluminiumindustrien, som de særlige betingelser vort land har i sin billige vandkraft og den gode beliggenhet av fabrikerne giver betingelser for.

Hvor vanskelige tiderne for Aluminiumindustrien end er for tiden, saavel som for al anden industri, saa næres der dog inden alle fagkredse kun én mening om dens fremtid, nemlig at den staar foran en stor og betydelig utvikling, og at Aluminium er et metal, der i de kommende decenniér vil rykke ind og erstatte mange andre metaller, som ikke kan gjøres til gjenstand for produktion her i Norge i nogen stor utstrækning. Ved en sammenslutning med det store amerikanske selskap vil disse muligheter sikres os saa langt som det paa forhaand er gjørlig, og vi mener derfor, at ordningen ogsaa med henblik paa utnyttelsen av vore naturrigdomme og med henblik paa vort arbeidsliv vil være av den største betydning. Det er lykkedes vort selskap trods al motstand med vore bankers hjælp at opretholde en jevn drift selv i disse tider, hvor arbeidsliv og industri forøvrig har ligget nede, og medens de andre Aluminiumfabriker i landet i længere tid i det væsentlige har staaet stille, gaar vore fabriker nu med fuld drift, og vi beskjaeftiger ved vore fabriker tilsammen 600 à 700 arbeidere og funktionærer. Dette har selvfølgelig ikke kunnet opnaas uten gjennom betydelige ofre, men baade selskapet og vore banker har fundet at maatte bringe disse ofre for ikke at skulle maatte opgive et paabegyndt foretagende i en industri, som fra naturens side har saa store muligheter og saa fast rot i landet, og for ikke at risikere at de store naturværdier, som norske arbeidere og norsk kapital har bragt ilive og til virksomhet, skulde maatte nedlægges og gaa tilgrunde. Trykket av vor gjæld og samtidig av konkurransen er imidlertid nu blevet saa stort, at vi har fundet det at være det eneste rigtige at gaa til denne rekonstruktion, som avlaster os fra vor gjæld, og bringer os i samarbeide med

det selskap, der saavel i teknisk som kommercial henseende fremfor noget andet behersker Aluminiumindustrien, og som har sit sæte i det land, der er Aluminiumets hovedavsetningsmarked. Vi tror med tryghet at tørde sige, at den valgte ordning, om den lykkelig kan gjennomføres, ut fra nationaløkonomisk synspunkt set, avgjort bringer fordele.

Vi oversender hoslagt avskrift av det tilbud, som foreligger fra det amerikanske selskap. Det vil av dette blandt andet fremgaa, at det er forutsætningen hos begge parter, at de skal forelægge overenskomsten for sine respektive regjeringer og faa disses konsens paa denne. Det amerikanske selskap har allerede paa forhaand sikret sig det amerikanske finansdepartements samtykke i principet (saken henhører i Amerika under Finansdepartementet), og vi anmoder nu om en lignende godkjenning fra det offentlige her. Det er, som det vil sees, nødvendig, at denne godkjenning foreligger inden utgangen av indeværende maaned. Heldig vilde det være, om vi ogsaa inden den tid kunde ha opgjort selve koncessionen paa kraftleien og tomteerhvervelsen, omeend skjønt en fastleggelse av betingelserne her i sine hovedtræk vel antagelig kunde være tilstrækkelig og de endelige detaljer ordnes baktefter. Da jo intet i den foreliggende overenskomst strider mot de norske koncessionslove, skulde der, saavidt vi forstaar, ikke være noget til hinder for, at vi i ret tid kunde faa den fornødne principielle tilslutning til overenskomsten med tilagn om, at vi snarest derefter kunde faa fastlagt detaljerne i koncessionen.

Saken blev forelagt Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet, der i skrivelse av 20de september s. a. avgav sådan uttalelse:

«Tiden har vært altfor knapp til å underkaste saken de nødvendige forberedelser. Således har den ikke kunnet fremlegges for det samlede hovedstyre. De i saken fremlagte opplysninger er utilstrækkelige til å gi et overblikk over selskapets nuværende økonomiske stilling og de endringer i denne som

en eventuell rekonstruksjon vil medføre. Nye opplysninger er søkt tilveiebragt, således f. eks. hos Bergens Kreditbank som er selskapets hovedkreditor, men disse opplysninger er også ganske utilstrekkelige.

Ved kgl. resol. av 19de november 1915 er A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelt tillatelse til å erverve og regulere Høyangelvene i Sogn, kfr. «Meddelte Vassdragkonesesjoner III, side 36.

Selskapet har også konesesjoner i anledning av sine elektriske anlegg.

Der foreslås nu at A/S Høyangfaldene Norsk Aluminium Co. omdannes til et nytt selskap med navn A/S Høyangfaldene. Dette selskap skal beholde sine vannkraftrettigheter og anlegg og sådanne grunnområder og inventar, som måtte være nødvendig i forbindelse med samme. Man går ut fra at det hermed menes at selskapet overtar de rettigheter og forpliktelser der inngår under dem ved ovennevnte resolusjon av 19de november 1915 meddelt erhvervs- og regulerings-tillatelse. Selskapets øvrige eiendele skal overtas av et nytt selskap ved navn Norsk Aluminium Co. Dette selskap opplyses å skulle dannes med en aktiekapital foreløbig stor \$ 3 500 000,00, tilveiebragt på følgende måte:

Aluminium Co. of America	
innbetaler kontant	\$ 1 750 000,00
og A/S Høyangfaldene inn-	
betaler kontant	< 500 000,00
A/S Høyangfaldene overtar	
derhos som delvis beta-	
ling for aktiva — der	
overlates det nye selskap	
— aktier til et samlet be-	
løp	< 1 250 000,00
	<hr/>
	\$ 3 500 000,00

Av det kontante beløp som det nye selskap mottar nemlig \$ 2 250 000,00 aktes i mill. \$ beholdt som driftskapital, mens de resterende \$ 1 250 000,00 skal betales til A/S Høyangfaldene for aktiva, som A/S Høyangfaldene overdrar til Norsk Aluminium Co.

Etter forslaget skal derefter Norsk Aluminium Co. leie av A/S Høyangfaldene 27 000 hk.

Til gjennomførelse av ordning som påtenkt tiltrenges tillatelse for A/S Høyangfaldene Norsk Aluminium Co. til å overdra den ved ovennevnte resolusjon av 19de november 1915 meddelt erhvervs- og regulerings-tillatelse til det nye selskap A/S Høyangfaldene.

Ennvidere tiltrenger det nydannede selskap Norsk Aluminium Co. tillatelse til å leie de ovenfor omhandlede 27 000 hk. samt tillatelse til i tilfelle å erverve faste eiendommer her i riket.

Hovedstyret skal i sin almindelighet bemerke, at det ikke har hatt anledning til å oppgjøre sig en mening om aluminiumsindustriens nuværende og fremtidige stilling. Der har heller ikke vært hverken tid eller anledning til å skaffe oversikt over hvor megen norsk kapital der kan ventes reddet ved den foreslåtte reorganisasjon og hvilken betydning det vil ha for landet at sådan kapital reddes. Det bemerkes i denne forbindelse at reorganisasjonen forutsetter utenlandsk kapital deltageise med minst 50 pct. og dessuten at styrets flertall opnevnes av de utenlandske interessenter. Ennvidere forutsetter reorganisasjonen en kraftpris såvidt lav at selve kraftanleggets drift synes å måtte bli en forholdsvis dårlig forretning likesom leietiden er forutsatt så lang at der ikke er oversikt over kraftanleggets økonomiske stilling fremover i konesesjonstiden.

Når det norske selskap såvel som den interesserte bank tiltros herfor sterkt fremhever nødvendigheten av at den foreslåtte ordning blir godkjent, så skjer dette formentlig i første rekke fordi deri sees den eneste utvei til driftens oprettholdelse. Den nuværende norske kapital ser dessuten antagelig sin fremtidige fortjeneste i deltageisen med 50 pct. av aktiekapitalen i det nydannede aluminiumkompani.

Hovedstyret anser det sannsynlig at gjennomførelse av den foreslåtte ordning vil redde norsk kapital og sikre oprettholdelsen av en landsgavnlig bedrift. På den annen side er det under de nuværende forhold ikke

målig å peke på noen bedre utvei til å hindre bedriftens sammenbrudd.

Hovedstyret finner derfor under tvil å burde anbefale at overenskomsten bifalles i prinsippet, idet det forutsettes at den nuværende konsesjon av 19de november 1915 blir bestående for kraftanlegget samt at de nye konsesjonsvilkår blir optatt til senere behandling. Imidlertid skal straks nevnes enkelte punkter som man foreløbig har festet sig ved og som bør få uttrykk i de nye konsesjoner, der i det hele tatt forutsettes gitt i overensstemmelse med de nuværende konsesjonsloves bestemmelser.

1. Leietiden bør fastsettes overensstemmende med nuværende lovgivning.
2. Statens innlæsningsrett til kraftanlegg og fabrikanlegg ifølge den nuværende konsesjon av 19de november 1915 forutsettes opretholdt også for de eventuelt utskilte fabrikanlegg.
3. Styrets flertall bør være norske statsborgere.
4. De nye konsesjoner må sikre at majoriteten av det nye selskaps aktier ikke uten særlig kongelig tillatelse tilhører andre enn norske statsborgere.
5. Leiet energi må ikke overdras videre uten departementets samtykke.
6. Der bør fastsettes en tilleggsavgift og kraftavståelse for den leiede energi i henhold til gjeldende lov.

Størrelsen herav vil senere bli bragt i forslag.

I sitt forslag til rekonstruksjonsplan har Norsk Aluminium Co. forbeholdt sig kjøpsrett til ytterligere kraft fra A/S Høyangfaldene utover de ovenfor nevnte 27 000 hk. Videre har selskapet forbeholdt sig at såfremt A/S Høyangfaldene ikke fullt ut vedlikeholder sine rettigheter eller leverer den omhandlede kraft, skal Norsk Aluminium Co. ha rett til å utføre A/S Høyangfaldenes forpliktelser og drive kraftanleggene og levere kraften. Hovedstyret nærer betenkeligheter likeoverfor disse bestemmelser.

Fossedirektøren kan ikke «på stående flekken» med det sparomme materiale der er utlevert i det pågående møte ta standpunkt

til saken, og kan derfor ikke stemme for en anbefaling av den ansøkte konsesjon.»

Ved likelydende skrivelser til departementet og hovedstyret av 20de september s. å. har A/S Høyangfaldene Norsk Aluminium Co. derhos avgitt følgende nærmere redegjørelse angående sakens økonomiske side:

«Under henvisning til stedfunden muntlig samtale med herr generaldirektør Stuevold Hansen tillater vi os til belysning av den økonomiske side av saken ved overdragelsen av en halvpart i vore fabrikker og den dermed i forbindelse staaende ordning at meddele følgende, om hvilke pengemidler der kommer ind og hvad der reddes for det nuværende selskap.

Paa kraftanlegget kommer først ind et amerikansk laan paa 2 millioner dollars, der dækkes av kraftleien. Det er av os sat som betingelse for at gjøre forretningen, at vi faar et saadant laan. Paa kraftanlegget haves nu kun norske laan, som er opsigelige og forfalder efter kort tids forløp, og disse har været forrentet med optil 9 pct. Ordningen byder derfor paa meget store fordele for Høyangfaldene, hvad dette laan angaar, likesom det sikrer vort nye fabrikselskap en gunstig kraftleie.

2 millioner dollars = ca. kr. 12 000 000,00	
Videre kommer ind for salg av en halvpart av fabrikerne 1 250 000 dollars = ca. »	7 500 000,00
Videre kommer ind fra det amerikanske selskap for overdragelse av beholdninger 500 000 doll = ca. »	3 000 000,00
og endelig faar vi aktier for ca. 500 000 dollars i det nye selskap for resten av vore beholdninger... .. . ca. »	3 000 000,00
	<hr/>
	ca. kr. 25 500 000,00

Vor samlede bankgjæld er ca. 35 mill. kroner, og av de resterende ca. 10 millioner slår vor hovedbankforbindelse av 2—2½

million kroner. De resterende ca. 7 $\frac{1}{2}$ million kroner blir omdannet til preferanceaktier i selskapet, men samtidig med denne ordning er det lykkedes os at faa nedsat dividenden paa vore nuværende preferanceaktier til 6 pct., likesom de nye preferanceaktier ogsaa kommer til at oppebære 6 pct. kumulativ dividende, hvorhos de er indløsbare til en kurs av 120 pct. Herved er der selvfølgelig ogsaa opnaaet meget store fordele for de ordinære aktier, idet disse istedetfor som nu at ha foran sig en gjæld paa ca. 35 millioner kroner + 7 millioner kroners preferancekapital à 8 pct. = kr. 560 000,00, kun faar foran sig en preferancekapital paa 14 $\frac{1}{2}$ million kroner til 6 pct. = kr. 870 000,00, medens Høyangfaldene blir gjældfrit, utenom den funderede gjæld, som dækkes av kraftleien, + 3 millioner kroner, som dækkes av de foran opførte 3 millioner kroner, som fra vor side indbringes fra beholdninger. Da desuten vore laan selvfølgelig ikke kun maatte forrentes, men ogsaa avbetales i betydelig grad, vil der ved ordningen opstaa særdeles store fordele for de ordinære aktier saavel som for den gamle preferancekapital. Den store fordel, som bankerne vil ha av ordningen, behøver ikke nærmere paavises.

Vi haaber ovenstaaende vil være tilstrækkelig til klargjørelse av de opnaaendes store finansielle fordele ved ordningen. Selskapets gjæld er nu saa tyngende saavel for selskapet som for bankerne, at vi særlig under de nuværende stramme konkurranseforhold vil staa foran de største vanskeligheter.»

I anledning herav avgav generaldirektøren for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet i tilslutning til hovedstyrets ovenfor refererte erklæring under 21de september 1922 følgende tilleggsuttalelse:

«Efter behandlingen av det ærede departements skrivelse av 12te ds. igår og den da avgjorte uttalelse, har jeg senere mottatt skrivelse av igår fra A/S Høyangfaldene Norsk Aluminium Co. og har hatt en ny konferanse med selskapets direktør og advokat. Gjenpart av den sist mottatte skrivelse vedlegges.

Mens forhandlingene igår foregikk mel-

lem samtlige de faste medlemmer av hovedstyret, er det ikke nu anledning til å drøfte den siste skrivelse fra Høyangfaldene i sådant møte, og jeg må derfor innskronke mig til å avgi en tilleggsuttalelse alene på grunnlag av selve skrivelsen og den forhandling jeg igår personlig hadde med Høyangfaldenes direktør og advokat.

Det forekommer mig at de nu foreliggende opplysninger, som nærmere blev drøftet under den muntlige konferanse, stiller den påtenkte reorganisasjon gunstigere enn forutsatt efter hvad der forelå under hovedstyrebehandlingen igår. Det synes på det rene at der virkelig tilføres 25 $\frac{1}{2}$ mill. kroner i nye penger, som på den ene side vesentlig vil avlaste den interesserte bank og på den annen side skape gode vilkår for det nye fabrikkelskap og muligens brukbare forhold ogsaa for kraftselskapet. Dette siste vil i alle fall få en sikker kraftleie og bli befriet for alt vesentlig av gjæld utover den nye ihendehaverobligasjonsgjæld. Visstnok vil ikke den lave kraftleie bli tilstrekkelig til amortisasjon, forrentning og drift av kraftselskapet, men dette vil på den annen side bli eier av halvparten av aktiene i det nye fabrikkelskap. Stillingen blir selvfølgelig fremdeles ytterst tvilsom for de ordinære aktieiere i Høyangfaldene, men det kan ikke skjønnes annet enn at reorganisasjonen vesentlig forbedrer deres muligheter.

Det sier sig selv at det er meget betenkelig å gi utenlandsk kapital så stor innflydelse som denne her vil få ved å eie halvparten av aktiene i fabrikkelskapet og være låneyder i forhold til kraftselskapets hele faste gjæld. Men imidlertid må formentlig saken tilslutt bedømmes vesentlig i forhold til hvad der må antas å skje om den påtenkte reorganisasjon ikke kommer istand. Alle innhentede opplysninger synes i så måte å bekræfte at det bestående selskap da er prisgitt en sikker ruin. Driften kan ikke lenger opprettholdes da den herefter som hittil kun kan fortsette ved en økning av bankgjelden, som nu er utelukket. Vedkommende bank har meddelt at den ikke kan fortsette og selv om den herefter kunde dette og beregnet rimelige renter synes det helt uteluk-

ket under de nuværende forhold å kunne fortsette driften med den uhyre gjeldsbyrde.

Jeg vover derfor ikke annet enn å anbefale reorganisasjonens hovedlinjer prinsipielt godkjent.»

I tilslutning til denne uttalelse fattet derhos hovedstyret i møte den 22de s. m. følgende beslutning:

«Hovedstyret vover ikke å fraråde at saken avgjøres i overensstemmelse med Generaldirektørens tidligere avgitte uttalelser, men ønsker, sagt, at de foreliggende opplysninger har vært for sparsomme og tiden for knapp til at man kan danne sig en tilstrekkelig begrunnet mening i saken.»

Efterat saken på grunnlag av det således foreliggende hadde vært behandlet i regjeringskonferanse meddelte man under 22de september 1922 selskapet at departementet vilde kunne anbefale meddelt de for den omhandlede reorganisasjon nødvendige konsesjoner, idet departementet dog forbeholdt sig senere å opta til overveielse de enkelte betingelser som måtte bli å oppstille i konsesjonene.

Fra A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. har man derefter mottatt et andragende på vegne av et under dannelse værende datterselskap, A/S Norsk Aluminium Co. om konsesjon på leie av ca. 80 000 hk. fra førstnevnte selskap.

Andragendet som er datert 7de november 1922 tillater man sig å hitsette:

«Undertegnede A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co., ansøker herved på vegne av et under dannelse værende datterselskap, A/S Norsk Aluminium Co., om konsesjon paa leie av A/S Høyangfaldenes koncederte kraft, ca. 80 000 hk.

I henhold til de i september d. a. stedfundne forhandlinger, som resulterte i, at regjeringen gav sin tilslutning til den utarbeidede plan for opdeling av vort selskap A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. i et kraftselskap, der beholder navnet Høyangfaldene og fremdeles i overensstemmelse med sin konsesjon forblir norsk og et fabrikselskap, hvori Høyangfaldene beholder

den ene halvpart, medens den anden halvpart overgaas til Aluminium Company of America — har repræsentanter for Høyangfaldene og vor hovedbankforbindelse, Andresens og Bergens Kreditbank A/S, været over i Amerika for at tilendebringe forhandlingerne med Aluminium Company of America.

Disse forhandlinger er nu tilendebragt og en kontrakt avskuttet i overensstemmelse med tilbudet av 5te august, 1922 fra Aluminium Company of America, saaledes at ordningen nu kun er avhengig av godkjendelse av den deri omhandlede auditors rapport og forøvrig av, at der kan opnaas kraftleiekoncession paa vilkaar som kan godtages av parterne.

Det omhandlede 2 millioner dollars laan er sikret ved Bergens Kreditbanks mellemkomst.

Vi vedlægger et utkast til kraftleiekontrakt mellem A/S Høyangfaldene og Norsk Aluminium Co., utarbeidet av Høyangfaldene og det nye selskaps repræsentanter, og tillater vi os ærbødigst at anmode om, at dette utkast hurtigst mulig maa bli tatt under velvillig behandling i overensstemmelse med regjeringens løfte, idet den hele ordning maa være gjennomført inden 1ste februar 1923. Det vil forståes, at det til gennemførelse av ordningen er nødvendig at foreta den formelle dannelse av det nye Norsk Aluminium Co., hvilket arbejde ikke godt kan påbegyndes forinden konsesjonen er i orden.

Det bemerkes, at der under forhandlingerne i Amerika ikke var tid til at faa kraftleiekontrakten fimpudset; men der vil neppe bli spersmaal om andet end mindre forandringer, antagelig av rent formel art.

Vi staar naarsomhelst til tjeneste paa mundtlig konferens, ønskes Aluminium Company of America repræsenteres av advokat Herman Christiansen.

Saaledes ser stillingen en saavel indenfor det finansielle verdea som for industrien, er idet en absolut nødvendighet, at den omhandlede ordning gennemføres, forat der ved de store værdier, der er nedlagt i vort selskaps bedrifter, kan reddes, og den bety-

delige arbeidsdrift, som dertil er knyttet, og som beskjefter direkte ca. 600 mann, kan opprettholdes.

Vi vil heller ikke undlate at påpeke, at derved vil gjøres et stort og avgjørende skritt i retning av at sikre aluminiumindustrien for Norge. Dette er av saa meget større betydning som aluminiumindustrien er den ældste elektrokemiske industri i landet og utvilsomt er den elektrokemiske industri, der hviler paa det solideste grunnlag og er bedst skikket for Norge.

Vi vedslagger gjenpart av nærværende skrivelse samt kraftlektrakten in duplo for oversendelse til Hovedstyret for Vassdrags- og Elektricitetsvesenet.»

Det påberopte kontraktsutkast vedlegges i oversettelse.

Andragendet blev under 9de s. m. forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet til erklæring.

På foranledning av fylkesmannen i Sogn og Fjordane anmodet man under 8de desember s. å. hovedstyret om å gi vedkommende hørred og fylket anledning til å uttale sig i saken.

Den begjærte uttalelse fremkom med hovedstyrets skrivelse datert 16de desember 1922, som man tillater sig å hitsette:

«Med det ærede departements skrivelse av 9de november 1922 har man mottatt til uttalelse et andragende fra A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. av 7de november 1922 på vegne av et påtenkt selskap A/S Norsk Aluminium Co. angående konsesjon på leie av elektrisk energi fra A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.

I anledning herav og av den påtenkte reorganisasjon av A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. har hovedstyret innhentet nærmere opplysninger.

Hovedstyret skal bemerke:

A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. er stiftet den 19de november 1915. Selskapets formål er erhvervelse og utnyttelse av vannkraft samt fabrikkvirksomhet og handel.

Selskapet har nu følgende aktiekapital:

Ordinære aktier (nedskrevet fra 17 mill.)	8,5 millioner
Preferensaktier	7,0 —

tilsammen 15,5 millioner

Selskapets nuværende gjeld utgjør ca. 35 millioner kroner.

På grunn av denne store gjeld er selskapets stilling meget dårlig, og har selskapet i den senere tid stadig mottatt sterkt påtrykk fra vedkommende banker om å få en ordning i stand.

Bankenes representant har deltatt i den reorganisasjon av selskapet, som nu aktes foretatt og bankene har meddelt selskapet, at såfremt den heromhandlede ordning ikke blir istandbragt, vil bedriften bli stoppet. Denne beskjefter ca. 700 mann.

Reorganisasjonen aktes i korte trekk å gjennomføres således:

A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. forandrer sitt navn til A/S Høyangfaldene og beholder samtlige de anlegg, der går inn under de selskapet ved kongelige resolusjoner av 19de november 1915 og 2den april 1917 meddelte vassdragkonsesjoner.

Der dannes derhos et helt nytt selskap ved navn A/S Norsk Aluminium Co.

A/S Høyangfaldene overdrar sine fabrikker til dette nye selskap for 2,5 millioner dollars og sine beholdninger for 0,75 å 1,0 million dollar, eller ialt verdier for tilsammen 3,25 å 3,5 million dollars. For dette beløp får A/S Høyangfaldene aktier i det nye selskap for 1,75 million dollars, mens resten 1,5 å 1,75 million dollars skal utbetales A/S Høyangfaldene kontant av amerikanerne.

Foruten det nevnte kontantbeløp skal der tilflyte A/S Høyangfaldene et lån på 2 millioner dollars. Dette lån skal ydes gjennom Foreningsbanken. Det skal amortiseres i løpet av 35 år og renten skal ikke være høiere enn 6 pct. p. a.

Dette lån var oprindelig angitt å skulle ydes direkte fra amerikanerne til A/S Høyangfaldene. Lånet skal imidlertid amortiseres efter annuitetsprinsippet og ordningen må derfor skje gjennom en bank.

Endelig skal det nye selskap A/S Norsk Aluminium Co. isie praktisk talt all den

elektriske energi som A/S Høyangfaldene kan produsere.

Som ovenfor anført skal A/S Høyangfaldene overdra sine fabrikker til det nye selskap for 2½ million dollars. Etter de innhentede opplysninger skal herunder gå ikke alene selskapets fabrikker i Høyanger, men også dets fabrikklegg i Holmestrand samt dets fabrikklegg i Frankrike. Selskapets direktør har muntlig meddelt at han under de forhåndenværende omstendigheter anser det umulig å få nogen høyere pris på fabrikkene. Om disses virkelige verdi kan hovedstyret intet bestemt uttale; men man

antar at det under de forhåndenværende økonomiske forhold neppe vil kunne opnåes nogen vesentlig høyere pris.

Selskapets beholdninger skal overdras det nye selskap for 0,75 å 1 million dollars. Beholdningene overdras til markedspris, med undtagelse av selskapets kull-lager som det nye selskaps vedkommende har inngått på å betale med hvad A/S Høyangfaldene selv har betalt for partiet.

Ved den heromhandlede ordning skulde A/S Høyangfaldene i henhold til dets skrivelse av 11te desember 1922 opnå følgende økonomiske fordeler:

Selskapets nuværende gjeld er	kr. 35 000 000,00
Der innkommer ved optagelsen av det amerikanske lån, som Andresens og Bergens Kreditbank har garantert å kunne gjeennemføre, et beløp å 2 millioner dollars som obligasjonslån på vannkraften. Denne utgjør efter en kurs av 6,00 ca.	kr. 12 000 000,00
Betaling av en halvpart av fabrikkene 1,25 mill. dollars ca.	7 500 000,00
Betaling for beholdninger 500 000 dollars, d. v. s. ca.	3 000 000,00
Dette beløp kan variere efter beholdningenes størrelse.	22 500 000,00
	<hr/>
	Rest kr. 12 500 000,00
Av de resterende kr. 12 500 000,00 blir et beløp av	3 000 000,00
stående som ufundert gjeld.	
Av det resterende beløp	kr. 9 500 000,00
slår bankene av 2 til 2½ mill. kroner	2 500 000,00
	<hr/>
	kr. 7 000 000,00
For det resterende beløp, som kalkulasjonsmessig blir	7 000 000,00
får bankene ny preferansekapital i Høyangfaldene.	

A/S Høyangfaldene har opplyst, at det beløp som bankene avslår, kun utgjør endel av de i tidens løp beregnede renter som Høyangfaldene har betalt utover 6½ pct. Selskapet opplyser i så henseende, at det i de senere år har hatt en samlet rentebelastning av nærmere 9 millioner kroner. Hvis rentene hadde vært beregnet efter en rentefot av 6,5 pct., vilde den samlede rentebelastning blitt ca. 6 millioner kroner.

I sin skrivelse av 11te desember 1922 har selskapet regnet med en kurs av kr. 6,00 pr. dollar. Denne kurs vil imidlertid neppe holde stikk. Kursen 12te desember 1922 var således 5,48. Hvis denne kurs anvendes, vil forholdet stille sig således:

Som betaling for avgitte verdier innkommer høist	1,75 mill. doll.
Som lån innkommer	2,0 » »
	<hr/>
	Tilsammen 3,75 mill. doll.
Efter en kurs av 5,34 blir dette 20,02 mill. kr.	
Forholdet vil da bli:	
Gjeld	ca. 35,0 mill. kr.
Innkommer kontant høist	20,0 » »
	<hr/>
	Tilbake ca. 15,0 mill. kr.
Herav skal bankene stå av ca.	2,5 mill. »
	<hr/>
	Tilbake ca. 12,5 mill. kr.
Løsgjelden skal ikke overstige	3,0 » »
Der må således utstedes nye preferanseaktier for	ca. 9,5 mill. kr.

driftsplan som av selskapet anført for kun 7,5 mill. kroner. Ifølge og på blottet 22. januar 1922.

Hvis imidlertid ordningen blir som nevnt i selskapets skrivelse av 10de desember 1922, får A/S Høyangfaldene følgende aktiekapital:

1) Ordinære aktier	kr. 8 500 000,00
2) Preferenceaktier	» 7 000 000,00
3) Nye preferenceaktier	» 7 500 000,00

Tilsammen kr. 23 000 000,00

Man har forelagt A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s ovennevnte skrivelse av 11te desember 1922 for Foreningsbanken der representerer den alt overveiende del av selskapets gjeld.

Foreningsbankens advokat har derefter i skrivelse til hovedstyret av 12te desember 1922 bl. a. anført følgende:

«Min klient, Foreningsbanken, Bergen, er av den opfatning at den foreliggende rekonstruksjonsplan basert på kraftleie til et nytt selskap hvori inntreer amerikanske interesser, er den eneste måte hvorpå man nu kan ha haab om å redde nogen vesentlig del av de mange norske penger som stikker i foretagendet.

Forholdet mellom interessene i det eventuelle nye selskap og likeledes mellom dette og kraftselskapet er i sine hovedtrekk i orden. Likeledes forholdet innen kraftselskapet. Der gjenstår dog endel spørsmål som imidlertid neppe vil ha den betydning at de behøver å løses før konsesjonsspørsmålet er bragt i orden.»

Man går etter dette ut fra at bankene anser den finansielle side av saken i det vesentlige i orden.

Det nye selskap A/S Norsk Aluminium Co. aktes dannet som et norsk selskap. Dets sete skal være i Norge. Selskapets formål er etter § 1 i det innsendte forslag til statutter: Industri og handel samt utøvelse av enhver i forbindelse dermed stående virksomhet, heri innbefattet fremstilling, anvendelse og salg av vannkraft og annen energi.

Efter § 2 skal selskapets aktiekapital være ca. 20 mill. kroner. Aktiekapitalen skal deles i 2 like store klasser, nemlig klasse

A og klasse B, klasse A skal tilhøre anførte kanerne.

Efter § 3 skal aktier av klasse N ikke kunne selges eller på nogen måte disponeres uten ved skriftlig samtykke fra eierne av majoriteten av aktier av klasse A. Aktiene av klasse A kan derimot selges fritt.

Efter § 4 skal selskapets forretninger ledes av et styre bestående av 7 medlemmer. Av disse velger aktieklassen A 4 og aktieklassen N 3. Minst 4 styremedlemmer skal være norske statsborgere og bosatt i Norge.

Hovedstyret har forelagt saken for Kyrkjebø herredsstyre, hvis uttalelse er innkommet hertil med skrivelse fra fylkesmannen i Sogn og Fjordane fylke av 10de desember 1922.

Kyrkjebø herredsstyre har i møte den 8de desember 1922 uttalt at det finner det tvilsomt om den ansøkte konsesjon bør innvilges. Når herredsstyret finner allikevel å måtte anbefale at konsesjon meddeles, er dette utelukkende begrunnet i herredsstyrets ønske om å gjøre hvad gjøres kan for å undgå driftsstans. En driftsstans vilde under de nuværende forhold etter herredsstyrets mening være skjebnesvanger. Herredsstyret har antydnet at man om mulig skaffer sig sikkerhet for at driften ikke på ny stanser. Derhos har herredsstyret anbefalt at der for tillatelsen opstilles følgende vilkår:

1. At bestemmelsene om at skatter og avgifter som skal svares av kraftselskapet ikke må medføre at det nye selskap kan unddra sig for beskatning.
2. At A/S Høyangfaldene tilpliktes for konsesjon gis å avstå forskudd på avgifter kr. 100 000,00 som er lovet, men ennå ikke ydet, samt at konsesjonsavgiften regnes fra 1ste januar 1920.
3. At A/S Høyangfaldene innen konsesjonen gis ordner med dekning av de fattigutgifter som er utbetaalte av Kyrkjebø fattigkasse, og ennå ikke dekket. Og at fattigfondet forhøies til kr. 50 000,00.
4. At avgiftene til kommunen forhøies til kr. 1,00 pr. hk.

Fylkesmannen har ved sakens innsendelse henvist til Kyrkjebø herredsstyres ut-

talelse som han helt slutter sig til. Fylkesmannen har dertil tilføiet:

«Jeg vil særlig aksentuere at man ikke bør fravike de konsesjonslinjer, som hittil er fulgt, uten at man skaffer sig nogenlunde sikkerhet for at driften i Høyanger vil bli fortsatt.

Man bør ikke opgi sine konsesjonsprinsipper og allikevel kanskje bli like galt eller værre stillet; enn om man nu fastholdt prinsippene og stod risikoen for arbeidsstans.»

Den ovenfor gjengitte rekonstruksjonsplan stemmer i det vesentlige med den plan der er angitt i Aluminium Company of America's skrivelse til A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. av 5te august 1922, hvilken skrivelse ligger til grunn for generaldirektørens skrivelser til departementet av 20de og 21de september 1922.

Hovedstyret har fremdeles adskillig betenkelighet ved overhodet å anbefale konsesjonen. Dette har særlig sin grunn i at kraftselskapet ved den påtenkte ordning synes svakt fundert og sterkt avhengig av fabrikkelskapet, hvor de amerikanske aksjonærer utvilsomt får den største innflytelse.

Man har imidlertid funnet å burde ta avgjørende hensyn til at der ved ordningen tilflyter landet et kontantbeløp på ca. 20 millioner kroner som i alt vesentlig skal anvendes til dekning av lån i norske banker. Ordningen er av denne grunn også sterkt anbefalt ved underhåndshenvendelse fra Norges Bank, og det er jo almindelig kjent, at den sterkeste interesserte bank nylig har måttet ydes støtte også direkte hos Staten på grunn av sine engagements. Dessuten har man lagt vesentlig vekt på at fabrikkens ganske utvilsomt må innstille sin virksomhet dersom den foreslåtte ordning ikke kommer i stand, og at derved de ca. 700 mann, som selskapet nu beskjeftiger, i tilfelle vil bli arbeidsløse og yderligere forværre den vanskelige økonomiske stilling, man for øieblikket er oppe i.

Hovedstyret finner derfor under disse omstendigheter å måtte anbefale at konsesjon meddeles.

Forinnan man går over til nærmere å drøfte de betingelser, der i tilfelle bør oppstilles for en eventuell leiekonsesjon vil man nevne spesielt følgende punkter i den foreliggende leiekontrakt.

Efter leiekontraktens § 19 er det en uttrykkelig betingelse for kontraktens ikrafttreden, at det senest den 1ste februar 1923 blir utferdiget av den norske regjering «beherig konsesjon på nærværende kontrakt.»

Efter den ordlyd, som paragrafen således har, ser det ut som det er partenes mening, at der ikke alene skal meddeles den nødvendige konsesjon for A/S Norsk Aluminium Co. til å leie den omhandlede kraft, men at det også ønskes kongelig approbasjon på kontraktens enkelte bestemmelser.

Spesielt av hensyn til de bestemmelser av ekstraordinær art som den heromhandlede leiekontrakt inneholder, har man under forhandlingen med selskapets representanter gjort uttrykkelig opmerksom på, at der formentlig ikke vil kunne ventes nogen approbasjon på selve leiekontrakten, og at der formentlig vilde bli spørsmål om at der ved meddelelse av en eventuell leiekonsesjon vil bli tatt uttrykkelig forbehold om, at konsesjonen ikke innebærer nogen offentlig godkjenning av kontraktens enkelte bestemmelser, og at således ingen av disse skulde kunne påberopes likeoverfor staten.

Med hensyn til de bestemmelser av ekstraordinær art, som leiekontrakten inneholder, har man særlig heftet sig ved følgende:

Ifølge kontraktens § 1 har leieren fått rett til efter forgodtbefinnende å bortleie kraften helt eller delvis til andre. Denne bestemmelse krysses av erhvervslovens § 22, at den der leier kraft, må ha konsesjon.

I § 3 er kraftprisen satt til dollars 6 pr. hk. Imidlertid har efter paragrafen Aluminium Co. rett til efter eget valg å erlegge kraftleien i sin helhet i dollar eller med $\frac{2}{3}$ i dollar og $\frac{1}{3}$ i norske kroner.

Aluminium Co. er således berettiget til å erlegge betalingen i dollar også om dollarkursen skulde gå ned. Hvis dollaren går ned 1 part, kr. 3,25, vil altså prisen pr. hk. gå ned til kr. 22,50 fra kr. 36,00 som den skulde bli

etter den kurs, man forøvrig har regnet med i kontrakten, nemlig kr. 6,00 pr. dollar.

Denne lave pris vil imidlertid for endel opveies ved, at det førnevnte lån på 2 millioner dollars blir tilsvarende billigere.

Til belysning av forholdet kan eksempelvis fremsettes følgende regnestykke:

26 000 hk. à doll. 6,00	doll. 156 000,00
Herav frøgår til renter og avdrag på det 2 millioner dollarlån	» 138 000,00

Tilbake doll. 18 000,00

Hvis nu kursen synker til f. eks. 4, vil dette bli kr. 72 000,00 tilbake til vedlikehold, drift og utbytte.

Imidlertid har der fra A/S Høyangfaldenes side vært sterkt pointert, at man ikke kunde se på dette selskap utelukkende som et kraftselskap. Selskapet skulde ikke søke sin fortjeneste i kraftleien, men vesentlig deri, at de eiet halvparten av det nye fabrikkelskap.

Hvis man nu går ut fra, at det nye fabrikkelskap evner å forrente etter 5 pct., skulde forholdet stille sig således:

5 pct. av kr. 10 000 000,00 er kr. 500 000,00	
Herfra går først 6 pct. av selskapets løse gjeld 3 000 000	» 180 000,00

Tilbake kr. 320 000,00

Hertil legges den ovennevnte nettoinntekt av kraftleien » 72 000,00

Tilsammen kr. 392 000,00

Til vedlikehold og drift antar direktør Kloumann at der mødgår ca. » 220 000,00

Tilbake ca. kr. 172 000,00

der naturligvis blir altfor lite til skatter, avskrivninger og eventuelt utbytte for preferanseaktiene.

Man har forsøkt under de muntlige forhandlinger å få hevet kraftprisen, men har dette ikke lyktes. Man vil imidlertid anbefale at dette spørsmål om mulig pånyrises ved de endelige forhandlinger vedrørende konsesjonen.

I § 6 har man sterlig heftet sig ved, at kraftselskapet skal være forpliktet til, foruten sine egne skatter og avgifter også å betale de skatter og avgifter som måtte bli pålagt Aluminium Co.s erhvervelse og bruk av kraft både under nugjeldende og fremtidig lovgivning. Det er formentlig en selvfølge, at staten og kommunen ved en eventuell utligning ikke skal være bundet herav, men at det endelige oppgjør kun får bli et forhold mellom partene. Imidlertid finner man under enhver omstendighet, at bestemmelsen om, at kraftselskapet skal betale Aluminium Co. skatter for erhvervelse og bruk av kraften også under «fremtidig lovgivning», bær utgå.

Man går forøvrig ut fra at der kun er ment konsesjonsavgifter på selve kraftleien og ikke almindelige skatter.

Leiekontraktens §§ 6 og 9 inneholder bestemmelser, hvorefter Norsk Aluminium Co. i tilfelle av, at kraftselskapet ikke leverer den betingede kraft, får rett til å overta og drive anlegget.

Man antar at en sådan overtagelse og drift av kraftselskapets anlegg vil inneholde en bruk av vannfall og at den derfor vil stride mot loven. Man vil anbefale, at de bestemmelser i de nevnte paragrafer, hvorefter Norsk Aluminium Co. får rett til å overta anlegget, helt skal utgå av kontrakten.

Imidlertid må det medgis at det vilde være rimelig om A/S Norsk Aluminium Co. fikk adgang til å overta driften av kraftselskapets anlegg, såfremt kraftselskapet ikke kan levere kraft. Man har derfor tenkt på om forholdet kunde ordnes således:

Der avtales mellom partene at såfremt kraftselskapet på grunn av omstendigheter der ikke kan henregnes til force majeure m. v. ikke leverer en viss del av den skyldige kraft, skal kraftselskapet betale til A/S Norsk Aluminium Co. en konvensjonalbot. Som sikkerhet for denne konvensjonalbot utsteder kraftselskapet et skadesløsbrev i sitt anlegg til A/S Norsk Aluminium Co. I kraft av dette skadesløsbrev kunde A/S Norsk Aluminium Co. ha rett til å ta kraftselskapets anlegg til brukelig pant, jfr. erhvervslovens § 35.

Efter kontraktens § 12 skal staten ved eventuel innløsning av anleggene ha en uttrykkelig plikt til å overta kraftlektrakten. En sådan overtagelse kan man ikke anbefale.

Spørsmålet om hvorvidt Staten skal overta kraftlektrakten kan imidlertid kun opstå i tilfelle av at Staten innløser A/S Høyangfaldene's anlegg, idet der ialfall ikke fra hovedstyrets side er foreslått at Staten skal ha nogen rett til å innløse det fabrikk-anlegg der skal komme til å tilhøre A/S Norsk Aluminium Co. Med hensyn til Statens rett til å innløse A/S Høyangfaldene's anlegg, vil man forøvrig gjøre oppmerksom på at der i vedkommende innløsningsbestemmelse intet står anført om hvorvidt Staten ved innløsningen plikter å overta de kraftlektrakter som konsesjonæren måtte ha inngått.

Efter kontraktens § 14 har Norsk Aluminium Co. fått rett til å forlange, at kraftselskapet ytterligere utbygger sitt anlegg og Norsk Aluminium Co. har fått rett til å låne selskapet de hertil nødvendige midler.

Efter kontraktens § 18 skal kontrakten kunne overdras og medfølge ved salget av de respektive anlegg.

Man finner at spesielt de nevnte bestemmelser er av en sådan karakter, at der ikke vil kunne meddeles approbasjon på disse.

Som det vil sees har Kyrkjebø herredsstyre anbefalt at der for tillatelsen blandt annet oppstilles som betingelse at A/S Høyangfaldene for konsesjon gis, tilpliktes å avstå forskudd på avgifter kr. 100 000,00 som er lovet, men ennå ikke ydet.» A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s vedkommende har vedrørende dette punkt opplyst at det likeoverfor kommunen er gått med på å betale i forskudd kr. 100 000,00 av de selskapet pålagte konsesjonsavgifter. Imidlertid har selskapet på grunn av økonomiske forhold ikke maktet å overholde dette løfte. Hovedstyret finner imidlertid at der bør tas under overveielse om det ikke som en uttrykkelig betingelse for konsesjonen

betinges, at A/S Høyangfaldene straks betaler forfallene avgifter.

Man har under forhandlingene med A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s og A/S Norsk Aluminium Co.s representanter — henholdsvis direktør Kloumann og advokat Christiansen — fremlagt et helt foreløbig forslag til konsesjonsbetingelser med uttrykkelig tilkjenneivelse av at dette forslag på ingen måte bandt hovedstyret og selvfølgelig heller ikke departementet. Mot dette forslag har representantene fremsatt en rekke protester. Man vil nedenfor under gjengivelse av de enkelte konsesjonsbetingelser som hovedstyret har foreslått anføre hvilke protester representantene har fremkommet med. Konsesjonsbetingelsene er enstemmig vedtatt av hovedstyret med mindre andrerledes er anført under hver enkelt av bestemmelsene.

Idet man henviser til de vedlagte forslag til konsesjonsbetingelser der er vedtatt i hovedstyrets møte den 19de desember 1922, skal man bemerke følgende:

§ 1. Tidsbegrensning

Efter den inngåtte leketrakts § 16 ophører kontrakten den 1ste januar 1930. Den skal efter Norsk Aluminium Co.s valg kunne fornyes for et ytterligere tidsrum utløpende den 7de april 1930, og skal kontrakten betraktes som fornyet forsåvidt A/S Norsk Aluminium Co. ikke senest den 1ste januar 1949 har gitt kraftselskapet skriftlig varsel om å ville tre tilbake fra kontrakten den 1ste januar 1950. Overensstemmende hermed har man foreslått at tillatelsen skal gjelde til 7de april 1930. Der er ikke under forhandlingene fremkommet nogen protest mot § 1, men har man gjort vedkommende oppmerksom på, at der muligens kan bli spørsmål om at konsesjonen på grunn av konsesjonens lengde må inn for Stortinget, jfr. erhvervslovens § 23, post 1.

§ 2. Selskapets styre og akter

Som ovenfor fremhevet kan den kraftlets som i tilfelle skal betales for kraften lett

bli meget lav. Det har herom vært innvendt fra kraftselskapets side, at man ikke kunde betrakte kraftselskapet utelukkende som et kraftselskap, men nærmest som et fabrikk-selskap, idet det til enhver tid skulde inneha 50 pct. av aktiekapitalen i A/S Norsk Aluminium Co. Av hensyn hertil og av hensyn til den fordel det vilde være å ha 50 pct. av aktiekapitalen samlet på en hånd likeoverfor de amerikanske interesser, har man i § 2 søkt å innta en bestemmelse om at 50 pct. av selskapets aktiekapital ikke uten kongelig tillatelse kunde eies av andre enn av A/S Høyangfaldene. Dette selskaps direktør har under forhandlingene fremhevet at han for sitt vedkommende ikke har noget særlig å bemerke til denne bestemmelse, men at den vilde volde vanskeligheter for såvidt som det da vil bli meget vanskelig å få reist de nødvendige lån på aktiene. Man har forelagt bestemmelsen for Foreningsbankens advokat, der fremhevet at bankene vanskelig kunde belåne aktiene hvis man inntok en sådan bestemmelse. Man har da foreslått en ordning hvorefter 50 pct. av aktiene kunde eies av A/S Høyangfaldene og vedkommende bank; men er det ikke lyktes på grunnlag herav å oppå nogen ordning. Man er derfor blitt stående ved den form betingelsen nu har, hvorefter 50 pct. av aktiekapitalen blir sikret på norsk hånd.

Fra A/S Norsk Aluminium Co.s representant har det bestemt vært høvdet at de 50 pct. av aktiene der blir på amerikansk hånd, må være fri for enhver restriksjon, således at de helt fritt kan omsettes. Det har derhos vært anført at selskapet fritt bør kunne forandre sine vedtekter. Hovedstyret finner å måtte fastholde at selskapets vedtekter såvelsom senere forandringer i disse må bli å forelegges vedkommende departement til godkjennelse. Derimot, finner man i nærværende tilfelle ikke tilstrekkelig grunn til å innta den i flere konsesjoner vanlige bestemmelse om at beslutninger i generalforsamling som fastsetter almindelige eller særlige innskrenkninger i styrets virksomhetsområde skone blir gyldige når de godkjennes av departementet.

Med hensyn til det foreliggende utkast

til vedtekter for det nye selskap A/S Norsk Aluminium Co. har der fra vedkommende banks side vært uttalt ønske om at der i statuttene måtte bli inntatt en uttrykkelig bestemmelse om at styret måtte avholde sine møter i Norge. Man har under forhandlingene forsøkt å få en hertil siktede bestemmelse i statuttene, men har dette vakt sterk motstand. Man vil imidlertid anbefale at dette spørsmål påny reises under de endelige forhandlinger, og at det herunder søkes inntatt en bestemmelse om at styremøtene må avholdes i Norge // med mindre et flertall innen de av hver aktieblokk valgte styremedlemmer for hvert enkelt tilfelle samtykker i at møtene avholdes utenfor riket.

Under forhandlingene har man søkt å få inntatt en bestemmelse om at styrets medlemmer skal være norske statsborger, men er dette ikke lyktes.

Hovedstyret finner forøvrig under henvisning til den foreliggende situasjon å måtte anbefale at vedtektene aksepteres.

Advokat Christiansen har spesielt protestert mot den i paragrafens slutning inntatte bestemmelse om at overtredelse av de i paragrafen inntatte bestemmelser medfører konsesjonstap. Advokaten har her fremholdt at det ikke er rimelig at en hvilken-somhelst overtredelse straks skal medføre konsesjonstap, men at der bør settes en rimelig frist til å ordne forholdet. Hovedstyret skal i den anledning henwise til erhvervslovens § 26, 2net ledd, hvori det er anført at der kan bestemmes at overtredelse av de viktigste konsesjonsbetingelser i gjentagelsestilfelle medfører at konsesjonen bortfaller. Man er derfor i tvil om hvorvidt man lovlig kan bestemme at konsesjonen straks bortfaller ved en overtredelse. Man er derfor blitt stående ved å forandre bestemmelsen således som skjedd, hvorefter konsesjonen kun bortfaller etter nærmere bestemmelse av departementet.

§ 3. Overdragelse av kraften

Fra selskapets representanter er der ikke fremkommet nogen protest mot denne bestemmelse.

§ 4. Kraftens anvendelse.

Direktør Kloumann og advokat Christensen har bestemt protestert mot paragrafens annet ledd, hvorefter kraften ikke uten Kongens samtykke kan brukes til annet enn til fremstilling av aluminium. De har fremholdt at A/S Norsk Aluminium Co. nu ikke har tanke på annet enn å fremstille aluminium. Men de fremholder at forholdene kan forandre sig, og de vil da stå fritt.

Under hovedstyrets behandling av saken har Rogstad, Aas og Nissen stemt for at paragrafens annet ledd utgår. Christensen, Kulstad, Buen, Eiesland, Norberg-Schulz og generaldirektøren har stemt for at bestemmelsen blir stående. De har anført at de dog ikke i nærværende tilfelle anser bestemmelsen for å være av nogen vesentlig betydning.

§ 5. Norske funksjonærer og arbeidere.

Mot denne betingelse er ingen protest fremsatt.

§ 6. Norsk arbeide og norsk materiell.

Mot denne betingelse er ingen protest fremsatt.

§ 7. Forsikring.

Mot denne betingelse er ingen protest fremsatt.

§ 8. Avgift.

Som bekjent skal kraften leies fra A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. der ved kongelige resolusjoner av 19de November 1915 og 2den april 1917 er meddelt erhvervs- og reguleringskonsesjoner. I disse konsesjoner er der betinget en samlet avgift til stat og kommuner av kr. 1,00 i de første 10 år, kr. 1,50 i de neste 5 år og kr. 2,00 i resten av konsesjonstiden pr. nat. hk. I § 6 i den mellom partene avsluttede leiekontrakt er der betinget at kraftselskapet skal bære alle de skatter og avgifter som måtte bli lagt på Norsk Aluminium Co.s erhvervs- og drifts- og den omhandlede elektriske kraft. I den forbindelse her til finner Rogstad, Nissen, Kristensen og generaldirektøren, at

der ikke bør legges avgift på kraftleien for at man ikke derved skal ytterligere vanskeliggjøre kraftselskapets stilling. Norberg-Schulz, Eiesland, Aas, Buen og Kulstad finner derimot at der bør betinges en avgift til kommunen. Denne avgift bør fastsettes til kr. 0,20 pr. år pr. el. hk. Hovedstyret finner enstemmig at der ikke bør betinges nogen avgift til staten.

Fra selskapenes representanters side er der bestemt fremhevet at enhver avgift der måtte bli pålagt vil medføre at den hele ordning ikke kommer i stand.

§ 9. Kraftavståelse.

I de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner er der betinget at konsesjonæren skal avgi inntil 5 pct. av kraften til kommuner og andre 5 pct. til staten. Hovedstyret finner at man efter de stedlige forhold ikke kan tenke at ytterligere kraftavståelse har nogen betydning. Imidlertid er man i tvil om hvorvidt man ikke efter det bestemte påbud i erhvervslovens § 23, punkt 5 er nødsaget til å innta bestemmelse om at konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pct. av kraften til kommuner. Hovedstyret har imidlertid ment at det måtte være tilstrekkelig at man i nærværende tilfelle betinget inntil 5 pct. av kraften til kommuner, idet der som ovenfor nevnt allerede er betinget 5 pct. av kraften til kommuner ved de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner. Man undlater forøvrig ikke i denne forbindelse å henlede oppmerksomheten på at i de leiekonsesjoner der ved kongelige resolusjoner av 28de mars 1919 og 19de mars 1920 er meddelt henholdsvis A/S Glomtjord Smelteverk og A/S Syd-Varanger ikke er inntatt nogen betingelse om kraftavståelse. Fra selskapenes side er der bestemt protestert mot at der nu betinges ytterligere kraftavståelse i leiekonsesjonen. De har i så hønsende fremhevet at det nye selskap absolutt trenger de leiede 26.000 hk. og at dette formentlig kan bli knapt. Såframt imidlertid man efter loven finner at kraftavståelse må betinges, har de foreslått en ordning gående ut på at staten skulde fra-

faller de 5 pct. av kraften som den er berettiget til etter de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner. Hovedstyret har for sitt vedkommende intet å bemerke herimot.

Som det fremgår av leiekontrakten skal A/S Norsk Aluminium Co. leie 26 000 hk. Man har i den anledning forespurt hvorvidt de nu installerte maskiner kan yde så meget at der foruten disse 26 000 hk. også kan leveres tilstrekkelig til å dekke den for A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. nu betingede kraftavståelse. Hertil har direktør Kloumann meddelt at de nu installerte maskiner kan påregnes å levere inntil 26 000 hk.

§ 10. Forholdet til selskapets arbeidere.

Mot denne betingelse er ingen protest fremsatt.

§ 11. Motarbeidelse av drukkenskap og smughandel.

Likesså.

§ 12. Løgehjelp, politiopsyn.

Likesså.

§ 13. Husrum for arbeidere m. v.

Likesså.

§ 14. Fattigfond.

Likesså.

§ 15. Kunstlig forhøielse av prisene.

Likesså.

§ 16. Innenlandsk forbruk.

Fra representantenes side fremkom der bestemt protest mot denne betingelse. Man henleder forøvrig oppmerksomheten på at i de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner er en lignende bestemmelse om innenlandsk forbruk ikke alene innført for selskapet, men også gjort gjeldende for de der måtte leie kraft fra selskapet. Der blev under forhandlingene fremholdt av selskapenes representanter at i så fall måtte bestemmelsen herom også uttas av A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s konsesjoner.

Hovedstyret har funnet å måtte bibeholde bestemmelsen, men har tilføjet at selskapet har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang det i henhold til bestemmelsen skal avgi noget av sin produksjon til de i bestemmelsen omhandlede norske fabrikker.

§ 17. Utgifter til vedlikehold ved istandssettelse av offentlige veier.

Mot denne betingelse er der ingen protest fremkommet.

§ 18. Tinglysning.

Likesså.

§ 19. Sikkerhetsstillelse.

Som det vil fremgå av Kyrkjebø herredsstyres uttalelse, hvortil fylkesmannen har sluttet sig, har herredsstyret sterkt pointert nødvendigheten av at der stiller tilstrekkelig sikkerhet for at driften ikke stanser.

Man har under forhandlingene søkt å få innsett en bestemmelse om at selskapet ikke måtte foreta nogen vesentlig innskrenkning av arbeidsstyrken uten departementets tilatelse. Mot denne bestemmelse, der var uttrykkelig forutsatt ikke å komme til anvendelse under lønnskonflikter, har selskapenes representanter bestemt protestert, og meddelt at det var ganske utelukket at nogen sådan betingelse vilde bli akseptert. Man har imidlertid som det vil sees av § 19 foreslått at det i paragrafen nevnte fond, stort kr. 200 000,00 også skulde kunne anvendes til støtte for arbeidere og funksjonærer ved bedriftsstans eller innskrenkning forårsaket ved konjunkturfall eller i konkurransesammenheng. Denne bestemmelse er ikke forelagt selskapene.

§ 21. Kontroll.

Det forslag til konsesjonsbetingelser desdå til grunn for de muntlige forhandlinger med selskapene, var den inntratt den sædvanlige bestemmelse om at undlatelse av å etterkomme de i henhold til betingelsen truffne bestemmelser skal medføre konsesjonsstapi. Herimot blev der bestemt prote-

stert, idet der blev pøkt på det urimelige i at en eventuell konflikt mellem en kontroller og selskapet skulde kunne medføre konsesjonens tap. Man har i henhold hertil søkt å omredigere bestemmelsen således som skjedd, jfr. erhvervslovens § 26,2.

Som det vil fremgå av rekonstruksjonsplanen, skal A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. forandre sitt navn til A/S Høyangfaldene. Hovedstyret forutsetter at dette kun er en navnforandring og at der ikke skal skje nogen overførelse av de av A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. ved kongelige resolusjoner av 19de november 1915 og 2den april 1917 erhvervede rettigheter til et nytt rettssubjekt. Man antar derfor at der ikke tiltrenges nogen spesiell tillatelse for A/S Høyangfaldene utenfor den approbasjon der etter konsesjonsbetingelsen § 1 må meddeles på forandringer i selskapets vedtekter.

I forbindelse med spørsmålet om omdannelsen av A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. skal man bemerke at de nuværende ordinære aktier formentlig ikke vil få nogen verdi eller nogen innflydelse på selskapets ledelse, idet denne helt vil tilligge eieren av preferansekapitalen.»

Det av hovedstyret utarbeidede forslag til konsesjonsbetingelser er sålydende:

«1.

Tidsbegrensning.

Tillatelsen meddeles for den tid selskapets nugjeldende kontrakt av med A/S Høyangfaldene angående leie av elektrisk energi er gjeldende, dog ikke utover den tid de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. nu meddelte konsesjoner av 19de november 1915 og 2den april 1917 er gjeldende og under enhver omstendighet ikke utover 7de april 1920.

2. *Selskapets styre og aktien.*
Selskapet og dets styre skal ha sitt sete her i riket. Styret skal til enhver tid for et

flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde på navn. 50 pct. av aktiekapitalen må til enhver tid tilhøre enten staten, norske kommuner, norske statsborgere, norske banker eller aktieselskaper eller andre selskaper med begrenset ansvar som har helt norsk styre med sete i Norge og hvis grunnkapitalen er helt norsk.

Majoriteten av selskapets aktier må ikke uten særlig kongelig tillatelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier kraft fra annet vannfall her i riket, eller som sitter inne med aktiemajoriteten i noget annet selskap, som eier eller bruker eller leier kraft fra sådant vannfall.

Bestemmelse herom skal påføres aktiebrevene i det norske, engelske, franske og tyske språk.

Selskapets vedtekter såvelsom senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjenning.

Overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser kan efter nærmere bestemmelse av departementet medføre konsesjonens tap.

3.

Overdragelse av kraften.

Den kjøpte kraft kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement eller for nogen del avgis til utlandet uten tillatelse fra Kongen.

Handler selskapet herimot, skal det for hver gang erlegge en konvensjonalbot til statskassen av inntil 1 — en krone — pr. statskassen av inntil kr. 1,00 — en krone — pr. kv.a. pr. døgn efter vedkommende departements bestemmelse.

4.

Kraftens anvendelse.

Forsåvidt konsesjonæren anvender kraften til bedrift som ved røk, giftige gasser eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement såfremt det av almanne hensyn finner feie til å gripe inn, anerkjennes som rett sakfører

i anledning av mulige overtredelser av i hvo-
lovgivningen.

Kraften kan ikke uten etter Kongens
samtykke brukes til annet enn til fremstil-
ling av aluminium og kullektroder og alle
i forbindelse hermed stående formål.

5. Norske funksjonærer og arbeidere.

Konsesjonæren skal bare benytte funk-
sjonærer og arbeidere, som har norsk inn-
fødsrett eller statsborgerrett.

Vedkommende departement kan tilstede
undtagelser fra denne regel, når spesiell fag-
kunnskap eller øvelse eller lignende hensyn
gjør det nødvendig eller særlig ønskelig,
likesom departementet kan tillate benyttet
fremmede arbeidere, når de har hatt fast
bopel her i riket det hele siste år.

For hver dag som nogen i strid med for-
anstående bestemmelser er i konsesjonærens
tjeneste erlegges til statskassen en løpende
mulkt inntil kr. 50,00 — femti kroner — for
hver person.

6. Norsk arbeide og norsk materiell.

Konsesjonæren forplikter sig til å an-
vende norsk arbeide og norsk materiell, for-
såvidt dette kan fås like godt, tilstrekke-
lig hurtig, og for en pris som ikke overstiger
den pris, hvortil materiell kan fås fra ut-
landet med mere enn 10 — ti — procent.

I tilfelle av tvist herom avgjøres spørs-
målet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede
undtagelser fra regelen om anvendelse av
norsk materiell og norsk arbeide når sær-
egne hensyn gjør det påkrevet.

For overtredelse av den i nærværende
post omhandlede bestemmelse erlegges kon-
sesjonæren for hver gang etter avgjørelse av
departementet en mulkt av inntil 15 pct.
av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

7. Forsikring.

Forsikring tegnes i norske selskaper,
hvis disse byr ikke fordelaktige betingelser
som utenlandske.

8. Der erlegges en årlig avgift til de fyl-
kes-, herreds- og bykommuner som Kongen
bestemmer stor kr. 0,20 pr. el. hk.

Avgiften erlegges av det samme antall
el. hk. som det hvorav der skal betales leie.
Avgiften betales efterskuddsvis innen hvert
års 31te januar, hvorefter svares 6 pct. årlig
rente. De fornødne nærmere bestemmelser
med hensyn til avgiftens beregning og erleg-
gelse blir med bindende virkning å fastsette
av vedkommende departement. Avgiften
inndrives ved utpantning.

9. Kraftavstødelse.
Konsesjonæren er forpliktet til å avgi
inntil 5 pct. av den leiede kraft til de kom-
muner, derunder også fylkeskommuner, som
Kongen bestemmer.

Kraften leveres til samme pris og på
samme vilkår som etter leiekontrakten gjel-
der for konsesjonæren og kan forlanges ut-
tatt etter departementets bestemmelse i
kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller
fra ledningsnettets enen dette tilhører kon-
sesjonæren eller vannfallets eier.

Forårsaker kraftens uttagelse økede ut-
gifter, bæres disse av den som uttar kraften.
Avbrytelse eller innskrenkning av leverin-
gen, som ikke skyldes vis major, streik eller
lockout, må ikke skje uten departementets
samtykke.

Selskapet har rett til å forlange et var-
sel av 1 år for hver gang kraft uttas.

10. Forholdet til selskapets arbeidere.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta
varer istedetfor penger som vederlag for ar-
beide eller pålegges nogen forpliktelse med
hensyn til innkjøp av varer (herunder dog
ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeids-
materialer). Verktøi og andre arbeidsred-
skaper, som utleveres arbeiderne til benyt-
telse kan bare kreves erstattet, når de bort-
kastes eller ødelegges, og da bare med deres
virkelige verdi beregnet etter hvad de har
kostet konsesjonæren med rimelig fradrag

for slitage ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbød for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig eiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes etter samråd med et av arbeiderne, oppnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

11.

Motarbeidelse av drukkenskap og smughandel.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig etter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den befolkning som er knyttet til anlegget og til de bedrifter som tilhører konsesjonæren.

12.

Lægehjelp. Politiopsyn.

Konsesjonæren er forpliktet til etter nærmere bestemmelse av medisinalstyret å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for eiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Såfremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige finnes nødvendig, plikter konsesjonæren å utrede utgiftene hermed.

13.

Husrum m.v. for arbeidere og funksjonærer.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum og tomter til bygning av egne hjem med veier, vann, kloakk og elektrisk lysanlegg samt grunn til forsamlingslokale med festsal m. v., til lokale for kooperativ eller annen handelsvirksomhet og lignende, alt etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

14.

Fattigfond.

Konsesjonæren er forpliktet til å opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler som i lov om fattigvesenet av 19de mai 1920 kap. 4 er gitt om bergverker.

Likeledes er konsesjonæren ved senere utvidelse av anlegget forpliktet til etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å avsette et fond til sikring av vedkommende kommune (eller kommuners) utgifter til understøttelse av de ved anleggets utførelse og senere utvidelser av anlegget beskjeftigede arbeidere og deres familier. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgår til dekning av kommunens utgifter til understøttelse av arbeidere ved de nevnte anlegg, overgår til et for det hele land eller visse dele av landet felles fond, som fortrinsvis skal tjene til sikring for kommune, men som også skal kunne benyttes til andre formål til beste for arbeiderne, alt etter nærmere regler, som Kongen gir. På samme måte skal forholdes med det førstnevnte fond, hvis det senere ved lov blir bestemt.

15.

Kunstig forholdelse av priser.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement inngå i nogen overenskomst til kunstig forholdelse av prisene her i riket på de produkter som frembringes ved energien.

16.

Innenlandsk forbruk.

Såfremt de av selskapet fremstillede produkter kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til yderligere fabrikkmessig bearbeidelse skal denne bearbeidelse i størst mulig utstrekning skje her i riket.

Til oplyselse herav kan det således av vedkommende departement bestemmes at der skal gis norske fabrikkers adgang til som råprodukt å erholde kjøpt på vanlig salgsvilkår inntil 1/8 av den nevnte produksjon. Denne forpliktelse gjelder dog ikke såfremt 1/8 av produksjonen bevises allerede å være fullt tilvirket her i landet av vedkommende selskaper selv. Selskapet har rett til å forlange et varsel av 1 år før hver gang det i henhold til nærværende bestemmelse skal avgi noget av sin produksjon.

17.

Utgifter til vedlikehold ved istandssettelse av offentlige veier, broer og kaier.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandssettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet og ved transporter til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger utenfor det egentlige fabrikkområde skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

18.

Tinglysning.

Nærværende konsesjon skal på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg m. v. er beliggende.

19.

Sikkerhetsstillelse.

For oppfyllelse av de forpliktelser som ved anlegget eller dets drift pådras likeoverfor andre og for overholdelse av de i konsesjonen fastsatte betingelser og til støtte for arbeidere og funksjonærer ved bedriftsstans eller innskrenkning forårsaket ved konjunkturfall eller i konkurrencesøiemed, skal der stilles sikkerhet for et beløp av inntil kr. 200.000,00 til anvendelse efter Kongens nærmere bestemmelse.

20.
Kontroll.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser. Vedkommende departement kan til utøvelse av denne kontroll oppnevne en kontrollør, der etter nærmere av departementet utfordiget instruks har adgang til de kontrollmidler som departementet anser nødvendige. Om berettigelsen av kontrollørens forlangende kan konsesjonæren kreve departementets avgjørelse. Undlátelse av å etterkomme de i henhold til nærværende post med departementets samtykke trufne bestemmelser medfører konsesjonens tap.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Et fra hovedstyret samtidig mottatt, av søkerne innsendt forslag til statutter for det dannende A/S Norsk Aluminium Co. vedlegges. Forsåvidt angår det i hovedstyrets erklæring berørte spørsmål angående statens stilling i forhold til kraftavtakeren, A/S Norsk Aluminium Co. i tilfelle staten benytter sin innløsningsrett ifølge de A/S Høyangfaldens, Norsk Aluminium Co. ved kgl. resolusjoner av 19de november 1915 og 2den april 1917 meddelte konsesjoner, utba man sig hovedstyrets nærmere uttalelse.

Under 18de desember 1922 har hovedstyret angående dette spørsmål uttalt sig således:

«I tilslutning til skrivelse herfra av 16de desember 1922 skal man på foranledning tilføie sig at ved den første forhandling med selskapets representanter blev der bragt på bane spørsmål om rett for staten til innløsning av Norsk Aluminium Co.s anlegg. Mot denne betingelse blev der fra representantenes side reist protest. Efter fornyet overveielse fant man at man ikke i det endelige forslag burde

oppta nogen betingelse om innløsning av anlegget, idet en sådan betingelse i nærværende tilfelle hverken anses nødvendig eller ønskelig, spesielt under hensyntagen til det mellom kraftselskapet og A/S Norsk Aluminium Co. inntrettede kontraktsforhold.

I sin ovennevnte skrivelse av 16de desember 1922 uttalte hovedstyret, som det vil sees, at spørsmålet om hvorvidt staten skal overta den foreliggende kraftleiekontrakt kun kunde opstå i tilfelle at staten innløste A/S Høyangfaldenes anlegg, idet der ikke ialfall fra hovedstyrets side var foreslått at staten skulde ha nogen rett til å innløse fabrikk-anlegget. Man uttalte i forbindelse hermed at man ikke kunde anbefale at staten ved en eventuell innløsning av anlegget skulde påta sig en uttrykkelig plikt til å overta kraftleiekontrakten. Vedrørende dette punkt fant hovedstyret å burde peke på den vanskelighet der ligger i at der i de A/S Høyangfaldenes, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner intet står anført om hvorvidt staten ved innløsningen plikter å overta de kraftleiekontrakter som konsesjonæren måtte ha inngått. Idet der således i Høyangfaldenes konsesjoner intet står vedrørende det heromhandlede punkt, er hovedstyret gått ut fra at staten ved en innløsning av kraftanlegget ubetinget måtte overta og eventuelt betale for de kraftleiekontrakter som konsesjonæren måtte ha inngått. Man er nemlig i så henseende gått ut fra at staten ved en eventuell innløsning plikter å innløse anlegget i den stand, d. v. s. med de herligheter og forpliktelser det har ved innløsningen, med mindre der i vedkommende innløsningsbestemmelse er tatt uttrykkelig forbehold. Hovedstyret er derfor av den opfatning at sådan som forholdene ligger an, må staten, hvis den innløser A/S Høyangfaldenes, Norsk Aluminium Co.s anlegg også overta de kraftleiekontrakter som selskapet innen konsesjonens ramme måtte ha inngått.

Såfremt imidlertid det erede departement måtte finne at staten ikke har nogen ubetinget plikt til å overta kraftleiekontrakten vil man som nevnt i skrivelse av 16de desember 1922 bestemt anbefale at staten ikke påtar sig nogen plikt til å overta

kontrakten. I tilfelle det bør formentlig A/S Norsk Aluminium Co. ved en eventuell innløsning sikres kraft fra anlegget. Man har tenkt sig at dette kunde ordnes således: Såfremt staten ønsker å innløse A/S Høyangfaldenes anlegg, skal dette meddeles til A/S Norsk Aluminium Co. minst 5 år i forveien.

Hvis staten innløser A/S Høyangfaldenes anlegg, skal A/S Norsk Aluminium Co. ha rett til inntil 7de april 1980 å få leie hos staten det samme antall hk. som det leier av A/S Høyangfaldene på den tid det mottar varsel om innøsningen, dog forutsatt at A/S Norsk Aluminium Co. underretter staten derom senest 2 år etter å ha fått varsel om innløsning.

Vilkårene for kraftleien måtte bli å fastsette til hvad der på den tid kan ansees vanlig i Norge for energileveranser av lignende art og omfatning og for lignende bruk. Kan enighet ikke opnåes, må leievilkårene bli å fastsette ved voldgift bestående av 3 medlemmer, hvorav hver av partene opnevner et medlem og den tredje opnevnes av Høiestrets justitiarius.

Samtidig skal man på foranledning meddele at når man i betingelsene ikke har optatt den i enkelte konsesjoner inntatte bestemmelse om at selskapet skal være underkastet den til enhver tid gjeldende trustlovgivning så er grunnen den at man har funnet det å være uheldig å innta uttrykkelig bestemmelse om at en sterkt avgrenset del av den norske lovgivning skal komme til anvendelse på selskapet. Man er nemlig gått ut fra som gitt at selskapet i enhver henseende er norsk lov undergitt.

Endelig skal man få fremheve at hovedstyret ikke har forutsatt den i flere konsesjoner inntatte betingelse om avgivelse til jordbruket av de ved den elektriske energi produserte kunstige gjødningsstoffer. Etter § 4 i hovedstyrets forslag til betingelser har nemlig som det vil sees, hovedstyret anbefalt at der betinges at kraften ikke uten Kongens tillatelse kan anvendes til annet enn å fremstille aluminium m. v.

Hovedstyret har derfor ment at der i nærværende tilfelle ikke var plass for den

ovenfor antydede bestemmelse vedrørende kunstgjødningsstoffer. Man har nemlig antatt at såfremt Kongen senere måtte gi tillatelse til å anvende kraften til produksjon av gjødningsstoffer, vil der ved denne tillatelse kunne betinges at en viss del av produksjonen skal avgis til jordbruket. Såfremt departementet imidlertid finner bestemmelsen må antas allerede i konsesjonen, vil man anbefale at så skjer.»

Departementet har under sakens videre behandling hatt en rekke konferanser med representanter for de interesserte selskaper og banken, hvorunder utformningen av de eventuelle konsesjonsbetingelser har vært inngående drøftet og fra ansøkerens side vært gjort til gjenstand for utførlige skriftlige forestillinger.

A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s representantskap har under 11te januar 1923 inntrengende henstillet til regjeringen at den ansøkte konsesjon må bli innvilget på de lempeligst mulige vilkår.

Representantskapets skrivelse er sålydende:

«A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s representantskap har idag behandlet spørsmålene vedrørende selskapets refinansiering og den dermed i forbindelse stående konsesjon paa kraftleien. Idet representantskapet henviser til direktjonens skrivelse av 9de ds. til Arbeidsdepartementet og likeledes til de tidligere med regjeringen herom førte forhandlinger, hvorunder det hele forhold har været klarlagt, og til regjeringens inntrekkende svar og løfte om at give den fornødne konsesjon, tillater representantskapet sig paa det mest indtrængende at henstille til regjeringen, at konsesjonen nu maa blive givet uopholdelig. Tilbudet fra Aluminium Company of America er ikke gyldig længer end til utgangen av denne måned, og der gjenstaar en række ordninger, hvis gjennemførelse er umulig, uten at konsesjonen er meddelt.

Vort selskap har med de største opofrelser saavel fra aktionærens som fra bankernes side opretholdt denne bedrift under de mange vanskeligheter, som krigen og de ef-

terpaafølgende åarlige konjunkturer har medført, baade av hensyn til den store arbeidstok, der knytter sig til bedriften, og videre av hensyn til de store kapitaler, som er nedlagt i denne, og endelig ogsaa fordi vi har følt os forvisset om, at Aluminiumindustrien er en for vort land egnet industri, der med tiden vil vinde frem og blive til megen nytte for landet. Under de nuværende vanskelige og deprimerede tider og vort pengemarkeds stilling ser man sig ikke længer istand til at opretholde bedriften, medmindre denne reorganisation finder sted. Det behøver ikke nærmere at paavises, at følgerne av en nedleggelse av bedriften vil blive av den mest vidtrækkende art baade i finansiell henseende og for den store arbejderbefolkning, der isaavel i Høyanger som i Holmestrand er knyttet til bedriften.

Saa vel vort selskaps direktion som det amerikanske selskap har nøie overveiet, hvilke yderste vilkaar de er istand til at paatage sig, saafremt bedriften skal blive istand til at bestaa økonomisk og faa den fornødne bevægelsesfrihet for sin videre nødvendige og heldige utvikling. Efter de mange vanskeligheter, selskapet hittil har hat, vover man ikke nu atter at gaa igang med at rekonstruere et selskap, der skulde være paalagt restriktioner, der kunde virke uheldig for selskapets drift og utvikling, eller virke hemmende paa dets stilling i konkurransen.

Det forekommer os ogsaa, at den overmaade vanskelige stilling, vor industri og vort arbeidsliv befinder sig i, og den vanskelige finansielle situation, som landet for tiden befinder sig i, paa det sterkeste skulde tilsi, at en konsesjon som denne blev givet uten hemmende betingelser. Saa meget mere synes dette os at maatte være et berettiget krav fra dette selskap og dets banker, som selskapet og bankerne har ydet opofrelser for opretholdelse av bedriften, der gaar langt utover det vanlige, og likeledes synes det os, at regjeringen maa ha saa meget desto større grund og aarsak til her at yde sin uferbeholdne medvirkning, som det helt franske selskap. Det Norske Nitridselskap, blev tildelt konsesjon paa en betydelig

kraftleie i Norge paa et tidspunkt, da dette selskaps interesser var i høiestegrad i kontraste med de norske. Vort selskap har paa mange maater lidt saa meget herunder, at vi mener, at saavel dette som vore banker maa ha det sterkeste krav paa nu at bli ydet regjeringens bedste støtte.»

Fra arbeidere og funksjonærer ved A/S Høyangfaldene samlet til masse møte i anledning av konsesjonsspørsmålet har regjeringen mottatt en telegrafisk henstilling av 17de januar 1923 om å sørge for at driften ved fabrikkene i Høyanger blir opprettholdt.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i skrivelse av 17de januar s. å. foreslått opptatt blandt de eventuelle konsesjonsbetingelser bestemmelse om tilveiebringelse av et fond til motarbeidelse av eventuell arbeidsledighet.

Nevnte skrivelse hitsettes:

«I forbindelse med mundtlig konferanse skal jeg på ordfører Berges og egne vegne uttale følgende angående distriktets stilling til den nye Høyangerkonsesjon.

For distriktets vedkommende legger vi ikke nogen avgjørende vekt på de tre punkter som av hr. statsråden var nevnt som hindrende for den nye Høyangerkonsesjon, nemlig størrelsen av kraftkvantum til produksjonspris, innløsningsretten, og stedet for den videre tilvirkning av produktene. Derimot finner vi av hensyn til distriktets interesser sterkt å måtte fremholde kravet om nogen sikkerhet for at driften ved Høyanganleggene holdes igang de første 2—3 år uten vesentlig innskrenkning.

Vi skal på foranledning antyde inntagelse av nedenstående bestemmelse i konsesjonen:

«Som sikkerhet for at der ikke uten vesentlig nedgang i de nuværende aluminiumspriser foretas større reduksjon av arbeidsstyrken ved A/S Høyangfaldene i de første 3 år skal selskapet stille en garanti for kr. 1 000 000,00.

Betifelle av at A/S Høyangfaldene uten vesentlig nedgang i nuværende aluminiumspriser foretar større reduksjon av arbeids-

styrken kan det fornødne av dette garantibeløp anvendes til ivensettelse av nødvendige arbeid innen Kyrkjebø herred (f. eks. ved et veianlegg Høyanger—Vadheim) dog under forutsetning av at distriktet eller staten tilveiebringer tilsvarende beløp.

Hvad der av garantibeløpet ikke måtte være anvendt i løpet av 3 år, disponeres fritt av A/S Høyangfaldene.»

I henhold til fylkesmannens foreslåtte optok departementet i sitt utkast til betingelser bestemmelse om tilveiebringelse av et sådant fond, stort, kr. 800 000,00.

Gjennom Foreningsbankens advokat fik departementet imidlertid meddelelse om at nevnte betingelse ikke under nogen omstendighet kunne aksepteres.

I en skrivelse av 23de januar s. å. har A/S Høyangfaldene anført følgende angående omhandlede garantifond:

«Derimot kan vi ikke paa nogen maate akseptere den helt nye betingelse om et fond paa kr. 800 000,00, som selskapet skulde bortskjenke i tilfælde, det kom i den vanskelige situation at det ikke kunde oprettholde sin bedrift i fuld utstrækning. Det er os ganske uforklarlig, hvordan et sådant krav skulde kunne søkes oprettholdt. Vi vil høfligst henlede oppmerksomheten paa, at bestemmelsen innebærer et forlangende om, at selskapet paa et kritisk tidspunkt, da dets økonomi ikke tillot det at oprettholde sin bedrift, men forholdene tvertom tvang det til nedleggelse, skulde gi bort et beløp paa kr. 800 000,00. Hvis selskapet selv hadde disse kr. 800 000,00, vilde det jo være istand til dermed at oprettholde sin bedrift en lang tid fremover. Bestemmelsen vilde altsaa virke derhø, at bedriften maatte bli nedlagt paa grund av manglende penge paa et tidligere tidspunkt eller muligens endogaa paa et tidspunkt, da de omhandlede kr. 800 000,00 kunde ha hjulpet den over driftstans, med andre ord at bedriften blev nedlagt for igangsettelse av nye arbeidere, som var kunstig fremkaldt ved at bedriften var berøvet en betydelig del av sin driftskapital. For et sundt og forretningsmæs-

sig syns, må det jo stå klart, at selskapet kan utrette meget mere til motvirking av arbeidsløshet ved anvendelsen av disse penge i sin bedrift end ved at placere dem i nødsarbeider. Bestemmelsen ligger helt uten for alt, hvad der hittil er kjendt i konsesjonslovgivningen, og vi maa betragte det som værende avgjort i strid saavel med regeringens forhaandsbilsagn som med Vassdragskommisjonens og departementets tidligere forslag under behandlingen av denne sak.

Det hensyn, som angivelig skulde ha gjort sig gjældende naar denne bestemmelse er søkt indført, skulde være en frykt for, at Aluminium Company of America skulde ha kjøpt sig ind for at nedlægge bedriften, eller i det hele taget frykten for at bedriften skulde bli nedlagt av utenforliggende hensyn. Vi vil i denne anledning henvisse til, at Aluminium Company of America indsætter ca. 10 millioner kroner i denne bedrift for sin halvpart, hvorhos den nye bedrift skal betale en kraftleie av ca. 1 millioa kroner om aaret. Det forekommer os usægtelig at være en meget kostbar fremgangsaarsak for at faa nedlagt en bedrift, om hvilken man vet, at den i aarrækker har gaat med underskud av ca. 2 millioner kroner pr. aar og nu er helt afhængig av en bankforbindelse, som ikke kan tænkes at kunne opretholde bedriften længe. Det er nødvendig, at man i spørgsmaal som disse regner med de nøkternt foreliggende realiteter, og disse er helt uomtvistelig at bedriften, om denne reorganisation ikke finder sted, bli nedlagt, og at derfor ingen har noget behov for at gaa ind i denne bedrift for at faa den nedlagt. Og videre at naar nogen gaar ind i denne bedrift, og det med saa store kapitaler, som det her er tale om, og forøvrig paa enhver maate søker at sikre sig dens utvidelse, da vil de ogsaa opretholde bedriften, saalange dette er forretningsmæssig forsvarlig, og gennemførbart, og ligger indenfor selskapets evne. Ethvert forsøk paa ved kunstige midler at strække selskapets ydelser utover det forretningsmæssig forsvarlige eller utover dets økonomiske evne, er usundt og i realiteten ugjensidigt.

neimforti, idet det som ovenfor paavist direkte vil virke mot sin hensigt, og selskapet vil gaa ned. På foreanledning har fylkesmannen i Segn og Fjordane i skrivelse av 23de januar s. A. angitt en ny uttalelse, som er sålydende:

«I anledning av hr. statsrådens skrivelse av idag angående aluminiumkompaniets konsesjon skal jeg tillate mig å uttale:

Det forekommer mig beklagelig at selskapet ikke har funnet å kunne stille sig imotekommende likeoverfor det etter min mening meget berettigede krav, som var stillet av fylke og herred.

Jeg kan ikke komme bort fra, at dette krav innebærer en betydelig realitet, og at det tar sikte ikke bare på varettagelse av distriktets interesser, men ogsaa på varettagelse av statens økonomiske interesser.

Jeg skulde imidlertid tro, at distriktet ikke vil motsette sig, at betingelsen frafalles, hvis større og viktigere samfunnsinteresser taler for, at så skjer, men jeg går da ut fra, at denne distriktets stilling vil bli tatt i betraktning, om det senere måtte vise sig, at distriktets frykt med hensyn til arbeidsstans eller driftsreduksjon slår til.

Om arbeidsstans inntreffer idag, vil distriktet med nogenlunde sikkerhet kunne påregne en betydelig statsstøtte til igangsettelse av nødsarbeider. Distriktet må ikke bli værende stillet om dets innrømmelse likeoverfor større samfunnsinteresser medfører at denne eventualitet utskytes til et endnu vanskeligere tidspunkt. Avskrift av denne skrivelse meddeler jeg ordføreren i Kyrkjebø, til hvem ogsaa hr. statsrådens skrivelse av idag er sendt.»

De p. a. t. e. m. s. n. t. e. t. skal bemerke, at den påtenkte reorganisasjon av A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co., efter de foreliggende opplysninger formentlig danner den eneste mulighet for at bedriften kan fortsette og de i foretagendet anbragte betydelige midler kan ha nogen utsikt til å reddes.

Vedkommende interesserte bank og Norges Bank har da ogsaa på det sterkeste anbefaldet at bedriften overføres til staten.

befalt, at en ordning med det amerikanske selskap kommer istand.

Man vil derfor med Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet anbefale, at det nye selskap, Norsk Aluminium Co. gis konsesjon på leie av inntil 80 000 el. hk. fra A/S Høyangfaldene i henhold til den oprettede kraftleiekontrakt.

Med hensyn til denne bemerkes, at den som av hovedstyret påpekt inneholder enkelte bestemmelser som antas stridende mot norsk lov. Det er imidlertid departementets uttrykkelige forutsetning, at kontrakten kun gjelder i forholdet mellom partene, og at der ikke ved en eventuell konsesjon på kraftleien meddeles approbasjon på kontraktens enkelte bestemmelser. Med hensyn til disse bemerkes spesielt angående

§ 7. Ifølge kontrakten skal den leiede kraft helt eller delvis kunne videreselges til andre. Hertil vil i tilfelle kreves konsesjon, hvorved statsmyndighetens forutsettes å stå fritt.

§§ 6 og 9. Kraftselskapets plikt til å betale skatter og avgifter m. v. på kraftleierens erhvervelse og bruk av kraften forutsettes kun å gjelde det innbyrdes forhold mellom partene. Meddelelse av den ansøkte konsesjon forutsettes ikke å fritas konsesjonæren fra å etterkomme någjeldende eller fremtidige lover og forskrifter, for så vidt de bestemmer, at stat eller kommuner for krav på skatter og avgifter kan holde seg til kraftleierens

Bestemmelsen i den oprindelige kontrakt om at kraftleierens i tilfelle av misligholdelse av leveransen skal kunne overta og drive kraftanlegget vil i henhold til erklæring fra partene bli forandret således, at der istedet stipuleres en konvensjonalbot

§ 12. Angående eventuell overtagelse av kraftanlegget fra statens side henvises til bemerkninger nedenfor angående innløsningbestemmelsen i A/S Høyangfaldenes konsesjon.

§ 14. Selskapet er betinget i 100 prosent pantrett på kraftanlegget m. v. for mange år til yderligere utbygging. Man går ut fra, at disse bestemmelser ikke medfører noen forandring med hensyn til statens sikkerhet i henhold til avtalt i § 8 i A/S Høy-

angfaldenes konsesjon, hvorefter det offentliges rettigheter i henhold til konsesjonen har prioritet foran alle andre heftelser.

Ansøkeren har akseptert departementets ovennevnte forutsetninger.

Angående konsesjonsbetingelsene har der såvel av Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet som av departementet vært ført langvarige og inngående forhandlinger med representanter for A/S Høyangfaldene og det amerikanske selskap samt før vedkommende bank.

Departementet har herunder inntatt det standpunkt, at man var bundet av de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. tidligere meddelte konsesjoner, som har vært forelagt Stortinget. Den nye konsesjon på kraftleien kan derfor ikke gjøre innskæringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller inneholde bestemmelser, som gjør nogen av de tidligere fastsatte konsesjonsbetingelser illusoriske.

Man har utarbeidet et utkast til betingelser, som er vedtatt av søkerne.

Angående enkelte bestemmelser i utkastet bemerkes følgende:

§ 1. Konsesjonstiden.

Konsesjonen meddeles for den tid kraftleiekontrakten gjelder, dog ikke ut over den tid, de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner er gjeldende og under enhver omstendighet ikke utover 7de april 1980.

§ 2. Selskapets styre og aktier.

Hovedstyrets utkast til betingelser var inntatt bestemmelse om, at 50 pct. av aktiekapitalen til enhver tid skulle være på norske kroner. Ansøkeren har bestemt hovedet, at en sådan betingelse ikke kan aksepteres, idet den bl. a. vilde hindre utvidelse av aktiekapitalen, hvis 50 pct. av den nye kapital ikke kunde erholdes i Norge. Ifølge vedtekten for A/S Norsk Aluminium Co. skal aktiekapitalen utgjøres av to like store grupper, A-aktier og N-aktier. Ved utvidelser av kapitalen kan det være som gjøres til dette tidspunkt.

aktiekapitalen skal de nye aktier fordelt likt mellom de to grupper aktiedere. Man har innsett bestemmelse i konsesjonen om, at der ved utvidelse av kapitalen skal gis den norske aktiegruppe adgang til å delta med inntil 50 pct. av den nye kapital. N-aktiene skal overtas av A/S Høyangfaldene, og en vesentlig betingelse for at dette selskap skal ha utsikt til å opnå nogen fordel av ordningen er, at det kan beholde sine aktier i A/S Norsk Aluminium Co.

For såvidt mulig å sikre at disse aktier forblir på A/S Høyangfaldenes hender, har man truffet den ordning, at N-aktiene, som skal innehas som depositum av Andriessens og Bergens Kreditbank blir innlagt i Norges Bank og A/S Høyangfaldene og Andriessens og Bergens Kreditbank avgir erklæring om, at disse aktier ikke skal kunne selges, pantsettes eller på annen måte disponeres uten Kongens samtykke, heller ikke skal de kunne kreves utlevert fra Norges Bank uten Kongens samtykke.

§ 4. Kraftens anvendelse.

I Hovedstyrets utkast til betingelser bestemmes, at kraften ikke uten Kongens samtykke skal kunne brukes til annet enn til fremstilling av aluminium og kulelektroder og alle i forbindelse dermed stående formål.

Ansøkeren har meddelt, at det er hensikten å anvende kraften til aluminiumfremstilling, men at han ikke kan binde sig til denne produksjon, hvis den i fremtiden ikke skulde bli lønnsom. Man har derfor utformet en bestemmelse, hvorefter kraften foruten til fremstilling av aluminium og kulelektroder skal kunne brukes til fabrikkarbeid, som ikke går inn under eller skader den fabrikkmessige husholdning eller den norske småindustri, såvidt som er tillatt i den norske industrilov.

§ 8. Avgifter.

Man er under hensyn til at avgiften ifølge den foreliggende leiekontrakt skal belastes A/S Høyangfaldene med hovedstyret blitt stående ved en avgift til kommunen av 20 øre pr. el. hk.

§ 9. Kraftavgiftelse.

Ansøkeren har sterkt fremholdt, at han ikke kan holde nogen del av den leide kraft disponibel til bruk for kommuner. I A/S Høyangfaldenes konsesjon er der betinget 5 pct. kraftavgivelse til staten og 5 pct. til kommuner. Hvis der også skulde betinges 5 pct. i leiekonsesjonen, vilde der kunne kreves avgitt 15 pct. av kraften. Så stor kraftmengde antas der ikke å være behov for til stats- eller kommunale formål på stedet. I henhold til lovens bestemmelse har man imidlertid funnet å måtte innføre i leiekonsesjonen bestemmelse om 5 pct. kraftavgivelse til kommuner. Departementet har derfor overfor ansøkeren uttalt, at man vil foranledige truffet bestemmelse om, at de 5 pct. som er betinget avgitt til staten i A/S Høyangfaldenes konsesjon ikke vil bli benyttet av staten de første 15 år. For såvidt vedkommende kommuner skulde tiltrenge mere kraft enn de 5 pct. som er betinget i A/S Høyangfaldenes konsesjon, har departementet erklært sig villig til å anbefale, at statens 5 pct. i henhold til nevnte konsesjon overlates til vedkommende kommuner.

§ 16. Innlandsk forbruk.

I A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s konsesjon, jfr. betingelsenes I § 17, er inntatt bestemmelse om, at bearbeidelse av de av selskapet fremstillede produkter i størst mulig utstrekning skal skje her i landet, og om adgang for norske fabrikkér til å få kjøpt på vanlige betingelser inntil 1/3 av selskapets produksjon. Denne betingelse gjelder såvel A/S Høyangfaldene som dets leietagere. Man har derfor funnet å måtte innføre en tilsvarende bestemmelse i betingelsene for kraftleiekonsesjonen. På grunn av forholdene for tiden og med den påvarende produksjon i fabrikkene i Høyanger har departementet overfor konsesjonsøkeren erklært å ville ansøveren være bestemt på å fylle for de første 10 år fra konsesjonsinnmeldelse, såfremt selskapet opprettholder her i riket en tilvirkning av ferdige aluminiumstær på inntil 100 tonn pr. år.

§ 18.

I de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner er inntatt bestemmelse om rett for staten til innløsning etter 40 års forløp, jfr. konsesjonen av 19de november 1915 i § 19.

Hvis staten i tilfelle av at den vil benytte sin innløsningsrett skulde måtte innløse kraftanlegget med påhefte av kraftleiekontrakten med A/S Norsk Aluminium Co., vilde innløsning stille sig så ugunstig, at statens innløsningsrett i virkeligheten vilde bli illusorisk, idet kraftleien muligens ikke en gang vilde dekke utgiftene til administrasjon, drift og vedlikehold av anlegget.

Hovedstyret anbefaler, at det ikke vil anbefale betinget innløsning av fabrikkanlegget, og departementet finner heller ikke å kunne anbefale en sådan betingelse inntatt i kraftleiekonsesjonen. Man har søkt å finne en ordning, hvorefter statens innløsning av kraftanlegget, ikke avskjæres, og man er blitt stående ved å foreslå innløsningsbestemmelsen i A/S Høyangfaldenes konsesjoner forandret for såvidt angår innløsningssummens beregning, således, at innløsningssummen beregnes på grunnlag av den gjeldende kraftleie etter fradrag av utgifter til administrasjon, drift og vedlikehold av anleggene. Det fremkomne årlige nettobeløp kapitaliseres etter en procentsats tilstrekkelig til å forrente og amortisere innløsningssummen i den gjenværende del av konsesjonstiden. Innløsningssummen skal under enhver omstendighet ikke være større enn den vilde bli etter de tidligere meddelte konsesjoner.

Man har utarbeidet et utkast til forandring av innløsningsbestemmelsen i A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co.s konsesjoner, som er vedtatt av selskapet. Utkastet er sålydende:

Innløsningssummen bestemmes således, at der fra den på innløsningstiden gjeldende årlige kraftleie trekkes de årlige rimelige utgifter til administrasjon, drift og vedlikehold av anleggene, herunder konsesjonsavgifter. Det således fremkomne nettobeløp kapitaliseres etter procentsats tilstrekkelig til

å forrente og amortisere innløsningssummen i den gjenværende del av konsesjonstiden. Opnåes ikke enighet om beregningen av de årlige utgifter til drift m. v. bestemmes disse ved voldgift av 8-medlemmer, hvorav hver av partene opnevner et medlem og den tredje opnevnes av Høiesterrets justitiarius. Innløsningssummen skal under enhver omstendighet ikke være større enn den vilde bli etter den i konsesjonen for A/S Høyangfaldene av 19de november 1915, post I, 19 opstillede bestemmelse, jfr. konsesjon av 2den april 1917 i § 18.

Man vil anbefale, at de tidligere meddelte konsesjoner av 19de november 1915 og 2den april 1917 forandres overensstemmende hermed.

I § 18 i utkastet til kraftleiekonsesjon er inntatt bestemmelse om, at kraftprisen i tilfelle skal kunne reguleres således at den blir tilstrekkelig til å dekke de årlige utgifter til administrasjon m. v.

§ 20. Sikkerhetsstillelse.

Det beløp, som konsesjonæren skal stille sikkerhet for et overensstemmende med Hovedstyrets forslag satt til kr. 200 000,00.

Man vil anbefale, at der gis tillatelse for A/S Høyangfaldene til å pantsette de av dette selskap tegnedes aktier, i A/S Norsk Aluminium Co. til Andresens og Bergens Kreditbank.

Konsesjonen forutsettes i tilfelle å skulle tre i kraft, når formalia med hensyn til selskapets stiftelse, vedtagelse av foran omhandlede erklæringer m. v. er sorden.

Man vil anbefale at Arbeidsdepartementet bemyndiges til å treffe bestemmelse om konsesjonens ikrafttreden.

Utkastet til konsesjonsbetingelser er sålydende:

Tidsbegrensning.

Tillatelsen meddeles for den tid selskapets nugjeldende kontrakt av 1ste mars 1923 med A/S Høyangfaldene angående leie av elektrisk energi er gjeldende, dog ikke ut

overfor tid de A/S Høyangfaldens Norsk Aluminium Co. nu meddelelse konseksjonen av 10de november 1915 og 2den april 1917 er gjeldende og under enhver omstendighet ikke utover 7de april 1930.

Selskaps styre og aktier.

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket. Styret skal til enhver tid for et flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde på navn.

Ved eventuell utvidelse av aktiekapitalen skal der gis den norske aktiegruppe (N gruppen) adgang til å delta med inntil 50 pct. av den nye kapital.

Majoriteten av selskapets aktier må ikke uten særlig kongelig tillatelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier kraft fra annet vannfall her i riket, eller som sitter inne med aktiemajoriteten i noget annet selskap, som eier eller bruker eller leier kraft fra sådant vannfall.

Bestemmelse herom skal påføres aktiebrevene i det norske, engelske, franske og tyske sprog.

Selskapets vedtekter blir å forelegge vedkommende departement til godkjenning. Forandringer i vedtektene som angår styrets virksomhetsområde eller som forøvrig berører noget i denne konseksjon omhandlet forhold må ikke finne sted uten departementets godkjenning.

Overdragelse av kraften.

Den kjøpte kraft kan ikke overdras videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement eller for nogen del avgis til utlandet, uten tillatelse fra Kongen.

Handler selskapet herigjort skal det, for hver gang erlegge en konvensjonalbot til statskassen av inntil 10 — ti — øre pr. kVA. pr. døgn etter vedkommende departements bestemmelse.

Kraftens anvendelse.

For så vidt konseksjoneren anvender kraften til bedrift som ved røk, giftige gass-

arter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement, såfremt det av almene hensyn finner form til å gripe inn, anerkjennes som rett saksoeker i anledning av mulige overtredelser av nabolovgivningen.

Kraften kan brukes til fremstilling av aluminium, kuleelektroder og alle i forbindelse hermed stående formål samt til fabrikasjoner forøvrig, som ikke går inn under og skader den fabrikkmessige husflid eller den norske småindustri. Om så er tilfellet, avgjøres i hvert enkelt tilfelle av Kongen.

Norske funksjonærer og arbeidere.

Konseksjoneren skal bare benytte funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, når spesiell fagkunnskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig. I kesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, når de har hatt fast bopel her i riket det hele siste år.

For hver dag som nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konseksjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

6.

Norsk arbeide og norsk materiell.

Konseksjonæren forplikter sig til å anvende norsk arbeide og norsk materiell, for så vidt dette kan fåes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris som ikke overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet med mere enn 10 — ti — procent.

I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiell og norsk arbeide når særegne hensyn gjør det påkrevet.

For overtredelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlegges konseksjonæren for hver gang etter avgjørelse av

departementet en mulkt av inntil 15 pct av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

7.

Forsikring.

Forsikring tegnes i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Avgift.

Der erlegges en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer stor kr. 0,20 pr. elektrisk hestekraft.

Avgiften erlegges av det samme antall elektriske hestekrefter som det hvorav der skal betales leie. Avgiften betales efter-skuddsvis innen hvert års 31te januar, hvorefter svares 6 procent årlig rente. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning og erleggelse blir med bindende virkning å fastsette av vedkommende departement. Avgiften inndrives ved utpantning.

9.

Kraftavstivelse.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 5 procent av den leiede kraft til de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Kongen bestemmer.

Kraften leveres til samme pris og på samme vilkår som efter leiekontrakten gjelder for konsesjonæren og kan forlanges uttat efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettets enten dette tilhører konsesjonæren eller vannfallets eier.

Forårsaker kraftens uttagelse økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes kraftselskapets undlatelse av å levere kraft, vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Selskapet har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

10.

Forholdet til selskapets arbeidere.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgitt øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

11.

Motarbeidelse av drukkenskap og smughandel.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den befolkning som er knyttet til anlegget og til de bedrifter som tilhører konsesjonæren.

12.

Lægehjelp. Politisyn.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyret å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Såfremt særskilt politisyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige finnes nødvendig, plikter konsesjonæren å utrede utgiftene hermed.

13.

Husrum m. v. for arbeidere og funksjonærer.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeidernes og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum og tomter til bygning av egne hjem med veier, vann, kloakk og elektrisk lysanlegg samt grunn til forsamlingslokale med læværelse m. v., til lokale for kooperativ eller annen handelsvirksomhet og lignende — alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

14.

Fattigfond.

Konsesjonæren er forpliktet til å opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler som i lov om fattigvesenet av 19de mai 1900 kap. 4 er gitt om bergverker.

Likeledes er konsesjonæren ved senere utvidelse av anlegget forpliktet til efter vedkommende departements nærmere bestemmelse å avsette et fond til sikring av vedkommende kommunes (eller kommuners) utgifter til understøttelse av de ved anleggets utførelse og senere utvidelser av anlegget beskjeftigede arbeidere og deres familier. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgår til dekning av kommunens utgifter til understøttelse av arbeidere ved de nevnte anlegg, overgår til et for det hele land eller visse dele av landet felles fond, som fortrinsvis skal tjene til sikring for kommunene, men som også skal kunne benyttes til andre formål til beste for arbeiderne, alt efter nærmere regler, som Kongen gir. På samme måte skal forholdes med det førstnevnte fond, hvis det senere ved lov blir bestemt.

15.

Kunstig forhøielse av priser.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene her i riket på de produkter som frembringes ved energien.

16.

Innenlandsk forbruk.

Såfremt de av selskapet fremstillede produkter kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til ytterligere fabrikkmessig bearbeidelse, skal denne bearbeidelse i størst mulig utstrekning skje her i riket.

Til opnåelse herav kan det således av vedkommende departement bestemmes at der skal gis norske fabrikker adgang til som råprodukt å erholde kjøpt på vanlige salgsvilkår inntil $\frac{1}{3}$ av den nevnte produksjon. Denne forpliktelse gjelder dog ikke såfremt $\frac{1}{3}$ av produksjonen bevises allerede å være fullt tilvirket her i landet av vedkommende selskap selv eller dets datterselskaper. Selskapet har rett til å forlange et varsel av 3 år for hver gang det i henhold til nærværende bestemmelse skal avgi noget av sin produksjon.

17.

Utgifter til vedlikehold ved istandsettelse av offentlige veier m. v.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet og ved transporter til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger utenfor det egentlige fabrikkområde skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

18.

Hvis staten benytter sin innløsningsrett ifølge de A/S Høyangfaldens, Norsk Aluminium Co., nu A/S Høyangfaldens, ved kon-

gelige resolusjoner av 19de november 1915 og 2nen april 1917 meddelte konsesjoner, jfr. de av nevnte selskap vedtatte nye bestemmelser om innløsningssummens fastsettelse, inngår konsesjonæren, A/S Norsk Aluminium Co., på at kraftprisen om nødvendig reguleres således at den er tilstrekkelig til å dekke de årlige utgifter til administrasjon, avgifter, drift og vedlikehold av anleggene, bestemt på den av A/S Høyangfaldene i erklæring av 3dje februar 1923 vedtatte måte.

19.

Tinglysning.

Nærværende konsesjon skal på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg m. v. er beliggende.

20.

Sikkerhetsstillelse.

For oppfyllelse av de forpliktelser som ved anlegget eller dets drift pådras likeoverfor andre og for overholdelse av de i konsesjonen fastsatte betingelser skal der stilles sikkerhet for et beløp av inntil kr. 200 000,00 til anvendelse efter Kongens nærmere bestemmelse.

21.

Kontroll.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. Vedkommende departement kan til utøvelse av denne kontroll oppnevne en kontrollør, der efter nærmere av departementet utfordiget instruks har adgang til de kontrollmidler som departementet anser nødvendige. Om berettigelsen av kontrollørens forlangende kan konsesjonshaveren kreve departementets avgjørelse.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

22.

Overtredelse av foranstående §§ 2 og 15 medfører i gjentakelsestilfeller tap av konsesjonen hvis ikke forholdet er bragt i orden efter regelen i lov av 14de desember 1917 §§ 31 og 32.

Man tillater sig således å

innstille:

1. Det tillates et under dannelse værende selskap, A/S Norsk Aluminium Co. i medhold av kap. IV i lov av 14de desember 1917 om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom å leie inntil 80 000 elektriske hk. fra A/S Høyangfaldene på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 27de januar 1923 anførte betingelser.
2. Det tillates A/S Høyangfaldene å pantsette de av dette selskap tegnede aktier i A/S Norsk Aluminium Co. til Andreassen og Bergens Kreditbank.
3. Innløsningsbestemmelsen i de A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. meddelte konsesjoner av 19de november 1915 og 2nen april 1917 forandres overensstemmende med et i Arbeidsdepartementets nevnte foredrag inntatt utkast.
4. Konsesjonen trer i kraft efter nærmere bestemmelse av Arbeidsdepartementet.

3. A/S Rena Kartonfabrik.

(Erhverv av aktiemajoriteten i Rena Kraftselskap A/S).

Jfr. bind II nr. 22 og bind IV nr. 25.

Kgl. resol. av 16de mars 1923.]

Ved kgl. resol. av 23de mai 1918 blev der meddelt A/S Rena Træsliperi (senere benevnt A/S Rena Kartonfabrik) tillatelse til å leie 3 200 turbinhk. fra Aamot kommunes kraftanlegg i Osa for et tidsrum av 60 år fra den dag kraften skulde stilles til disposisjon.

Man henviser herom til vedlagte bind II av «Meddelte vassdragkonsesjoner» s. 86 ff. Tillatelsen blev bl. a. gitt på betingelse av at selskapets styre og aktiekapital til enhver tid skal være norsk.

Under den store vårflom 1916 blev kommunens kraftanlegg i Osa ødelagt ved flomskade. Rena kraftselskap A/S blev derefter dannet for den vesentligste del ved støtte av aksjonærer i Rena Kartonfabrik. Kraftselskapet blev overdratt vederlagsfritt kommunens anlegg mot plikt til å utbygge Osfallet og med rett for kommunen til å utløse anlegget innen 1ste mai 1923.

Ved kgl. resol. av 3dje august 1917 blev det tillatt

1. Rena Kraftselskap A/S å erhverve Osfallet.
2. Rena Kraftselskap A/S å inntre i Aamot kommunes stilling som utleier av kraft til kartonfabrikken i henhold til konsesjon av 23de mai 1913.
3. Rena Kraftselskap A/S i tilfelle av kommunens innløsning av de under 1) omhandlede vannrettigheter å overta den kraftleiekonsesjon som blev meddelt A/S Rena Træsliperi i 1913.

Man henviser herom til vedlagte bind IV av «Meddelte vassdragkonsesjoner» side 132 ff.

Denne tillatelse blev bl. a. gitt på betingelse av at Rena Kraftselskaps styre og aktiekapital til enhver tid skal være norsk.

Tillatelsen var derhos tilknyttet følgende særskilte betingelse, jfr. post 1; 3dje ledd:

Majoriteten av selskapets aktier må ikke uten særlig kgl. tillatelse tilhøre nogen som eier eller bruker eller leier energi fra annet vannfall her i riket, eller som sitter inne med aktiemajoriteten i noget annet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra sådant vannfall.

Under 21de juli 1922 har advokat Kristen Nygaard på vegne av Rena Kartonfabrik A/S inngitt til departementet et andragende om kgl. tillatelse for selskapet til å erhverve aksjemajoriteten i Rena Kraftselskap A/S.

Andragendet er sålydende:

«Ved det voldsomme prisfald, der begynte høsten 1920 og fortsatte 1921 utover på cellulose og trævirke, reducirtes Rena Kartonfabriks værdier saaledes at ved op-

gjøret pr. 31te december fra aktiekapitalen paa det nærmeste var tapt.

Der var ingen anden utvei for Kartonfabriken end, enten at opnaa en ordning med sine kreditorer, eller at overlevere sit bo til konkurs. Dette sidste mente direktionen man maatte søke at undgaa, hvis det i det hele tat lot sig gjøre, idet Kartonfabriken konkurs vilde avstedkomme foruten tap for aksjonærerne, økonomiske vanskeligheter for de distrikter hvor Kartonfabriken ligger og derigjennem ogsaa for Aamot kommune.

Det refinancieringsforslag som selskaps styre fremla for generalforsamlingen i april iaar blev vedtat der og har fundet enstemmig tilslutning blandt selskaps kreditorer.

Refinancieringsplanerne er derved faktisk realiseret. Den formelle stadfæstelse herpaa vil finde sted paa en generalforsamling, der agtes avholdt i august maaned iaar.

Ved denne refinancering er selskaps effektive gjæld reduceret med det beløb hvorfor kreditorerne skal ta laanebevis, idet disse laanebevis til enhver tid skal staa efter den gjæld, som i tilfælde konkurs vilde ha været prioriteret og den nye gjæld, der paa løper gjennem selskaps fortsatte drift.

Laanebevisene er praktisk talt at betragte som en preferancekapital.

Av vedlagte cirkulærskrivelse til kreditorerne vil De se, hvorledes refinancieringen er istandbragt. Aktionærerne i Kartonfabriken har ikke bragt nogen direkte offere til fordel for refinancieringen. Kreditorerne har heller ikke bragt direkte offere gjennem tegningen av ny kapital.

De som har bragt offere er aksjonærerne i Rena Kraftselskap, idet disse istedenfor sine gode aktier i Rena Kraftselskap for refinancieringens skyld og av hensyn til Rena Kartonfabrik har gaat med paa at ta laanebevis i Kartonfabriken, samtidig med at Kraftselskapet overfører til Kartonfabriken samtlige sine rettigheter i og til Aamot Kraftanlæg.

Gjennem denne optræden fra Rena Kraftselskaps aksjonærers side blir Rena Kartonfabriken eier av kraftanlægget, idet Aamot kommune ved herredsstyrebeslutning av

15de ds. har besluttet paa visse vilkaar, ikke at gjøre sin utl sningsret til kraftanlægget gjeldende.

Jeg vedl gger et eksemplar av Osfaldskomiteens indstilling til Aamot kommunistyre vedrørende denne sak, hvilken indstilling som nævnt enstemmig er vedtat.

Foruts tningen for refinansieringen er saaledes den, at Rena Kartonfabrik blir eier av kraftanlægget og faar tillatelse til at erhverve alle aktier eller aktiemajoriteten i Rena Kraftselskap.

Idet jeg paa Kartonfabrikens vegne andrager om, at fabriken maa gis tillatelse til at erhverve alle aktier, eventuelt aktiemajoriteten, i Rena Kraftselskap, vedlægger jeg forslag til nye love for Kartonfabriken, som Kartonfabriken vil ha at vedta som vilkaar for andragendets indvilgelse.

Jeg oversender ogsaa opgave over samtlige Kartonfabrikens gamle aksjonærer og de nye aksjonærer, som kommer til gjennom refinansieringen, samt opgave over de friaktier kreditorerne skal faa for at gaa med paa refinansieringen, og hvorigjennem disse tillægges den væsentlige indflydelse paa selskapets fremtidige ledelse.

Samtidig med at jeg anmoder om, at Rena Kartonfabrik maa faa koncessjon paa erhvervelse av aktiemajoriteten i Rena Kraftselskap, andrager jeg ogsaa om tillatelse for de paa vedlagte fortegnelse opførte norske selskaper at erhverve aktier i Rena Kartonfabrik som fortegnelsen utviser.

Det er direktionens bestemte mening, at Rena Kartonfabrik gjennom denne refinansiering er bragt paa en økonomisk særdeles god basis.

Dette vil fremgaa av, at pantegjelden kun utgjør ca. kr. 1 500 000,00, medens selskapets anlæg, maskiner, faste eiendomme etc. har en bokført værdi av ca. kr. 3 800 000,00. Brannforsikringssummen utgjør mellom 5 å 6 millioner kroner.

Kartonfabriken blir videre eier av Rena Kraftselskaps anlæg ved Osa.

Dette kraftanlæg er utbygget for 3 200 elektriske hk., er fuldt moderne og overføres til Kartonfabriken alene med en gjeld stor ca. kr. 600 000,00.

For den øvrige gjeld, der blir ca. 1 mill. kroner, er der beholdninger etter dagspris for betydelig større beløp.

Som det ærede departement vil se av ovenstaaende, har jeg bortset fra laanebevissene, som jeg med hensyn til sp rsmaalet om Kartonfabrikens fremtidige drift nærmest betrakter som preferansekapital.

Da det er av overordentlig stor betydning for selskapet at faa departementets avgjørelse saa hurtig som mulig, vilde jeg være meget taknemlig,  m nærværende sak kunne bli paaskyndet.

De i andragendet påberopte bilag tillater man sig å vedlegge.

Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet har på foranledning avgitt en erklæring i saken, mottatt i skrivelse av 4de oktober s.  ., hvori anføres:

«Advokat Kristen Nygaard har innsendt en forestilling, hvori det bl. a. er fremholdt at Rena Kartonfabrikks aktiekapital på det nærmeste var tapt ved utgangen av forrige år som følge av det voldsomme prisfall på cellulose og trevirke der begynte høsten 1920 og fortsatte i 1921. Fabriken hadde derfor valget mellom å søke en ordning med sine kreditorer eller gå konkurs. Bl. a. av hensyn til forutsatte økonomiske vanskeligheter for distriktet og derigjennem også for Aamot kommune har selskapet fremlagt en refinansieringsplan som har fått enstemmig tilslutning blandt kreditorerne. Planen går ut på at de uprioriterte kreditorer for sine fordringer skal få lånebevis som blir 6 pct. rentebærende. I tilfelle av likvidasjon, oppløsning eller konkurs står disse lånebevis tilbake for selskapets øvrige gjeld og blir ifølge andragendet praktisk tålt å betrakte som preferansekapital. Den gamle preferansekapital nedskrives til 80 pct. og der utstedes friaksjer til de uprioriterte kreditorer som godtgjørelse for at de inngår på ordningen.

Det fremgår av advokatens skrivelse at aksjonærene i Rena Kraftselskap har gått med på å ta sådanne lånebevis i kartonfabrikken samtidig med at kraftselskapet overfører til kartonfabrikken samtlige sine

rettigheter i og til kraftanlegget. Ennvidere at Aamot herredsstyre ved beslutning av 15de juli d. å. betingelsesvis har funnet ikke å ville gjøre sin utløsningsrett til kraftanlegget gjeldende.

Forutsetningen for refinansieringen er således at kartonfabrikken blir eier av kraftanlegget og får tillatelse til å erhverve alle aksjer eller aksjemajoriteten i kraftselskapet. Advokat Nygaard søker på vegne av kartonfabrikken om den fornødne tillatelse hertil samt vedlegger forslag til nye love for

1. Gjeld	kr. 3 080 370,58
2. Mot lånebevis	» 3 003 564,21
3. Aksjekapital:	
a) Den gamle preferansekapital nedskrevet til 30 pct.	kr. 401 400,00
b) Friaksjer til kreditorene som godtgjørelse for at de inngår på ovennevnte ordning	» 876 900,00
	<u>» 1 278 300,00</u>
Tilsammen	<u>kr. 7 862 234,79</u>

Beløpet er oppgitt med noget forbehold, idet aksjekapitalens størrelse vil avhenge av størrelsen av de under nr. 2 opførte lånebevis.

Aksjene skal etter et medfølgende forslag til vedtekter være på kr. 150,00 og lyde på navn.

Kartonfabrikken har ifølge andragendet en bokført verdi av kr. 3 800 000,00 med brannforsikringssum på mellom 5 og 6 mill. kroner. Hertil kommer verdien av kraftanlegget som er utbygget for 3 200 hk. Der angis å være beholdninger tilstede som etter dagens priser er verd betydelig over 1 mill. kroner.

Ved behandlingen i Aamot herredsstyre i nevnte møte 15de juli d. å. forelå der en innstilling fra en av dette nedsatt komite gående ut på at kommunen frafaller sin rett til innløsning av det nuværende kraftanlegg, tillikemed den del av vannfallet som dette utnytter samtidig med at kraftselskapet opgir sin forkjøpsrett til de ovenforliggende fall. Der er oppnådd enighet mellom kommunen, kartonfabrikken og kraftselskapet om to overenskomster hvorav den ene gir uttrykk for en sådan ordning. Den annen angår kraftlevering til kommunen, hvorefter

kartonfabrikken som denne vil ha å vedta som vilkår for andragendets innvilgelse. Samtidig søker han om tillatelse for de norske selskaper som nu er aksjonærer i nevnte fabrikk og hvis navne fremgår av en vedlagt aksjonærfortegnelse til å erhverve aksjer i kartonfabrikken.

Ifølge et bilag til andragendet skulde kartonfabrikkens forpliktelser såfremt denne og kraftselskapet sammensluttes og kommunen ikke utløser kraftanlegget stille sig således:

denne er sikret minimalt 225 kW., og maksimalt 375 kW. Levering skal finne sted i sekundærstasjonen på Rena med en spenning av 5 000 V. og for en pris av kr. 100,00 pr. kW år., inntil Osensjø er endelig regulert. Fra det tidspunkt kommer der reguleringsutgifter til, dog ikke for de første 100 kW. Kontrakten skal gjelde sålenge den nuværende konsesjonstid varer.

Innstillingen blev enstemmig vedtatt av herredsstyret, idet de nye kontrakter forutsettes å tre i kraft fra det tidspunkt de nødvendige approbasjoner foreligger.

Hovedspørsmålet i nærværende sak er overdragelse fra kraftselskapet til kartonfabrikken av det utbyggede kraftanlegg i Osa, tillikemed den del som dette utnytter og hvortil der trenges tillatelse etter erhvervslovens § 2,22. Fallet er etter her foreliggende opgaver 36 m. højt.

Således som forholdene har utviklet sig anbefaler hovedstyret at man stiller sig imøtekommende. Det er ikke å vente at Aamot kommune etter de vanskeligheter den har hatt å kjempe med som følge av flomskaden i 1916 og det senere eksisterende prisnivå skulde kunne gå til innløsning av det provisoriske anlegg og ha en endelig og perma-

nent utbygning ferdig innen den frist som er forutsatt ved overdragelsen til kraftselskapet, nemlig 1ste mai 1923. Når man således som forslaget går ut på bevarer for kommunen den ovenfor kraftanlegget liggende og vesentligste del av Osas fall synes der efter omstendighetene å være funnet en rimelig løsning.

Efter erhvervslovens § 2,32 må den nye erhverver «i et hvert tilfelle underkaste sig de i den oprindelige konsesjon fastsatte betingelser. Til konsesjonen kan dessuten knyttes de betingelser som er omhandlet ovenfor under post 1.»

Efter den form kraftselskapets konsesjon har med hensyn til de spørsmål som nevnte post 1 omhandler antas der ikke å være grunn til å stille ytterligere krav i så henseende.

Hovedstyret innstiller efter dette på at betingelsene blir uforandret.

Under de forhåndenværende omstendigheter bør de på medfølgende aksjonærfortegnelse opførte selskaper antagelig få anledning til å tegne aksjer i kartonfabrikken, jfr. betingelsenes post 1, ifølge hvilken der hertil trenges departementets godkjennelse.»

Departementet skal bemerke:

Som det vil fremgå, står det inngitte andragende i nøie forbindelse med den nødvendiggjorte rekonstruksjon av Rena Kartonfabrik A/S. Den fremlagte refinansieringsplan går bl. a. ut på at de uprioriterte kreditorer får 6 pct. rentebærende lånebevis samt en aktie (å kr. 150,00) for hvert tilgodehavende beløp inntil kr. 500,00. Det er derhos en forutsetning for ordningen at Rena kraftselskap overfører til kartonfabrikken sine aktier mot å få gjeldsbevis i kartonfabrikken på like linje med dennes uprioriterte kreditorer for sine aktier samt for uhevet utbytte og fonds.

Samtidig med ordningen av omhandlede refinansiering av kartonfabrikken har derhos de 2 nevnte selskaper inngått nye kontrakter med Aamot kommune angående dennes kraftforsyning. Ved disse kontrakter, som er anbefalt av fylkesmannen i Hedmark fylke, frafaller kommunen sin rett til innløs-

ning av det nuværende kraftanlegg tillike med den del av vannfallet, som dette utnytter, samtidig med at kraftselskapet opgir sin forkjøpsrett til de ovenfor liggende fall. kommunen sikres minimalt 225 kW. og maksimalt 375 kW. sålenge kraftselskapets konsesjon varer (60 år fra 3dje august 1917) for en pris av kr. 100,00 pr. kW. år. I tillegg til denne pris kommer efter Osensjøens regulering andel i reguleringsutgifter.

Departementet finner med hovedstyret å burde stille sig imøtekommende til det inngitte andragende om tillatelse for kartonfabrikken til å erverve aktiemajoriteten i kraftselskapet.

Samtidig med ansøkingen herom er der anholdt om departementets godkjennelse av det i andragendet påberopte forslag til vedtekter for selskapet samt om tillatelse for de på den innsendte aktionærfortegnelse opførte norske selskaper til å inneha aktier i selskapet for de angitte beløp. Da der i selskapets konsesjon av 23de mai 1913 ikke er gjort forbehold om sådanne approbasjoner som ansøkt, vil departementet foreslå post 1 i selskapets konsesjonsbetingelser endret så den kommer til å lyde:

«Selskapets styre (direksjon og representantskap) skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde på navn. Aktiene skal ikke med rettsvirkning kunne tegnes, erhverves eller pies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere eller med vedkommende departements godkjennelse norske banker eller selskaper.

Majoriteten av selskapets aktier må ikke uten særlig kongelig tillatelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier kraft fra annet vannfall her i riket, eller som sitter inne med aktiemajoriteten i noget annet selskap, der eier eller bruker eller leier kraft fra sådant vannfall. Selskapets vedtekter såvel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse. Likeledes blir beslutninger i generalforsamling, som fastsetter almindelige eller særlige innskrenkninger i styrets virk-

somhetsområde alene gyldige, når de godkjennes av departementet.»

Samtlige disse bestemmelser var allerede oppstillet i det innsendte forslag til vedtekter for selskapet, hvorfor selskapet på foranledning også har akseptert den foreslåtte endring i konsesjonsbetingelsene.

I henhold til det anførte tillater man sig således å

innstille:

Det tillates i medhold av § 36 i den almindelige konsesjonslov av 14de desember 1917 Rena Kartonfabrik A/S å erverve aktiemajoriteten i Rena Kraftselskap A/S på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 16de mars 1923 angitte vilkår.

4. Haugesund kommune.

(Regulering av Litledalsvassdraget i Etne)

Egl. resol. av 20de april 1923.

Stortinget har under 26de juni 1922 ved behandling av innstilling fra Skog- og vassdragkomiteen om tillatelse for Haugesund kommune til å foreta en regulering av Litledalsvassdraget m. v. i Etne, Hordaland fylke, fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet å erindre mot at det tillates Haugesund kommune å foreta en regulering av Litledalsvassdraget m. v. i Etne, Hordaland fylke på de i proposisjonen opstilte betingelser med de av komiteen foreslåtte forandringer.»

Om denne beslutning tillater man sig å henvise til St. prp. nr. 53, 1922, innst. S. LVIII, 1922 og St. forh. for s. å., side 2483—2520, samt dok nr. 10 med tillegg for s. å., hvorav avtrykk vedlegges.

De av komiteen foreslåtte og av Stortinget vedtatte endringer i de som bilag til proposisjonen trykte betingelser er følgende:

1. Den i vilkårenes post 3 fastsatte årlige konsesjonsavgift til vedkommende kommuner, forhøies fra kr. 0,20 til kr. 0,50 pr. nat. hk.

2. Det i vilkårenes post 16 betingede jordbraksfond forhøies fra kr. 15 000,00 til kr. 25 000,00.

Ved skrivelse til fylkesmannen i Rogaland av 14de juli 1922 bad departementet Haugesund kommunes vedkommende gjort bekjent med disse endringer. Etter støtten korrespondanse med styret for Haugesunds elektrisitetsverk angående den nærmere forståelse av enkelte av de opstilte betingelser, har man med fylkesmannens skrivelse av 24de mars 1923 mottatt utskrift av Haugsunds bystyres enstemmige beslutning i møte den 9de s. m. om vedtagelse av konsesjonsbetingelsene i deres endrede skikkelse.

Departementet vil anbefale den ansøkt konsesjon meddelt på de av Stortinget opstilte og Haugesunds bystyre nu vedtatte betingelser, som vil finnes formulert i vedlagte utkast. Under henvisning til utkastets post 21 bemerkes iøvrig at utferdigelse av damreglement vil bli gjort til gjenstand for særskilt innstilling.

Man tillater sig således å

innstille:

Det tillates i medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14de desember 1917 Haugesund kommune å foreta regulering av Litledalsvassdraget m. v. i Etne, Hordaland fylke, i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer og på de i et fremlagt utkast opstilte betingelser.

Utkast

til betingelser for regulering av Litledalsvassdraget i Etne.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall der ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanlegget, gjelder konsesjonen for disses vedkommende 50 — femti — år fra konsesjonens datum.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallseieres andele i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras. De utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år etterat konsesjonen er gitt, skal staten kunne innløse de andele i reguleringsanleggene som måtte tilhøre eiere, for hvem reguleringstillatelsen er tidsbegrenset. Benytter staten sig ikke herav, skal den i det 10de år derefter ha samme adgang og således videre hvert 10de år.

Bestemmelsen om innløsning må være meldt reguleringsanleggenes eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne således, at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus betales med, hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen, men med fradrag for amortisasjon i 50 år.

For annet tilbehør beregnes den tekniske værdi efter skjønn på statens bekostning.

Anleggene skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre, hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort, hvis og når staten i henhold til nærværende post innløser anlegget.

3.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.
Til de fylkes-, herreds- og bykommuner

som kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen som ansettes

i Litledalselven til	0,68 m ³ -sek.
i Hardlandselven til	0,33 —»—
i Kritelven til	0,22 —»—

Ved beregningen av økningen forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter intrer etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter efter post 3, avgivelse av kraft, jfr. post 22 og kontroll med vannforbruket, skal forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

Avgifter har samme pantetikkerhet som skatter på fast eiendom, og kan inndrives på samme måte som disse. Efter forfall svarer 6 pct. rente.

5.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år efter at konsesjonen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris som ikke med mere

enn 10 — 15 pct. overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra disse regler når særegne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fra- drag for slitasje på utleveringstiden. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til efter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anleggene ansatte arbeidere og deres familier.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning som er knyttet til anlegget.

11.

Såfremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige finnes nødvendig, plikter konsesjonæren å utrede utgiftene derved.

12.

Konsesjonæren skal stille til rådighet inntil kr. 5 000,00 til almindelig virksomhet blandt arbeiderne og til geistlig betjening efter vedkommende departements nærmere bestemmelse. I dette øiemed er konsesjonæren, såfremt vedkommende departement forlanger det, og efter dettes nærmere bestemmelse forpliktet til å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige til anlegget knyttede befolkning.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp, og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

14.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

15.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier

som konsesjonæren anlegget skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

Konsesjonæren skal omlegge adkomster til fjellbeite, hvor dette nødvendiggjøres ved reguleringen efter nærmere bestemmelse av fylkesveistyret, hvis partene ikke enes i mindelighet.

Fylkesveistyrets avgjørelse kan innankes for departementet.

16.

Konsesjonæren skal efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement innbetale til kommunen kr. 25 000,00, som avsettes til et fond, hvis renter efter nærmere bestemmelse av herredsstyret anvendes til fremme av jordbruket i distriktet.

17.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning departementet måtte forlange, å anlegge og drive fiskeutklekningsanstalter. Planer og nærmere bestemmelser herfor fastsettes av departementet.

18.

Konsesjonæren er forpliktet til, efter bestemmelse av vedkommende departement og på vilkår som dette fastsetter, å samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevet av hensyn til sådant samarbeide. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

19.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag, vedkommende reguleringsanleggene således at arbeidet ikke kan ierkesettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en

solid måte og skal til enhver tid holdes i fuld driftsmessig stand. Deres utførelse såvelsom deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

20.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemed.

21.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

22.

Reguleringsanleggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet, og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tapningsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

23.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, efterhvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (betegnet som angitt i post 8). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse kan de samme kommuner uansett den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke kreve avgitt ytterligere kraft såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form, hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes via major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 pct. rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct.

Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høi, fordi bare en mindre del av den kraft, vannfallet kan gi, er tatt i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgitt etter en maksimalpris, som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i et hvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

24.

Reguleringsanleggenes eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regje-

ningsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

25.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

5. Gloppen kommune.

(Ytterligere fristforlengelse efter konsesjon av 12te november 1913.)

Jfr. II nr. 28 og 46, IV nr. 28 og VII nr. 10.

Kgl. resol. av 15de juni 1923.

Ved den norske regjeringens resolusjon av 12te november 1913 blev der gitt Gloppens Elektrisitetsverk tillatelse til å regulere Breimsvann.

Tilladelsen blev gitt på endel nærmere angitte betingelser, hvoriblandt at arbeidet skulde påbegynnes innen 2 år fra tillatelsens meddelelse og fullføres innen en ytterligere frist på 5 år, betingelsenes § 6.

Det til grunn for resolusjonen liggende foredrag og de fastsatte betingelser finnes trykt i «Meddelte Vassdragkonsesjoner» II side 121 ff.

Ved kgl. resolusjon av 17de oktober 1914 blev den elektrisitetsverket meddelte reguleringstilladelse tillatt benyttet av Gloppen kommune på uforandrede vilkår, jfr. «Meddelte Vassdragkonsesjoner» II side 266.

Ved kgl. resolusjon av 24de august 1917 blev forannevnte frister forlengt med 3 år eller henholdsvis til 12te november 1918 og 12te november 1923 og ved kgl. resolusjon av 17de september 1920 blev fristene ytterligere forlengt til henholdsvis 12te november 1922 og 12te november 1925. Man henviser herom nærmere til «Meddelte Vassdragkonsesjoner» IV side 172 og VII side 92, hvor de til grunn for resolusjonene liggende foredrag er innstatt.

Med skrivelse fra fylkesmannen i Sogn og Fjordane av 4de november 1922 er til departementet innkommet et andragende fra Gloppen kommunale Elektrisitetsverk om 6 års ytterligere fristforlengelse med reguleringsarbeidets påbegynnelse og fullførelse.

Andragendet, datert 27de mai 1922, er sålydende:

«Ved kongelig resolusjon av 12te november 1913 hev Gloppens Elektrisitetsverk faatt løyve til aa regulera Breimsvatnet 6 meter.

Dei ved kongeleg resolusjon seinast av 24de august 1917 fastsette fristar for paa-byrjing og fullføring av reguleringi vart ved kongeleg resolusjon av 17de september 1920 utdrygde til 12te november 1922 og 12te november 1925.

Gloppens Elektrisitetsverk søker med dette vyrdnadsfullt um vidare utsetjing i 6 aar med paa-byrjing og fullføring av reguleringi.

Som grunn for denne søknaden skal vi framføra:

I kraftstasjonen hev elektrisitetsverket installera 2 sett maskinar paa tilsaman 1500 hestekrefter. Den maksimale lasting er no ca. 650 hestekrefter. I den fyreliggjande konsesjon for reguleringi er fastsett ei laagvatsføring aar um anna i 300 dagar pr. aar til 3,8 m.³/sek.

Ved den noverande utbyggjing ved Eidsfossen er bruttofallhøgdi 33,54 m., og med 3,8 m.³/sek. vil ein kunne nytta ca. 1200 døgerhestekrefter paa turbinakselen.

Gloppens Elektrisitetsverk vil soleis i fleire aar framover ha kraft nok utan regulering av Breimsvatnet.

Etter hr. overingeniør A. Mølle Christensen sine planer og kostnadsoverslag fraa oktober 1918 vil den konsedera regulering kosta kr. 730 000,00 derav kr. 100 000,00 paa oppdemningi og kr. 630 000,00 paa senkningi.

Det vil vera uturvande pengespille aa bruka ca. kr. 730 000,00 paa eit reguleringsanlegg som kommunen ikkje kann gjera seg bruk av fyrr fleire aar heretter.

Grunnen til søknaden um 6 aars utsetjing med reguleringi er alto den at regule-

ringi ikkje paa fleire aar daa er turvande for drifti av elektrisitetsverket, og at den til reguleringi turvande kapital er so stor at han i denne nedgangstid vil gjera drifti av verket og vidare utvikling av leidningsnettet svært vanskeleg.

Elektrisitetsverket kostar i alt ca. kr. 650 000,00, og aarsinnkoma no er ca. kr. 50 000,00.»

Andragendet sees av fylkesmannen å være forelagt Breims herredsstyre som i møte den 10de august 1922 har avgitt følgende uttalelse:

«Heradstyret finn det rart, at Gloppen no igjen søker um utsetjing av reguleringi av Breimsvatnet.

Kontrakten med Breim herad angaaende tidi for reguleringi er utløpen og med dei interesserte uppsitjarar rundt Breimsvatnet gaar den ut i 1925.

Heradstyret vil difyr bestemt setja seg mot vidare utsetjing med reguleringi av Breimsvatnet.»

Saken blev derpå forelagt overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning, som under 5te september 1922 avga følgende erklæring:

«Da Gloppen herred neppe alene vil kunne gjennomføre den regulering, som konsesjonen gir adgang til, idet omkostningerne blir betydelige og kommunen i elektrifiseringsøiemed aldrig vil trænge den kraftmængde som indvindes, specielt naar Gloppen herredsstyre har uttalt sig mot at faa storindustri inden sine grænser, anser jeg det rigtigst at reguleringskonsesjonen bortfalder.

Naar spørsmålet om de omkringliggende herreders elektrifisering er nærmere sin løsning og lovene for landets elektrifisering er sat ut i livet, kan man jo indsende ny konsesjonsansøgning paa den regulering, som maatte passe og jeg er ikke i tvil om at dette, naar det gjælder en kommune eller en interkommunal sammenslutning vil være en kurant sak og konsesjonsbetingelserne maa ogsaa antas ikke at bli ugunstigere end efter den nuværende konsesjon.

Ved anordning av et døgnbasseng foran inntaksdammen faar verket adgang til at utnytte sin nuværende installation helt utnyttet.

Jeg kan saaledes ikke anbefale at den ansøkte fristforlængelse innvilges.»

Av fylkets elektrisitetskomite, for hvem overingeniøren dernæst forela saken, sees to medlemmer å ha uttalt sig for, at den ansøkte fristforlængelse innvilges. Det tredje medlem har i det vesentlige sluttet sig til overingeniøren med tilføiende, at det er lite rimelig, at konsesjonen skal hvile som hefte paa eiendommene i Breim, uten at eierne faar nogen godtgjørelse derfor.

Ordføreren i Gloppen har hertil under 25de oktober 1922 anført følgende:

«Det er kontrakterne med grunneigarane rundt Breimsvatnet som kviler som hefte paa eigedomerne i Breim, ikkje konsesjonen. Det er Gloppen si meining aa betala ut kontraktsummen naar kontraktstidi i 1925 er ute, sjølv um reguleringi ikkje er paabyrja daa.

Vert det ikkje gjeve løyve til utsetjing, vert komuna nøydd til aa nytta den fyreleggjande konsesjon etter den sist fastsette reguleringstid og ta paa seg det uturvande pengespille som fyl med regulering i utid.

Det er vanskeleg aa skyna at overingeniøren og Norrfjords representant i elektrisitetsstyret kann gjera ei telraading som — i tilfelle ho vert fylgt — vil føre Gloppen komyne upp i økonomiske vanskor som er uturvande.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har ved andragendets innsendelse til departementet anført, at hans stilling til saken vil avhenge av, hvorledes konsesjonen faller inn i fellesplanene for fylkets elektrifisering.

Saken blev av departementet forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektricitetsvesenet, som frå Elektricitetsforsyningsskommisjonen har innhentet følgende uttalelse, datert 12te januar 1928:

«I anledning av det ærede hovedstyres skrivelse av 2den januar d. a. tillater man sig aa meddele at der i den av professor Heggstad utarbeidede plan for kraftforsyningen i Sogn og Fjordane er foreslaatt et omraade bestaaende av Gloppen, Stryn, Breim og Indvik herreder med kraftkilde Eidsfoss i Breimselven. Omraadets forsyning vil ved et mere fremskredet forbruksstadium nødvendiggjøre en regulering av Breimsvann. For tiden er denne ikke paakrevet. Kommisjonen har derfor intet aa innvenne mot at den ansøkte fristforlængelse innvilges.»

Hovedstyret for Vassdrags- og Elektricitetsvesenet har dernæst i skrivelse av 26de januar 1923 anført følgende:

«Det er utvilsomt saa at de interesserte grunneiere rundt Breimsvatn paaføres ulemper ved den usikkerhet som skapes gjennem stadige utsettelse i lengere tid. Hertil kommer at der efter forholdene synes aa være mindre utsikt til at der blir behov for reguleringen, før der er gaatt adskillig tid. Hovedstyret har dog — særlig efter hvad der er anført av Elektricitetsforsyningsskommisjonen — funnet aa burde anbefale at andragendet innvilges.»

Departementet finner efter de foreliggende opplysninger og erklæringer med Hovedstyret og Elektricitetsforsyningsskommisjonen å kunne anbefale, at den ansøkte ytterligere utsettelse i 6 år med reguleringsanleggets påbegynnelse og fullførelse innvilges.

I henhold til det anførte tillater man sig saledes å

innstille:

De ved hgl. resolusjon senest av 17de september 1920 fastsatte frister for påbegynnelse og fullførelse av regulering av Breimsvatn forlenges til henholdsvis 12te november 1928 og 12te november 1931.

6. A/S Skrankefoss Træsliperi.
(Ytterligere fristforlengelse etter koncessjon av 4de februar 1916).

Jfr. IV nr. 1, V nr. 15, VII nr. 4, VIII nr. 13 og IX nr. 8.

Kgl. resol. av 13de juli 1923.

Ved kgl. resol. av 4de februar 1916 blev det i medhold av lov om vassdragreguleringer i industrielt eiemed av 4de august 1911, kfr. lov av 20de februar 1913, tillatt A/S Skrankefoss Træsliperi å foreta en regulering av Trevatnene i Søndre Land. Tillatelsen blev gitt på en del nærmere betingelser hvoriblandt at arbeidet skulde påbegynnes innen en frist av 2 år fra resolusjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år, betingelsenes post 5.

Ved kgl. resol. av 13de desember 1918 blev den fastsatte frist for påbegynnelsen av arbeidet tillatt forlenget med 2 år. Ennvidere blev ved kgl. resol. av 4de juni 1920 påbegynnelsesfristen og fristen for anleggets fullførelse forlenget med 2 år henholdsvis til 4de februar 1922 og 4de februar 1925 på betingelse av at Søndre Land kommune fikk anledning til uforandret å fornye sin nuværende leie av 60 hk. fra A/S Skrankefoss Træsliperi inntil de omkontraherte 120 elektriske hk. kan leveres fra de vannfall i Faldselven som kommunen har solgt til selskapet.

Ved kgl. resol. av 9de desember 1921 blev derpå den A/S Skrankefoss Træsliperi ved resolusjonen av 4de februar 1916, kfr. resolusjoner av 13de desember 1918 og 4de juni 1920, meddelte reguleringstillatelse utvidet til også å gjelde for A/S Lands Træsliperi og Papfabrik overensstemmende med de for den opprindelige reguleringstillatelse fastsatte betingelser.

Ved kgl. resol. av 16de juni 1922 blev den senest ved kgl. resol. av 4de juni 1920 fastsatte frist for reguleringsarbeidets påbegynnelsen ytterligere forlenget til 1ste november 1922 på samme betingelser som ved sistnevnte resolusjon fastsatt. Man vedlegger de til grunn for ovennevnte resolusjoner liggende foredrag, hvortil man forøvrig tillater sig å henvise.

Fra Aktieselskapet Skrankefoss Træsli-

peri er til departementet innkommet et andragende, datert 30te oktober 1922, om 2 års ytterligere forlengelse av fristene for reguleringsarbeidets iverksettelse og fullførelse.

Andragendet er sålydende:

«Under henvisning til de kgl. resolusjoner av 4de februar 1916, 13de desember 1918 og 4de juni 1920 tillater vi os herved i ærbødighet å ansøke det ærede departement om at de i ovennævnte resolusjoner omhandlede frister maa bli forlænget i 2 — to — aar.

Da de med reguleringen forbundne omkostninger vil andra til et saa stort beløp at det er umulig for os for nærværende alene å kunne fremme reguleringen har vi underhandlet med Lands Træsliperi og Papfabrik og brukene i Randselven om å delta. Disse underhandlinger er imidlertid ikke avsluttet.

Det vil derfor være absolut nødvendig for oss å få de heromhandlede frister yderligere utsat.»

Gjennem fylkesmannen i Opland har saken av departementet vært forelagt Søndre Lands herredsstyre, som under 11te desember 1922 enstemmig har besluttet å anbefale utsettelsesandragendet innvilget på samme betingelser som tidligere ifølge herredsstyrets beslutning i møte den 8de mars 1920.

Fylkesmannen i Opland har i påtegningsskrivelse av 16de desember 1922 anført, at han slutter sig til herredsstyrets uttalelse.

Saken har derefter vært forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet, som i skrivelse til departementet, datert 20de mars 1923 har uttalt følgende:

«Hovedstyret antar at der efter det foreliggende er grunn til å stille sig velvillig til andragendet og anbefaler dette innvilget. Tillatelsen bør gjøres avhengig av samme vilkår som tidligere.»

Departementet vil i henhold til de foreliggende opplysninger og erklæringer anbefale, at fristene for reguleringsarbeidets påbegynnelsen og fullførelse ytterligere forlenges med 2 år, til henholdsvis 1ste novem-

ber 1924 og 4de februar 1927, på samme betingelse som ved den kgl. resol. av 4de juni 1920 fastsatt.

Man skal i forbindelse hermed tilføie at ifølge et nylig innløpet andragende om konsesjon på ytterligere regulering av Trevatnene har de mellom A/S Skrankefoss Træsliperi og de øvrige brukseiere ved Faldselven og Randselven førte forhandlinger ledet til en overenskomst, hvorefter den nu projekterte ytterligere regulering av Trevatnene blir å iverksette i felles sak av nevnte bruk. Det fremgår likeledes herav, at den planlagte større regulering er tenkt å tre istedetfor den ved resolusjonen av 4de februar 1916 meddelte reguleringstillatelse. Reguleringsandragendet er for tiden under forberedende behandling.

I henhold til det anførte tillater man sig således å

innstille:

De senest ved kgl. resolusjoner av 4de juni 1920 og 16de juni 1922 fastsatte frister for påbegynnelse og fullførelse av regulering av Trevatnene i Søndre Land forlenges med 2 år henholdsvis til 1ste november 1924 og 4de februar 1927 på samme betingelse som ved kgl. resol. av 4de juni 1920 fastsatt.

7. Trondhjems kommune.

(Planendring).

Jfr. VI nr. 7.

Kgl. resol. av 10de august 1923.

Ved kgl. resol. av 6te juni 1919 er det tillatt Trondhjems kommune å foreta regulering av Selbusjøen m. fl. sjøer i Nidelvens vassdrag i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer. De godkjente planer går for Selbusjøens vedkommende ut på oppdemning til cote 161,5 (subsidiært 160,5) og senkning til cote 150,0.

Man tillater sig herom å henvise til vedlagte st. prp. nr. 190 for 1918, særlig side 21 samt til «Meddelte vassdragkonsesjoner» bind VI s. 42 ff.

Med skrivelse fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet av 25de oktober 1922 har man mottatt et av Trondhjems borgermester under 26de september næstfø-

ringitt andragende om tillatelse til en midlertidig mindre senkning av sjøen til cote 158,5.

Andragendet er sålydende:

«Ved kongelig resolusjon av 6te juni 1919 er der gitt Trondhjems kommune tillatelse til å regulere Selbusjøen i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan. Denne går ut på en senkning av sjøen ned til cote 150 m. o. h. Den hertil nødvendige fapningstunnel er påbegynt, men arbeidet vil være i flere år.

En mindre senkning av sjøen ned til cote 158,5 — ved å grave en kanal gjennom Brøttemseidet vil derimot kunne utføres på ca. 1 år, og en sådan foranstaltning vil kunne øke elektricitetstilførselen fra Lurfossanleggene med ca. 3 000 kw. under maksimalbelastningstiden.

Efter foreliggende overslag vil denne økning fåes for en utgift av kr. 950 000,00, idet der allerede er installert tilstrekkelig maskineri til å nyttiggjøre den økede vannføring.

En mindre senkning av sjøen under nuværende lavvand vil også ha sin interesse for studiet av senkningens innflytelse på elveutløpene til sjøen, og den projekterte kanal kan fremtidig få nogen betydning for tømmerfløtningen.

I henhold til hvad foran er anført, tillater man sig i ærbødighet å andrø om approbasjon på sådan midlertidig forandring av den fremlagte plan for Selbusjøens regulering at der i forbindelse med det forhåndenværende damanlegg ved Brøttem foretas en senkning av Selbusjøen til cote 158,5 m. o. h. ved hjelp av en kanal gjennom Brøttemseidet og opmudring av elven mellom Bjørsjøen og Trangfossen.»

De med andragendet fulgte planer vedlegges.

Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet har ved andragendets fremsendelse i skrivelse av 25de oktober 1922 uttalt følgende:

«Trondhjems kommune fikk ved kgl. resol. av 6te juni 1919 tillatelse til å regulere Selbusjøen og endel andre sjøer i Nid-

elyen i det vesentlige overensstemmende med en fremlagt plan blandt annet gående ut på en senkning av førstnevnte sjø til kote 150 m. o. h.

Ifølge ovennevnte andragende er den til senkningen nødvendige tappetunel påbegynt, men arbeidet dermed vil vare i flere år. En mindre senkning av sjøen ned til kote 158,3 vil derimot kunne utføres på ca. 1 år. Den midlertidige forandring i planen går ut herpå og arbeidet vil bestå i en senkningskanal gjennom Brøttmøseidet og opmudring av elven mellom Bjørsjøen og Trangfossen. Ansøkeren regner med det herved innvundne magasin å opnå en kraftøkning fra Lerfossanleggene på ca. 3 000 kW. under maksimalbelastningstiden og for en pris av kr. 950 000,00. Det opplyses at der er installert tilstrekkelig maskineri til å nyttiggjøre sig den økede vannføring.

Det fremholdes videre at en mindre senkning av sjøen under nuværende lavvann vil ha interesse for studiet av senkningens innflydelse på elveutløpene og at den projekterte kanal fremtidig kan få nogen betydning for tømmerfløtningen.

Av en tidligere underhånden innsendt plan for kanalanlegget fremgår, at omhandlede senkning går 1,0 m. under den hittil laveste observerte vannstand. Den skade, som kan forvoldes ved elveutløpene opplyses å være ubetydelig, idet sjøen vil stige 1,0 m. før elvene får nevneverdig vannføring. Kun ved Nea anser man det nødvendig å foreta sikringsarbeider.

Ifølge muntlig opplysning har kommunen adgang til å erhverve den for planens gjennomførelse nødvendige grunn i mindelighet.

Hovedstyret antar at der fra statsmyndighetenes side intet kan være å innvende mot at den omsøkte approbasjon meddeles. Man går ut fra at senkningen ikke iverksettes før planene for såvel den omhandlede senkningskanal med dam som nødvendige sikringsarbeider ved elveutløpene på vanlig måte er godkjent.»

Saken har vært oversendt fylkesmannen i Sør-Trøndelag til innhentelse av uttalelser fra de interesserte i henhold til reguleringslovens § 6 punkt 2.

Selva formannskapet fattet i møte 3dje februar 1923 følgende beslutning:

- «Under forbehold av:
1. at Trondhjems kommune forpliktet til å foreta de for denne regulering nødvendige sikringsarbeider ved elveutløpene, og at grundeierne rundelig erstattes den skade ved utgravninger langs elvemælene, som kan bli en følge av senkningen av sjøen før elveløpene er korrigert,
 2. at Trondhjems kommune forpliktet til samtidig med iverksettelsen av kanalarbeidet gjennom Brøttmøseidet også iverksetter regulering av fjellsjøene, og
 3. at avgiftene til de interesserte kommuner i henhold til lov av 14de desember 1917 § 11 punkt 1 og konsesjon av 6te juni 1919 utbetales etterhvert som kraften er innvunnet

vil formannskapet ikke motsette sig utførelsen av den projekterte forandring av planen.»

Av de fløtningsinteresserte, hvem saken har vært forelagt, har A. Huitfeldt & Co. under 6te februar 1923 anført følgende:

«Det sees at kommunen bedømmer utførelsen av de projekterte arbeider som en forandring i den allerede foreliggende plan, hvorefter den kongelige konsesjon av 6te juni 1919 blev meddelt. Efter vor opfatning er det imidlertid her spørsmåal om en ny og selvstændig reguleringsplan, som forutsætter ny konsesjon. Vi maa for vort vedkommende i ethvertfald ta forbehold om eventuelt at hævde dette. Naar vi indtar dette standpunkt, har det sin grund i, at vi som sterkt interessert i vassdraget, som eiere av Hyttefossen bruk og som grundeier langs vassdraget, mener os berettiget til, at kræve erstatninger for ulemper og skader som de paatænkte arbeider vil medføre.

At disse vil bevirke ulemper og skader, som ikke ved det avholdte reguleringskjøn er gjort til gjenstand for erstatning, finder vi klart.

Vi skal eksempelvis nævne, at der under anlægstiden maa antas at opstaa ulemper

per for fløtningen, idet vi ikke kan paaregne at kunne fremme denne paa vanlig maate. De betydelige anlægsarbeider med faste og bevægelige indretninger av forskjellig art beliggende ute i elvefarene, vil sikkert volde vanskeligheter.

I Bjørsjøen vil opfyldningen av masserne fra kanalen formentlig bevirke ørdannelser og strømændringer, som ogsaa kan influere paa fløtningen og vort permanente lænseanlæg. Opmudringen av elven skal saavidt skjønnes ta sin begyndelse ved Bjørsjøens vestre ende, hvor lænseanlægget er beliggende, og frygter vi for at lænseanlægget vil utsættes for ødelæggelser.

Videre vil der i anlægstiden og senere maatte antas, at adskillig løsmateriale blir ført nedover vassdraget, hvilket maa paaregnes at volde skader og ulemper paa vore indretninger — ogsaa vort elektriske lysanlæg — ved Hyttfossen sagbruk og driften av dette.

Med hensyn til virkningerne av den planlagte gjennomskjæring av Brøttemstangen m. v. efter deres fuldførelse bemerkes, at det avholdte reguleringskjøn hadde som forutsætning, at fjeldsjørerne i Selbo blev regulert samtidig med reguleringen av Selbosjøen for hævnning og sænkning overensstemmende med planen. Vi maa ta forbehold om at saa sker. Det foreliggende andragende fra kommunen synes ikke at forutsætte endelig regulering av fjeldsjørerne samtidig med gjennomskjæringen av Brøttemstangen og derav følgende tapning indtil 8 meter. De ved reguleringskjønnet fastsatte erstatninger er saaledes ikke avgjørende for en regulering under denne nye forutsætning.

Vi gaar ut fra, at korrektioner og forbygninger i nødvendig utstrækning sker for elve og bække, som falder ut i Selbosjøen, til forhindring av utglidninger og ras. Disse arbeider bør foretas samtidig med gjennomskjæringen av Brøttemstangen, og under enhver omstændighet forutsætter vi, at sænkning av sjøen ikke finder stød for sikringsarbeiderne er utført. Vi indtar dette standpunkt, da der paa flere av vore eiendomme langs Selbosjøen kan være fare for utglidninger.

Det sees, at man forutsætter oplægning av masserne fra kanalen og utdypningen av elven langs bredderne. Dette vil formentlig berøre vore eiendomme. Det avholdte skjøn gir ikke adgang til benyttelse av bredderne paa denne maate, og gaar vi derfor ut fra, at skader og ulemper blir gjenstand for erstatning. Vi vil ikke undlate at nævne, at strækningen langs elven benyttes av os som velteplass for tømmer.

Vi vil ogsaa nævne, at skader og ulemper for fløtningen i k e er medtat under det passerte skjøn, idet der under skjønnet blev truffet avtale om, at disse skader og ulemper skulde bli gjenstand for avgjørelse ved et senere spesielt fløtningsskjøn. Vi vil imidlertid heller ikke undlate at nævne, at det har vist sig at være sterke interessemøtsetninger mellom Trondhjems Elektricitetsverk og undertegnede firma, saavel i hovedvassdraget Nidelven som i bivasdraget Gulsetelven, som danner avløp for Sørungen.

Ved reguleringskjønnet indtok Elektricitetsverket det standpunkt, at fjeldsjørerne ikke indgik under den foran omtalte overenskomst om, at fløtningsspørsmål skulde utstaa til avgjørelse ved senere skjøn. For fløtningen fra Sørungen ned Gulsetelven i Selbusjøen opstillet eksproprianten begrænsning i det vandkvantum, som skulde kunne anvendes for fløtningen, og med fastsatt maksimalslipning pr. sek. Videre blev tiden for avgivelse av vandet begrænset. Om disse spørsmål, som vi finder av stor betydning for skogeierne og de fløtende, blev der reist tvist for ekspropriationsretten, og denne tvist verserer endnu.

For fløtningen i Nidelven har vi ogsaa set os nødsaget til at gaa til proces. Høsten 1922 manøvrerte Elektricitetsverket dammen ved Brøttem paa en saadan maate, at vor paagaende tømmerfløtning blev forulempet og fordyret. Elektricitetsverket hævder berettigelse til at manøvrere dammen utelukkende i sin interesse og uten hensyntagen til fløtningens interesser.

Vi finder det derfor paakrævet, at der ved yderligere koncessioner — herunder den ansøkte approbation paa forandringer — opstilles saadanne betingelser, at det derav

med klarhet fremgaar, at fløtningen og hvad dermed staar i forbindelse ikke blir skutt tilside.

Vi vil i denne forbindelse tillate os at anmode om, at der efter offentlig foranstaltning igangsættes befarings og undersøkelse av det samlede vassdrag — Nea, Selbusjøen og Nidelven med bielve og fjeldsjøer — med spesielt øiemed at søke skogs- og fløtningsinteresserne undersøkt saaledes, at man paa grunnlag av et pålidelig materiale kan foreta det nødvendige for sikring av disse interesser i forhold til de omfattende reguleringsplaner, som Trondhjems kommune har til utnyttelse av vassdragets kraftkilder.

Efter koncessionen av 6te juni 1919 skal der avgis tilstrækkelig vand til fløtningen. Vi gaar ut fra, at der for tillatelse til utførelse av de projekterte arbeider knyttes de samme bestemmelser for avgivelse av fløtningsvand, at dette sker efter de fløtendes direktiver, at eksproprianten besørger og bekoster fornødne anordninger i fløtningens interesser og at enhver skade og ulempe som maatte vise sig at opstaa, blir gjenstand for erstatning.

Erstatningsspørsmål forutsættes avgjort før arbeidet sættes igang.

Hermed følger som bilag gjenparter av vor skrivelse av 12te januar d. a. til Elektricitetsverket, samt Elektricitetsverkets svarskrivelse av 15de s. m.»

Thomas Angells Stiftelser har under 17de januar s. a. anført, at de projekterte foranstaltninger kan befryktes at ville medføre adskillig forandring i de forhold, hvorunder fløtningen nu arbeider paa denne strækning og likeledes for vintermagasineringen av tømmeret baade i Bjørsjøen og i Selbusjøens vestre ende, uten at man dog nu av de medfølgende dokumenter nærmere kan utlede i hvilken grad dette vil finde sted. Stiftelserne tar derfor ethvert forbehold om erstatning for den skade og ulempe, som kan bli en følge av de forandrede forhold.

Styret for Fjæremsfossens kommunale kraftselskap vedtok i møte 5te januar 1923 følgende uttalelse:

«Styret henholder sig til det driftsbestyrer A. Vold har uttalt i vedlagte innstilling av 3dje ds., og tillater sig på det kraftigste å anbefale at Trondhjems kommune gis den omsøkte tillatelse til å gjennomskjære Brøttemstangen.»

Den av styret påberopte uttalelse av driftsbestyreren er sålydende:

«Fuldførelsen av den første store tappingstunnel vil ta lang tid mens gjennomstikkets vil kunne utføres paa ca. 1 aar, og der vil ved dette kunne skaffes vand nok for tilfredsstillelse av Trondhjems og kraftselskapets behov fra det forhaandenværende anlæg ved Lerfossene de nærmeste aar fremover, likesom det ved en utbygning av Fjæremsfossen vil være fordelagtig at vandføringen faar den herved opnaaede tilvekst, hvorved tilstrækkelig kraft vil kunne skaffes for Trondhjems og distriktets behov for yderligere endel aar fremover, og fuldførelsen av den store og meget kostbare regulering av vassdraget kan utskytes, hvorved der vil kunne indspares ganske store beløp til fordel ogsaa for kraftselskapet som vandfaldseier i Nidelven.

Utbygningen av Fjæremsfossen vil i alt væsentlig koste det samme enten gjennomskjæringen utføres eller ikke, men anlæggets ydelse vil i førstnævnte tilfælde bli betragtelig forøket og saaledes utbygningsprisen pr. kW. ved Fjæremsfossen kraftanlæg mindre.

Da kraftselskapet, baade som foreløbig leier av kraft og som vandfaldseier i vassdraget, har meget stor interesse av at gjennomstikkets blir utført og utført snarest mulig, bør kraftselskapet gi andragendet sin bedste anbefaling og henstille at tilladelse blir gitt snarest mulig av hensyn til den herskende kraftmangel og de store besparelser og de øvrige fordeler, som ved gjennomstikkets opnaas for den store regulering av vassdraget, bl. a. ved at man faar anledning til at studere elveutløpene i Selbusjøen ved den foreløbige mindre sänkning, saaledes som nærmere paapekt i Trondhjems Elektricitetsverks utredning. Der er forøvrig ikke paavist nogen maatte hvorpaa man tilnær-

måseppis saa billig vil kunne skaffe den for den nærmeste tid nødvendige kraftmængde, som ved gjennomskjæring av Brøttemseidet.

I en tid som denne, med stor arbeidsløshet, bør man ogsaa ta i betragtning at utførelsen av gjennomstikket vil skaffe beskjeftigelse for mange arbeidere i adskillig tid.

Det maa dog forutsettes at Kraftselskapet, som omfatter alle de kommuner som støter til vassdraget neden for Selbusjøen, og desuten Bynes, og som leverer kraft til Malvik og deler av Løinstrand, ialt et omraade med ca. 20 000 indbyggere, faar anledning til at leie den kraft som trænges for en økonomisk utvikling av dets andel indtil det faar utbygget sit eget vandfald, eller paa anden maate faar sikret sin kraftforsyning paa en tilfredsstillende maate for en rimelig fremtid, at over de 830 kW. som det er berettiget til i henhold til betingelserne for den midlertidige regulering av Selbusjøen, og som maa sikres kraftselskapet før den midlertidige regulering ophæves (konfr. min skrivelse av idag angaaende spørmaalet om ophævelse av den midlertidige regulering).

Til orientering angaaende hvordan kraftselskapets konsum antas at ville stille sig fremover, henvises til vedlagte opstilling, hvorav det vil sees at kraftselskapet allerede i 1923/24 vil trænge mere kraft end de 1 000 kW., som det har til disposition i henhold til kraftleiekontrakten av 1916 med Trondhjems Elektricitetsverk, og de forannevnte 830 kW. som det er berettiget til efter betingelserne for den midlertidige regulering av Selbusjøen, d. v. s. en regulering som nu er fuldt effektiv og i bruk, og det maa derfor forutsettes at kraftselskapet, i henhold til den ved departementets skrivelse av 3te august 1921 givne tilladelse, ogsaa faar anledning til at dække sit videre behov av den ved den videre regulering av vassdraget indvundne kraft, som kan kræves avgit til stat og kommuner.

Da kraftselskapet ifølge sin kjøpekontrakt med Fjæremsfossens tidligere eier paa dennes begjæring er forpligtet til paa 2 aars varsel at skaffe ham kraft paa turbinaksel til drift av sliperi ved Fjæremsfossen, maa

kraftselskapet være forberedt paa, med kort varsel, at gaa til utbygning av Fjæremsfossen kraftanlæg. Det kan derfor ikke binde sig til kraftleie som ikke kan opsies, hvorfor det ogsaa for den kraft som leies utover de forannevnte 830 kW. maa være anledning til at opsi leien, naar Fjæremsfossen kraftanlæg blir utbygget.

Det skal i samme forbindelse pekes paa at Trondhjems kommune ved oprettelsen av kraftleiekontrakten av 1916 med kraftselskapet, om leie av 1 000 kW. i 15 aar, satte som betingelse at kommunerne, d. v. s. kraftselskapet, skulde erhverve Fjæremsfossen.»

Den av driftsbestyreren påberopte opgave over Fjæremsfossens komm. kraftselskaps antagelige konsum i årene 1922—23 tillater man sig å vedlegge.

Overingeniøren for Sør-Trøndelag fylkes elektricitetsforsyning har avgitt erklæringer i saken av 7de og 23de februar 1923. Den førstnevnte erklæring vedlegges; den sistnevnte tillater man sig å hitsette:

«Umiddelbart efter avsendelsen av min utredning av 7de dennes mottok vi driftsbestyrer Garstads brev av 12te dennes belagt med avskrift av brev til Fjæremsfossens kommunale kraftselskap datert 9de ds.

I de nevnte brev, hvorav der vedlegges gjenpart (bilag 1 og 2) har driftsbestyreren på forhånd uttalt sig om det i min utredning fremsatte forslag punkt 1 og 2, idet han ikke finner å kunne foreslå, at der leveres kraft til distriktene lenger enn til høsten 1926 av den ved den foreslåtte senkning innvundne kraft, da verkets beregninger av september f. å. ikke lenger holder stikk, idet man dengang efter kanalprosjektets gjennomførelse angav å skulle få ialt 13 040 kW. regnet som heispent strøm hos forbrukerne, mens man nu for det samme år ikke gjør regning på å innvinne mere enn 11 000 kW.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på disse spørsmål, men bare nevne, at det formentlig ikke skulde være av avgjørende betydning om leieforholdet utstrekkes til 1926

eller 1927, da der innen 1926 må være truffet en ordning således at både byen og distriktet får kraft annensteds fra.

Hvad det angitte kraftkvantum til Sør-Trøndelag angår, så er dette tilstrekkelig til behovet i perioden 1924—26. Hvis Trondhjem ser sig istand til å levere kraft i anleggstiden går jeg ut fra at dette blir gjort.

På forespørsel herfra av 14de dennes (bilag 3) om hvorvidt Trondhjem skulle være villig til å leie kraft fra et vordende fylkesverk i Lundesokna, hvis det skulle vise sig å være det gunstigste av de alternativer som det har vært tale om, har vi under 19de dennes (bilag 4) mottatt et imøtekommende svar herpå.

Hvad Fjæremfossen angår så har kraftselskapet under 22de dennes (bilag 5) på vår henvendelse av 21de dennes (bilag 6) fremkommet med endel innvendinger til driftsbestyrer Garstads forslag.

Jeg skal i denne anledning tillate mig å bemerke, at Fjæremfossen har billig krav på å få opfylt betingelsene for den midlertidige regulering, hvorefter selskapet mener sig å være berettiget til 830 kW., som må kunne uttas i 1923—24 selv om Brøttemasprosjektet ikke er gjennomført.

Hvad leveringsbetingelsene og prisen på den kraft som leveres til distriktene inntil høsten 1926 angår, så bør de, som nevnt i mitt forslag, ikke være ugunstigere enn for de 600 kW., som Fjæremfossen nu har utover kontrakten av 1916.

Jeg er videre enig i at de 800 kW., som er tenkt tildelt Sør-Trøndelag eventuelt kan overføres til Fjæremfossen, hvis vi ikke finner å kunne nyttiggjøre oss den nevnte kraftmengde.

Til slutning skal jeg, tiltross for spørsmålet egentlig ligger utenfor rammen av nærværende sak, tillate mig å fremholde, at det vilde være av stor betydning om departementet kunde ta under fornyet overveielse om Trondhjem ikke kunde få utsettelse med gjennomførelsen av Selbusjøens regulering inntil 1936.»

De av overingeniøren påberopte bilag tillater man sig å vedlegge.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ved sakens innsendelse under 24de februar 1923 anført følgende:

Efter å ha mottatt departementets ekspedisjon av 16de desember 1922 hadde fylkesmannen konferanser med Trondhjems elektrisitetsverks driftsbestyrer og Trondhjems bys borgermester, ilksom saken ved fylkets elektrisitetsforsyningskontor har vært forelagt de fløtningsinteresserte, Selbu herrestyre og Fjæremfossen kommunale kraftselskap. Da sistnevnte kommunale kraftselskap med hensyn til elektrisitetsforsyningen representerer de øvrige interesserte herreder har jeg antatt det overflødig å forelegge saken for disse herreders styret. Disse herreders ordførere har jeg dog under et møte forelagt saken. De henholdt sig til Fjæremfossen kommunale kraftselskaps skrivelse av 7de dennes.

Idet jeg vedlagt tilbakesender sakens samtlige dokumenter, deriblandt 2 utredninger fra fylkets elektrisitetsforsyning av henholdsvis 7de og 23de dennes med bilag, skal jeg — spesielt under henvisning til utredningen av 23de dennes — tillate mig å bemerke:

Av det som nu foreligger fremgår det at Trondhjems kommune — ialfall så langt man nu kan komme — har vedtatt å levere til Sør-Trøndelag fylke inntil 800 kW. for tiden inntil høsten 1926 og til Fjæremfossen kommunale kraftselskap for samme tid inntil 370 kW. utover de oprindelige 1 000 og tillegget 830 = 1 830 kW. — alt for såvidt Brøttemstangen blir gjennomskåret.

Idet jeg for nærværende går ut fra at sådan kraftleveranse fra Trondhjem vil skje dersom fylket og Fjæremfossen kommunale kraftselskap har bruk derfor og for en pris som ikke er ugunstigere enn for 600 kW. som Fjæremfossen nu disponerer utover de oprindelige 1 000 kW. — og videre er gått ut fra at Fjæremfossen kan få av de 800 kW. til fylket, det dette ikke måtte ha bruk for, vil nærværende fylke ikke motsette sig at den av Trondhjem ansøkte tilladelse gis.

Jeg finner grunn til å tilføie, at det tilbud jeg foran har referert og som Trondhjem således har gjort Fjæremfossen og

fylket, står i nøie forbindelse med fylkets fremtidige elektrisitetsplaner. Det vilde derfor — idet opplyses at fylkesting i Sør-Trøndelag begynner den 12te mars førstkomende — også for fylket være av stor interesse om andragendet fra Trondhjem om senkningen kunde bli avgjort snarest.

Da også det for fylkets elektrisitetsplaner er av betydning, her det formentlig at overingeniør Røder i utredning av 23de deanes har nevnt spørsmålet om utsettelse med gjennomførelsen av Selbusjøens regulering til 1936. Jeg vil også av samme grunn nevne det spørsmål her og presisere at sådan utsettelse er av betydning for at fylket, etter de planer det nu har, kan få ordnet med elektrisitetsforsyningen innen fylket på en økonomisk forsvarlig måte — enten forsyningen skjer ved leie eller utbygning.

Sluttelig tilføies at jeg, da Trondhjems elektrisitetsverk hele tiden av overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning, har vært holdt å jour med sakens gang, har ansett det unødvendig å forsinke sakens ekspedisjon ved å forelegge den for Trondhjem før den returneres til det kgl. departement.

Man tillater sig å vedlegge samtlige de med fylkesmannens ekspedisjon fulgte dokumenter.

Saken har efter den således stedfundne distriktsbehandling vært forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet til erklæring.

Under 3dje mars s. å. har hovedstyret meddelt at det henholder sig til sin erklæring av 25de oktober 1922, med tilføiende at det antar at der ikke er grunn til å gjøre tillatelsen avhengig av særlige betingelser.

Departementet skal bemerke:

For å avhjelpe det øieblikkelige kraftbehov an søker Trondhjem kommune om i tilslutning til den ved kgl. resol. av 6te juni 1919 meddelt konsesjon til regulering av Selbusjøen å erholde tillatelse til som en midlertidig foranstaltning straks å iverksette en mindre senkning av nevnte sjø til cote 158,a. Planen er i forbindelse med det forhåndenværende damanlegg ved Brøttem å anlegge en senkningskanal gjennom Brøt-

tømseidet og videre å opmudre elven mellom Bjørsjøen og Trangfossen. Denne foranstaltning, der beregnes å ville medføre en utgift av kr. 950 000,00, antas uten ytterligere maskininstallasjoner å ville kunne øke den i Lørfossanleggene disponible kraftmengde med ca. 3 000 kW. under maksimalbelastningstiden.

Foretagendet vil kunne gjennomføres på ett år, mens den ved kgl. resol. av 6te juni 1919 tillatte senkning av sjøen til cote 150,0 tidligst vil kunne fullføres i 1931.

Der har, som det av det ovenfor anførte vil fremgå, i forbindelse med nærværende sak vært ført forhandlinger mellem Trondhjem kommune og fylkets elektrisitetsforsyning samt Fjærøfossen interkommunale kraftselskap om ytterligere leie av kraft fra Trondhjems elektrisitetsanlegg i Lørfossene under forutsetning av at den nu ansøkte senkningstillatelse blir meddelt og der synes efter det foreliggende å være utsikt til en tilfredsstillende ordning, hvorved distriktets kraftforsyning foreløbig sikres inntil der kan sørges for en rikeligere forsyning gjennom de planlagte større foretagender.

Som det vil sees, har Selbu formannskap påpekt risikoen for skade ved utgravninger langs elvemølene likesom de fløtningsinteresserte har fremholdt at senkningen vil kunne medføre ulemper for fløtningen.

Man antar imidlertid at den skade og ulempe som vil bevirkes ved foretagendet, vil være av mindre betydning sammenlignet med fordelene for distriktet ved den derved påregnede kraftinnvinning.

Departementet vil således med hovedstyret anbefale at der meddeles tillatelse til den ansøkte midlertidige endring av planen for Selbusjøens regulering.

Det er forutsetningen at senkningen ikke skal iverksettes forinnan planene for kanal- og mudringsarbeidet samt de nødvendige sikringsarbeider ved elveløpene er godkjendt av Vassdragsvesenet.

Man forutsetter, at departementet i tilfelle er bemyndiget til å tillate mindre vesentlige forandringer i planen.

Andragendet har vært bekjentgjort på anordnet måte.

Man vil anbefale at de ved kgl. resol. av 6te juni 1919 fastsatte betingelser for Selbusjøens regulering gjøres gjeldende på den her omhandlede midlertidige senkning, idet konsesjonstiden for eventuelle private medeiere i reguleringsanlegget og fristen for statens innløsning samt de i betingelsenes § 23 fastsatte frister for kraftavgivelsen regnes fra meddelelsen av den oprindelige konsesjon, 6te juni 1919.

De nevnte betingelser er sålydende:

Betingelser

for

regulering av Selbusjøen, Stråsjøen, Børsjøen, Dragstsjøen og Sørungen.

1.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall der ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanleggene gjelder konsesjonen for disses vedkommende i femti år fra konsesjonens datum.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallseieres andele i reguleringsanleggene staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras. De utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 40de år etterat konsesjonen er gitt, skal staten kunne innløse anleggene. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de år derefter ha samme adgang og således videre hvert 10de år. Bestemmelsen om innløsning må være meldt reguleringsanleggenes eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne således, at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider

og hus betales med, hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen, mens annet tilbehør innløses før den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Forsåvidt angår andele av reguleringsanleggene der på innløsningsstiden måtte tilhøre andre enn staten og norske kommuner blir i innløsningssummen å gjøre fradrag for amortisasjon i 50 år av grunnstykker, rettigheter, vannbygningsarbeider og hus.

Anleggene skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre, hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften, som innvindes ved reguleringen skal der erlegges følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer, kr. 1,00 pr. naturhestekraft.

Økningen beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen, som nedenfor Selbusjøen ansettes til 12 m.³ pr. sekund. Ved beregning av økningen forutsettes det, at magasinene utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannspeperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen innvunne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet efter innstilling fra Vassdragkommissjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreer efterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

4.

For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen innvunnen naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge efterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

5. Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 3, godtgjørelse etter post 4 og om kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 23, blir forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle å gi av vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vassdragkommissjonen. Avgifter og godtgjørelsen har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

6.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanleggene og de i Selbusjøens tilløp fornødne forbygnings- og reguleringsarbeider, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av vedkommende departement. Anleggene skal utføres på en solid måte. Deres utførelse såvelsom deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

7.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år, etterat konsesjonen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

I fristene medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har vært umulig å benytte.

8.

Arbeidet skal såvidt mulig utføres ved funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Norsk arbeid og norsk materiell anvendes forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede

undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

9.

Forsikring tegnes såvidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

10.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges noen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstof, verktøi og andre arbeidsmaterjalere). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter hvad de har kostet, konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

12.

Såfremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidernes utførelse av det offentlige finnes nødvendig, plikter konsesjonæren å utrede utgiftene derved.

13.

Konsesjonæren skal, når arbeidet påbegynnes, stille til rådighet imtill. kr. 15 000,00

til almenmannens virksomhet blandt arbeiderne og til geistlig betjening efter vedkommende departements nærmere bestemmelse. I dette øiemed er konsesjonæren, såfremt vedkommende departement forlanger det og efter dets nærmere bestemmelse, forpliktet til ved arbeidets påbegynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige til anlegget knyttede befolkning.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige legehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

15.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sunt og tilstrekkelig husrom — alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

16.

Konsesjonæren er forpliktet til efter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anleggene ansatte arbeidere og deres etterlatte.

17.

Konsesjonæren er forpliktet til, i den utstrekning som amtsveistyret bestemmer, å erstatte ugiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger, skal stilles til

fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner, at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

Konsesjonæren skal ombygge veier, broer og kaier, hvor dette nødvendiggjøres ved reguleringen. Videre skal han utføre de foranstaltninger, som amtsveistyret finner nødvendig for såvidt mulig å avhjelpe skade og ulempe, som for almenheten måtte opstå på is- og vinterveier.

Amtsveistyrets avgjørelse kan innankes for departementet.

18.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning departementet måtte forlange å anlegge og drive fiskeutklekningsanstalter i vassdraget. Planer og nærmere bestemmelser herfor fastsettes av departementet.

19.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget, som skjer i krigsøiemed.

20.

Reguleringsdammen skal manøvreres overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. Norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes, før manøvreringsreglementet er fastsatt.

21.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjerner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

22.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og han skal vederlagsfritt avgi fornødent driftsvann til mulige senere kanalanlegg for statens regning.

23.

Til den eller de kommuner, derunder også amtskommuner, som departementet bestemmer, kan der etterhvert som utbygning skjer, kreves avgitt inntil 45 pct. av den for hvert vannfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften beregnet på samme måte.

Kraften avgis i den form, hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonene eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettene. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonskostningene — deri innbefattet 6 pct. rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Herunder regnes med gjennomsnitt for samtlige samme vannfallseier tilhørende vannkraftsanlegg. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledningen til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leiere av lignende kraftmengder

ved konsesjonærens anlegg under samme forhold.

Eieren har for levering av inntil 10 pct. kraft til kommunene og 5 pct. til staten, rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. For levering av ytterligere kraft til kommuner kan eieren forlange et varsel av 3 år.

For 20 pct. av den til kommuner betingede kraft må begjæring om avståelse være fremsatt innen en frist av 5 år fra konsesjonens datum og for 15 pct. innen 15 år deretter.

Krav som senere måtte fremkomme kan alene forlanges imøtekommet etterhvert som kraften blir ledig.

For de resterende 10 pct. til kommunene og statens 5 pct. gjelder ingen frist for fremsettelse av begjæring.

24.

Reguleringsanleggets eier plikter å treffe sådanne anordninger ved anlegget og i tilfelle i vassdraget nedenfor dette samt å avgi vann i sådan utstrekning, at den almindelige ferdsel og fløtning forulempes så litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe på ferdselen eller fløtningen, som ikke på denne måte avhjelpes, blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

25.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

26.

Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort, hvis og når staten i henhold til post 2 innløser anlegget.

27. Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å
innstille:

Det tillates i henhold til lov om vassdragreguleringer av 14de desember 1917 Trondhjem kommune i forbindelse med den ved kongelig resolusjon av 6te juni 1919 tillatte regulering av Selbusjøen m. fl. sjøer overensstemmende med en fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 10de august 1923 inntatte betingelser å iverksette en senkning av nevnte sjø til kote 158,3 ved en kanal gjennom Brøttemseidet og opmudring av Nidelven mellom Bjørsjøen og Trangfossen.

8. Egersund bykommune.

(Regulering av Hellelandsvassdraget).

Kgl. resol. av 7de september 1913.

Under 11te november 1919 innga Ekersund kommunale elektrisitetsverk til departementet et andragende om konsesjon til regulering av Hellelandsvassdraget.

Da de i andragendet meddelte opplysninger befantes å være meget mangelfulle, blev dette under 26de februar 1920 tilbakesendt ansøkeren med anmodning om å tilveiebringe supplerende opplysninger.

Fra Ekersund kommunale elektrisitetsverk mottok man derefter et nytt andragende, datert 26de oktober 1920 om tillatelse til å regulere ovennevnte vassdrag. Dette andragende hitsettes:

«For at opnaa en bedre regulert vandføring ved sin kraftstation paa Nedre Øygreifoss i Egersund landsogn tillater Egersund kommunale Elektrisitetsverk sig herved at søke om kongelig tilladelse til at regulere Hellelandsvassdraget overensstemmende med

vedlagte reguleringsplaner, utarbeidet av verkets tekniske konsulent, hr. ingeniør P. Rolseth, Stavanger.

Elektricitetsverket eies i sin helhet av Egersund kommune.

Reguleringsanlægget omfatter:

1. Regulering av Botnevand i Heskestad kommune ialt 11 m. med 5,5 m. senkning fra cote 320—cote 314,50 og 5,5 m. opdæmning fra cote 320—325,50. Herved indvindes et reguleringsmagasin paa ialt 15 millioner m³.

Ved opdæmningen sættes under vand 183 maal utmark. Der er ingen bebyggelse omkring Botnevand.

Reguleringsretten samt den mark, som blir sat under vand ved opdæmningen, eies i sin helhet av Heskestad kommune, hvilke rettigheter igjen er overdrat Egersund Elektricitetsverk mot at dette leverer til Heskestad en kraftmængde paa indtil 400 kw. ved Heskestad herredsgrænse og forøvrig i henhold til kontrakt herom, bilag 3.

2. Regulering av Urdalsvand i Heskestad paa ialt 10 m. med 5 m. opdæmning fra cote 215—cote 220 og 5 m. senkning fra cote 215—cote 210. Der opnaaes herved et reguleringsmagasin paa 6 millioner m³.

Urdalsvand og den tilstødende grund eies av Egersund kommune, og av gaarden Ollestad i Heskestad.

Ved reguleringen sættes under vand ialt 128 maal, hvorav ca. 16 maal av gaarden Urdal, som i sin tid har været dyrket, men som nu anvendes til beite. Resten er utmark og bestaar den væsentligste del av ur og fjeld.

Gaarden Urdal eies av Egersund kommune.

3. Regulering av Texevand i Helleland kommune paa ialt 3,8 m. med 0,8 m. opdæmning fra cote 181,5—cote 182,3 og 3 m. senkning fra cote 181,5—cote 178,5. Herved opnaaes ialt et reguleringsmagasin paa ialt 6,5 millioner m³.

Reguleringsretten til Texevand samt den tilstødende grund eies paa ubetydelige rettigheter nær av Egersund og Helleland kommuner.

Med levering av en kraftmengde paa indtil 100 kw. samt en fast aarlig leie har Egersund kommune erhvervet fuld reguleringsrettighet til Texevand indtil Helleland utbygger Øvre Øygreifoss, se kontrakten, bilag 4.

2 av de nævnte gjenstaaende rettigheter er fiskerettigheter, den 3die er en færdseisret med baat under jernbanebroen mellem øene i Texevand. Ved maksimalsenkningen blir denne færdseis antagelig vanskeliggjort. Denne færdseisvei benyttes imidlertid meget litet. Man har erholdt jernbanemyndigheternes fulde tilladelse til at gjennomføre opdamningen som foreslaaet, bilag 7.

Der neddømmes ca. 77 maal regnet over almindelig vandstand. Det er dog at bemerke, at dette er grund som til sine tider oversvømmes av flommen, idet høieste observerte uregulerte flomvandstand i Texevand efter jernbanens opgave er 182,6 — altsaa 0,3 m. høiere end den foreslaaede regulering. Grunden er derfor delvis vandsyk og av ringe kvalitet.

4. Regulering av Gyavand i Helleland og Heskestad med ialt 2,5 m. sänkning fra cote 156—cote 153,50, hvorved oppnaaes et reguleringsmagasin paa ialt 2,8 millioner m³.

Reguleringsretten i Gyavand eies i sin helhet av Egersund Elektricitetsverk.

5. Regulering av Øygreivand i Egersund landsogn med ialt 1,4 m. ved sänkning fra cote 81,9—cote 80,5, hvorved indvindes et reguleringsmagasin paa ca. 0,5 millioner m³.

Reguleringsretten eies i sin helhet av Egersund Elektricitetsverk.

Ved den planlagte regulering indvindes ialt et nytbart reguleringsmagasin paa 30,8 millioner m³.

Ifølge vedlagte hydrologiske utredning bilag 1 vil dette forøke vandføringen ved Egersund kraftstation paa Nedre Øygreifoss fra 2,16 m³. sekund til 5,25 m³. sekund som med en brutto faldhøide paa 49,5 m. representerer en ved reguleringen indvunden kraftmengde paa 2 000 naturhøestekræfter.

Før det hele vassdrag vil reguleringen representerer en kraftforøkelse paa 5 300 na-

turhøestekræfter, hvorav 2 700 naturhøestekræfter i Helleland kommune og 2 600 naturhøestekræfter i Egersund landsogn.

Reguleringen vil ikke medføre nogen skade eller ulempe for almene interesser. Den vil tvertimot være av overordentlig stor samfundsmæssig betydning, idet den foruten Egersund by vil forsyne de 3 landkommuner — Egersund landsogn, Helleland og Heskestad med fornøden elektrisk kraft.

Dertil kommer at der — foruten ved Egersund kraftanlæg — vil indvindes ialt 3 300 naturhøestekræfter i de øvrige utnyttbare fald i vassdraget, som eies dels av andre kommuner og dels av private.

Fløtning foregaar ikke i vassdraget, heller ikke nævneværdig fiske, og hvad dette angaar maa det antages at vilde bli bedre, da ernæringsforholdene skulde bli gunstigere. Samtlige eiere av fald i vassdraget er forespurt om de ønsker at ta del i reguleringsforetagendet, men svaret er bøngettende for alle, som har svaret paa henvendelsen.

Den ved reguleringen for Egersund Elektricitetsverks vedkommende indvundne kraftmengde skal benyttes til dækning av byens og de av reguleringen berørte 3 landkommuners behov for elektrisk kraft til lys, kokning, varme, gaardsdrift, haandverk og smaaindustri.

Man tillater sig derfor at henstille, at reguleringsanlægget blir fritat for avgifter saavel til kommuner som til staten, samt at koncession gies paa ubegrænset tid for den del av reguleringen, hvor der ikke er truffet anden speciel avtale med vedkommende landskommune.

Man andrar likeledes om at der maa sættes mest mulig lempelige vilkaar m. h. t. reguleringslovens paragraf 12.»

De med andragendet fulgte bilag tillater man sig å vedlegge.

Andragendet blev av departementet forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektricitetsvesenet til uttalelse, avgitt i skrivelse av 16de mars 1921, hvormed derhos fulgte en i saken av vassdragdirektøren avgitt betenkning datert 10de s. m. salydende:

«Egersund kommune søker under 26de oktober 1920 om tilladelse til å regulere ovennevnte vassdrag for derved å opnå øket vannføring ved sin kraftstasjon i Nedre Øygreifoss beliggende i Egersund landsogn.

Vassdragdirektøren gir i det efterføl-

gende et resumé av saken forsåvidt angår de punkter som har interesse for Hovedstyret og fremkommer sluttelig med de bemerkninger som disse gir anledning til fra min side.

Størrelsen av de nyttbare fall samt disses eiere er angitt i følgende tabell:

Vannfall	Brutto fall- heide i m.	Eier	Anm.
Botnefossen	100	Heskestad kommune	Overdradd Egersund kom- mune i 15 år foreløbig
Øvre Øygreifoss	46	Helleland »	
Årrestadfoss	29	Private	
Nedre Øygreifoss	49,5	Egersund »	Utbygget.
Melhusfallet	15	Private	
Tilsammen	239,5		

Der er planlagt følgende reguleringer:

Vann	Areal km. ²	Opdem- mes m.	Senkes m.	Reguleringsgrenser		Regule- rings- høide m.	Magasin mill. m. ³
				Øverste kote	Nederste kote		
Botnevatn	1,37	5,5	5,5	325,5	314,5	11,0	15,0
Urdalsvatn	0,62	5,0	5,0	220,0	210,0	10,0	6,0
Texevatn	2,1	0,8	3,0	182,5	178,5	3,8	6,5
Gyavatn	1,137	0	2,5	156,0	153,5	2,5	2,8
Øygreivatn	0,5	0	1,4	81,0	80,5	1,4	0,5
Tilsammen							30,8

De nevnte opdemninger og senkninger er i planen angitt i forhold til sjøenes «nuværende vannstand», der på enkelte av de medfølgende tegninger er betegnet som «normal vannstand.»

Magasinene er tenkt tappet således, at man får den størst mulige regulerte vannføring ved utløpet av Texevatn. Magasinene i Botnevatn og Urdalsvatn er betydelig større enn hvad der trenges for å holde en jevn vannføring fra deres nedbørområde, mens det nedenfor liggende nedbørområde får forholdsvis mindre magasiner. Tappingen fra

de to nevnte vann blir derfor periodisk, idet der her ikke slippes noget vann når der er tilstrekkelig avløp fra det nedenfor liggende nedbørområde. Dette vil medføre at den like nedenfor Botnevatn liggende Botnefoss til sine tider blir tørlagt. Egersund har derfor av Heskestad kommune erhvervet bruksretten til denne foss foreløbig for 15 år mot kompensasjon i elektrisk strøm.

De etter reguleringen påregnede vannføringer, nuværende lavvannføringer samt kraftøkningen i de forskjellige fall, Botnefossen dog undtatt, fremgår av følgende tabell:

Vannfall	Bruttofall m.	Vannføring i sm. ³		Kraftmengder i natur hK.		
		Efter reg.	Før reg.	Efter reg.	Før reg.	Inn- vannet
Ø. Øygreifoss	46,0	3,3	0,58	2 020	320	1 700
Årrestadfoss	29,0	3,3	0,60	1 280	280	1 000
N. Øygreifoss	49,5	5,25	2,16	3 450	1 450	2 000
Melhusfallet	15,0	5,25	2,16	1 050	450	600
Sum . . .	139,5	—	—	7 800	2 500	5 300

Beregningene støtter sig på meddelede summasjons- og reguleringskurver — bygget på Vassdragvesenets vannstands-iakttagelser og avløpsmålinger ved Bjerkelands bro i samme elv.

Der er innsendt omkostningsoverslag basert på priser i oktober 1920 visende en samlet sum for de 5 reguleringsanlegg av kr. 288 000,00.

Efter andragendet vil reguleringen ikke medføre nogen skade eller ulempe for almene interesser. — Fløtning foregår ikke i vassdraget og heller ikke skal der være nevneverdig fiske.

Efter planen vil følgende arealer bli satt under vann:

Botnevatn	183,0 mål utmark
Urdalsvatn	16,3 » beite - tidligere dyrket
	112,0 » utmark
Texevatn	27,0 » dyrket mark
	50,0 » udyrket mark
Gryvatn	ingen neddemning
Øygreivatn	— — —

Tilsammen 388,3 mål

Hertil kommer skade på arealer liggende nær ned til øverste reguleringsgrense.

Efter det foreliggende har Egersund allerede sikret sig rådighet over det vesentlige av de ved de forskjellige magasiner berørte rettigheter.

Samtlige eiere av fall i vassdraget er ifølge andragendet forespurt om de ønsker å

delta i reguleringen, men svaret er benektende for alle som har latt høre fra sig.

Vassdragdirektøren skal bemerke følgende:

Der foreligger ikke her så omfattende avløpsmålinger i Hellelandsvassdraget at man har grunnlag for kontroll av de medsendte summasjons- og reguleringskurver, hvorfor man for bedømmelsen av påregnelig økning ved reguleringen vesentlig er henvist til sammenligning med nabovassdragene. På dette grunnlag antar jeg at der ikke er noget særlig å anføre til de påregnede vannføringer.

Vedrørende sakens bygningstekniske side anføres følgende:

Der er intet vesentlig å innvende mot de foreslåtte dammer ved Botnevatn og Urdalsvatn.

Angående den projekteerte dam ved Texevatn bemerkes at der av hensyn til en hurtig manøvrering bør anordnes vertikale nåler i alle flomløp. Der bør vel også være noget spillerum mellem høieste tenkelige vannstand og den fastliggende bro, hvorfor denne anbefales løftet f. eks. 20 cm. Ved en dam som denne må det videre forlanges at åpningen i dammen og arealet av det oprindelige elveprofil såvidt mulig tilsværer hinannen ved de forskjellige vannstande, medmindre der erhverves spesiell rett til også å forandre flomforholdene. Er så ikke tilfelle må derfor flomgjennemløpene økes, hvis tappeløpet ønskes anordnet som vist på tegning nr. 18. Man møteser ny plan for denne dam.

Dammen ved Øygreivatn er såvidt forståes tenkt bygget på grusbund. Den foreslåtte fundamentering er ikke tilfredsstillende for sådanne bundforhold, hvorfor heller ikke dette damprosjekt kan godkjennes. — Kontrollens almindelige krav til dammer som ikke står på helt vanntett grunn (fjell) er at enhver mulighet for undervaskning må utelukkes ved at man sørger for at lekkasjevann ikke kan få for stor hastighet. Det blir derfor — alt etter grunnens beskaffenhet — forlangt et visst forhold mellom den vei lekkasjevann må tilbakelegge under og omkring dammen og vannets trykkhøide. Dette forhold tillates aldrig satt under 5. Dessuten forlanges for dammer, som ikke tåler overskylling, et vist spillerum mellom damkronen og høiest tenkelige vannstand — alt etter magasinets størrelse, damkonstruksjonens art og høide og de hydrologiske forhold. Dette spillerum bør ikke i noget tilfelle være under 1 m.

Av de foreliggende tegninger vedrørende denne dam kan man ikke få nogen oversikt over den fremtidige høieste flomvannstand. Det må derfor ved sakens detaljbehandling foreligge nærmere opplysninger og tegninger vedrørende det overløp som er angitt å skulle ligge vestenfor damstedet, ennvidere profiler av kanalen og om mulig tegning av den tidligere elveprofil ved damstedet med angivelse av høieste tenkelige flomvannstand.

Dammen ved Øygreivatn som er bygget for flere år siden har ikke tidligere vært underlagt offentlig kontroll. Under forutsetning av at stendammen overalt er bygget på fjell og at jorddammen er forsynet med tetningskjerne har jeg ikke noget vesentlig å innvende mot dammens konstruksjon for en opdemning til kote 81,9, men det må av hensyn både til jorddammen og til pillarene sørges for at denne vannstand ikke overskrides uten at alle nåler er optatt.

De medsendte forslag til reglementer for vannslipningen er for lite uttømmende og i den foreliggende skikkelse derfor ikke egnet for eiemedet. Man har vært inne på

å utarbeide nye utkast her men da der kan bli spørsmål om endringer i planene, jfr. ovenstående bemerkninger, og utformningen vil være avhengig av damkonstruksjonene er det antagelig best at man utskyter behandlingen av reglementene til planene er fastslått, i alle fall i hovedsaken.

De bygningstekniske forhold antas ikke å være hindrende for at saken kan optas til realitetsbehandling nu, idet man går ut fra at der som vanlig blir betinget kontroll, så arbeidet ikke kan iverksettes før planene er godkjent.

De i reguleringslovens § 5 foreskrevne opplysninger antas i det hele å være tilveiebragt i sådan utstrekning at Hovedstyret straks kan uttale sig i realiteten. Der foreligger riktignok ikke uttalelse fra de 2 landkommuner Helleland og Høestad innen hvis grenser reguleringsmagasinene etter kartene er beliggende, men andragendet er bilagt med avskrifter av kontrakter mellom ansøkerne og begge disse kommuner (bilag 3 og 4), bl. a. angående plikt for Egersund elektrisitetsverk til å levere energi til dem samtidig med at disse stiller sine vassdrags- og reguleringsrettigheter til disposisjon for ansøkerne, alt på nærmere angivne betingelser. Under disse omstendigheter må man vel kunne gå ut fra at de nevnte 2 landkommuner ikke har noget å innvende mot foretagendet, jfr. reguleringslovens § 6 punkt 2.

Jeg vedlegger forslag til bekjentgjørelse av andragendet.»

Den av hovedstyret i møte 15de s. m. avgitte erklæring i saken er sålydende:

«Efter det foreliggende vil der ved den omsøkte regulering innvinnes en kraftmengde på noget over 5 000 hestekrefter døgnet og året rundt, herav 2 000 hestekrefter i Nedre Øygreifoss som forsyner Egersund med elektrisk energi.

På den annen side står skaden og ulempen som efter hvad der er opplyst kommer til å bestå i at der neddemmes endel jord, efter det foreliggende henimot 400 mål, hvorav vel 40 mål er angitt å være dyrket, resten utmark. Videre har man skaden på

de andeler som ligger nær ned til øverste reguleringsgrenser.

Hovedstyret antar at betingelsene for at reguleringsstilladelse kan meddeles er tilstede, jfr. reguleringslovens § 8.

Med hensyn til betingelsene bemerkes følgende:

De i reguleringslovens § 10, 2 opstilte vilkår for at tilladelsen kan meddeles Egersund kommunale elektrisitetsverk på ubegrenset tid antas å være tilstede. For de private falleiere må tilladelsen bli tidsbegrenset. Man foreslår tiden for disse satt til 50 år. Et mindretall Buen Eiesland og Mjelde stemte for 40 år, jfr. post 1 nedenfor.

Efter reguleringslovens § 10, 5 blir der å opstille vilkår om adgang for staten til å innløse de dele av anleggene som måtte tilhøre de for hvem tilladelsen er tidsbegrenset, jfr. post 2 nedenfor.

Efter dokumentene ligger bassengene innen Helleland og Heskestad kommuners grenser. De nyttbare fall er angitt å tilhøre dels disse to kommuner, dels Egersund by og dels private. Der er ikke meddelt noget om hvor meget kraften antas å ville komme på fra de forskjellige fall. Hovedstyret antar at avgiftene efter reguleringslovens § 11, 1 bør ansettes til kr. 0,50 til kommuner og kr. 0,50 til staten.

Under drøftelsen av vilkår om kraftavståelse, jfr. lovens § 12, 15 har man hatt for øie at den vesentligste del av vassdragets fall eies av kommuner og at der følgelig skulde være utsikt til at den tilsvarende del av kraften blir anvendt til elektrisitetsforsyning. Foreløbig utnyttes bare Nedre Øygrefoss og kraften fra denne skal føres til Ekersund kommune som efter indgåede kontrakter skal levere endel energi til Helleland og Heskestad kommuner. De private falleiere må under enhver omstendighet få plikt til kraftavståelse. — Hovedstyret har efter omstendighetene funnet å burde foreslå lovens ordinære krav om 10 pct. kraftavståelse til kommuner gjort gjeldende for samtlige fall. Til staten anbefales betinget 5 pct.

De øvrige av de nedenfor opstilte vilkår trenger antagelig ikke nogen nærmere begrunnelse.

I henhold til overstående anbefaler hovedstyret at der meddeles tilladelse til å regulere Hellelandsvassdraget i det vesentlige overensstemmende med den foreliggende plan og på følgende:

Betingelser:

1. Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall, der ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanleggene gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 50¹ år fra konsesjonens datum.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallseieres andel i reguleringsanleggene staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år etterat konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse de andeler i reguleringsanleggene som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringsstillatelsen er tidsbegrenset. Bestemmelsen om innløsning må være meldt eierne 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne under hensyn til at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus har en verdi svarende til hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen med fradrag for amortisasjon i 50 år. For annet tilbehør beregnes den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Anleggene skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning

¹ Buen, Eiesland og Mjelde foreslår 40 år.

å utføre hvad skjønnet i så hønsende måtte bestemme.

3.

Før den økning av vaankraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreffer efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas ibruk.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter efter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal, for såvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år, efterat konsesjonen er gitt og fullføres inden en ytterligere frist av 5 år.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anleggene bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeidene må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeid eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper som utleveres arbeiderne til benyttelse kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere skal netto-overskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgjort til arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontrakterer oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drikkehandelen og smughandel med berusende drikke blandt den befolkning som er knyttet til anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen

å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for eiemedet tjerdig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politiopsyn.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opai arbeiderne fra bekvemmelighet eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

13.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanleggene, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en solid måte. Deres utførelse såvelsom deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

14.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning

i krigstilfelle, uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstaning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anleggene som skjer i krigsøiemed.

15.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. Norske statsborgere som vedkommende departement godtar skal forstå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Såsnart der iverksettes utbygning av fall ovenfor Øygreivatn kan departementet forlange at vannslipningen foregår med dettes (disses) tarv for øie. Inntil denne tid kan den utføres til fordel for kraftanlegget i Nedre Øygreifoss, dog således at de hittidige flomvannføringer såvidt mulig ikke forøkes.

16.

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tapningsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

17.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne sig i enhver ytteligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner,

som departementet bestemmer, etterhvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse kan de kommuner, hvis interesser berøres av reguleringen, uansett den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke kreve avgitt fra de av vassdragets vannfall, der tilhører norske kommuner ytterligere kraft såvidt fornødent til at dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje, uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 prosent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 prosent. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas, og departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseter, som ikke er medtatt i reguleringsanleggene

tilfælde til å benytte driftsvann, som er innvundet ved reguleringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggenes eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle tvist fastsettes av departementet.

20. Reguleringsanleggenes eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier.

21. Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag, hvor anleggene er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

Saken blev derefter oversendt fylkesmannen i Rogaland til innhentelse overensstemmende med lovens § 6 punkt 2 av de fornødne distriktsuttalelser. Samtidig ba man tilveiebragt de i vassdragdirektorens betenkning påpekte ytterligere opplysninger og tegninger vedkommende dammene for Teksevatn og Gyavatn likesom man utba et nytt utkast til manøvreringsreglement for ansøkeren.

I anledning av endel — i henhold til den overensstemmende med reguleringslovens § 6 punkt 1 stedfundne bekjendtgjørelse av andragendet — innsendte forestillinger fra grunneiere som mente sig skadelidende ved foretagendet, bad man derhos innhentet ansøkerens uttalelse, som er mottatt med fylkesmannens skrivelse av 29de august 1921 og ledsaget av følgende uttalelse fra overingeniøren for Rogaland fylkes elektrisitetsforsyning:

«Tilbakesendes hr. fylkesmanden, idet jeg tillater mig at uttale, at de skader og ulemper, som maatte bli en følge av de omhandlede reguleringer, synes at bli av mindre betydning i sammenligning med de for-

dele, som foretagedet vil medføre. Fordelene er kraftindvinding, en gunstig utnyttelse og — paa grund av overenskomster mellom Egersund by, Helleland og Heskestad — en heldig kombination paa elektricitetsforsynings omraade de nærmeste aar fremover mellom Egersund by, Egersund landsogn Helleland, Heskestad og muligens endel av Bjerkreim. Senere, naar kraftbehovet stiger, var det meningen, at kredsen tilføres ytterligere kraft ved Sør-Rogaland interkommunale kraftselskap, som omfatter ogsaa disse kommuner.

Jeg har medvirket til at faa ordningen istand mellom Egersund by, Helleland og Heskestad og anbefaler Egersund elektricitetsverks reguleringsandragende indvilget, men finder dog at burde anbefale, at der indtas en betingelse i koncessionen gaaende ut paa, at «Egersund by er forpliktet til at samarbeide med de tilliggende interesserte distrikter paa elektricitetsforsynings omraade i fornøden utstrækning og paa en til enhver tid hensiktsmessig maate, underkastet Kongens avgjørelse i tilfælder, hvor mindelig overenskomst ikke opnaaes mellom Egersund by og de interesserte distrikter.»

De fra vedkommende grunneiere fremkomne forestillinger blev likeledes forelagt herredsstyrene til uttalelse i forbindelse med reguleringsandragendet.

Med skrivelse fra fylkesmannen i Rogaland av 6te januar 1922 mottok man saken tilbake ledsaget av utskrifter av Helleland og Heskestad herredstyre's beslutninger i møte henholdsvis 15de oktober og 10de desember 1921 om å anbefale reguleringsandraget innavilget. Heskestad herredsstyre kunde dog ikke anbefale koncesjon meddelt til regulering av Urdalsvann, idet herredsstyret henholdt sig til den av grunneierne på Bjuland og Ollestad innsendte protest mot den påtenkte regulering av dette vann.

Saken var derhos bilagt med en erklæring datert 30te desember 1921 fra overingeniøren for Rogaland fylkes elektrisitetsforsyning sålydende:

«Tilbakesendes sammen med exp. av 22de da. idet jeg tillater mig at anbefale

Egersunds reguleringsandragende indvilget under henvisning til mit antydede forslag til betingelse av august iaar.

Under henvisning til Heskestads herredsstyrebeslutning av 10de da. vil jeg anbefale, at reguleringstilladelse for Urdalsvatns vedkommende indtil videre ikke meddeles, men at saken forøvrig bringes i orden, saa kan Urdalsvatns regulering behandles for sig senere som tillæg.

Dette er der fra elektricitetsforsynings side intet i veien for.»

Fylkesmannen fant ved innsendelsen å kunne henholde sig til foranstående av fylkesingeniøren avgitte erklæring i saken.

Denne blev av departementet påny forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet til uttalelse, avgitt i skrivelse av 3dje mars 1922. Av hovedstyrets uttalelse tillater man sig å hitsette:

«Det som i det foreliggende nye materiale særlig påkaller oppmerksomheten er uttalelsene angående Urdalsvatn, og ved dette igjen hvad der er anført angående de bestående kvernbruk. Opplysningene i dette spørsmål står noget mot hinannen, idet distriktet har lagt meget vekt på deres betydning, mens elektrisitetsverket på den annen side hevder at de er meget lite i bruk.

Hovedstyret er under henvisning til erklæringene fra overingeniøren og fylkesmannen blitt stående ved å foreslå at man ikke for tiden gir tilladelse til regulering av Urdalsvatn. Skulde omstændighetene gjøre det påkrevet å ta opp spørsmålet om regulering av dette vann senere får det da bli gjenstand for særskilt behandling.

Forøvrig foranlediger de innkomne erklæringene ikke nogen endring i hovedstyrets tidligere stilling til andragendet. — Kun skal man i anledning av besværingen over tørlegning av et par elver peke på at der i forslaget til manøvreringsreglement, dets punkt 2, er inntatt en bestemmelse om at de naturlige lavvannføringer ikke må forminskes til skade for andres rettigheter.

I henhold til ovenstående anbefaler ho-

vedstyret at der gis tilladelse til å regulere Hellelandsvassdraget i det væsentlige overensstemmende med den foreliggende plan — Urdalsvatn dog undtatt — på de i hovedstyrets skrivelse av 16de mars f. å. foreslåtte betingelser.»

På grunnlag av de således foreliggende erklæringer meddelte departementet i skrivelse til fylkesmannen i Rogaland av 27de april s. å. at man vilde kunne anbefale det inngitte konsesjonsandragende innvilget — dog ikke forsåvidt angår Urdalsvann — på vilkår overensstemmende med et vedlagt utkast.

Utkastet blev forelagt Egersund bystyre, som i møte 21de september 1922 besluttet å ansøke om fritagelse for de i utkastet opstilte konsesjonsavgifter til stat og kommuner samt om frafallelse av den i de senere års konsesjoner til kommunale reguleringer gjængse bestemmelse om plikt til samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige elektrisitetsforsyning. Den av bystyret vedtatte ansøking om fritagelse for avgifter er sålydende:

«Da den kraft vi ved reguleringen erhverver i Hellelandsvassdraget utelukkende kommer byen og de distrikter til gode som er berørt av reguleringen, og da baade Helleland og Heskestad har betydelige fordele av os ved reguleringsanleggene og avgiftene i henhold til de oprettede kontrakter og Egersunds Landsogn allerede i 2 aar har uttatt elektrisk energi fra kraftanlægget, som jo kun leverer sin strøm til bruk i hjemmene i byen og utover landet, samt til industrielle bedrifter som tilhører distriktets indbyggere, og saaledes ikke til utenlandske interesser, maa vi forat undgaa yderligere utgifter paa vort sterkt belastede driftsbudget, søke om at slippe al avgift til staten, fylkes-, herreds- og bykommuner.»

Ved sakens fremsendelse har Egersund formannskap under 21de desember s. å. uttalt følgende:

«Egersunds bystyre har i det væsentlige tiltraadt de av departementet foreslåtte konsesjonsbetingelser. I et par punkter

maa man dog søke det ærede departement om at disse maa bli forandret. Det gjelder særlig punkt 3, avgiftsplikt til stat, fylkes-, herreds- og bykommuner.

Vort elektricitetsværk er efter sin hensigt ikke bygget for ensidig fremme av specielle næringer eller for en speciel kommunes interesse. Ved utbygningen har nabo-kommunene kontraktmessig sikret sig en forholdsvis del av kraften, Egersunds Landsogn 150 kW. (søker nu om 300 kW.), Helleland 100 kW. og Heskestad 400 kW. Verket er utbygget under høikonjunkturen. Det har derfor store byggeomkostninger at forrente og amortisere, og kan vanskelig taale nye utgiftsposter paa driftsbudgetet. Egersunds kommunekasse har maattet tilskytte betydelige beløp, for aaret 1922—23 kr. 34 988,00 og for 1921—22 kr. 50 000,00. Man har med de største anstrengelser hittil kunnet skaffe dækning for disse summer av kommunekassen, men med den sterkt svigtende skatteevne, ser man fremtiden imøte med stor bekymring. Det vilde føles tungt om det offentlige ved avgiftssatser paala verket nye forpliktelser. Stat og fylke maa under disse forhold kunne frafalde avgifter, og angjældende kommuner har allerede høstet sin fordel ved at ha sikret sig elektricitetsforsyning uten økonomisk ansvar.

Ut fra de samme økonomiske hensyn maa man ogsaa søke om at punkt 14 utgaar. Et samarbeide som man under tvangsformer blir nødt til at delta i, kan aldrig bli tilfredsstillende.»

Videre har overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning under 6te januar 1923 anført følgende:

«Departementets utkast til konsesjonsbetingelser for regulering av Hellelandsvassdraget anbefales i sin almindelighet. Jeg slutter mig til Egersunds anførsler, hvad angår de økonomiske vanskeligheter ved elektricitetsværkets drift nu for tiden, men disse er av forbigående natur. Egersund landsogn er i en langt sterkere grad vanskelig stillet. Helleland og Heskestad har endnu ikke bygget noget kommunalt verk og har i den nærmeste fremtid vanskelig for å kunne skaffe

sine innvånere elektrisk kraft på grunn av spredt bebyggelse. Jeg må ta avstand fra byens bemerkninger om, at disse tre landkommuner har så store fordele av sin forbindelse med byen på elektrisitetsforsyningsområdet, da det etter mit skjønn er byen, som har de største interesser i en god forbindelse med landkommunerne.

Jeg vil innstendig tilråde, at bestemmelsene i punkt 14 blir oprettholdt. En frykt for misbruk av disse bestemmelser kan ikke begrunnes driftsteknisk eller driftsøkonomisk. Frykten som er meget utbredt rundt i landet, er bare instinktiv, idet man ikke føler sig forvissnet om, at statens organer i fremtiden kan opptre tilstrekkelig objektivt. Etter min mening er risikoen større uten bestemmelser som i punkt 14 enn med bestemmelsene.

Bestemmelser, som idag ikke kan utformes detaljert, må da få sin avgjørelse, når behovet er der. Adgangen til utforining bør dog være tilstede, og dette er uttrykt i punkt 14.

Fylkesmannen har ved fremsendelsen under 11te januar 1923 gitt sin tilslutning til det av fylkesingeniøren anførte.

Forinnen videre foretokes utba departementet den uttalelse, hvortil bystyrets ansøking om avgiftsfritagelse måtte gi anledning fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet.

Dettes utalelse i skrivelse av 20de mars 1923, er sålydende:

«Da kraftinnvinningen i Egersund kommunes fall dreier sig om 2 000 nat. hk. vil de årlige avgifter med de i utkastet opstillede satser (kr. 0,50 og kr. 0,50 pr. innvunnen naturhestekraft til stat og kommuner) tilsammen andra til ca. kr. 2 000,00.

Ved behandling av spørsmålet om avgift til kommuner er det som fremholdt av ansøkeren naturlig å ha for øie de i sin tid med Heskestad og Helleland kommuner oprettede kontrakter. — Etter den første har Heskestad erhvervet de nødvendige vassdrags- og grunnrettigheter for utnyttelse av Botnefossen og Botnevatn og har stillet nevnte vann til Egersund kommunale elek-

trisitetsverks disposisjon i reguleringsområdet. Som vederlag herfor har kommunen betinget sig en årlig avgift på kr. 3 000,00 inntil en i kontrakten omhandlet energilevering kommer istand. Ophører sådan levering og verket fremdeles anvender Botnevannsmagasinet, inntreer avgiftsplikten igjen. Videre skal Heskestad kommune uten godtgjørelse få sig overdradd reguleringsanlegget i Botnevatn efter 50 års forløp.

Helleland har ifølge sin kontrakt overtatt utgiftene til erhvervelse av reguleringsrettighetene innen denne kommune og gitt elektrisitetsverket full delaktighet i bruken av disse mot en årlig avgift av kr. 500,00 inntil Øvra Øygreifoss — som eies av Helleland — utbygges. — Efter innhentede opplysninger har Helleland, da reguleringen av Teksevatn blev iverksatt på et tidligere tidspunkt enn forutsatt, måttet foreta en upåregnet tidlig innløsning til et samlet beløp av kr. 15 000,00, hvorfor den nevnte årlige avgift der er betegnet som rentegodtgjørelse er øket med kr. 700,00 fra 1ste juli 1921 inntil Øygreifossen utbygges eller kraftleveringen begynner. Rentegodtgjørelsen bortfaller hvis Helleland kjøper energi annetsteds fra.

Begge de nevnte landkommuner er ved kontraktene sikret visse energimengder til en pris av kr. 35,00 pr. kW. pr. år. + 2 øre pr. kwh. Regner man med en brukstid på ca. 4 000 timer vil energien komme på kr. 110,00 å kr. 120,00 pr. kW. pr. år.

Man maa efter dette gi ansøkeren medhold i at Heskestad og Helleland høster i alle fall nogen økonomisk fordel av reguleringen. — Ingen av reguleringsmagasinene strekker sig inn i Egersund landsogn som er den tredje landkommune. Også denne er imidlertid kontraktmessig sikret en viss energimengde.

Nevnes bør det at ingen av kommunene har gjort krav på avgift i de foreliggende uttalelser.

Hovedstyret finner efter ovenstående å kunne innstille på at Egersund fritas for avgift til kommuner en viss tid fremover, man antar at 5 år eller nærmere betegnet til utgangen av 1928 vil være rimelig. — Også

avgiften til staten kan man efter omstendighetene tilråde frafalt for samme tidsrum.»

I tilslutning til hovedstyrets erklæring meddelte departementet i skrivelse til fylkesmannen i Rogaland av 17de april 1923 at man fant å kunne anbefale den ansøkte avgiftsfritagelse for Egersund bykommune inn til utgangen av 1928.

Egersund bystyre har derefter i møte 3dje mai s. å. enstemmig vedtatt det av departementet opstilte utkast til konsesjonsbetingelser, idet der dog er uttalt forbehold om eventuelt å gjenta ansøkingen om avgiftsfrihet om 5 år, såfremt den økonomiske stilling i kommunen skulde gi anledning dertil.

Departementet skal bemerke:

For å opnå en bedre regulert vannføring ved sin kraftstasjon i Nedre Øgreidfoss i Hellelandsvassdraget søker Egersund bykommune om tillatelse til regulering av følgende sjøer i samme vassdrag: Botnevatn, Urdalsvatn, Teksevatn, Gyavatn og Øgreidvatn.

Den projekteerte regulering er beregnet å ville medføre en økning av vassdragets nyttbare kraftmengde med noget over 5 000 naturhestekrefter, hvorav 2 000 hestekrefter i ansøkerens eget fall, Nedre Øgreidfoss, det for tiden eneste utbyggede i vassdraget. Kraftinnvinningen vil bli anvendt til dekning av den regulerende kommunes almindelige kraftbehov, idet derhos nabokommunene er kontraktmessig sikret visse energimengder.

Foretagendets gjennomførelse vil medføre nogen skade og ulempe, som imidlertid i sammenligning med de verdier som innvinnes for almenheten må antas å være av mindre betydning.

Det areal som vil bli satt under vann eller skadet ved de projekteerte opdemninger utgjør ialt ca. 400 mål, hvorav 40 mål dyrket jord. Almene interesser antas ikke å ville berøres i nevneverdig grad ved reguleringen. Ifølge andragendet har der overensstemmende med lovens § 5 litra g, jfr. § 9 været gitt alle eiere av nedenforliggende bruk og vannfall anledning til å ta del i foretagendet.

Departementet finner således i henhold

til reguleringslovens § 8 med hovedstyret å kunne anbefale konsesjon meddelt på grunnlag av de fremlagte planer. Under hensyn til de av Heskestad herredsstyre og overingeniøren for Rogaland fylkes elektrisitetsforsyning avgitte erklæringer, vil man dog med Hovedstyret for Vassdrags- og elektrisitetsvesenet anbefale at regulering av Urdalsvatn undtas ved tillatelsens meddelelse.

Andragendet har været bekjentgjort på anordnet måte.

I bygningstekniske henseende har vassdragdirektøren ikke reist avgjørende innvendinger.

Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen.

Overensstemmende med det av Egersund bystyre vedtatte utkast til konsesjonsbetingelser foreslår man konsesjon gitt til Egersund bykommune på ubegrenset tid i henhold til reguleringslovens § 10 punkt 2.

Forsåvidt norske kommuner blir medeiere i reguleringsanlegget vil man likeledes anbefale reguleringskonsesjonen for disses vedkommende gitt på ubegrenset tid. For private vannfallseiere er foreslått en konsesjonstid av 50 år, hvorefter vedkommende vannfallseieres andeler i reguleringsanlegget skal tilfalle staten uten vederlag, hvorhos er betinget innløsningsrett overfor de andeler av anlegget, der måtte tilhøre andre enn staten eller norske kommuner. Innløsningsfristen er satt til 35 år fra konsesjonsens dato.

Man antar med hovedstyret at avgiften efter reguleringslovens § 11, 1 kan settes til kr. 0,50 til kommuner og kr. 0,50 til staten, jfr. utkastets post 3.

Som foran nevnt vil man imidlertid med hovedstyret anbefale at Egersund kommune fritas for erleggelse av disse avgifter til utgangen av 1928.

I utkastets post 14 har man foreslått optatt bestemmelse om plikt for konsesjonæren til å samarbeide med andre kraftanlegg, hvis dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige elektrisitetsforsyning.

Forsåvidt de almindelige konsesjonsvilkår ved reguleringer ved en fremtidig lov-

revisjon i emnet i så henseende endres til fordel for konsesjonæren, er det forutsetningen at disse fordeler også gjøres gjeldende for konsesjonæren. Hermed er Egersund kommune gjort bekjent.

I utkastets post 20 er kraftavståelsen til kommuner satt til 10 pct. med adgang til å oppta bestemmelsen til revisjon etter 90 års forløp.

Reguleringsbetingelsene er iøvrig i det hele overensstemmende med tidligere meddelte reguleringskonsesjoner til kommuner. Bestemmelser om fattigfond i henhold til lovens § 12 post 7 og om sikkerhetsstillelse etter lovens § 12 post 16 er funnet unødvendige i nærværende tilfelle, hvor konsesjonæren er Egersund kommune.

I utkastets post 9 er imidlertid inntatt bestemmelse om plikt for konsesjonæren til å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse i anledning av anleggsarbeidet.

Under henvisning til utkastets post 17 skal man bemerke at et av ansøkerens konsulent ingeniør P. Rolset utarbeidet og av vassdragdirektøren nærmere bearbeidet forslag til manøvreringsreglement har vært forelagt vedkommende herredsstyrer samt overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning og er godtatt av samme.

Forslaget er sålydende:

1.

Reguleringsgrensene er følgende:

	Øverste reg.gr.	Nederste reg.gr.	Reg. hoid i m.
Botnevatn	325,5	314,5	11,0
Texevatn	182,3	178,5	3,8
Gyavatn	156,0	153,5	2,5
Øygreivatn	81,9	80,5	1,4

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjenner.

Vannstanden i Texevatn må ikke overstige høieste reguleringsgrense uten at det manøvrerbare flomløp er helt åpnet.

Vannstanden ved regulerings- og inn-

taksdammen på Nedre Øygreifoss må ikke overstige kote 81,9 uten at det manøvrerbare flomløp er helt åpnet.

2.

Så snart der iverksettes utbygning av fall ovenfor Øygreivatn, kan departementet forlange at vannslipningen skal foregå med dettes (dissas) tarv for vte. De nærmere regler etter hvilke dette skal skje, blir senere å bestemme. Inntil denne tid kan magasinene disponeres etter det ved Nedre Øygreifoss utbyggede anleggs behov, dog således at de tidligere flomvannføringer såvidt mulig ikke forøkes. Heller ikke må de naturlige lavvannføringer forminskes til skade for andre rettigheter.

3.

Til å forestå manøvreringen antas norske statsborgere, som godtas av vedkommende departement.

Damvokterne skal etter vedkommende departements bestemmelse ha bolig i nærheten av dammene og ha telefon.

4.

Det skal påsees at flomløpene ikke hindres av is eller lignende, samt at dammene til enhver tid er i god stand.

Der føres protokoll over dammenes manøvrering, avleste vannstande samt observeres og noteres, om det forlanges, regnmengder, temperatur m. v.

Av denne protokoll sendes ved hver måneds utgang avskrift til vassdragsdirektøren.

5.

Mulig tvist om dette reglements forståelse blir å avgjøre av vedkommende departement.

6.

Forandringer i dette reglement kan kun foretas av Kongen etterat vannfallseierne og de interesserte kommuner har hatt anledning til å uttale sig.

Departementet anbefaler reglement utferdiget overensstemmende med dette utkast som gjeldende inntil videre.

Det opstillede, av Egersund bystyre vedtatte utkast til konsesjonsbetingelser er sålydende:

U t k a s t

til betingelser for meddelelse av konsesjon til Egersund kommune på regulering av Hellelandsvassdraget.

1.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall, der ikke tilhører staten eller norske kommuner, deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanleggene, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 50 år fra konsesjonens datum.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallseieres andel i reguleringsanleggene staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år etterat konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse de andeler i reguleringsanleggene som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringsstillatelsen er tidsbegrenset. Bestemmelsen om innløsning må være meldt eierne 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne under hensyn til at grunnstykker og rettigheter samt vannbyggningsarbeider og hus har en verdi svarende til hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen med fradrag for amortisasjon i 50 år. For annet tilbehør beregnes den tekniske verdi etter skjønn på statens bekostning.

Anleggene skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter bierø av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dage av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreer efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas ibruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Efter forfall svares 6 pct. rente.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter efter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 20 skal, forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år, efterat konsesjonen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anleggene bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almenntil nyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes etter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til etter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anleggene ansatte arbeidere og deres familier.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motar-

beidelse av drukkenskap og smughandel, med berusende drikk, blandt den befolkning som er knyttet til anlegget.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politiopsyn.

12.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmelighet eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsøttelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til, efter bestemmelse av vedkommende departement og på vilkår som dette fastsetter å samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning.

Konsesjonæren plikter på egen bekost-

ning å foreta de forandringer av anlegget, som måtte finnes påkrevet av hensyn til sådant samarbeide. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

15.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes, å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og ømkostningsoverslag vedkommende reguleringsanleggene, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en solid måte. Deres utførelse såvel som deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

16.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anleggene som skjer i krigsøiemed.

17.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. Norske statsborgere, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes, før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Såsnart der iverksettes utbygning av fall ovenfor Øygreivatn, kan departementet forlange at vannslipningen foregår med dettes (disses) tarv for øie. Inntil denne tid kan den utføres til fordel for kraftanlegget i Nedre Øygreidfoss, dog således at de hittidige flømvannføringer såvidt mulig ikke forøkes.

18.

Reguleringsanleggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet ut-

føre de hydrologiske iakttagelser som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tappingsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

19.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

20.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann, er forpliktet til å avgis til den eller de kommuner — derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, efter hvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse, kan de kommuner, hvis interesser berøres av reguleringen, uansett den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke kreve avgitt fra de av vassdragets vannfall, der tilhører norske kommuner, ytterligere kraft, såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 procent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leder ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

21.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanleggene, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggenes eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

22.

Reguleringsanleggenes eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier.

23.

Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort når og i den utstrekning dette går over til staten i henhold til post 1 eller innløses efter post 2.

24.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å

innstille:

1. Det tillates i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragsreguleringer Egersund bykommune å foreta regulering av Botnevatn, Teksevatn, Gya-
vatn og Øygreivvatn i Høllelandsvassdraget i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer og på vilkår overensstemmende med det i Arbeidsdepartementets foredrag av 7de september 1923 inntatt utkast.
2. Egersund bykommune fritas i henhold til reguleringslovens § 11 punkt 7 for såvidt angår dets vannfall Nedre Øyrei-foss for de i utkastets post 3 betingede årlige avgifter til stat og kommuner inntil utgangen av 1928.
3. Der fastsettes som gjeldende inntil videre reglement for manøvrering av reguleringsdammene overensstemmende med det i Arbeidsdepartementets nevnte foredrag inntatte utkast.

9. Bortleie til Tårnelven Kraftaktieselskap av rettigheter i Kobholmvasdraget, regulering av vassdraget og kraftleie for A/S Sydvaranger fra Tårnelven Kraftaktieselskap.

Jfr. kgl. resol. av 19de mars 1920, bind VII nr. 1.

Kgl. resol. av 7de september 1923.

A/S Sydvaranger har under 10de november 1920 inngitt andragende om tillatelse til å regulere og utbygge det på statens grunn beliggende Kobholmvasdrag i Sørvaranger til bruk for selskapets bergverksdrift.

Andragendet er sålydende:

«Under 15de april ifjor tillot undertegnede, Aktieselskapet Sydvaranger, sig at indsende et ærbødigst andragende om tillatelse til å regulere og utbygge Taarnelven og Karpelven i Sør-Varanger herred. Under sakens behandling indtraadte det av Aktieselskapet Sydvaranger stiftede Taarnelven Kraftaktieselskap som ansøker i Aktieselskapet Sydvarangers sted.

Ved senere opmålinger og undersøkelser viste det sig, at Karpelvens nedslagsdistrikt ikke lot sig økonomisk utnytte i forbindelse med Taarnelvens, likesaa lidt som det hadde en saadan magasineringsevne at det kunde utnyttes særskilt.

Idet vi henviser til det ovennævnte andragende vedrørende Taarnelvenvasdraget og til de i dette andragende givne oplysninger, tillater vi os at meddele, at det ved nærmere undersøkelse av vasdragsforholdene paa strækningen mellem Jarfjorden og Grøanse-Jakobselv har vist sig, at det lille vasdrag, som har sit utspring fra Store Kobholmvand og falder ut mot nord i Kobholmfjorden, lar sig utbygge med fordel og uten anden regulering end en sänkning av det nævnte vand gjennom den projekterte ledningstunnell. Den ved denne utbygning indvundne kraft tænkes ved en kraftledning ført tilbake til Taarnelvens kraftstation og ført ind paa ledningerne fra denne til Aktieselskabet Sydvarangers anlæg paa Kirkeneshalvøen, og vil derved erstatte den kraft, man hadde tænkt at kunne erholde fra Karpelven.

Idet vi henviser til vedliggende kart og beskrivelse, tillater vi os at oplyse at vasdraget i sin helhet er beliggende paa Statens grund, og at kraftanlægget efter indhentede oplysninger ikke berører nogen privat eiendomsgrund. Forsaa vidt kraftledningen skulde komme til at passere privat eiendom, gaar man ut fra at det her som ved Taarnelvens kraftledning vil være let at ordne forholdet gjennom privat overenskomst, men for alle tilfælders skyld tillater vi os dog at anmode om fornøden expropriationstilladelse.

Vi har tilladt os at indsende dette andragende i vort selskaps navn, idet vi endnu ikke er helt klar over, hvorvidt det rigtigste vil være at anlægget enten utføres særskilt for et selvstændig selskaps regning eller blir at utføre i forbindelse med Taarnelvens Kraftanlæg og for Taarnelven Kraftaktieselskaps regning. Dette forhold vil i første række komme an paa hvorledes den nødvendige økonomiske støtte til projektets gjennomførelse vil kunne bli ervervet, men i

alle tilfælders vil Aktieselskabet Sydvaranger bli den som kommer til at benytte kraften og til at bære den endelige økonomiske risiko for anlægget og dets utførelse.

Hvad angaar den store betydning det har for Aktieselskabet Sydvaranger og derigjennem for distriktet at selskapet kan basere sin drift i størst mulig utstrækning paa vandkraft, tror vi at kunne innskrenke os til en henvisning til de henvendelser vedrørende dette spørsmaal, som fra vort selskaps side er gjort til Den kongelige Regjering.

Som bilag tillater vi os at vedlægge:

1. Rektangelkartet Jarfjord og Karpelven, samlet kart,
2. Anlægsbeskrivelse med omkostningsoverslag.

De i andragendet påberøpte bilag tillater man sig å vedlegge.

Andragendet var ledsaget av en følgeskrivelse datert 10de november 1920 fra A/S Sydvaranger, hvori androges om tilladelse til straks å påbegynne anleggsarbeidet. Skrivelsen lyder således:

«Idet vi vedlagt tillater os at oversende vort ærbødigste andragende (i 5 expl.) om tilladelse til regulering og utbygning av Kobholmvasdraget i Sør-Varanger og om en kraftoverføring fra dette m. v., tillater vi os at andrage om det kongelige departement tilladelse til straks at igangsette de fornødne anleggsarbeider.

Som det av beskrivelsen fremgaar, vil der ikke bli bygget damme, og arbeidet vil derfor foreløbig innskrenke sig til tunnelarbeiderne fra Store Kobholmvand og hen til Kobholmfjorden. Da dette arbeide foregaar i ubeboede og øde strøk, vil det ikke være til skade for nogen. Først senere vil der bli tale om at opføre kraftstationen og rørførbindingerne mellem denne og tinnellen. Nøiagtige arbeidstegninger vedrørende utførelsen av de sidstnævnte anlæg er under utarbeidelse og vil bli indsendt i god tid før disse arbeidets påbegyndelse.

Hvad det altsaa for øieblikket uttakkende gjølder er at erholde Det kongelige Departements velvillige tilladelse til at påbegynne tunnelarbeiderne, og av hensyn til

beskjæftigelse av arbeidsstokken samt for at faa utført de nødvendige transportarbeider og barakkebygninger, vilde det være av interesse om denne foreløbige tilladelse kunde bli meddelt os inden 25de ds.»

På foranledning har vassdragsdirektøren under 1ste desember 1920 avgitt følgende uttalelse angående andragendet:

A/S Sydvaranger opplyser i sitt andragende at senere undersøkelser har vist at Karpelven ikke økonomisk lar sig utnytte sammen med Taarnelven, likesom en separatutbygning av Karpelven paa grunn av slette reguleringsmuligheter heller ikke vil være økonomisk berettiget.

Som erstatning for den kraft man hadde tenkt aa faa fra Karpelven har selskapet nu festet sig ved Kobholmvasdraget som et rimelig utbygningsobjekt. Dette vassdrag, beliggende mellem Jarfjord og Grøense-Jakobselv, tilhører i sin helhet staten.

Efter innhentede opplysninger fra Elektrisitetsforsyningskommisjonen inngaar ikke Kobholmvasdraget i planene for Østfinnmarks elektrisitetsforsyning og skulde der saaledes ikke være noget spesielt til hinder for paa nærmere betingelser aa imøtekomme A/S Sydvarangers andragende i dette tilfelle.

Store Kobholmvatn har et nedslagsfelt av ca. 63 km.² og sees aa ligge 112,9 m. o. h. (paa gradavdelingskartet angitt til 166 m.) Det er denne høide som i nærværende tilfelle aktes utnyttet.

Det foreligger ikke tilstrekkelig materiale for nogen eksakt bedømmelse av vannføringen. Alle forhold tatt i betraktning antas det at man skulde kunne paa regne en effektiv nedbør i gjennemsnitt av 500 mm., som av A/S Sydvaranger angitt, hvorefter avløpet fra Store Kobholmvatn skulde utgjøre 31,5 mill. m³ pr. aar eller 1,0 sm³.

Vassdragsdirektøren kan forevrig ialt vesentlig gi den av A/S Sydvaranger antydede plan for utbygningen sin tilslutning. Denne gaar i sine hovedtrekk ut paa følgende:

For regulering av vannføringen forutsettes 8 m. senkning av Store Kobholmvatn, hvorved innvinnes et magasin paa 23 mill.

m³ eller ca. 70 pct. av det gjennomsnittlige avløp, hvilket skulde være tilstrekkelig for en tilnærmet ideell regulering av avløpet fra aar til aar. Senkningen gjennomføres ved driftstunnellen, som faar minste tversnitt og en lengde av ca. 1700 m. Fra fordelingsbassenget fører en trykktunnel av ca. 220 m. lengde med tilslutning til et 50 m. langt rør ned til kraftstasjonen. Med en midlere høide av 108,9 m. og en vannføring av 1,0 sm³ innvinnes en aarskraft av 1110 ek. hk. Der forutsettes en installasjon av 1 aggregat a 1500 kva. Kraften optransformeres til 21 000 volt og overføres fra Kobholm fjord ved en ca. 18 km. lang ledning til Taarnet Kraftanlegg, hvor den innføres paa fjernledningen til Kirkenes.

Selve kraftanlegget og det vesentligste av kraftoverføringen kommer paa statens grunn. Selskapet opplyser forevrig at den resterende del av ledningen kun kommer til aa passere privat utmark og at grunneierne i tilfelle vil gi tilladelse til opsetning av stolper paa sine eiendomme.

I betraktning av den store betydning det vil ha for verket i Sydvaranger og dermed for distriktet at selskapet i størst mulig utstrekning kan basere sin drift paa vannkraft vil vassdragsdirektøren tilraade at denne sak optas til realitetsbehandling snart.

Vassdragsdirektøren finner likeledes at der efter omstendighetene ikke skulde være noget til hinder for at selskapet med en gang kan paa begynne tunneldriften mellem Store Kobholmvatn og fordelingsbassenget. For den paatenkte trykktunnel og anlegget forevrig maa der dog, forinnan arbeidet kan iverksettes, innsendes planer til approbasjon, likesom det forutsettes at den tekniske kontroll med arbeidet i tilfelle utføres av Vassdragsvesenet.»

Saken blev forelagt Landbruksdepartementet som representant for statens grunneierinteresser. Dets uttalelse avgitt i skrivelse datert 8de desember s. a. til lotet man sig a hitsette. Med det ørede departements skrivelse av 20de november 1920 har man mottatt til

uttalelse dokumentene vedrørende et andragende fra A/S Sydvaranger av 10de næstføer om tillatelse til å utbygge det på statens grunn liggende Kobholmssvassdrag i Sør-Varanger.

I anledning herav skal man bemerke, at der fra nærværende departements side intet er til hinder for at konsesjon kan meddeles selskapet for dette vassdrags vedkommende på samme vilkår som fastsatt i den Tårnelvens kraftselskap ved kgl. resolusjon av 19de mars 1920 meddelte konsesjon på utbygning og regulering av Tårnelven og Karpelven i Sør-Varanger. — Således må der betinges en årlig avgift til Finmarkens skogfond av av kr. 1,00 pr. utvunden natur hestekraft for utnyttelsen av statens grunn og vassdragsrettigheter. Avståelse av grunn der ikke settes under vann må skje efter utvisning.

Der må videre tas forbehold for dette vassdrags vedkommende i likhet med hvad der er gjort for Tårnelv og Karpelv, om leverance av inntil 200 naturhestekrefter til statens skogvesen, levert ved Pasvikelvens utløp. Således at de fulle 200 hestekrefter leveres såsnart 2 000 hestekrefter er utbygget enten i Tårnelv eller i Kobholmssvassdraget eller i begge sammenlagt og således at kraften sålenge der ikke er utbygget 2 000 hestekrefter leveres efter forhold 1:10.

Disse bestemmelser gjelder hvad enten utbygningen foretas for selskapets eller statens regning.

Nærværende departement har intet å innvende mot, at anleggsarbeidet påbegyndes straks.»

På grunnlag av de således foreliggende erklæringer fant departementet under 17de desember s. å. å kunne innvilge i arbeidets påbegynnelse på betingelse av at anlegget undergas sædvanlig teknisk kontroll av vassdragsvesnet og forevrig under sædvanlig forhold med hensyn til konsesjonssakens avgjørelse. Den fornødne avståelse av statens grunn forutsattes å skje efter utvisning.

Ansøkeren meddelte dernæst på foranledning under 30de januar 1921 at den ansøkte reguleringskonsesjon ønskedes meddelt til Tårnelvens Kraftaktieselskap.

Saken har gjennom fylkesmannen i Finmark vært forelagt Sør-Varanger herredsstyre til uttalelse.

Formannskapet anbefalte overfor herredsstyret i innstilling av 13de juli 1921 konsesjonen gitt på samme betingelser som ved den under 19de mars 1920 utferdigede konsesjon for utbygning av Tårnelven m. v. — dog under forutsetning av at kraftledningen fra Kobholmssjøen legges på nordsiden av Tammasjøkvannet samt at arbeidet påbegyndtes straks. Angående vedtagelse av den nevnte forutsetning var selskapet tilskrevet under 11te juli s. å.

Sør-Varanger herredsstyre avgav derefter i møte 14de juli s. å. sådan uttalelse:

«Da a/s Sydvaranger ifølge opplysninger git i herredsstyrets møte den 13de juli 1921 — bekræftet av direktør Knudtzen i telefonen til ordføreren den 14de juli 1921 ikke kan avgi den formandskapets skrivelse av 11te juli 1921 begjærte uttalelse — angivelig fordi ansøkeren for nærværende ikke har rådighet over de for utbygningen nødvendige midler — kan andragendet om konsesjon for nærværende ikke anbefales imøtekommet.»

Fylkesmannen i Finmark fylke anførte ved sakens tilbakesendelse under 25de januar 1922 bl. a. følgende:

«Da rekonstruksjonen av A/S Sydvaranger formentlig nu er sikret, må jeg anse den av herredsstyret anførte innvending for å være falt bort. Jeg tillater mig derfor å anbefale at andragendet innvilges.»

Med hensyn til den av fylkesmannen nevnte refinansiering av A/S Sydvaranger, skal man tilføie at der i denne bl. a. inngikk et ved kgl. resolusjon av 3dje februar 1922 innvilget lån stort kr. 4 millioner av statens 50 millioners lån til nødlidende elektrisitetsverker, det såkalte «nødlån».

Med skrivelse fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet av 11te februar 1922 mottok man endel nye planer for Kobholmssvassdragets utbygning og regulering, innsendt av A/S Sydvaranger under 30de desember 1921. — Disse planer vedlægges.

Av det innsendte materiale, fremgikk at der var foretatt en del vesentlige endringer i de opprinnelige planer. Man fant det imidlertid upåkrevet påny å forelegge saken for distriktet til uttalelse, idet reguleringen og utbygningen ikke vil berøre privat grunn.

Hovedstyret har derefter på foranledning under 13de mai 1922, avgitt følgende erklæring i saken:

«Nærværende andragende, der er innsendt under 10de november 1920 i A/S Sydvarangers navn, omfatter tilladelse til å regulere og utbygge det på statens grunn liggende Kobholmvasdrag i Sør-Varanger. — Det sees av andragendet at selskapet har festet sig ved dette vassdrag som et brukbart utbygningsobjekt i stedet for Karpelv (hvorpå datterselskapet Tårnelven kraftaktieselskap fikk konsesjon i 1920), idet senere undersøkelser viste at denne ikke lot sig økonomisk utnytte sammen med Tårnelven, likesom en separatutbygning av Karpeelven heller ikke viste sig økonomisk berettiget på grunn av slette reguleringsmuligheter.

Med skrivelse av 30te desember 1921 har selskapet innsendt nye planer med beskrivelse for Kobholmvasdragets regulering og utbygning. På foranledning av vassdragsdirektøren uttalte selskapet at det ønsket disse planer lagt til grunn for konsesjonen, istedenfor de opprinnelige planer der medfulgte konsesjonsandragendet.

Hovedstyret uttalte under 11te februar d. å. i en skrivelse til departementet at det sist innkomne forslag sikkert må betegnes som en bedre og mere rasjonell utnyttelse av omhandlede kraftkilder.

De nevnte planer går i store trekk ut på følgende:

Store Kobholmvasdraget opdemmes 2,5 m. til kote 116 og senkes normalt 8,5 m. til kote 110, maksimalt 5,5 m. til kote 108. Ved opdemning til kote 116 og senkning til kote 110 oppnaas et magasin på 24 millioner m³.

Store Valvann senkes 2,5 m. Her ved oppnaas et magasin på ca. 12 millioner m³.

Planen omfatter videre en overføring av vann fra Tårnelv, idet der

ved utløpet av Nedre Trillingvann i Tårnelv opføres en dam der demmer Nedre Trillingvann 7 m. Herfra overføres så årlig ca. 10 mill. m³ vann i flomtiden til Store Valvann ved hjelp av overføringsgrøft og tunnel.

Utbygningen omfatter fallet mellom Store Kobholmvasdrag og havet. Inntaket legges i Store Kobholmvasdrag og vannet ledes herfra i tunnel og trerør til et i fjelløt innsprengt fordelingskammer, hvorfra det tas i trerør og — for den nederste dels vedkommende — jernrør ned til kraftstasjonen der blir beliggende innerst i Kobholmfjorden. I kraftstasjonen innstalleres et aggregat på 3000 h.p. med transformator og apparater. Fjernledningen får en lengde av 15 km. til Tårnet kraftstasjon og utføres — likesom ledningen fra Tårnet til Kirkenes — for 22 000 Volt.

Ved hjelp av den foran nevnte regulering og overføring av vann påregnes år om annet et avløp av 47,5 millioner m³, hvilket tilsvarende en jevn regulert vannføring av 1,51 m³ pr. sek. Dette gir i det 113,5 m. høie fall Store Kobholmvasdrag—havet en kraftmengde av 2280 natur h.p. — Lavvannføringen er av selskapet angitt til 0,4 m³ pr. sek. motsvarende 600 natur h.p. Den ved reguleringen innvundne kraftmengde skulde således efter selskapets opgave utgjøre 1680 natur h.p.

Den regulerte vannføring synes rimelig ansatt. Det samme kan imidlertid ikke sies om den anførte lavvannføring. Av hydrologisk materiale vedrørende Tårnelven, som selskapet tidligere har oversendt vassdragsdirektøren, fremgår nemlig at lavvannføringen for dette vassdrag i ethvert fall ikke bør settes over 9 sek.l. pr. km². — påregnelig i 850 dage av året. Kobholmvasdraget antas ikke å ligge gunstiger an i denne henseende enn Tårnelven, hvorfor man heller ikke her bør regne med et større tall. Hovedstyret vil ovennævnte herved foreslå at lavvannføringen settes til 0,19 m³ pr. sek., idet nedslagsdistriktet er angitt til 63 km². Den ved reguleringen innvundne kraftmengde blir efter dette 2000 natur h.p.

I den med planene oversendte beskri-

velse anføres bl. a. at nedslagsdistriktet består af fjell, ur og noget myr. Distriktet som er helt skogbart og ligger ca. 1 mil fra nærmeste bebyggelse er vanskelig tilgjengelig og ikke gressbevokset og har som følge herav ingen betydning som beite. Det ubetydelige fiske som leilighetsvis foregår vil — anføres der — ikke bli hindret ved utbygningen.

Til disse anførsler er formentlig intet særlig å bemerke.

Hovedstyret har intet å innvende mot at konsesjon gis overensstemmende med de sist innsendte planer og forøvrig på de betingelser som gjelder for Tårnelven kraftaktieselskaps konsesjon av 19de mars 1920, hvad også Landbruksdepartementet har foreslått.

Tilladelsen foreslås gitt således at de to konsesjoner utløper samtidig.»

I skrivelse av 28de august 1922 henledet departementet A/S Sydvarangers oppmerksomhet på at dette selskap vilde trenge konsesjon på leie av kraften fra Kobholmvasdraget, idet man antok at forholdet mellom Tårnelvens kraftaktieselskap og førstnevnte selskap med hensyn til kraften fra Kobholmvasdraget vilde bli tilsvarende det som gjelder for kraften fra Tårnelven og som ligger til grunn for de ved kgl. resolusjon av 19de mars 1920 meddelte konsesjoner. Man henstillet derfor innsendt andragende om tilladelse til leie av den kraft som vilde bli utbygget i Kobholmvasdraget. Sådant andragende mottokes med A/S Sydvarangers skrivelse av 29de januar 1923, hvormed derhos fulgte utkast til kraftleiekontrakt mellom de to selskaper. Kontraktutkastet er i det vesentlige likelydende med den oprettede kraftkontrakt vedrørende utbygning av Tårnelven og går således ut på at A/S Sydvaranger finansierer anlegg og drift av kraftanlegget. Utkastet til kraftleiekontrakt vedlegges.

I anledning av det således foreliggende avgav Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet under 20de mars 1923 følgende tilleggsuttalelse:

«Hovedstyret skal bemerke at der ikke kan sees å foreligge omstendigheter som

medfører at man skulde stille sig andertledes her enn når det gjelder A/S Sydvarangers leie av kraft fra Tårnelven. Man anbefaler derfor andragendet innvilget og på samme betingelser som oppstillet i den selskapet ved kongelig resolusjon av 19de mars 1920 meddelte leietilladelse. Dog bør leietiden settes således at de to konsesjoner utløper samtidig.»

Departementet skal bemerke:

Ved kgl. resolusjon av 19de mars 1920 blev Tårnelven kraftaktieselskap meddelt konsesjon til leie av statens rettigheter i Tårnelven og Karpelven i Sørvaranger samt til regulering av de nevnte vassdrag og overføring av Karpelven til Tårnelven. Samtidig blev A/S Sydvaranger meddelt konsesjon til leie av kraft fra Tårnelven/Kraftaktieselskap. Man henviser herom til Meddelt vassdragkonsesjoner bind VII s. 1—23, hvor nevnte konsesjoner vil finnes trykt. Den påtenkte utnyttelse av Karpelven ansees efter senere anstillede undersøkelser ikke som økonomisk berettiget. Av hensyn til betydningen for A/S Sydvaranger av i størst mulig utstrekning å kunne basere sin drift på vannkraft ønsker imidlertid selskapet nu å regulere og utbygge det nærliggende Kobholmvasdrag og overføre den elektriske energi derfra til Tårnelven kraftstasjon. Utbygningen vil omfatte fallet mellom Store Kobholmvasdrag og havet, i hvilket 113,6 m. høie fall påregnes innvundet 2280 nat. hk., hvorav 2000 hk. representerer kraftøkning ved reguleringen.

Såvel denne utbygning som Tårnelvanlegget er å betrakte som midlertidige projekter, i det A/S Sydvaranger har andre planer for sin kraftforsyning, når full drift skal optas.

Kobholmvasdraget er likesom Tårnelven beliggende på statens grunn.

Nedslagsdistriktet angis å være helt ubodd og uten vegetasjon. Den nødvendige regulering skulde overhodet ikke forårsake nogen skade eller ulempe av betydning.

Man finner derfor med Landbruksde-

departementet å kunne anbefale at ansøkeren får anledning til å utnytte statens rettigheter i Kobholmvasdraget som leier på samme vilkår som foreskrevet for Tårnelvens vedkommende. Der vil i henhold hertil bli å stipulere en leieavgift av kr. 1,00 pr. natur hk. pr. år til Finnmarkens skogfond.

Den ansøkte reguleringstilladelse vil man anbefale meddelt i det vesentlige overensstemmende med den fremlagte plan. Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen, som under utførelsen måtte vise sig nødvendig.

Reguleringsandragendet har vært bekjentgjort på anordnet måte.

Man vil iøvrig med hovedstyret anbefale såvel at Tårnelvens Kraftaktieselskap får konsesjon til regulering av vassdraget som at A/S Sydvaranger gis tilladelse til kraftleie fra førstnevnte selskap på vilkår overensstemmende med de nedenfor inntatte utkast, der er overensstemmende med de ved kgl. resolusjon av 19de mars 1920 fastsatte betingelser vedkommende utnyttelsen av Tårnelven, kun med den modifikasjon at konsesjonene vedkommende Tårnelven og Kobholmvasdraget foreslås å utløpe samtidig.

Såvel leietiden som konsesjonstiden anbefales således satt til 50 år, efter utløpet av hvilken tid det hele anlegg i vassdraget skal tilfalle staten vederlagsfritt.

10 pct. av kraften foreslås avgitt til vedkommende kommuner, jfr. utkastets § 16.

Der er likeledes forbeholdt statens skogvesen rett til å erholde inntil 200 hk. til drift av et sagbruk. Fra det tidspunkt A/S Sydvaranger får tilstrekkelig kraft fra andre kraftkilder skal staten ifølge utkastets § 19 ha innløsningsrett til anlegget.

Avgifter til stat og kommuner er i reguleringskonsesjonen satt til henholdsvis 10 øre og kr. 1,00 pr. nat. hk. av den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften.

I kraftleiekonsesjonen er der foreslått en avgift til vedkommende kommuner av 50 øre pr. hk. av den benyttede kraft.

De to utkast til betingelser er sålydende:

Utkast

til betingelser for tilladelse for Tårnelven Kraftaktieselskap til å leie og regulere Kobholmvasdraget i Sør-Varanger.

I.

1.

Med de innskrenkninger som følger av bestemmelsene i siste pasus i I post 19 leier selskapet for et tidsrum av 50 år regnet fra 19de mars 1920 de staten tilhørende vann- og strandrettigheter i Kobholmvasdraget i Sør-Varanger herred i Finnmark fylke, all i den utstrekning det er nødvendig for gjennomførelsen av projektert regulering og utbygning av vassdragene.

I leien medfølger rett overfor staten som grunneier til å regulere vannføringen og utbygge fallene i det vesentlige overensstemmende med foreliggende planer, herunder rett til å lede elvenes vannføring ut av deres leie i tunnel, kanal eller annen ledning, samt andre foranstaltninger til kraftens utnyttelse, rett til å erholde fornøden grunn til damsted, kanal, tunnel eller annen ledning, kraftstasjon, kraftoverføringsanlegg, byggetomter, veianlegg, grustak og stenbrudd.

Utleien skjer uten hjemmelsansvar for det offentlige og med de rettigheter og forpliktelser, hvorefter det offentlige eier vedkommende eiendommer. Avståelse av grunn der ikke settes under vann skjer efter utvisning.

2.

Som vederlag for de ved nærværende konsesjon overdragne rettigheter betaler selskapet til Finnmarks skogfond en årlig leiegodtgjørelse stor kr. 1,00 pr. natur hk. beregnet efter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallene efter den foretagne utbygning kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Godtgjørelsen begynner å løpe fra den dag anlegget helt eller delvis er tatt i bruk. Den erlegges ukrevet og efterskuddsvis innen hvert års utgang til skattefogden. Erlegges den ikke til forfalltid svares derefter 6 pct. årlig rente.

Godtgjørelsen har samme pantoseffekt

het som skatter på fast eiendom og kan inn-
drives på samme måte som disse.

3.

Selskapets styre (direksjon og represen-
tantskap) skal ha sitt sete her i riket og skal
til enhver tid utelukkende bestå av norske
statsborgere.

Selskapets aktier eller parter skal lyde
på navn. De kan ikke med rettsvirkning teg-
nes, erhverves eller eies av eller pantsettes
til andre enn staten, norske kommuner, nor-
ske statsborgere, Norges Bank eller med
vedkommende regjeringsdepartements god-
kjennelse andre norske banker eller selska-
per. Bestemmelse herom skal påføres aktie-
eller partbrevene i det norske, engelske,
franske og tyske sprog.

Selskapets grunnkapital skal til enhver
tid utgjøre minst tredjeparten av de sam-
lede omkostninger ved alle selskapets an-
legg.

Majoriteten av selskapets aktier eller
parter må ikke uten særlig kongelig tilla-
delse tilhøre nogen som eier, bruker eller
leier kraft fra annet vannfall her i riket, eller
som sitter inne med aktie-(part)majoriteten
i noget annet selskap som eier eller bruker
eller leier kraft fra vannfall her i riket.

Selskapets vedtekter såvelsom senere
forandringer i disse blir å forelegge vedkom-
mende departement til godkjennelse. Like-
ledes blir beslutninger i generalforsamling
som fastsetter almindelige eller særlige inn-
skrenkninger i styrets virksomhetsområde
alene gyldige, når de godkjennes av departe-
mentet.

Bestemmelsene i annen passus skal ikke
være til hinder for at A/S Sydvaranger kan
eie aktier i selskapet.

Bestemmelsene i fjerde passus skal ikke
være til hinder for at A/S Sydvaranger er-
hverver rett til utbygning av ytterligere et
vassdrag i Østfinnmarken eller at A/S Syd-
varanger erhverver aktiemajoriteten i et sel-
skap til utbygning av et vassdrag i Østfinn-
marken og rett til å leie kraft fra et sådant
selskap.

4.

Forsåvidt konsesjonæren anvender ener-
gien til bedrift som ved røk, giftige gassar-
ter eller på annen måte virker skadelig på
omgivelsene skal vedkommende departement
såfremt det av almene hensyn finner føie
dertil, anerkjennes som rett saksøker i an-
ledning av mulige overtredelser av nabolov-
givningen.

Kraften kan ikke uten departementets
tilladelse brukes til annet enn til det i an-
dragendet angivne formål.

Frømlie av vannfallet kan ikke skje
uten kongelig tilladelse.

5.

Utbygning av vannfallet og den projek-
terte regulering må påbegynnes innen 2 —
to — år fra konsesjonens datum og vann-
bygningsarbeidene og reguleringen må full-
endes og anleggets drift påbegynnes innen
en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens sam-
tykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig
stanses eller kontinuerlig innskrenkes til
mindre enn en tredjepart av det i den for-
løpne tid innsatte, på regelmessig drift be-
regnede maskineris energi, heri ikke ibereg-
net hvad der måtte være avgitt til bruk for
stat eller kommune efter post 16 og sådanne
stansninger eller innskrenkninger må ikke
nogensinne i løpet av 10 år samlet finne sted
i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke
den tid som på grunn av overordentlige til-
dragelser (vis major), streik eller lockout
har været umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende
post omhandlede bestemmelser erlegger sel-
skapet en løpende mulkt stor kr. 100,00 —
et hundrede kroner — pr. dag, hvori ved-
kommende frister oversittes.

6.

Konsesjonæren skal ved reguleringen av
vedkommende vassdrag, ved vannfallets ut-
bygning og kraftanleggets drift samt ved de
bedrifter som tilhører konsesjonæren og for-
synes med kraft fra anlegget, bare bruke ar-

beidere og funksjonærer, som har norsk innfødsrett eller statsborgersrett.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra denne regel, når spesiell fagkunnskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

Før hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

7.

Konsesjonæren skal ved reguleringen av vedkommende vassdrag, ved vannfallets utbygning og kraftanleggets drift samt ved de bedrifter som tilhører konsesjonæren og forsynes med kraft fra anlegget bruke norsk materiell, forsåvidt dette kan fås like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiell kan fås fra utlandet. I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra regelen om bruken av norsk materiell, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

For overtredelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlegges konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av departementet en mulkt av inntil 15 — femten — procent av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

8.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

9.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmateriale). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelægges og da bare med deres

virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig biemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontrakterer oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smugghandel med berusende drikk blandt den befolkning som er knyttet til anlegget og til de bedrifter som tilhører konsesjonæren og forsynes med kraft fra anlegget.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for sinnet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politioppassning.

12.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvister og å opst arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

13. Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrækning som fylkesveistyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet og ved transporter til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft fra anlegget. Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget og de bedrifter, som erholder kraft fra dette.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til for reguleringsanleggene, kraftanlegget og de ham tilhørende bedrifter, som forsynes med kraft fra anlegget, å opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler som i lov om fattigvesenet av 19de mai 1900 kap. 4 er gitt om bergverker.

Likeledes er konsesjonæren forpliktet til å avsette et fond til sikring av vedkommende kommunes (eller kommuners) utgifter til understøttelse av de ved regulerings- og utbygningsarbeidene og opførelse av kraftstasjon beskjeftigede arbeidere og deres familier. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgår til dekning av kommunens utgifter til understøttelse av arbeidere ved de nevnte anlegg, overgår til et for det hele land eller visse dele av landet felles fond, som fortrinsvis skal tjene til sikring for kommunene, men som også skal kunne benyttes til andre formål til beste for arbeiderne, alt efter nærmere regler som Kongen gir. På samme måte skal forholdes med det førstnevnte fond, hvis det senere ved lov blir bestemt.

15.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene her i riket på energi eller

på de produkter, som konsesjonæren frembringer ved energien. Heller ikke må elektrisk energi avgis til utlandet uten tillatelse av Kongen.

16.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pct. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretagne utbygning kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement.

Kraften avgis i den form departementet bestemmer. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet, hvad enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttagelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 pct. rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis konsesjonæren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagene, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av et år for hver gang kraften uttas.

Undlater konsesjonæren å levere denne kraft uten vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han efter departementets bestemmelse å betale en mulkt til stats-

kassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kw, som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko såvidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

På samme vilkår kan statens skogvesen kreve avstått ved full utbygning inntil 200 el. hk. til drift av et sagbruk, at levere ved Pasvikelvns utløp.

Sålenge vassdragene ikke er fullt utbygget, nedsettes leveransen forholdsvis.

Varselfristen for denne kraft skal være 1 år.

17.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringen og vannfallenes utbygning, således at arbeidet ikke kan iverksettes, før planene er approbert av departementet. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

18.

Den 19de mars 1970 erholder staten fri rådighet over de til selskapets disposisjon stillede eiendomme og rettigheter. Samtidig tilfaller alle de innretninger, hvorigjennem vannets løp og leie forandres, såsom damanlegg, kanaler, tunneller, bassenger, rørledninger m. v., de til utbygningen og kraftanlegget erhvervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjon med tilhørende maskineri og annet tilbehør såvelsom reguleringsanleggene med tilbehør og grunn og øvrige rettigheter og de arbeiderboliger, bygninger og innretninger, som hører med til reguleringen og kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til reguleringen og kraftanlegget avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn

på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsett frist.

Anleggene med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres ved skjønn av uvillige menn, på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre, hvad skjønnets i så henseende måtte bestemme.

Såfremt A/S Sydvarangers bergverksrettigheter i henhold til eventuell senere konsesjon måtte tilfalle staten uten vederlag før leietiden er utløpen, ophører leien og anleggene tilfaller staten på samme måte som ved leietidens utløp.

19.

Fra det tidspunkt A/S Sydvaranger får tilstrekkelig kraft fra andre vannkraftkilder, skal staten når som helst kunne innløse det hele anlegg i den utstrekning, hvori det etter post 18 tilfaller staten ved konsesjonstidens utløp. Bestemmelse om innløsning må være meldt konsesjonæren 1 år i forveien. Innløsningssummen skal bestemmes således, at det som de til eiendom erhvervede grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus bevislig har kostet konsesjonæren, tillegges den tekniske verdi av rørledninger, maskiner og annet tilbehør fastsat etter skjønn på statens bekostning, og fra den derved fremkomne sum trekkes amortisasjon etter like store årlige beløp i forhold til den forløpne del av konsesjonstiden.

Lignende innløsningsrett inntreder, hvis bergverkets drift måtte ha vært nedlagt i mere enn 3 sammenhengende år eller hvis en vesentlig del av kraften bortleies til andre enn A/S Sydvaranger eller hvis A/S Sydvarangers bergverksrettigheter av hvilkensom helst grunn måtte bli statens eiendom.

II.

1.

Reguleringskonsesjonen utløper 19de mars 1970 (jfr. I p. 18). Den kan ikke overdras. Den følger tilikemed de med hjemmel av samme utførte anlegg vedkommende vannfall.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

til staten kr. 0,10 pr. natur hk.

til de fylkes-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer, kr. 1,00 pr. natur hk.

Økning av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dage av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av departementet efter innstilling av Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder efterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas ibruk.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av godtgjørelse efter I post 2, avgifter efter II post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. I post 16, skal forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement efter innstilling fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet.

4.

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anlegges eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemed.

5.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Forsåvidt dammene manøvreres i strid med reglementet kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til statskassen av inntil kr. 1000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

6.

Reguleringsanleggenes eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tapningsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstansmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

7.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

III.

1.

For oppfyllelsen av de forpliktelser som ved anlegget eller dets drift pådras likeoverfor andre og for overholdelsen av de i konsesjonen fastsatte betingelser skal der stilles sikkerhet for et beløp av kr. 10 000,00 efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

2.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement

til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser. Departementet kan til utøvelse av denne kontroll ansette en kontrollør som overensstemmende med en av departementet utfordiget instruks skal ha adgang til de kontrollmidler som ansees nødvendige.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren.

3.

Udgår selskapet sådanne forandringer at foran anførte bestemmelser med hensyn til styrets sammensetning ikke lenger oppfylles, overtredes bestemmelsen vedkommende aktiekapitalen eller aktiemajoriteten i selskapet (jfr. I. post 3) eller overtredes bestemmelsene i I. post 15, II. post 1, III. post 2 er den ved nærværende resolusjon meddelte tilladelse bortfalt og anleggene tilfaller som ved leietidens utløp staten.

4.

Selskapet skal meddele Finnmark fylkes elektrisitetskomite samt vedkommende departement resultatene av alle de vassdragundersøkelser som er utført og fremtidig blir utført i anledning av krafttilførsel til A/S Sydvaranger.

5.

Nærværende konsesjon kan ikke overdrages uten kongelig tilladelse.

6.

Konsesjonen blir på konsesjonærens bekostning å tinglese ved hans yerneting samt ved de grunneiendommer konsesjonæren erhverver fra private og som berøres av konsesjonen post I § 18 eller 19.

Utkast

til betingelser ved konsesjon for A/S Sydvaranger til leie av kraft fra Tårnelven Kraftaktieselskaps kraftstasjon i Kobholm-vassdraget i Sør-Varanger.

1.

Tilladelsen gjelder til 19de mars 1970.

2.

Selskapets styre (direksjon og representantskap) skal ha sitt sete her i riket og

skal til enhver tid for et flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere.

Overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser medfører konsesjonens tap.

3.

Den kjøpte energi kan ikke overdrages videre uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement eller for någon del avgis til utlandet uten tilladelse av Kongen.

4.

Forsåvidt selskapet anvender energi til bedrift, som ved røk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement, såfrømt det av almene hensyn finner føie til å gripe inn, anerkjennes som rett saksøker i anledning av mulige overtredelser av nabo-lovgivningen.

5.

Forsikring tegnes såvidt mulig i norske selskaper; hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

6.

Av den kraft som benyttes, erlegges en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, av kr. 0,50 pr. hk. (= 0,736 kw.).

Avgiften erlegges av det samme energikvantum som det, hvorav der betales leie.

Avgiften betales efterskuddsvis innen hvert års 31te januar, hvorefter svares 6 procent årlig rente.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smugghandel med berusende drikke blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget og dets drift.

8.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende departement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av

prisene her i riket på elektrisk energi eller på de tilvirkede produkter. Overtredelse herav medfører konsesjonens tap.

9.

Selskapet har å underkaste sig de bestemmelse, som til kontroll med foranstående betingelsers overholdelse måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement

De eventuelle utgifter med kontrollen bæres av selskapet.

Man tillater sig således å
innstille:

1. Det tillades Tårnelven Kraftaktieselskap å leie statens rettigheter i Kobholmvasdraget i Sør-Varanger.

Videre tillades det nevnte selskap i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragsreguleringer å regulere det nevnte vassdrag i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan.

Leie- og reguleringstilladelsen meddeles på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 7de september 1923 inntatte betingelser.

2. Det tillades i medhold av kap. IV i konsesjonsloven av 14de desember 1917 A/S Sydvaranger å leie kraft fra Tårnelven Kraftaktieselskaps kraftstasjon i Kobholmvasdraget på de i samme foredrag inntatte betingelser.

10. A/S Skrankefoss Trøsliperi m. fl. bruk.

Jfr. bind IV nr. 1, bind V nr. 15, bind VII nr. 4, bind VIII nr. 13, bind IX nr. 8 og nærværende bind nr. 6.

(Regulering av Trevatnene)

Kgl. resol. av 21de september 1923.

Ved kgl. resolusjon av 4de februar 1916 blev det i medhold av lov om vassdragsreguleringer i industrielt siemed av 4de august 1911, jfr. lov av 20de februar 1913 tillatt A/S Skrankefoss Trøsliperi å foreta en regulering av Trevatnene i Sande Land i det vesentlige overensstemmende med en

fremlagt plan, gående ut på en senkning av nevnte vann 1 m. i forhold til en tidligere bestående regulering av samme.

På vegne av brukene ved Faldselven og Randselven har advokat H. Mauritz innsendt til departementet et andragende datert 14de mai 1923 om tillatelse til i fellesskap å foreta en utvidet regulering av Trevatnene overensstemmende med en av ingeniør Chr. Ræstad utarbeidet plan.

Advokatens følgeskrivelse datert 14de mai 1923 er sålydende:

«Paa vegne av brukene ved Faldselven og brukene ved Randselven tillater jeg mig hermed at indsende ansøknin til Kongen om tillatelse til at foreta en regulering av Trevatnene i overensstemmelse med den ansøknin gen vedlagte reguleringsplan fra hr. ingeniør Chr. Ræstad. Samtidig tillater jeg mig at andra om, at der blir git tillatelse til at stevne til de ekspropriationsskjen, som reguleringen maatte foranledige, paa den maate, som er foreskrevet for almeningssaker i lov av 9de juli 1851 § 1, jfr. forøvrigt reguleringslovens § 16, likesom det i overensstemmelse med reguleringslovens § 20 andras om, at skjen og overskjen maa bli at avgi av skjønsmænd, som Kongen særskilt opnævner, 5 ved underskjen og 7 ved overskjen.

Ansøkerne vilde være særdeles taknemlig, ifald andragendet kunde bli avgjort i nærmeste fremtid. Man kunde da faa avholdt de forødnne ekspropriationsforretninger i sommer, og paabegynde reguleringsarbeidene umiddelbart etterpaa, hvorved man maeske kunde gjøre sig haab om at faa nytte av reguleringen allerede i førstkomende vinter.

For øm mulig at paaskynde avgjørelsen, tillater man sig at vedlægge 3 eksemplarer av koncessionsansøknin gen og reguleringsplanen.»

Det påberopte andragende, undertegnet av komiteen for Trevatnenes regulering hitsettes:

«Brukene ved Faldselven,
A/S Skrankefoss Trøsliperi,
» Land Trøsliperi og papirfabrik og
Brukene ved Randselven,

A/S Randsfjord Trømasse- og papirfabrik
 » Kistefoss Trøsliperi og
 » Viul Trøsliperi

er blitt enige om at søke istandbragt en videre regulering av Trevandene i Søndre Land, Opland fylke, i hvilken anledning de har nedsat en reguleringskomité.

Komiteen ved dens undertegnede formand disponent for A/S Skrankefoss Trøsliperi Hans Eid, postadresse Røikenvik, tillater sig herved paa nævnte 5 bruks vegne i ærbødighet at andra om, at der maa bli git disse 5, norske, ældre selskaper, hvis virksomhet gaar ut paa træforædling, tillatelse til — i henhold til lov av 14de december 1917 om vassdragsreguleringer med tillægslov av 21de mai 1920 — i fællesskap at foreta en sänkning av Trevandene i Søndre Land til 3 — tre — meter under nuværende, laveste regulerede vandstand, i det væsentlige i overensstemmelse med vedlagte plan med bilag, utarbeidet av ingeniør Chr. Ræstad.

Idet der i enkeltheterne henvises til denne plan, som indgaaende behandler de forhold, som blir berørt ved denne regulering, tillater komiteen sig at fremholde følgende:

Det er hensikten, at reguleringen efter denne plan skal træde istedetfor den regulering av Trevandene med kun 1 — en — meter sänkning under nuværende, laveste regulerede vandstand, hvorpaa A/S Skrankefoss Trøsliperi er meddelt koncession i henhold til kgl. resolution av 4de februar 1916, kfr. kgl. resolution av 18de november 1921.

Det bemerkes, at de arbeider som er paa krævet for denne mindre sänkning, er av saadan art, at de ved mulig, senere utvidelse av reguleringen ikke i nævneværdig grad vil kunne komme saadan utvidelse tilgode.

Planen gaar i korthet ut paa at sprænge en tunnel gjennem fjeldet mellem Nordre vand og elven ovenfor indtaket til A/S Skrankefoss' rørledning, og grave de fornødne kanaler for indløp til og utløp fra denne tunnel. Videre er forutsat gravet en kanal i sundet «Noret» mellem Nordre og Midtre vand for ogsaa at gjøre sänkningen

delvis effektiv i dette vand. Det mindre søndre vand forblir uberørt ved denne regulering.

Ved den her foreslaaede regulering økes reguleringshøiden fra 3,1 m. til 6,1 m. Bruttomagasinet økes fra 12,3 millioner m³. til 19,40 millioner m³.

Reguleret lavvandføring, som nu er fastsat til 1,1 m³. pr. sek. blir øket til 1,58 m³. pr. sek. som aargangsvandføring, idet der er set bort fra de sandsynlig forekommende aller ugunstigste aar (2 aar av en maalt 16 aars periode). Ialt vindes herved som aargangskraft 1 770 naturhestekræfter.

Der er ikke forutsat sæsongregulering, men derimot reduktion av vandslipningen omkring søn- og helligdager, hvorved der for brukene kan paaregnes en driftsvandføring av 1,90 m³. pr. sekund.

Faldselven vil da kunne utbygges til ialt ca. 4 700 effektive hestekræfter. Hertil kommer den paaregnede nytte for brukene i Randselven.

Fløtningen vil kunne foregaa uhindret.

Der foregaa ingen regelmæssig færdsel paa Trevandene, og den trafik, som delvis har foregaaet paa isen kan om fornødent nu henvises til bygdevei langs Trevandene, som vil bli fuldført i kommende sommer.

Det fiske, som foregaaer i Trevandene, er av mindre betydning og det er neppe sandsynlig, at skade paa samme ved denne regulering vil kunne paavises.

De fordele, som kan opnaaes ved denne regulering, vil bli av væsentlig betydning, idet den blandt andet muliggjør en betydningsfuld og væsentlig utvidet industriel utnyttelse i forbindelse med utbygning av vandkraften i Faldselven, medens ulemperne i forhold hertil sikkerlig maa betegnes som ubetydelige.

Man tillater sig at opplyse, at der er opprettet kontrakt mellem samtlige bruk i Faldselven og Randselven om å søke denne regulering gjennomført i fællesskap. I denne er indtat detaljerte bestemmelser om, hvorledes de hermed forbundne utgifter til anlæg og drift skal fordeles mellem brukene. — Videre fremholdes, at eierne av brukene i Faldselven disponerer over samtlige utnyt-

bare endnu ikke utbyggede fald i elven. — De nævnte bruk ved Randselven eier alle vandfald i Randselven, som kan ansees økonomisk nyttbare.

Brukene nedenfor Tyrifjord ved Drammenselven er anmodet om at slutte sig til foretagendet, men har disse i sin generalforsamling 17de mars 1923 besluttet for tiden ikke at delta i dette.

Paa grund av de ugunstige forholde, som industrien arbeider under nu og de endnu vanskeligere forholde for nydannelser av industriel art, tør man haape paa lettest mulige konsesjonsvilkaar, spesielt med hensyn paa tidsfrister og at avgiftene maa bli sat saa lavt som mulig, ialfald ikke høiere end i konsesjonen av 4de februar 1916, hvad der vel neppe heller er fyldestgjørende grunde for.

Man tillater sig endvidere at søke alternativt om at foreta en liten, men særdeles ønskelig, hævnning av nuværende, høieste regulerte vandstand med 0,30 m. ved nødvendig ombygning av den gamle reguleringsdam av tre, saaledes at reguleringshøiden i motsætning til alternativ 1 6,10 m. efter dette andet alternativ, alternativ 2, blir 6,40 m., altsaa et alternativ med samme sänkning, som angit for alternativ 1, men dertil med en høivning av 30 centimeter av nuværende, høieste regulerte vandstand.»

Den påberopte reguleringsplan med bilag tillater man sig å vedlegge.

Andragendet har været forelagt Land herredsstyre som i møte 23de juli 1923 har anbefalt andragendet innvilget.

Faldselvens fellesfløtningsforening har under 17de august s. å. avgitt sådan uttalelse:

«Fellesfløtningen ønsker ikke paa det nuværende tidspunkt hverken at akseptere reguleringen eller motsætte sig denne. Man forbeholder sig alt lovlig likeoverfor dette reguleringsforetagende, idet man kræver, at der i de eventuelle konsesjonsbetingelser blir indtat en bestemmelse gaaende ut paa, at de regulerende bruk skal være forpliktet til at sørge for, at fløtningen gaar sin gang paa en maate som svarer til almenhetens

tarv, idet de regulerende paa egen bekostning maa foreta de fornødne foranstaltninger av hensyn til fløtningens fremme og avstaa det for denne nødvendige vand. I mangel av mindelig overenskomst herom mellem de regulerende bruk og fløtningen, blir alle tvistepunkter mellem brukene og fløtningen i anledning av den projekterte regulering at avgjøre ved lovlig skjøn av sakkyndige, opnævnt av den dertil kompetente offentlige myndighet. Skjønnen betales av de regulerende bruk.»

Overingeniør for veivesenet i Opland fylke har under 1ste september s. å. henholdt sig til en fra Vestopland avdeling innhentet uttalelse, datert 31te august s. å., sålydende:

«Som bekjendt fører bygdeveianlægget Land—Toten langs Trevandenes nordøstre side. Den, ifølge reguleringsplanen forutsatte sänkning, vil ingen indflydelse ha paa denne vei, mens derimot den foreslaatte hævnning paa 30 cm. til cote 384,30 vil bevirke at høivandstanden vil bli liggende kun ca. 50 cm. under veibanen paa nogen strækninger paa tilsammen ca. 280 m. i nærheten av Skjægga bro. Her kan derfor i tilfælde muligens bli nødvendig at foreta nogen strandforbygninger hvilket ogsaa kan bli tilfældet paa enkelte steder paa den sidearm som fører til Trevand station og som blir liggende ca. 1 meter over høivand omtrent paa samme høide som Valdresbanen paa dette sted. Omkostningene med forbygning vil bli ubetydelige, men bør vel i tilfælde bekostes av reguleringsanlægget.

Forøyrig har jeg intet at bemærke til de foreliggende planer.

Det har ikke vært anledning til befaringsring i marken, men situationen er bedømt av profilene som gir et godt grundlag herfor.»

Valdresbanens direksjon har under 4de september s. å. anført at den under forbehold av ørstathing for skade intet har å bemærke til andragendet.

Fylkesmannen i Opland gir andragendet sin anbefaling idet han går ut fra som en selvfølge at de av veivesenet

nevnte forbygningsarbeider i tillegg be-
kostes av reguleringsanlegget.

Saken har vært forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet til behandling. Av hovedstyrets erklæring, avgitt i skrivelse 13de september 1928 hitsettes:

«A/S Skrankefoss Tresliperi, A/S Lands Tresliperi og papirfabrikk ved Faldselven og A/S Randsfjord Tremasse- og papirfabrikk, Kistefoss Tresliperi og Viul Tresliperi ved Randselven har ved en i sakens anledning nedsatt reguleringskomité søkt om tillatelse til å regulere Trevatnene ytterligere ved senkning 3,0 m. under nuværende laveste regulerte vannstand, således at den samlede reguleringshøide blir 6,10 m. samt dessuten alternativt om tillatelse til å demme 0,3 m. over nuværende høieste regulerte vannstand. Den samlede reguleringshøide som før er 3,1 m. blir isåfall 6,40 m.

Det er hensikten at denne regulering skal tre i stedetfor den A/S Skrankefoss Tresliperi fikk konsesjon på ved kongelig re-

solusjon av 4de februar 1918 og som gikk ut på en senkning av 1,0 m. — Planen forutsetter sprengning av en tunnel mellom nordre vann og elven ovenfor A/S Skrankefoss' rørinntak og gravning av de fornødre kanaler for inn- og utløp av tunnelen. Videre gravning av en kanal i sundet «Noret» mellom nordre og midtre vann, hvorved reguleringen blir delvis effektiv i dette. Det mindste søndre vann blir ikke berørt av senkningen.

Bruttomagaset økes fra 12,3 millioner m³. til 19,4 millioner m³. Ansøkeren regner med et nettomagasin på 18,45 millioner m³. og en regulert lavvannføring av 1,88 m³. pr. sekund. Ved å redusere vannskipningen omkring søn- og helligdage regner han med en driftsvannføring av 1,9 m³. pr. sekund. Da den nuværende lavvannføring ifølge den før nevnte resolusjon er 1,1 m³. pr. sekund skulde økningen andra til 0,48 m³. pr. sekund. Kraftinnvinningen blir da følgende:

	Bruttofall i m.	Kraftinv. i natur hk.
I Faldselven:		
Trevatn—Skrankefoss	6,0	38,4
Skrankefoss, utbygget	76,0	486,4
Skrankefoss—Lands tresliperi	15,0	96,0
Lands tresliperi, utbygget	50,0	320,0
Lands tresliperi—Holmen mølle	81,0	518,4
Holmen mølle, utbygget	16,0	102,4
Sum	244,0	1561,6
I Randselven:		
Randsfjord tremasse- og papirfabrikk, utbygget	5,0	32,0
Kistefoss tresliperi, utbygget	9,78	62,8
Viul tresliperi, utbygget	17,40	111,4
Sum	32,18	206,0

Alt i alt vinnes således ved senkningen ca. 1770 naturhøestekrefter, hvorav 1115 i allerede utbygget fall. Ifølge andragendet disponerer eierne av brukene i Faldselven over samtlige utnyttbare fall i denne likesom de nevnte bruk ved Randselven eier alle

økonomisk nyttbare vannfall i denne. Anleggskostningene ved senkningen er på grunnlag av dagens priser anslått til kr. 230 000,00. Hertil kommer utgifter til ekspropriasjon etc. samt til forarbeider.

Ifølge andragendet skulde senkningen

ikke medføre nevneverdig skade og ulempe. — Flotningen antas å ville kunne foregå uhindret, dog menes tidspunktet for dens begynnelse å bli noget forskjøvet. — Ingeniør Ræstad anfører i sin utredning at flotningen som foregår i rende kan utføres på 3 å 4 uker og avsluttes i første halvdel av juli og at der til flotningen ialt kreves ca. 1 million m³ vann.

Efter andragendet foregår der ingen regelmessig ferdsel på Trevatnene og den trafikk som delvis har foregått på isen kan om fornødent nu henvises til en ny bygdevei langs vannene. — Videre anføres at det fiske som foregår er av mindre betydning og at der neppe vil kunne påvises nogen skade på det.

Ved den alternativt omsøkte 0,3 m. ytterligere opdemning økes magasinet med 1,4 millioner m³, hvorved søkeren påregner en økning i vannføring av 0,05 m³ pr. sekund motsvarende en kraftøkning i ovennevnte fall på tilsammen 184 naturhestekrefter. Forhøvelsen av dammen er beregnet å koste ca. kr. 5 000,00. Hertil kommer ekspropriasjonskostninger for den grunn som settes under vann.

Skaden består efter det oplyste vesentlig i neddemning av ca. 117 dekar skog og myrstrekninger. Dyrket mark vil ikke bli neddemmet.

Ansøkeren opplyser at vannfallseierne i Drammenselven nedenfor Tyrifjorden er anmodet om å slutte sig til foretagendet, men har disse besluttet for tiden ikke å delta.

Der søkes om at konsesjonsvilkårene på grunn av de vanskelige forhold industrien arbeider under må bli lettest mulige, spesielt med hensyn på tidsfrister og at avgiftene i alle fall ikke settes høyere enn konsesjonen av 4de februar 1916.

Hovedstyret skal bemerke følgende:

Efter det foreliggende innvinnes ved den omsøkte senkning på 9 m. 1 770 naturhestekrefter hvilket fall stiger til 1 050 naturhestekrefter hvis demningen blir øket med 0,3 m. Av de nevnte kraftmengder refererer størsteparten sig til allerede utbyggede fall.

Man antar at den skade eller ulempe som anlegget medfører er av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre, herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomførelse av foretagendet, jfr. reguleringslovens § 8. Man anbefaler derfor at andragendet innvilges såvel med hensyn til den påtenkte senkning av laveste vannstand som den omsøkte lille heving av høyeste regulerte vannstand.

Tillatelsen av februar 1916 er gitt for et tidsrum av 65 år og utløper således i 1981 motsvarende omkring 58 år fra nu av. Avgiftene til stat og kommuner er fastsatt til henholdsvis kr. 0,10 og kr. 0,50 pr. naturhestekraft likesom der er betinget en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,50 for hver ved reguleringen innvinner naturhestekraft. Nogen betingelse om avståelse av kraft til kommuner og stat er derimot ikke medtatt.

Hovedstyret antar at reguleringstiden som vanlig i de seneste tillatelser bør settes til 50 år. — Efter bestemmelsene i reguleringslovens § 10,5 blir der å medta vilkår om innløsningsrett for staten. — Man finner efter omstendighetene å kunne innstille på at satsene for avgift til stat og kommuner bibeholdes uforandret. Det samme gjelder godtgjørelse til staten en gang for alle. — Efter reguleringslovens § 12,15 blir der å betinge avståelse av en viss del av kraften til kommuner, mens man ved bedømmelse av spørsmålet om avståelse av kraft til staten står fritt. Hovedstyret er stanset ved å foreslå 10 pct. kraftavståelse til kommuner. Derimot innstiller man på at der efter omstendighetene ikke kreves noget til staten. De øvrige av betingelsene antas det ikke nødvendig å begrunne nærmere.

Andragendet er bilagt med forslag til manøvreringsreglement (se medfølgende plan side 18) opsatt på grunnlag av det slipningsreglement som er fastsatt ved kongeressolusjon av 18de november 1921 for den tidligere konsederte regulering, det der kun er gjort de forandringer som er en følge av den utvidede regulering og en rasjonell utnyttelse av fallene. De vesentligste endringer

er foretatt i punkt 5 og et par mindre i nr. 6 og 8.

Av hensyn til den alternativt omsøkte 0,3 m. høyning av øverste reguleringsgrense bør punkt 1 antagelig begynne så: «Reguleringsheiden er ialt 6,1 m., alternativt 6,4 m.» Forøvrig har man intet å bemerke til forslaget som derfor anbefales fastsatt.

An søkerne har bedt om å få tillatelse til å stevne til de ekspropriasjonsskjønn som reguleringen måtte foranledige på den måte som er foreskrevet for almenningssaker i lov av 9de juli 1851 § 1, jfr. reguleringslovens § 16. Hovedstyret anbefaler at sådan tillatelse blir gitt.

Videre er i overensstemmelse med reguleringslovens § 20 søkt om at skjønn og overskjønn må bli avgitt av skjønnsmenn som Kongen særskilt opnevner, 5 ved underskjønn og 7 ved overskjønn. Under muntlig konferanse 12te ds. har komiteen meddelt at andragendet fratelles på dette punkt, hvorfor den almindelige fremgangsmåte blir å benytte.»

Hovedstyrets forslag til

betingelser.

1.

Reguleringskonsesjonen gis for et tidsrum av 50 år regnet fra konsesjonens meddelelse.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest, eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Ved utløpet av den i reguleringskonsesjonen fastsatte tid har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er opført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Hvis staten ikke vil overta anlegget og den heller ikke opnås enighet om ny regu-

leringskonsesjon, plikter eieren etter forlånende av vedkommende regjeringsdepartement å fjerne anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år efterat konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse anlegget. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de år derefter ha samme adgang. Bestemmelsen om innløsning må være meldt reguleringsanleggets eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne således at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus betales med hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen med fradrag for amortisasjon i forhold til den forløpne del av konsesjonstiden mens annet tilbehør innløses for den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Anlegget skal ved innløsningen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfellet avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflytter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,10 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen, d. v. s. den vannføring som før reguleringen erfaringsmessig har kunnet påregnes år om annet i 350 dage av året. Denne ansettes for Faldselven til 4,1 m.³ pr. sekund. Ved beregningen av økningen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne økning av vannkraft

ten avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreer etterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

4.

For den i punkt 3, omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse én gang for alle til staten av kr. 1,50 for hver ved reguleringen innvunnen naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge etterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

Avgifter og godtgjørelse har samme pantsikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pct. renter.

5.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 3, godtgjørelse etter post 4 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 20 skal, for såvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

6.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etterat konsesjonen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

For hver dag nogen av disse frister uten tillatelse meddelt av Kongen måtte oversittes erlegges konsesjonshaveren en løpende mulkt til statskassen av kr. 25,00.

7.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra denne regel når spesiell fagkunnskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

8.

Konsesjonæren skal ved hygning og drift av anlegget bruke norsk materiell for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris som ikke med mere enn 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet. I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra regelen om bruken av norsk materiell når særegne hensyn gjør det påkrevet.

For overtredelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlegges konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av departementet en mulkt av inntil 15 — femten — procent av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

9.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

10.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper som utleveres arbeiderne til benyttelse kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere skal netto-overskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnevnt utvalg som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for ved-

kommande regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning som er knyttet til anlegget.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp.

Såfremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidens utførelse av det offentlige finnes nødvendig plikter konsesjonæren å utrede utgiftene derved.

13.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum, efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesvesstyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandssettelse av offentlige veier og broer hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier og broer som konsesjonæren anlegger skal stilles til fri benyttelse for almenheten såfremt departementet finner at dette kan ske uten vesentlige ulemper for anlegget.

15.

Konsesjonæren er forpliktet til efter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommuner deres utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anlegget ansatte arbeidere og deres familier.

16.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anlegget skal utføres på en solid måte, og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

17.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som vedkommende departement godtar skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

Såfremt dammen manøvreres i strid med reglementet kan konsesjonshaveren pålegges en tvangsmulkt til statskassen av inntil kr. 2000,00 for hver gang efter departementets nærmere bestemmelse.

18.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrografiske iakttagelser som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte oppdemningshøide og den tillatte laveste tappingsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kartor som konsesjonæren måtte ha opta i anledning av anlegget skal tilsendes Norges Geografiske Opmåling

med opplysning om hvordan vannledningen er utført.

19.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

20.

De vannfalls- og brukseiere som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer etterhvert som utbygning skjer inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3).

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettene hvad enten ledningene tilhører reguleringsanleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttagelse av ledningene økede utgifter bæres disse av den som uttar kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lock-out må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 procent renter av anleggskapitalen — med tillegg av 20 procent. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallet kan gi er tatt i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgitt etter en maksimalpris som svarer til den gjengse pris ved bortale av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5 år. Hvis eieren later ut kraft og kraften kan uttas fra kraftledning til høgen av ledningene kan konsesjonæren på hvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på

samme vilkår som leiefne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

Undlater anleggets eier å levere denne kraft uten at vis major, streik eller lock-out hindrer leveransen plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko såvidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

21.

For oppfyllelsen av de forpliktelser som ved anlegget eller dets drift pådras likeoverfor andre og for overholdelsen av de i konsesjonen fastsatte betingelser skal der stilles sikkerhet for et beløp av kr. 5.000,00 etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

22.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget tillatelse til å benytte driftsvann som er innvunnet ved reguleringen mot en årlig godt gjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

23.

Reguleringsanleggets eier plikter å treffe sådanne anordninger ved anlegget og i tilfelle i vassdraget nedenfor dette sars å avgi vann i sådan utstrøking, at den almindelige fløtning forulempes så lite som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Omkostningene ved undersøkingene bæres av reguleringsanleggets eier. Hvilken av partene der har å bære omkostningene ved overakjønn avgjøres av skjønnsretten.

Skade eller ulempe på fløtningen som ikke på denne måte avhjelpes blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 10.

Reguleringsanleggets sies i underkastet sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets sies, etter nærmere av departementet fastsatte regler. Alle heftelser som hviler på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsejonen går over til staten.

Reguleringskonsejonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsejonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Det av søkerne avgitte forslag til manøvreringsreglement lyder med tilføielse som av hovedstyret foreslått, således:

1. Reguleringshøiden er ialt 6,1 m., alternativt 6,4 m. Høieste og laveste reguleringsgrense skal angis med tydelige merker.

2. Når vannstanden vil overstige høieste reguleringsgrense åpnes flomløpet litt etter litt og om nødvendig også tappingsløpet således at vannstanden ikke overstiger nevnte grense uten at flomløp og tappingsløp er helt åpnet.

3. Ved manøvreringen skal iakttas at elvens naturlige flomvannføring ikke forøkes og den tidligere lavvannføring ikke forminskes til annenmanns skade. 4. Den avgis det til den almindelige flotning nødvendige vann overensstemmende

med de ved overenskomst eller skjønn fastsatte bestemmelser.

5.

Vannslipningen foretas således at kraftytelsen i nedefforliggende bruk blir den best mulige. Sålenge magasinene før vårflorens kulminasjon ikke er fyllt tappes inntil 1,90 m.³ (alt. 1,95 m.³) pr. sek. Etter flommens kulminasjon når vannstanden i Trevatnene befinner sig på høieste reguleringsgrense eller derunder skal til enhver tid tappes jevnest mulig, dog ikke utover 1,90 m.³ pr. sek. (alt. 1,95 m.³ pr. sek.) i tiden 1ste juni—1ste oktober uten forståelse med brukene nedenfor Randefjord.

Dog kan hvis elektrisitetsverkets vannforbruk ligger lavere, tappingen i tidsrummet fra kl. 4 eftermiddag dagen før søn- og helligdager og inntil kl. 6 eftermiddag på siste derefter følgende søn- og helligdager innskrenkes til den vannføring som viser sig nødvendig for elektrisitetsverket.

6. Fra høstflorens slutt eller senest fra 1ste desember tappes således at man får gunstigst mulig driftsvannføring inntil begynnende vårflorem kan påregnes. Med hensyn til tappingen omkring søn- og helligdager forholdes som under 5 anført.

7. Tvist angående tappingen etter punktene 5 og 6 avgjøres med bindende virkning av vedkommende departement.

8. Der føres protokoll over dammens manøvrering. I denne innføres vannstanden i Trevatnene og om mulig i elven nedenfor dammen på et merke hvor vannføringen alene er bestemmende for vannstanden. Disse iakttagelser foretas regelmessig en gang om dagen og dessuten så ofte under dammens manøvrering at man får vannføringen bestemt til enhver tid.

Ved hver måneds utgang innsendes til vassdragsdirektøren avskrift av protokollen.

Mange tvistigheter angående forståelsen av reglementet blir å avgjøre av vedkommende regjeringsdepartement.

Forandringer i dette reglement kan kun foretas av Kongen etterat de interesserte har hatt anledning til å uttale sig.

Departementet skal bemerke:

Eierne av samtlige nyttbare fall i Faldselven og Randselven søker om tillatelse til å regulere Trevatnene i Søndre Land 3,0 meter ved senkning under nåværende laveste regulerte vannstand således at den samlede reguleringshøide blir 6,10 meter. Alternativt søkes dessuten om tillatelse til å demme 0,30 meter over nåværende høieste regulerte vannstand. Samlet reguleringshøide blir isåfall 6,40 meter. Reguleringen skal tre istedetfor den, hvorpå A/S Skrankefoss Træsliperi har konsesjon i henhold til kgl. resolusjon av 4de februar 1916.

Den nu ansøkte regulering er beregnet å ville medføre en ytterligere økning i vannføringen stor 0,53 m³ pr. sekund, hvilket representerer en kraftinnvinning i de nevnte fall, stor ca. 1 950 naturhestekrefter. Herav er 1 770 naturhestekrefter forutsatt tilveiebragt ved den ytterligere senkning og resten ca. 180 hestekrefter ved den påtenkte opdemming. Denne kraftøkning fordeler sig for størsteparten på allerede utbyggede fall.

Den skade og ulempe, som den projekterte regulering vil bevirke må efter de foreliggende opplysninger antas å være av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved.

Skaden innskrenker sig efter det opplyste vesentlig til neddemning av et areal skog og myrstrøkninger på ca. 117 dekar.

Nogen skade for almene interesser skulde efter det opplyste ikke stille sig hindrende for andragendets innvilgelse.

Man finner derfor i henhold til reguleringslovens § 8 med hovedstyret for Vassdrags- og elektrisitetsvesenet å burde anbefale meddelt reguleringsstillatelse efter den fremlagte plan, idet man forutsetter at de-

partamentet vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen.

Andragendet har vært bekjentgjort på anordnet måte.

Man vil anbefale opstillet reguleringsbetingelser overensstemmende med det av hovedstyret avgitte forslag, der er vedtatt av komiteen for Trevatnens regulering i møte den 12te september 1923.

Der foreslås som det vil sees en konsesjonstid av 50 år, hvorefter reguleringsanlegget m. v. tilfaller det offentlige uten vederlag. Der er dessuten overensstemmende med reguleringslovens § 10, 4 forbeholdt innløsningsrett for staten efter 35 års forløp fra konsesjonens meddelelse.

Man foreslår med hovedstyret bibeholdt de i reguleringsstillatelsen av 1916 fastsatte satser for avgift til stat og kommune, utgjørende henholdsvis kr. 0,10 og kr. 0,50 pr. naturhestekraft. Godtgjørelsen en gang for alle, jfr. lovens § 13 foreslås likeledes ansatt uforandret til kr. 1,50 pr. naturhestekraft.

Den i reguleringslovens § 12 punkt 15 hjemlede kraftavgivelse til kommuner foreslås med hovedstyret betinget med 10 pct. overensstemmende med lovens ordinære sats, hvorimot man efter omstendighetene har funnet å kunne undlate å opstille krav om kraftavståelse til staten.

Overensstemmende med lovens § 12 punkt 16 anbefales der kravet sikkerhetsstillelse for et beløp av kr. 5 000,00.

I utkastets post 15 er der opstillet plikt for konsesjonæren til å erstatte vedkommende fattigkommuner deres utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anlegget ansatte arbeidere og deres familier.

Med hensyn til de enkelte reguleringsbetingelser skal man iøvrig innskrenke sig til å bemerke at disse i det vesentlige er avfattet overensstemmende med de i reguleringsloven angitte grunnregler.

Det foran refererte utkast til manøvreringsreglement anbefales samtidig utbragt som gjeldende innthl videre.

Man finner med hovedstyret å burde anbefale innvekkommets ansøkerens begjæring om tillatelse i henhold til reguleringslovens

§ 16 punkt 1 til utferdigelse av stevning til ekspropriasjonskjoennet på den måte som er bestemt for almenningssaker.

Den tidligere regulerings-tillatelse der nu avløses, antages formelig å burde opheves.

I henhold til det anførte tillater man sig således å

i den stilte:

1. Det tillates i medhold av reguleringsloven av 14de desember 1917 A/S Skrankenes Træsliperi med flere bruk i Fakkelsen og Randselven å foreta en regulering av Trøvatnene i Søndre Land i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 21de september 1923 anførte betingelser.
2. Der fastsettes som gjeldende inntil videre reglement for manøvrering av reguleringsdammen overensstemmende med det i Arbeidsdepartementets nevnte foredrag inntatte utkast.
3. I henhold til vassdragsreguleringslovens § 16 post 1 bestemmes at stevning til de ved ovennevnte regulering foranfattede skjønn og takster kan skje på den 2. lov av 9de juli 1851 § 1, jfr. lov nr. 3 av 16de juli 1920 for almenningssaker foreskrevne måte.
4. Den ved kgl. resolusjon av 4de februar 1916 meddelte tillatelse til regulering av Trøvatnene opheves.

11. A/S Lysefjord.

(Ytterligere fristforlengelse.)

Jfr. bind II nr. 1, bind III nr. 2 og 9, og bind IV nr. 12. Kgl. resol. av 28de september 1923.

Ved kgl. resol. av 28de september 1909 blev det tillatt A/S Lysefjord å erhverve og regulere Aardals- og Lyseelvene i Aardal og Fossan herred i Rogaland fylke bl. a. på betingelse av at anleggsarbeidene skulde påbegynnes innen 5 år fra tillatelsens datum og fullføres og innen en yderligere frist av

7 år derefter. Man vedlegger et avtryk av det til grunn for resolusjonen liggende foredrag.

Ved kgl. resol. av 19de februar og 12te november 1915 blev fristen for arbeidets påbegynnelse tillatt forlenget til henholdsvis 28de september 1915 og 28de september 1916, på betingelse av at fristen for arbeidets fullførelse ikke derved utskytes utover 28de september 1921. Avtryk av de til grunn for disse resolusjoner liggende foredrag vedlegges.

Senest er ved kgl. resol. av 26de januar 1917 fristene for anleggets påbegynnelse og fullførelse forlenget til henholdsvis 28de september 1917 og 28de september 1922 (jfr. «Meddelte Vassdragkonsesjoner» IV, side 61).

Fra A/S Lysefjord mottok departementet høsten 1917 følgende andragende, datert 15de september s. å., om yderligere fristforlengelse:

«Ved kongelig resolution av 28de september 1909 er vort selskap meddelt konsesjon paa regulering og uthugning av Lyse- og Aardalselvene.

Efter konsesjonsbetingelserne skulde anleggsarbeidene ha været paabegyndt den 28de september 1914, og anlegget være færdig inden 28de september 1921. Imidlertid er disse frister ved resolutioner av 19de februar 1915, 12te november 1915 og 26de januar 1917 forlenget til henholdsvis 28de september 1917 og 28de september 1922.

Imidlertid har vi ikke fundet at turde paabegynde anlegget endnu, idet vi, hvilket vi utførlig har fremholdt i vor skrivelse til Dem av 5te oktober f. a., frygter for de stadig økende vanskeligheter med at opdrive de materialer som er nødvendige for at bygge, og hvad der veier vel saa meget, at det praktisk talt ikke lenger er mulig at erholde arbeidskraft.

Som det allerede Departement bekjendt er, det lille av materialier som kan skaffes for de industrielle anleg saa efterspurvt, at der ikke tagas hensyn til de priser som forlanges, naar man bare kan faa kjøpt noget, og tilgangen paa arbeidere er abnormt minimal, saaledes at arbeidskraft ikke kan erholdes uten at denne lokkes væk fra andre foretagender, hvor den er beskæftiget.

En igangsettelse av vort anlagsarbeide nu vilde saaledes bidra til:

- a) at skru op priserne paa materialer;
- b) at arbeidslønnen yderligere forhøies;
- c) at landbruket og industrielle bedrifter mister folk.

Vi skulde derfor anse en utsættelse med paabegyndelse av anlagsarbeidet for at være av almen betydning saavel for staten som kommunen, idet ingen kan ha interesse av, at der nu sættes igang et arbeide, som kræver mange arbeidere (til at begynde med mindst 200), naar dette arbeidet ikke av reelle grunde absolut bør forceres frem straks.

Vi tar derfor ærbødigst ansøke om at det ærede departement vil meddele sit samtykke til at fristerne for paabegyndelsen og fullførelsen av anlegget forlænges foreløbig et aar til henholdsvis 28de september 1918 og 28de september 1923.

Saken blev forelagt vassdragkommissionen og distriktet til uttalelse, idet departementet derhos i skrivelse til selskapet den 26de november 1917 samtykket i, at anleggsarbeidets påbegynnelse utstår, inntil der er truffet endelig avgjørelse av det foreliggende andragende.

Fra vassdragkommissionen inkom derefter til departementet følgende uttalelse, datert 19de februar 1918:

A/S Lysefjord ansøker i skrivelse av 15de september 1917 om at fristerne for paabegyndelse og fullførelse av dets anlegg må bli forlænget til henholdsvis 28de september 1917 og 28de september 1922. Andragendet er begrundet i vanskelighetene med at skaffe nødvendig materiel og arbeidskraft. Det anser en utsættelse med paabegyndelse av anlagsarbeidet for at være av almen betydning saavel for staten som for kommunen, idet ingen kan ha interesse av at der nu sættes igang et arbeide, som kræver mange folk, naar dette arbeide ikke av reelle grunde bør forceres sterkt.

Fossan herredsstyre sees i møtet den 17de november 1917 at ha protestert mot at selskapet faar tilladelse til at utsætte med paabegyndelsen av arbeidet uten at avgiftene til staten og kommunen forhøies og

bringes i overensstemmelse med den koncessionslov som er gjældende ved indvilligelse av en eventuel utsættelse. Herredstyret mener, at det bør være en betingelse for en yderligere utsættelse, at norske statsborgere bør være eiere av aktiemajoriteten i selskapet. — Videre pekes paa at naar man nu over det hele land frygter for arbeidsløshet, skulde dette tale for at arbeidet igangsættes snarest mulig. Det anføres ogsaa, at forholdene i Lyse hvor selskapet har kjøpt flere eiendommer og har haandgivelse paa andre, skaper likegyldighet for bruken av disse eiendommer der tildels vanskjøttes, og i disse tider hvor der overalt er spørsmål om mat, er dette forhold uheldig saavel for den enkelte som for kommunen og det hele land.

Kommissionen finder de i andragendet anførte grunde efter omstændighetene fyldestgjørende og tilraader utsættelsen indvilget. — Man bemerker i anledning av det av Fossan herredsstyre anførte, at det muligens bør overveies at opta forhandlinger med selskapet i den hensigt at færliggjøre de betingelser av ren social natur som har faat uttryk i de nye love gjort gjældende overfor den her omhandlede koncessjon.

Bugge og Bødtker er ikke enig i forslaget sidste punktum.

Efter herom skeet henvendelse fra distriktets side blev imidlertid sakens behandling utsatt inntil videre, forat der kunde innledes forhandlinger med selskapet om en ordning av distriktets interesser i saken.

Da de i henhold hertil stedfundne forhandlinger ikke hadde ført til noget resultat, blev høsten 1920 avholdt et møte i departementet med selskapets representant, hvorunder selskapet blev anmodet om — efter gjentatt henvendelse til distriktet — å innsende et nyt andragende om fristforlængelse.

Fra A/S Lysefjord er derefter inkommet et andragende, datert 1ste mars 1921, om at fristen forarbeidetspaabegyndelse må bli forlænget til 28de september 1925. Dette andragende er sålydende:

Overensstemmende med muntlig konferanse med det ærede departement i høst om denne sak sendte vi Aardal og Fosand herredsstyret likelydende anmodninger om til

slutning til vor ansøking om at få utskutt fristen for kraftanlæggets paabegyndelse til 28de september 1925.

Vi tillater os at vedlægge vor henvendelse til Forsand med paategning av 21de desember 1920 om herredsstyrets beslutning, som gaar ut paa anbefaling av fristens utsettelse, idet der dog i sin almindelighet uttales ønsket om at konsesjonsbetingelserne bringes i overensstemmelse med den sidste konsesjonslov.

Likeledes følger utskrift av forhandlingsprotokollen vedrørende Aardal herredstyre's beslutning, datert 28de oktober 1920, som anbefaler den ansøkte utsettelse paa betingelse av at kommunen den 1ste september 1921 faar sig utbetalt et beløp av kr. 65 000,00, som forfalder til betaling 2 aar senere, nemlig 1ste september 1923 — og som kommunen har fuld sikkerhet for.

Paa grund av de høie priser som vort selskap har betalt for de forskjellige rettigheter, i Aardal og Forsand og de gjennem det lange tidsrum paaløpne kapital-utgifter, og videre de store beløp, som er medgaat til opmaaling, kartlægning og projektering, staar disse eiendomme vort selskap allerede nu i et høiere beløp end noget andet tilsvarende koncedert vandfald i landet. Og enhver yderligere økonomisk belastning vil øke dette misforhold — og derfor være dobbelt uheldig for vort selskaps fremtid.

Vi tillater os derfor under henvisning til det anførte at ansøke om at paabegyndelsesfristen i A/S Lysefjords konsesjon tillates utskutt til 28de september 1925, uten hensyn til antydningen av paalæggelse av yderligere økonomiske byrder.

Den i andragendet omhandlede henvendelse fra selskapet til vedkommende herredstyre, datert 14de oktober 1920, vedlegges i avskrift.

Aardal herredstyre har i anledning av denne henvendelse i møte 28de oktober 1920 fattet sådan enstemmig beslutning:

Aardal herredstyre vil ikke motsette sig at fristen for paabegyndelsen av utbygningen av Aardals- og Lysevassdraget forlenges til 28de september 1925, dog på be-

tingelse av at Aardals kommune får sig utbetalt sit tilgodehavende kr. 65 000,00, hvilket beløp utbetales senest innen 1ste september 1921 istedetfor 1ste september 1923.

Forsand herredsstyre fattet i møte den 18de desember 1920 følgende beslutning:

«Den ansøkte utsettelse av A/S Lysefjords byggefrister anbefales innvilget, idet man går ut fra, at almene hensyn tilsier, at selskapets konsesjon, kap. 1, § 1 bør forandres derhen, at den bringes i overensstemmelse med den nuværende konsesjonslov, likesom man forutsetter, at de samme hensyn tilsier, at selskapets avgifter til staten og kommunene forhøies.

Man vedlegger utskrifter av forhandlingsprotokollene for de to herredstyre-møter.

Saken har derefter været forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektricitetsvesen et, som i skrivelse, datert 1ste mars 1922 har anført følgende:

«Efter konsesjon av 28de september 1909 skulde nevnte anlegg paabegyndes innen 5 år og fullføres innen yderligere 7 år. Senere er disse 2 frister forlenget såvidt bekjendt til henholdsvis høsten 1917 og høsten 1922.

Selskapet søker nu om å få utskutt fristen for anleggets paabegyndelse til september 1925. I en henvendelse som selskapet tidligere har sendt Fossan herredstyre er andragendet begrunnet i vanskeligheten med å skaffe nødvendig arbeidshjelp, kapital løn- som/ industri samt de herskende arbeidspriser.

Fossan herredstyre har anbefalt utsettelse, idet man går ut fra at almene hensyn tilsier at selskapets konsesjon, kap. 1, § 1, bør forandres derhen, at den bringes i overensstemmelse med den nuværende konsesjonslov, likesom man forutsetter, at de samme hensyn tilsier, at selskapets avgifter til staten og kommunene forhøies.

Aardal herredsstyre vil ikke motsette sig at fristen for paabegyndelsen av utbygningen av Aardals- og Lysevassdraget forlenges til 28de september 1925, dog på betingelse av, at Aardal kommune får sig utbetalt sitt tilgode-

havende kr. 65 000,00, hvilket beløp utbetales senest late september 1921, istedetfor iste september 1923.

På forespørsel om når selskapet har tenkt sig at anlegget skulde være ferdig og hvorledes utsiktene til å få arbeidet igang for tiden ligger an, har A/S Lysefjord under 8de februar i år avgitt en erklæring gående ut på at det etter forholdene ikke er lett å se når nye vannkraftanlegg forsvarlig skal kunne iverksettes, ikke minst av hensyn til den store mengde helt eller delvis utbyggede elektriske kraft som først og fremst bør komme i virksomhet og skaffes lønsom beskjeftigelse. Der er for tiden 2—300 000 HK. vesentlig billig og fordelagtig utbygget vannkraft som f. t. ikke finner nogen lønsom anvendelse i industrien. Dertil kommer påbegyndte anlegg hvori der allerede er nedlagt betydelige beløp. — Av disse grunner søker selskapet om at fristen for Lyseanleggenes fullstendige gjennomførelse og igangsettelse ikke settes kortere end 10 år fra utbygningens påbegynnelse.

Utsiktene til å få arbeidet igang er nu dårligere enn nogensinde. Selskapet ser ikke for tiden en eneste storindustri som kan utbygges for å nyttiggjøre Lysekraften og hvis produkter nu kan selges fordelagtig. Der sees følgelig heller ingen mulighet for å finansiere et sådant foretagende for tiden. Selskapet håper imidlertid at forholdene vil forandre sig og at der når den nu disponible kraft i løpet av noget år er employert må kunne gjøres noget ut av Lysefallene, dog bør man ikke selv i gunstigste tilfelle regne med å ha dem fullt beskjeftiget før tidligst 1940.

Hovedstyret skal bemerke følgende:

Lysekonsesjonen blev meddelt i september 1909 umiddelbart etter at loven av 18de s. m. om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom trådte i virksomhet. I de foregående 2 år var der meddelt konsesjoner til erhvervelse av Kinsø (A/S Kinservik), Tya (A/S Tyinfaldene) og Flaungdals og Matrefaldene (A/S Matrefaldene).

Av disse 4 foretagender er det såvidt vites bare nærværende ansøker som ikke har iverksatt noget anleggsarbeide. Av de øvrige er det dog bare A/S Tyinfaldene som har utført nevneverdige anleggsarbeider. — A/S Kinservik har såvidt bekjendt fått fristen for anleggets fullførelse utsatt til i begynnelsen av 1924. — For A/S Tyinfaldene er den tilsvarende frist utskutt til høsten 1929 og for Matrefaldene til høsten 1925. — Også senere konsederte større vannkraftanlegg har søkt og faatt tillatelse til å få tidspunktene for fullførelsen forskjøvet.

I alle disse tilfeller har inntil for 1 a 2 år siden utsettelsene været begrundet med de enorme byggeomkostninger. Senere er vanskelighetene med å få kraften fordelagtig avsat kommet til og er i den seneste tid trått sterkt frem.

Efter det av A/S Lysefjord anførte og saaledes som forholdene i det hele for tiden ligger an, er der formentlig ikke annet å gjøre enn å stille sig velvillig overfor andragendet. — Å gå så langt som til å gi selskapet rett til å vente til høsten 1925 med å påbegynne arbeidet, synes dog mindre rimelig. Hensynet til arbeidsløsheten som stadig melder sig med øket vekst gjør det påtrengende nødvendig at man iverksetter og holder vedlike anleggsdrift hvor det på nogen rimelig måte lar sig gjøre. Prisen på vannet er for tiden synkende. Det skulde derfor ikke være utelukket at arbeidsdrift kan iverksettes på et tidligere tidspunkt uten særlige ofre fra selskapets side.

Hovedstyret mener under disse omstendigheter at en tillatelse til utsettelse med å påbegynne arbeidet ikke bør strekke sig ut over et par år fra nu av. Man er blit stående ved å foreslå påbegynnelsesfristen satt til september 1924.

Tidspunktet for anleggets fullførelse ligger ennå så usikkert an at det ikke kan skjønnes å være grunn til å fastsette noget herom nu. Det får stå hen til senere når man får mere oversikt.

Den omhandlede tillatelse anbefales gjort betinget av at innkrevningen av de i konsesjonen foreskrevne tvangsmulter kan skje efter § 26 i lov av 14de desember 1917 om

erhvervelse av vannfall, hengverk og annen fast eiendom.

Andre vilkår har hovedstyret etter overveieelse ikke funnet tilstrekkelig grunn til å foreslå oppstillet.

Den i hovedstyrets erklæring omhandlede skrivelse fra A/S Lysefjord, datert 8de februar 1922 vedlegges.

I skrivelse til A/S Lysefjord, datert 26de april 1922 meddelte derefter departementet, at man fant å kunne anbefale påbegynnelses- og fullførelsesfristene forlenget til henholdsvis 28de september 1924 og 28de september 1931 under forutsetning av at den selskapet ved kgl. resol. av 28de september 1909 meddelte konsesjon samtidig, undergår følgende ændringer:

I. § 1 gis følgende ordlyd:

Selskapets styre (diraksjon og representantskap) skal ha sitt sete her i riket, og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på nyan. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erhverves eller eies av eller pantsættes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller med vedkommende regjeringsdepartements godkjennelse andre norske banker eller selskaper. Bestemmelse herom skal påføres aksje- eller partibrevene i det norske, engelske, franske og tyske sprog. Bestemmelsen skal dog ikke være til hinder for at selskapets nuværende aksjonærer vedblir å inneha sine aksjer.

Selskapets grunnkapital skal til enhver tid utgjøre minst tredjeparten av de samlede omkostninger ved alle selskapets anlegg.

Majoriteten av selskapets aksjer eller parter må ikke uten særlig kongelig tillatelse tilhøre nogen som eier, bruker eller leier kraft fra annet vannfall her i riket, eller som sitter inne med aksje (part) majoriteten i noget annet selskap som eier eller bruker eller leier kraft fra vannfall her i riket. Selskapets vedtekter såvelsom senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse. Likeledes blir beslutninger i generalforsamling,

som fastsettes almindelige eller særlige innskrenkelinger i styrets virksomhedsområde alene gyldige, når de godkjennes av departementet.

§ 18 gis følgende ordlyd:

Konsesjonæren er i forveien utstøkkning forpliktet til på rimelige vilkår og utan beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sandt og tilstrekkelig husrom og tomter til bygning av egne hjem med veier, vann, kloakk og elektrisk lysanlegg samt grunn til forsamlingslokale med lesevareelse m. v. til lokale for kooperativ eller annen handelsvirksomhet og lignende — alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Denighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

I tilfelle av salg av hus eller tomter skal konsesjonæren sørge for å innføre i hjemmelbrevet bestemmelse om at det fremtidig ikke skal kunne beregnes større husleie, enn at den dekker forrentning av kapitalen, utgifter til vedlikehold, skatter, avgifter og tilsyn samt passende amortisasjon. Tilsvarende regler skal gjelde hvis bygsel eller tomteleie benyttes istedenfor salg. I tilfelle av tvist om leiens størrelse fastsettes denne av husleienævnden, hvis sådan finnes; men ellers av fylkesmannen.

Konsesjonæren er forpliktet til for strøk, hvor der ventes å ville bli bymessig bebyggelse, eller en større samling av mennesker å bekoste utarbeidet utkast til reguleringsplan og innsende denne til vedkommende regjeringsdepartement gjennom de stedlige myndigheter. Ved reguleringsplanens fastsettelse kan departementet forlange avstøtt av konsesjonærens eiendom uten vederlag grunn til offentlige veier og gater — både i og utenfor det regulerede strøk — samt grunn til opførelse av bygninger til skoler, kirke, post, telegraf, tollbod, retslokale og fengsel.

Konsesjonæren skal efter Kongens nærmere bestemmelse avstå til vedkommende

kommune, efter innkjøpspris med tillegg av renter og øvrige utgifter, konsesjonæren tilhørende ubebygget grunn, som han ikke har eller antas å få bruk for til sin bedrift, og som ansees skikket til bebyggelse eller andre kommunale formål utenfor dem, som er betinget i foregående ledd. Såfremt der ikke opnåes enighet om overdragelsessummen, skal den fastsettes ved skjønn på grunnlag av foranstående bestemmelser.

Som ny § (9) inntas følgende bestemmelse:

Konsesjonæren er forpliktet til etter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp — om fornødent ved fastboende læge — og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politisyn.

Sluttelig oppstilledes som en yderligere betingelse for departementets anbefaling av fristforlengelsen, at de i konsesjonen av 28de september 1909 foreskrevne tyangsmulkt kan skje overensstemmende med § 26 i lov om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14de desember 1917.

Fra A/S Lysefjord er derpå innkommet følgende svarskrivelse, datert 11te august 1923:

«Vi tillater os at henvise til Deres ærede skrivelser av 26de april og 26de oktober 1922 samt 14de februar 1923 samt til diverse korrespondance angaaende samme sak i 1922. Naar vi ikke tidligere har kunnet besvare Deres henvendelser, saa er det fordi det den hele tid har været og fremdeles er nok saa usikkert om det overhodet vil kunne lykkes os at fortsætte at holde sammen de nødvendige rettigheter, der danner grundlaget for hele Lyseaffæren. Hvis vi ikke faar en forlængelse paa obligationene fra grundeierne, der forfalder i slutten av septemberjaar, har hverken vi eller nogen anden økonomisk magt til at indfri obligationerne og derigjennem sammenholde rettighetene. Denne affære vil isaafald falde fra hinanden for sikkerligen aldrig mere at kunne samles hverken av os eller

av nogen anden, og Lysefaldene vil dermed ha ophørt at eksistere som kraftkilde av nogen større betydning eller værdi. De av de norske interessenter i denne affære nedlagte pengebeløb, der andrar til mellem kr. 3—4 millioner, vil dermed være uigjenkaldelig bortkastet og tapt.

Samtidig, som vi gjør de største anstrengelser for at opnaa en ordning med forlængelse av obligationerne, vet vi at interessenterne kjemper en energisk kamp for at finde veie og midler til at faa vandfaldene nyttiggjort, resp. at finde interessenter der kan være villige til at delta i at bære utgifterne fremover med at opretholde Lyse, hvilke utgifter beløper sig til henimot kr. 100 000,00 pr. aar i direkte utlæg. Herav gaar kr. 75 000,00 til renter paa obligationerne til alle opsidderne, hvilket beløb de foruten den kontante kjøpesum har opbebaaret aarlig i 10 aar. Under de forskjellige forhandlinger saavel med de indenlandske som utenlandske interessenter har man stadig mødt avslag, fordi man ikke har en fast ordning med hensyn paa friaterne for paabegyndelse, resp. fuldførelse av utbygningen. Som det nu er lever vort selskap paa en midlertidig utsættelse indtil videre, hvilket naturligvis ikke kan danne basis for nye interessenters indtræden. Man har forelagt de av Departementet foreslaaede ændringer i koncessionsbetingelserne for en forlængelse henholdsvis til 28de september 1924 og 28de september 1931 (se Departementets skrivelse av 26de april 1922). Disse forandrede betingelser møter imidlertid overalt et absolut og avgjort avslag, og danner saaledes en absolut hindring for at kunne opretholde Lyse. Med saadanne strenge betingelser paa vandfald kan man like gjerne la dette, saavel som alle andre vandfaldsinteresser i landet, falde, hvilket vel ogsaa det ærede Departement selv har erfaring for nu for tiden. Det er jo desværre et faktum, som alle innen landet nu har faat føle, at vore industrier og naturherligheder ikke har bragt nordmænd nogen glæde eller fortjeneste, efterat de nye koncessionslove blev gjort gjældende, men tvertimot har forarsaget store tap. Som forholdene har udviklet sig koster jo nu utenlandske interes-

senter sig over havarete norske industrier og vandkraftsobjekter, etterat nordmænd har anvendt og kastet bort store formuer paa atbygning og igangsættelse, fordi man ikke hadde anledning til at alliere sig med utenlandsk kapital. Vi kommer heller ikke i fremtiden fra det faktum, at større eksportindustrier her i Norge ikke kan eksistere og blomstre uten alliance og kombination med utenlandske interesser, der med sine store gruppedannelser behersker og tildels kontrollerer de store markeder.

Etter de bitre erfaringer som Norge har gjort paa dette omraade vil og bør ingen nordmænd sætte penge i et vandkraftsforetagende for større eksportindustri, hvor koncession e. l. forhindrer saadanne kombinationer, idet de isaafald før eller siden kommer i den situation, at deres objekter falder som moden frugt for en spotpris i utlandets hænder.

Før Lysefjord's vedkommende er forholdet det, at man har haab om at kunne redde de 3—4 millioner, som nordmænd i tillid til de gamle koncessionsbetingelser har nedlagt i dette vandfald, men dette kan kun ske dersom myndighetene lar være at legge nye byrder til de man allerede har herhjemme. Vi tillater os derfor at henstille indtrængende til det berede departement, at det i forstaaelsen av de uhyre vanskelige tider, og i forstaaelsen av hvad det vil si at skulle opgi haabet om at redde 3—4 millioner kroner, vil gi os fristforlængelser uten nogen nye koncessionsbetingelser. Vore interesser, der hovedsagelig utgjøres av Det norske A/S for Elektrokemisk Industri, har allerede lidt uhyre store tap, og en opgivelse av Lyse paa grund av en negtelse av brukbare fristforlængelser vil bety en skjæbnesvanger svækkelse av det nævnte selskaps stilling, paa samme tid som det ogsaa vil betegne haabløsheten for alle dem der har hat eller har interesser i norsk vandkraft eller arbeider med saadanne.

Forhandlingerne med opsidderne om forlængelse av obligationernes vil bli avgjort i første halvdel av september, men det vil være umulig for interessenterne at avgjøre hvorvidt man skal akseptere betingelserne for obligationernes forlængelse, hvis man ikke samtidig har en klar og bestemt fristfor-

længelse for en del aar fremover. Vi tillater os derfor at henstille til det berede departement, at fristforlængelserne blir sat til mindst 5 aar, samt at vi kan faa indvilgelsen ihændeserlest i løpet av første halvdel av september.

Saken blev pany forelagt Hovedstyret for Vassdrags og Elektricitetsvesenet, som derefter har avgitt følgende uttalelse, datert 1ste september 1923:

«Hovedstyret antar nu som ifjor at man bør stille sig velvillig til tanken om utsettelse.

Å gå så langt som til å la selskapet få adgang til å vente med å påbegynte arbeidet til september 1929, altså 6 år fra nu av, bør man neppe gjøre på det nuværende tidspunkt. Da utsiktene for en lønsom anvendelse av kraften neppe kan sies å være bedret siden hovedstyret sist uttalte sig vil man anbefale at påbegynnelsesfristen utstrekkes til september 1926, motsvarende 3 år fra nu av. Med den av det kongelige departement opstillede frist for fullførelsen, september 1931, får selskapet 5 års byggetid, hvilket svarer til hvad loven foreskriver som ordinært, jfr. dens § 2 pkt. 3. Man foreslår derfor denne oprettholdt.

Skulde det vise sig at selskapet vanskelig kan overholde disse frister må saken bli å ta op igjen når den tid kommer.

Hovedstyret finner efter forholdene å burde anbefale at man frafaller kravet om forandring i betingelsen i pkt. 1.»

Departementet finner i tilslutning til det av hovedstyret anførte å kunne anbefale, at fristene for påbegynnelse og fullførelse av heromhandlede atbygnings og reguleringsarbeider i Aardals og Lyseelvene forlænges til henholdsvis 28de september 1926 og 28de september 1931. Tillatelsen foreslås meddelt på betingelse av, at linkrevningen av de i A/S Lysefjord's konsesjon foreskrevne tvangsmakter kan skje overensstemmende med § 26 i lov om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14de desember 1917. I betraktning av selskapets vanskelige økonomiske forhold i forbindelse med den for tiden værende almindelige finansielle depresjon har

men derimot funnet å kunne framfalle i forannevnte skrivelse av 26de april for å iøvrig omhandlede vilkår.

I henhold til det anførte tillater departementet sig således å

innstille:

De senest ved kgl. resol. av 26de januar 1917 fastsatte frister for påbegynnelse og fullførelse av regulerings- og utbygningsarbeider i Aardals- og Lyseelvene i Ryfylke forlenges til henholdsvis 28de september 1926 og 28de september 1931 på betingelse av, at innkrevningen av de i A/S Lysefjords konsesjon av 28de september 1909 omhandlede tvangsmulkt kan skje overensstemmende med § 26 i lov av 14de desember 1917 om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom.

12. A/S Aura.

(Ytterligere fristforlengelse).

Jfr. bind II nr. 29 og bind III nr. 6.

Kgl. resol. av 28de september 1923.

Ved kgl. resol. av 22de desember 1913 blev der meddelt aktieselskapet Aura tilladelse til å erhverve vannfall i Aura, Mardøla og Lilledalsvassdraget, Møre fylke samt å foreta reguleringsarbeider i de nevnte vassdrag bl. a. på betingelse av at selskapet skulde påbegynne utbygningen av vannfallene og den projekterte regulering innen 2 år fra konsessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fullført reguleringen samt påbegynt anleggets drift innen yderligere 5 år derefter. Avtrykk av konsesjonsbetingelsene vedlegges.

Ved kgl. resol. av 10de september 1915 blev ovennevnte frister forlenget med 1 år eller henholdsvis til 22de desember 1916 og 22de desember 1921.

Avskrift av det til grunn for denne resolusjon liggende foredrag vedlegges. Likeledes tillater man sig å vedlegge avskrift av de ved kgl. resol. av 12de september 1919 gjorte endringer i selskapets konsesjonsbetingelser foranlediget ved Alby United Carbide Factories Limited's erhvervelse av aktiemajoriteten

i Auraselskapet i og med Albyselskapets sammenslutning med Nitrogen Products and Carbide Company Limited.

Da fra aktieselskapet Aura har man mottatt en skrivelse av 11te oktober 1919 inneholdende andragende om yderligere forlengelse av terminen for anleggsarbeidenes fullførelse med 4 år.

Det nevnte andragende er sålydende:

I skrivelse av 3die mars 1915 androg selskapet om en forlengelse av fristen for utbygningen med 1 aar, saaledes at arbeidet skulde være paabegyndt inden 22de desember 1916 og fuldført inden 22de desember 1921. Dette andragende blev indvilget ved kongelig resolution av 10de september 1915. Arbeidet var dog som i vor nævnte skrivelse anført allerede paabegyndt straks konsessionen var git. Praktisk talt gjælder det saaledes anleggets fuldførelse til hvilket der ved den kongelige resolution av 10de september 1915 blev git fristforlængelse.

Siden det nævnte andragende blev indvilget har krigen og den dermed følgende krisetid hat sin indflydelse. Vort selskap finansieres fra England, og det har fremdeles været umulig at faa overført nødvendige penge fra England til andet end til ordning av de mest nødvendige forpligtelser og til utførelse av det mest paakrævede vedlikehold. Den engelske regjering har den hele tid fastholdt sit standpunkt at kun midler nødvendige til vedlikehold tillates overført til Norge. Høsten 1915 fik vi ordnet os med en norsk bank, saaledes at vi fik de nødvendige midler til fortsættelse av de forbedende arbeider og arbeidet paa hovedtunnelen. I løpet av 1916, 17, 18 og 19 har anlægsarbeidet for disse midler været igang med en arbeidsstyrke der har vekslet fra 200 til 500 mand. Vi har nu faaet færdig transportbanen fra sjøen til Ostvård like som den av den 18 646 m. lange vandtunnel i Lilledalen er slæet 3 646 m.

Fiktrøds for at fristen i henhold til konsessionens 1 og 2 nestsidste led ikke løper under krigstilstand tillater vi os under paaberøpelse av de samme grunde, der blev fremført under 3die mars 1915 at andrage om en yderligere forlængelse av fristen med

4. fire år, saaledes at arbeidet skal være fullført inden 22de december 1925.

I tilfælde dette andragendet indvilges vil vi ialt ha faaet en utsættelse paa 5 aar og vil dette omtrent svare til det tidsrammen nuværende krigstilstand har været.

I anledning av andragendet utta man sig fylkesmannen i Møres uttalelse, avgitt i skrivelse av 6te desember 1919, hvorav hitsettes:

«Efter det oplyste antar jeg at den ansøkte utsættelse bør gis, dog på betingelse av at arbeidet igjen settes igang fra kommende vår av hensyn til de arbeidere som har hatt fast bopæl på stedet og har hatt arbeide ved Auras anlegg.»

Med fylkesmannens nevnte skrivelse fulgte en uttalelse fra overingeniøren for fylkets elektrisitetsforsyning av 2den desember, s. a. hvori anføres flg:

«Som bekjent skal selskapet etter konsesjonen levere en bestemt procentdel av den utbyggede kraft til kommuner og til staten.

Illot jeg med sikkerhet går ut fra at staten under den nu herskende kraftnød vil de stille sin andel av denne kraft til rådighet for distriktet — enten som en midlertidig eller som en varig ordning, må det antas, at utbygningen vilde få stor betydning for kraftforsyningen av fylkets nordre del, hvis den var blitt fremmet overensstemmende med forutsetningene i den kgl. resol. av 10de september 1915.

Skal disse forutsetninger vesentlig fravikes betyr det en sterk forrykning av det grunnlag hvorpå distriktet i sin tid anbefalte konsesjonen. Foruten den ophjelp man ventet av foretaket for distriktets næringsliv og omsætningsforhold var det påregnet tilskudd til kraftforsyningen en sterkt medvirkende grunn til at man gav konsesjonen sin støtte. Følgen av en yderligere utsættelse blir imidlertid at medens de forventede fordele uteblir eller skytes uforholdsmessig langt ut i fremtiden, får distriktene ulempene av den ustabilitet og arbeidsforholdene som følger av gjentagne stansninger av driften, ulempen som strekker sig utover den enkelte kommunes grenser.

Jeg finder saaledes, at den utsættelse der søkes om strider mot distriktets interesser.

Som bekjent har der i den siste tid også vært ført muntlige underhandlinger om kraftleveranse til distriktene på et annet grunnlag enn fastsatt i konsesjonen. Jeg skal ikke her komme nærmere inn på dette spørsmål, som jo ligger utenfor nevnte andragende om ny utsættelse med utbygningen, men jeg skal kun uttale at også muligheten for en sådan ordning av kraftleveringen jo vil lide avbrudd ved en så lang utsættelse som der her er tale om.»

Frå Sundals herredsstyre var tidligere fremkommet en uttalelse datert 19de august 1919, foranlediget ved et forlydende om at selskapet høsten 1919 aktet å innstille sine anleggsarbeider. Av uttalen hitsettes:

«Herredsstyret vil herved henlede det ærede departements opmerksomhet på at A/S Aura agter helt å innstille sine anleggsarbeider fra høsten. Omtrent alle selskapets ingeniører, funksjonærer og arbeidere er op sagt. Under henvisning til konsesjonsbestemmelserne og til den store skade såvel for kommunen som for de mange tilflyttede arbeidere og forretningsfolk, hvis eksistens så at si er avhengig av anleggsarbeidet, tillater man sig at henstille på det innstendigste om, at selskapet ikke gives nogen yderligere forlængelse av tiden for anleggets fullførelse enn allerede skeet.

Man vil spesielt nevne at herredets budget der siden anleggets begyndelse er øket til det 6-dobbelte, vil foranledige en betydelig økning av skatteprocenten om man nu skulle miste de mange skatteydere hvorpå budgettet er basert. Endvidere må man gå ut fra at kommunen vil få økede utgifter på grund av de mange familier der ved en arbeidsstans vil miste sit løvobrod. I denne forbindelse vil man henlede opmerksomheten på konsesjonsbestemmelsen i § 7 første punktum, idet gjøres opmerksom på at omhandlede fond til sikring av fattigkommunen i tilfelle anleggets nedleggelse ikke er opsamlet.

Man vil anmode om at der til kommende vinter i allfall tilpliktes selskapet at holde

en arbeidsstyrke så stor som under de siste par krigsår, nemlig ca. 250 a 300 mand.

Vassdragskommissionen har på foranledning i skrivelse av 7de februar 1920 avgitt følgende i møte den 5te s. md. vedtatte uttalelse i saken:

Efter konsesjonen av 22de desember 1913 og tillatelsen til utsettelse datert 10de september 1915 skal anlegget være ferdig innen 22de desember 1921. Nu søkes der om en yderligere forlengelse av fristen av 4 år således at arbeidene først skal være ferdige til utgangen av 1925. Hvis dette andragende innvilges får selskapet utbygningsfristen forlengt med 5 år omtrent motsvarende varigheten av den europæiske krigstilstand.

Kommissionen anbefaler at man av hensyn til de vanskeligheter som krigen har ført med sig stiller sig velvillig til tanken om en utsettelse av fristen for utbygningen, men antar man ikke bør gå så langt som det er ansøkt om. Det må i denne forbindelse erindres, at der under krigen er opprettholdt drift med en ikke ubetydelig arbeidsstyrke, så det ikke skulde være påkrevet å utskyte anleggstiden så lenge som krigen har varet. Det står for kommissionen så, at en tilladelse til yderligere 2 års utsettelse hvorved selskapet i det hele har fått fristen forskjøvet med 3 år efter omstendighetene turde være passende.

Også hensynet til distriktets elektrisitetsforsyning tæler for at tidspunktet for anleggets overgang til drift ikke utskytes lenger enn høist nødvendig.

I henhold hertil anbefaler kommissionen at A/S Aura får tilladelse til å utskyte tidspunktet for anleggets fullførelse med 2 år altså til 22de desember 1923. Man tilføjer at der efter det av Sundalen herredsstyre anførte og under hensyn til stiftingen på arbeidsmarkedet bør søkes truffet en ordning så der ikke blir nogen stans i arbeidsdriften. Man anbefaler at det Kongelige Departement opptar forhandlinger med selskapet i den hensikt å holde driften gående i så stor utstrækning som efter omstendighetene mulig.

Efter å være gjort bekjent med den av

Vassdragskommissionen avgitte beretning fremkom selskapet i skrivelse av 15de juni 1920 med følgende bemerkninger i saken: «I anledning det ærede departements skrivelse av 11te mars d. a. skal vi tillate os at opplyse.

Efter mottagelsen av nevnte skrivelse har selskapet anstillet undersøkelser om hvorvidt det under de nuværende forhold var mulig at skaffe de nødvendige midler til at fortsatte selskapets utbygning, således at denne kunde være avsluttet inden den av vassdragskommissionen anbefalte frist 22de december 1923. Det har vist sig, at det vilde være vanskelig at faa samlet den nødvendige kapital med mindre der forelå en bestemt ved avsluttede kontrakter sikret plan om kraftens fordelagtige utnyttelse. Arbeidsprisene er for tiden saa høie og forholdene saa usikre, at bankerne er meget tilbakeholdene. Selskapet har imidlertid forskjellige planer oppe, der dog endnu ikke har ledet til noget resultat. Det er arbeidet med disse planer, der har bevirket, at vi ikke tidligere har besvaret det ærede departements skrivelse av 11te mars. Vi hadde håabet forinden vi avgav noget svar at være kommet til et bestemt resultat om kraftens utnyttelse og specielt at kunne avgi uttalelse i anledning vassdragskommissionens henstilling om, at der optages forhandlinger med selskapet i den hensikt at holde driften gående i saa stor utstrækning som efter omstendighetene mulig.

De for tiden værende ekstraordinære forhold bevirker derfor, at vi maa ansøke om at fristen maa bli forlengt med de av oss ansøkte 4 år. Vi driver forhandlinger paa forskjellige kanter for at søke at opnaa en tilfredsstillende ordning. Der er hidtil innsat et nedlagt omkr. 20 000 000,00. Renteutgifter og vedlikehold av anlegget medfører derfor selvfølgelig ganske betragtelige omkostninger, og det vil derfor være klart, at selskapet har den aller største interesse i snarest mulig at faa anlegget i driftsfærdig stand.

Skulde det ærede departement ikke finde at manne søke fristen med mere end yder-

ligare 2 aar) vil selskapet selvfølgelig gjøre alt for at faa anlegget ferdig inden denne tid, men skulde dette ikke vise sig mulig, maa vi forbeholde oss sin tid at fremkomme med et fornyet andragende om fristforlængelse.

Departementet, meddelte derefter under 3die juli 1920 konsesjonæren at man vilde kunne anbefale fristforlængelsesandragendet innvilget på betingelse av at selskapet fortsatte arbeidet med en gjennomsnittlig arbeidsstyrke av minst 200 mann.

Selskapet erklærte imidlertid under 7de juli s. å. at såvel pengeforholdene som arbeidsforholdene var sådanne at det ikke vovet å påta sig forpliktelse til å fortsatte arbeidet med den nevnte arbeidsstyrke.

Under 28de juni 1921 uttalte selskapet likeledes på foranledning at arbeidet med dets nyfinansiering ennå ikke var så langt fremskredet at det turde uttale noget om hvorvidt det i en nær fremtid vilde lykkes å erholde de nødvendige midler til fortsatt arbeide med utbygningen av selskapets vassdragsrettigheter.

Der tilføyedes at selskapet selvfølgelig gjorde alle mulige anstrengelser for å skaffe de nødvendige midler, idet anlegget nå ingen inntekt gir, men kun utgifter til skatter, vedlikehold og forrentning av den i anlegget allerede nedlagte kapital ca. kr. 2,1 000 000,00.

På fornyet henvendelse har selskapet i skrivelse av 9de mars 1923 anført følgende:

«I anledning det ærede departements skrivelse av 8de januar d. a. maa vi desværre meddele, at nyfinansieringen av vårt selskap fremdeles ligger nede. Vi har været istand til ved laan at skaffe de nødvendige midler til det fuldt ut forsvarlig vedlikehold av vårt anlæg samt til opfyldelse av de os efter konsessionen påhvarende forpliktelser ved betaling av skatter og gjønnem fastigvæsenets ydet hundetfold til våre tidligere arbeidere og deres efterlædte. Foruten de overensnede funksjonærer der ved vårt anlæg i Sundalen i fast tjele neste 12 maaned. Ja gjennem 12 maaned.

Tiderne er saadanne, at vi ikke er istand til at tilveiebringe de nødvendige midler til den fortsatt utbygning av våre vandfald.

Vi skal oplyse, at de samlede utgifter vi nu har, og som for den aller største del anvendes i Sundalen, beløper sig til ca. kr. 200 000,00 pr. aar. Heri er selvfølgelig ikke regnet renter av vor gjæld.

Vi tillater os derfor at andrage om en fristforlængelse av 4 aar saaledes som i vor skrivelse av 11te oktober 1919 anført.

Saken har derefter været forelagt Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet til uttalelse avgitt i møte 6de juni 1923, hvorav man tillater sig å sitsette:

Hovedstyret skal bemerke at det under de foreliggende omstendigheter neppe er annet å gjøre enn å stille sig imot kommende til tanken om utsettelse og man har intet å innvende mot at fristen for arbeidets fullførelse saledes som ønsket settes til utgangen av 1926.

Det vilde efter forholdene vistnok være overmåde ønskelig om arbeidsdriften kunde været sporet holdt i en viss rimelig utstrekning og man forelår henstillet til selskapet å gjøre hvad det ser sig istand til i så henseende. Å gå så langt som til å gjøre utsettelsen avhengig av vilkår i denne retning bør man efter det som foreligger dog neppe gjøre.

Departementet finner efter de av selskapet meddelte opplysninger med hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet å måtte anbefale 4 års forlængelse av utbygningsfristen, som av konsesjonæren ansoekt.

I det man forevrig slutter sig til det av hovedstyret anførte, forutsetter man at arbeidsdriften fra selskapets side søkes opprettholdt i så stor utstrækning som efter omstendighetene mulig hvorom man vil rette fornyet henvendelse til selskapet.

Man antar efter omstendighetene at der ikke i forbindelse med tillatelsen bør oppstilles særlige betingelser.

I henhold til det anførte tillater man sig å anbefale som tilføyelse til det ovenfor anførte:

Den ved kgl. resol. av 22de desember 1913 og 10de september 1915 fastsatte

frist for fullendelse av A/S Auras utbyggnings- og reguleringsarbeider forlenges således at selskapets arbeider må fullføres og anleggets drift være påbegynt innen 22de desember 1925.

Jfr. bind III nr. 10, bind IV nr. 19 samt nr. 2 foran.

13. A/S Høyangfaldene. (Fristforlengelse)

Jfr. bind III nr. 10, bind IV nr. 19 samt nr. 2 foran.

Kgl. resol. av 28de september 1923.

Ved kgl. resol. av 19de november 1915 blev der meddelt A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. tillatelse til å erverve en række eiendomme og vannrettigheter i Høyangelven i Sogn og foreta regulering av vassdraget bl.a. på betingelse av at selskapet skulde ha påbegynt utbygningen av vannfallet og den projekterte regulering senest innen 2 år fra konseksjonens datum, samt ha utbygget den hele kraft og fullført reguleringen og påbegynt anleggenes drift innen yderligere 5 år derefter.

Herom henvises til «Meddelelse Vassdragkoncessjoner» III, side 36-47, hvor det til grunn for resolusjonen liggende foredrag samt konseksjonsvilkårene er inntatt.

Ved kgl. resol. av 2den april 1917 blev der enavidere meddelt A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. tillatelse til å erverve og regulere Kråkeelven i Sogn, overensstemmende med en fremlagt plan, som omfatter overføring av en vesentlig del av elvens vannføring til Øreelven i Høyangvassdraget, bl.a. på betingelse av, at selskapet skulde ha påbegynt utbygningen av den del av vannføringen, som overføres til Øreelven, og den projekterte regulering innen 2 år fra 19de november 1915, samt ha utbygget den hele kraft og fullført reguleringen og påbegynt anleggenes drift innen yderligere 5 år derefter.

Man henviser herom til «Meddelelse Vassdragkoncessjoner» IV, side 98-119, hvor det til grunn for resolusjonen liggende foredrag og konseksjonsvilkårene vil finnes inntatt. Fra A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. en til departementet innkommet

et andragende, datert 15de oktober 1921 om forlengelse av fristen for fullførelse av vassdragets utbygning og regulering til 19de november 1932. Det andragende er sålydende: «Efter våre konseksjonsbetingelsers § 2 skal vort anlag i sin helhed være utbygget inden 19de november 1922. Dette kan ikke gjennomføres. Vi legger i disse dage sidste hånd på fullførelsen af de første 30 000 HK. og der er i vort selskab nu nedlagt omkring 40 millioner kroner. En hurtigere udvidelse er ikke mulig hverken af hensyn til penge-markedet eller af hensyn til afsætningsmarkedet for aluminium. Disse forhold er forøvrigt saa vel bekjendt, at vi gaar ud fra, at der ikke trænges nogen yderligere argumentation for en udsættelse af fristen for færdiggjørelsen, og vi tillader os derfor at ansøge om, at fristen blir forlænget til 19de november 1932.»

Andragendet blev av departementet forelagt Hovedstyret for Vassdrag og Elektrisitetsvesenet, som har avgitt følgende uttalelse, datert 21de desember 1921:

«Den del av anleggene i Høyanger som er kommet til gjensæmførelse er utbygning av Øre og Jetlandselven samt Kråkevassdragets regulering. Helt ferdig er disse dog ikke, idet Øvre og Nedre Bredalsvatn foreløbig reguleres ved provisoriske tredammer, jfr. Arbeidsdepartementets skrivelse til selskapet av 11te desember 1917, hvorefter dette rent midlertidig er tillatt på betingelse av at kontrollens krav med hensyn til forsterkninger straks efterkommes.

Utbygning av Dalevassdraget (Eriksdals og Gantesdalselven) er overhodet ikke påbegyndt. Efter de nu foreliggende planer regner man her å få 63 000 natur HK, hvilket med en belastningsgrad av 80 pct. tilsvarer omkring 50 000 turbin HK, jfr. selskapets skrivelse av 13de juli sistleden vedrørende endring av planen.

Da arbeidet i Daleelven som nevnt ennå ikke er påbegyndt er det givet at dette anlegg ikke kan fullføres innen den i konseksjonen fastsatte frist som utløper 19de

november 1922. Hvor lang tid der trenges for dets gjennørførelse foreligger der ingen opplysning om fra selskapets side. Det må antas at en utsettelse til november 1932, altså 11 år fra nå, av vil gi adskilleg mere enn nødvendig byggetid, hvorfor en eventuell inntekommelse av andragendet, vilde gjøre det mulig at anleggsvirksomheten foreløbig kunne innstilles helt. Med den fast herkende store arbeidsøst vilde dette være meget uheldig. Som forholdene nu ligger an er der den sterkeste oppfordring til for såvel det offentlige som private å søke arbeidsdriften opprettholdt.

Efter det av selskapet anførte mener hovedstyret at man bør stille sig velvillig til tanken om utsettelse, men det kommer nevnte hensyn å være av sådan betydning at man ikke kan tilråde en så lang forskyvning av tidspunktet for anleggets fullførelse som andragendet går ut på. Man finner at en utsettelse på 5 år efter omstendighetene vil være rimelig.

Hovedstyret gjør oppmerksom på at der ved en fristforlengelse bør tas forbehold om at sådan ikke må kunne påberopes likeoverfor reguleringsdammene i Bredalsvatnene. De provisoriske tredammer har nemlig i høst vist sig å være i så slott forfatning at en ombygning nåsom helst kan bli påkrevet.

Saken blev derefter under 24de februar 1922 oversendt fylkesmannen i Sogn og Fjordane for å forelegges vedkommende herredstyre til erklæring.

Fylkesmannen har under 12te juni 1922 tilbakesendt andragendet, ledsaget av uttalelser fra Kyrkjebø herredsstyre og formannskap, datert henholdsvis 23de og 26de mars 1922, sålydende:

Tilbakesendes Sogn og Fjordane fylke med opplysning om at saken var forelagt herredsstyret i lovlig satt møte den 28de mars hvor da fattedes enstemmig sådan beslutning:

Herredstyret tilråder at selskapet får utsettelse på 10 år til reguleringen er ferdigbygget, men at selskapet blir tilpliktet å skaffe arbeide til arbeidsløse om

driftstans skulle indtreffe ved fabrikkens. Skulle dette krav av styremagtene eller selskapet ikke bli inntekommert, er dette det samme som at kommunen kan komme op i så store økonomiske vanskeligheter at man i dag ikke er klar over følgerne, og skal en lengere driftstans inntrede vil man ikke undgå en økonomisk katastrofe, og det skulde det offentlige, såvel som selskapet søke å forebygge.

Med det samme henvises til vedlagte skrivelse fra dalebønderne. Herredstyret fastholder at disse må få utbetalt takstsummen.

Saken blev pånytt forelagt for mannskapets i møte 26de mars hvor det fattedes enstemmig sådan tilleggbeslutning: Med hensyn til den opsatte arbeidsplan for Eriks- og Gautingsdalsvassdragets regulering vil formannskapet ha uttalt at den oprindelige plan såmeget som mulig blir fulgt, og at der for fremtiden ikke kan bli tale om yderligere utsettelse. Videre vil det for kommunen være formålstjenlig at arbeidet av nevnte regulering ikke blir utført på en kort tid, for det kan da befryktes at der blir altfor mange arbeidere der vil forrykke forholdene i bygden og i det hele gjøre den økonomiske stilling vanskeligere for herredet end er tilfelle med en passende og mer jevn arbeidsstokk.

Formannskapet vil derfor håpe at de krav som herredstyret og formannskapet har satt såmeget som mulig blir inntekommert av departement og selskap.

Den i herredsstyrets erklæring berarte skrivelse fra opstittere på Dale er datert 20de mars 1922, sålydende:

Som svar på spurnad fra Kyrkjebø formannskap om hva opstifterne på Dale meinar um seknsaden fra A/S Høyangsfaldene, samt forlengjing av leasesjonstidi for utbygging av Dale, vil me gi svor som frøsegge:

Den utbygging av Gantes- og Eriksdalsvassdraget vøtt leit so stort arbeid at det sikkert vil medgå 10 år for ein kan gjøre rekning på at det vøtt fullt ferdigt, vil me tilråda Kyrkjebø herredstyre at byggetidi vøtt forlengja til 1932, men at arbeidet vøtt påbøyna i 1922. Vidare vil me beda herad-

større setja det som vilkår, at taksert sammenslutning for Gantesdal og Eriksdal, der er at betale hin innen konsesjonstid 19de november 1922 er umulig. Då A/S Høyangsfaldene hev godkjent takserten er derfor den takserte grund Høyangsfaldene sin eiendom. Det er derfor ikke meir end ret og rimelig krav fra oss at pengarne skal utbetalast innad den givne konsesjonstid er inne i 1922. Når Høyangsfaldene finn ut at dei vil låta sine eiendommer og rettigheter i ovennævnte vassdrag ligga i nytta, så skulde vel ikke det fritaka dei for å utbetala?

Som for sagt, me vil bede Kyrrejevs heradsstyre setja vilkåret slik at Høyangsfaldene vert nødt å utbetala takssummen til rett tid.

Vår sakens tilbakemeldelse medfulgte tilfelle en av fylkesmannen i henhold til tidligere erklæring fra A/S Høyangsfaldene, datert 2de mai 1922 og pålydende:

Det er en selvfølge at vårt selskap vil bygge ut den endnu utbyggede kraft i Høyanger, nemlig Eriksdals og Gantesdalsvassdraget, saa hurtig som selskapet formaar dette, idet det er en livsbetingelse for vårt selskap at saa utvidet vor bedrift, saarsnart de økonomiske forhold og avsetningsmuligheder paa verdensmarkedet tillater det. Men at paabegyndelsen af bygningen, hvilket vilde være nødvendigt saafremt anlægget skulde kunne gjøres samtidig inden 5 aar, vil vi dog se imod som at paabegyndelsen af bygningen av et kraftanlæg i hvis kraft nødvendigvis endaa staa ubenyttet vil eni attraekke Børgernes blik paa den foreliggende forordningen med ubetalt, og vi vil derfor ogsaa overbevise dem om, at det ikke kan nogen sandsynlighed for at vor selskab i de nærmeste 10 aar skulde kunne finde den nødvendige finansiering for en tildekket produktion. Og det synes klart at det ikke gaar an at tvinge det private selskab til at bygge et i vanskeligt paaret utslappnet dam selskab, og det kan ikke siges anvendelig for kraften. Det kan ikke nægtes at koncessionens lovens regler og koncessionens mening at selskapet skal kunne tilpliktes — det være sig paa grund af forbigående arbejdsløshed eller paa andre grunde — at bygge et vass-

drag med reguleringsarbejder, tunneler, kraftstationer osv. bare for at disse skal staa ubenyttede. Det siger sig selv ogsaa selv at det for selskapet vil være helt ugunstigt at skaffe penge til et saa meningsløst foretagende som at bygge kraft, der kanske skal staa ubenyttet i aarevis. Vi mener derfor, at naar den nuværende stilling paa verdensmarkedet ikke overveies, saa vil det utvilsomt maatte medgis, at en udsættelse med forbigaaende af ovennævnte vassdragsudbygninger paa 10 aar — slik som vi har søkt om — ikke paa nogen maade kan anses for at være for lang. En saadan udsættelse vil i virkeligheten ikke bety mere end en aars statsattelse med paabegyndelsen av nye udbygninger, og at vi slik som markedsforholdene og pengeforholdene nu ligger an skulde kunne skaffe kapital til paabegyndelsen av nye udbygninger for den tid, saarsom vi som sagt for helst sandsynlig vil kunne stille saadanne betingelser, som her ved styret har antydning kan der hverken, efter koncessionslovens forudsætninger, eller efter almindelig retsopfatning være nogen som helst adgang til. Man maa i det hele tagt naar denne sak skal bedømmes, være opmærksom paa at vor selskab tiltrøder sig de vanskelige tider, vi som gjensæmlever har været istand til indtil nu at opretholde en temmelig stor og dinars drift i Høyanger. Dette er sket med store økonomiske opofrelser fra selskaps side. Hvis det offentlige skal fastholde vilkårene som betinger anlæg for vor selskab, der ikke kommer den nuværende produktion direkte til gode, vil dette sikkerlig maatte medføre at den ordinære drift, som vi hidtil har kunnet holde igang, straks vil maatte indstilles, og at de 400 mand, som nu er beskjæftiget med produktionen, derved vil bli arbejdsløse. Derfor er det i virkeligheten vanskeligt at kunne se ordentlig mon som herredstyret holder som i den helt anden forbindelse. Vi finder det ogsaa nødvendigt at gjøre opmærksom paa at ingen arbejdsloshed findes i Høyanger for tiden og at det antal arbejdere, der beskjæftiges her, er omgaaende det indtækte findes, og hjemstavnberettigede arbejdere i Høyanger, som i 1908 og 1909

Hvad sporene det av Dalebønderne frem satte krav angaar, saa skal vi bemærke, at disse selvfølgelig hverken har retskrav eller noget som helst billighetskrav paa nu at faa udbetalt de ved et skjen i 1918 afrodte erstatningssummer. Selskapet har jo endnu ikke av opdemningsgrønder i besiddelse. Dalebønderne disponerer den frit og uhindret av som før. Ifølge de med opsitterne oprettede kontrakter skal selskapet erstatte den skade de lider ved reguleringsarbeiderne, men før nogen reguleringsarbeider overhodet er paabegyndt, er der jo ikke tale om nogen skade og følgelig kan det heller ikke bli tale om utbetaling av nogen erstatning.

Som før nævnt er der i Høyangfaldene nu nedlagt en betydelig kapital nemlig paa kr. 40 000 000,00, hvilket tal er langt mere end hvad selve utbygningen av selskapets vandkraft vilde koste. Det kan saaledes ikke sies at vårt selskap ikke skulde ha opfyldt alle forventninger i retning av utnyttelse av den givne koncession. Derimot maa vi faa lov at paapeke, at der er en række andre indehavere av langt ældre koncessioner, som endnu ikke engang har paabegyndt utbygning av sin vandkraft. Naar det tas i betragtning at disse koncessionsindehavere, som overhodet ikke har paabegyndt utbygning, av det offentlige indrømmes yderligere utsettelse, skulde det ikke være noget rimelig krav at vårt selskap, som under vanskelige forhold har formaaet at gjennomføre utbygning av 80 000 HK, og som har ligangsatt og med store økonomiske ofre fremdeles oprettholder driften av de til denne første utbygning knyttede fabrikker, betingelsesfrit indvilges en utsettelse av den begjærede lengde.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har bemærket ved sakens tilbakesendelse den 17de juni 1922 følgende:

Jeg må innrømme, at det vilde være udelegende for selskapet på nærværende tidspunkt å bli tvunget til utbygning. Og det forekommer mig rimelig, at selskapet får utsettelse, hvis det loyalt opplyder, hvad det billigere har påtatt sig både med hensyn til avgifter og forsikring på disse, likesom jeg også finner det rimelig, at utsettelse gis på

høgnende vilkår, som alfor A/S Tyinfallens bestemt med hensyn til beskjeftigelse av arbeidsløse.

Saken ble påny forelagt Hovedstyret for Vassdrag og Elektrisitetsvesenet, som under 26de januar 1923 har avgitt følgende tilleggserklæring:

Da A/S Høyangfaldene, Norsk Aluminium Co. nu er under reorganisasjon, tilskrev hovedstyret straks efter mottagelsen av Departementets skrivelse av 4de desember selskapet med anmodning om å meddele om reorganisasjonen måtte medføre endringer i dets utbygningsplan. Videre bad man meddelt nærmere opplysninger vedrørende det av Dalebønderne reiste krav om å få betalt takstsummen for Gantesdal og Eriksdal. Selskapets svar går ut på, at det selvfølgelig vil utbygge resten av kraften i Høyanger, men at de rådende markedsforhold stiller sig hindrende. Kravet fra Dalebønderne refererer sig til en i 1918 avholdt forsøkspropriasjon. Skjenforretningen er ikke avsluttet og fravikelseskjennelse ikke begjært, hvorfor opsitterne ikke har hverken retferdighets- eller billighetskrav på å få erstatning.

Hovedstyret finner efter fornyet overveielse å kunne anbefale at tilladelsen til utsettelse settes noget rummeligere, en man foreslog i 1921. Man antar at det vil være rimelig å gå til 7 år, motsvarende den frist som man ved meddelelse av en koncessjon ordinært opstiller for anleggets fullførelse. Hvorvidt der kan bli spørsmål om å gå med på yderligere utsettelse får avhenge av hvordan forholdene utvikler sig senere.

Da der ikke pågår noget anleggsarbeide og følgelig ikke er spørsmål om å stanse noget som allerede er i gang, ligger forholdene noget underledes an enn tilfellet var i Tyin, hvor det blev betinget at selskapet skulde vedlikeholde arbeidedriften omtrent i samme utstrekning som hittil til beskjeftigelse av den i vedkommende bygder hjemmehørende befolkning. Hovedstyret antar derfor at der ikke bør opstilles noget tilsvarende vilkår her.

Heller ikke det fra Daleopsitterne reiste krav som gaa ut der som vilkår for utsettelse

skal betingelsen at taksummen for Gautesdøl og Eriksdal blir utbetalt finner man å kunne oppta. Spørsmålet om kravets herettighe-
aptas i tilfelle å burde løses ved almindelig
ratttergang.

Som anført i uttalelsen av desember 1921 bør der ved en fristforlengelse tas for-
behold, om at sådan ikke må kunne påberopes
likeoverfor reguleringsdammene i Bredals-
vatnene. De her opførte provisoriske tredam-
me må om det finnes påkrevet kunne forlanges
ombygget på kort varsel.

De i slutten av hovedstyrets skrivelse
nevnte bilag tillater man sig å vedlegge.

Departementet finner overensstem-
mende med hovedstyrets forslag å kunne
anbefale, at der tilstås A/S Høyangfallene,
Norsk Aluminium Co., yderligere utsettelse
til den 19de november 1929 med utbygnings-
og reguleringsarbeidets fullførelse.

Man har med hovedstyret for Vassdrag-
og Elektrisitetsvesenet etter forholdene ikke
funnet å burde foreslå tillatelsen gjort av-
hengig av særlige betingelser.

Det er forutsetningen, at fristforlengel-
sen ikke gjelder fullførelse av de projekterte
reguleringsdammer i Bredalsvatnene, der fore-
løbig er utført som provisoriske tredammer.

Det bemerkes, at det i forbindelse
med rekonstruksjon av A/S Høyangfallene,
Norsk Aluminium Co. ved kgl. resol. av 27de
januar 1923 blev meddelt et under dannelse
værende selskap A/S Norsk Aluminium Co.
tillatelse til å overta fabrikkanleggene i Høy-
anger og leie litt 80 000 ek. hk. I forbindelse
med reorganiseringen er det gamle selskaps
navn forandret til A/S Høyangfallene.
I henhold til det anførte tillater departe-
mentet sig således å

Den ved kgl. resol. av 19de november
1918 fastsatte frist for fullførelse av utbyg-
ning og regulering av Høyangvassdraget
i Sogn forlenges med 7 år til 19de november
1929 på betingelse av at dammene for Bredals-
vatnene i allmøhet kan kreves ombygget
innen en av Arbeidsdepartementet satt frist.

14. Sør-Trøndelag fylkeskommune

(Regulering av Samsjøen i Lundesokna).

Kgl. resol. av 23de november, 1928.

Etter anmodning av fylkesmannen i
Sør-Trøndelag optok Vassdragsdirektøren i
1918 arbeidet for det offentlige erhvervelse
av Lundesokna (Sama) i Hørg. På grunnlag
av en fra Elektrisitetsforsyningskommisjo-
nen innhentet uttalelse meddelte departe-
mentet fylkesmannen at man fant å burde
stille sig imotekomtende til fylkets ønske
om at staten iverksatte ekspropriasjon av
Lundesokna til fordel for fylkets elektrisi-
tetsforsyning.

Imidlertid fikk fylket i 1919 innkjøpt
alle aktier i A/S Lundemo Bruk med tilhø-
rende vassdragsrettigheter, hvorfor der på-
tenkte ekspropriasjon ved statens bistand
bortfalt.

Under 20de mai 1920 mottok man der-
etter et andragende fra fylkesmannen i Sør-
Trøndelag om tilladelse for fylkeskommun-
nen til å iverksette en regulering av Sam-
sjøen i Lundesoknavassdraget.

Andragendet fritsettes:

Ved beslutning av 29de mars sistleden
har fylkestinget vedtatt en regulering av
Samsjøen i Lundesoknavassdraget og hertil
bevilget kr. 640 000,00.

Som bekjent har fylket ifjor gjennom
innkjøp av aksjone i A/S Lundemo Bruk for
ca. kr. 1 000 000,00 erhvervet rådigheten
over de selskapet tilhørende skog og vass-
dragsrettighetene, damanlegg i Samsjøen og
Haaen, den større mølle, samt et bresliperi
med kartonfabrik hvortil også hører en
elektrisk kraftstasjon paa 500 hk. aktbe-
liggende i Hørg, samt en kontrakt med
Melhus elektrisitetsverk om leig av 250 hk.

Siden fylket overtok bruket har slipe-
riet og kartonfabrikken været drevet for
fylkets regning.

Man har imidlertid hatt den ulempe at
der lang tid i vinter har været vandmangel,
så bruket har stått den lengste del av
vinteren. Dette har også for regimessig væ-
ret tilfelle og særlig har i tidligere år været
fra 2 til 6 måneder. Vandmangelen skal

endog innebærer det hastige tilgangsfeldene i over 9 måneder.

For å råde bot herpå har nu fylket besluttet en regulering av Samsjøen, hvorved driftstans på grunn av vandmangel for fremtiden skulde være utelukket.

Den besluttede regulering inngår som del av den endelige regulering av vassdraget; idet man som første utbygning, tar senkningen av sjøen ved hjelp av en ca. 640 m lang 9 m stor senkningstunnel. Denne senkningstunnel vil forøvrigt utgjøre en del av driftstunnelen for de øverste av de 3 projekterte kraftanlegg i vassdraget.

Ifølge planen for den endelige utbygning av vassdraget skulde sjøen senkes 9 m og demmes 13 m. Der er imidlertid med praktisk talt samme omkostninger antagelig anledning til å senke ialfall 14 m, hvorved damanlegget for den senere utvidede regulering vil bli betydelig forenklet. Der er nu satt igang utarbeidelse av endelig forslag for senkningsarbeidet, hvilket vil bli fremlagt sammen med konsesjonsandragendet for reguleringen. Dette vil bli innsendt så snart det fornødne materiale er samlet, antagelig i løpet av et par måneder.

Da det imidlertid er meget om å gjøre for fylket å få fremmet arbeidene hurtigst mulig for å skaffe bruket vann er det ønskelig snarest å kunne igangsette arbeidene og spesielt bygningen av bærrakke og utpørgningen av linslag og sjakter for det endelige tunnelarbeide.

Man tillater sig derfor å anbefale om å få departementets tilladelse til straks å påbegynne de nevnte arbeider, som vil foregå helt på egen grunn, for såvidt det antas, at sådanne tilladelse tiltrenges.

Det bemerkes, at fylket og staten er praktisk talt hele Samsjøen. Det er kun få private rettighetshavere ved sjøen. Lunda-vekkingsdraget er dess for den aller vesentligste dels vedkommende av fylket, og fylket har ved kjøpet av bruket erhvervet merest-føretilslutning i vassdraget.

Bekjent med at Samsjøen for en større del er beliggende i statsalmenning innhentet man en uttalelse i saken fra Landbruks-

departementet, dat. 28de juli 1920, sålydende:

«Staten er det aller meste av Samsjøen; idet sjøen er næsten helt omsluttet av Samsjø statsalmenning. Ved nordenden av sjøen er fylket 2—3 km. strandlinje og mellom statens og fylkets eiendom er der privateiendom på en strekning av ca. 0,5 km. det såkalt Tiller sameie, der nu er utskiftet. Rundt hele sjøen, således også i statsalmenningen, ligger der setervolde, ofte ikke ned til vannet. Disse sette ligger for de fleste vedkommende på almenningsgrund, men for enkelte vedkommende er grunnen i privateie. Disse setervolde vil ved opdemning av sjøen bli verdiløse og ejerne vil i tilfelle tilkomme erstatning, som antagelig må bli å fastsette ved skjønn.

Samsjøen er et rikt fiskevann og det er sannsynlig, at reguleringen vil få innflydelse på fiskebestanden. Man vil forelegge dette spørsmål for fiskesinspektøren.

Angående størrelsen av den akade som reguleringen vil volde på Samsjø statsalmenning kan man for tiden ikke uttale noget bestemt, da der ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger om, hvilke arealer der vil bli satt under vann ved opdemningen.

Skogforvalteren i Trondhjem har sammen med ingeniør i vassdragsvesenet Ræder befaret strekningen og derefter i skrivelse av 8de juli 1920 avgitt følgende uttalelse:

«Det viste sig umulig tilnærmelsesvis skjønsmessig riktig å besvare spørsmålene om tørligningsareal og opdemningsareal for de forskjellige alternativer, henholdsvis 9 og 14 m. senkning, samt 8 og 13 m. opdemning. Hertil kommer, at det endog ifølge hr. Ræder er plan oppe om en senkning helt til 18 m., hvormed formodentlig opdemningen blir minsket forholdsvis deretter.

Uten materiale er Samsjøen for stor (ca. 6,5 kv. km.), naturforholdene for forskjellige, og dybdeforholdene for ukjente for en besvarelse av de opstillede spørsmål, som kan ha tilstrekkelig pålidelig verd.

Fylket skal ha feretatt de fornødne utvellemants og kartarbeidar rundt sjøen i forbindelse med dybdemålinger — for de for-

skjellige alternativer. På forespørsel var materialet ennå ikke ferdig bearbeidet. Jeg tillater meg å foreslå at der straks blir høstet til fylket å besørge opsatt merker rundt hele sjøen med 100 m avstand, som viser opdemningshøyden ved de forskjellige alternativer. Disse alternativer er naturligvis kartlagt. Man har da arealene, og man får grei beskjed i marken.

Dybdemålingene i sjøen for 9, 14 og 18 m senkning har de likeledes optegnes i forhold til normal vannstand. Dette har dog mindre betydning, da verdiene av de innvundne arealer visstnok kan settes = 0. Derimot vil det ha betydning for en riktig vurdering av fiskets forringelse.

Om skade og ulemper ved senkning og opdemning med 8 og 13 m, har skogforvalteren bl. a. uttalt følgende:

Skade og ulemper ved senkning.

Av privat eiendomsgrunn berøres kun omtalte snipp av det tidligere Tiller sameie. Nogen ulempe her kan det neppe bli spørsmål om, likeså litt som nogen verdiøkning ved innvunnet areal. Som grunneier må han dog komme i betraktning ved forringelsen av fisket.

For statens vedkommende vil — utenom fisket — tørlegning neppe ha ulemper, og det innvundne areal — grunnfjell, storstenet ør eller sandgrunn — har ingen verdi på disse breddegrader. Uvesentlig antas også ulempene å bli for rettighetshaverne forøvrigt. Ingen for beitefæet farlig sumpgrunn skjønnes å bli blottet. Litt ulempe kan det bli for 3 båtnaust med nogen hundre kroner i erstatning. Ulempene for fisket er særskilt berørt nedenfor.

a. For privat eiendom.

Setervollene rundt sjøen vil bli edelagt i et høvert tilfelle, så full erstatning til setereierne må her påregnes. Selv om nogen er nedlagt og forfallne, så er dog retten tilstede, og man regner neppe meget feil ved å anta, at det var meningen å ta dem opp igjen, når erstatningsspørsmålet melder sig. Rent skjønnmessig antar jeg, at akada- og ulem-

perstatningene til setereierne vil dreie sig om ca. kr. 40 000, og som erstatning for setervollene og andre små arealer i området vil det bli ca. kr. 10 000.

b. For statens eiendomsgrunn.

Almenningsskogen vokser praktisk talt i et høft belte rundt sjøen med små foreninger opover noen få bekkedalsforseninger. Typisk vern- og fjellskog, ca. 75 pct. furu og 25 pct. gran. Spesielt langs sydøstsiden står skogen like ned til sjøen, efter forholdene frodig og tett.

Forsåvidt angår skogvesenets interesser vil nærværende departement efter omstendighetene ikke motsette sig at reguleringsarbeidet begynner straks på betingelse av at verdien av skoggrunnen senere bestemmes ved skjønn og at al skog i opdemningsområdet rundt sjøen måles og blinkes av skogvesenet og overtas på rot av fylket med til dimensjonen 12 cm. i brysthøyde for en pris av kr. 12,00 pr. m³ på roten. Kubikkmassen av dette tømmerparti blir å fastsette endelig av skogvesenet. Alt efter opdemningshøyden vil nevnte trebestandskvantum antagelig dreie sig om 2 000—5 000 m³.

Skogvesenet vil også være villig til samtidig å overlate fylket en almindelig tømmerblink i den øvrige del av skogen og mot samme betaling. Erstatningen for selve grunnen fastsettes ved skjønn. Men for at det skal bli mulig å foreta den nevnte utblinkning må fylket tilpliktes å avmerke i marken den høyeste vannstandslinje efter den reguleringshøyde som blir valgt. Denne avmerking må skje ved tydelige peler med ikke over 100 m avstand.

Som en betingelse for reguleringsstilladelsen bør dessuten fastsettes at alle eiere av skog som drives til dette vassdrag skal ha fri adgang til å fløte samt benytte det til fløtningen nødvendige vann.

Efter hvad vedkommende skogforvalter meddeler, anser fylket sig anseerrettiget til fløtning i Lunda-Søksen. Dette er efter nærværende departementa opfatning feilaktig og for å forebygge fremtidige misforståelser og stridigheter bør den nevnte betingelse medtas i reguleringsstilladelsen.

Det bemerkes skjøtellig, at man forutsetter at fylket avfinner sig med de private rettighetshavere i almenningen, forsåvidt reguleringen måtte berøre deres rettigheter.

Vassdragsdirektøren avgav dernest på foranledning i skrivelse av 12te august 1920 følgende uttalelse:

Efter det foreliggende har Sør-Trøndelag fylke gjennom innkjøp av aksjene i A/S Lundemo Bruk erhvervet rådtighet over de selskapet tilhørende skog- og vassdragrettheter, damanlegg i Samsjøen og Hæen, tresliperi med kartongfabrikk, hvortil også hører en elektrisk kraftstasjon på 500 hk. samt kontrakt med Melhus elektrisitetsverk om leie av 250 hk. Siden fylket overtok bruket har sliperiet og fabrikkene været drevet for fylkets regning. Man har imidlertid hatt vannmangel så bruket har stått den lengste del av vinteren. Også før har man regelmessig hatt stans på grunn av vannmangel, 2-6 måneder, ja i enkelte år endog over 9 måneder. For å rådde bod herpå har fylket besluttet å regulere Samsjø hvorved driftsstans på grunn av vannmangel for fremtiden skulde være utelukket. Den besluttede regulering inngår som del av den endelige regulering av vassdraget, idet man som første utbygning senker sjøen ved hjelp av en 640 m. lang 9 m. stor tunnel som skal utgjøre endel av driftstunnelen for de projekteerte øverste kraftanlegg i vassdraget. Ved den endelige utbygning skulde efter planen sjøen senkes 9 m. og dømmes 13 m. Man har imidlertid adgang til med praktisk talt de samme omkostninger å senke ialfall 14 m., hvorved damanlegget for den senere utvidede regulering blir betydelig forenklet. Det er igangsatt utarbeidelse av endelig forslag for senkningsarbeidet, hvilket vil bli fremlagt sammen med konsesjonsandragendet for reguleringen så snart det fornødne materiale er samlet. Det er imidlertid meget ønskelig for fylket å få fremmet arbeidet hurtigst mulig for å skaffe bruket vann og det ber derfor om departementets tilladelse til straks å påbegynne arbeidet som vil foregå på egen grunn, forsåvidt det antas at sådan tilladelse trenges.

Axdelingsingeniør Røder har sammen med skogforvalter Hennings i juni d. a. befart Samsjø og derefter innendt rapport som jeg tillate mig å vedlegge si avskrift. Det fremgår av denne at den punkt sjøen er om det bjerkekjøg samt ca. 10 seterbruk hvorav nogen er nedlagt og ubrukelige. Om settertomtene med tilliggende, volter tilhører staten eller seterierne er ikke helt klart. Samsjøen er rik på fisk særlig på røret. Fylket har ved kjøp av Lundemo Bruk erhvervet enerett til fløtningen i Lundesokna. Selv om der skulde bli spørsmål om å senke sjøen så meget som 18 m. mener ingeniøren at grunneierne og de bruksberettigede ikke generes av senkningen, idet vannstanden om sommeren og høsten når folk er på seteren vil være nogenlunde den samme som før. Men fiskebestanden vil kunne lide ved en saa stor tapning. En opdemning vil i første rekke berøre skogen på statens grunn. Om skadens størrelse kan ikke uttales noget bestemt, før reguleringsgrensen er fastslått. Samtlige seterbruk vil få overdemmet noget av den benyttede bettesmark. Blir sjøen demmet 3 m. må nogen seterhus samt båtnestene og sporthyttene flyttes.

Efter de oppgjorte planer tenkes Lundesokna utnyttet i 3 anlegg, nemlig ett fra Samsjøen til Hæen, ett herfra til Bjordalsbekken og endelig ett fra denne bekk til under Nedre Møllefoss. De 3 anlegg er følgende:

Navn	Bruttofall m.
Samsjø kraftanlegg	64
Hæen	210
Sokna	183

Ved fullstendig utnyttelse av vannføringen er der regnet med en samlet kraftydelse på henimot 24 000 hk.

Av en skrivelse fra Landbruksdepartementet til Arbeidsdepartementet av 28de f. m. fremgår at førstnevnte departement efter omstendighetene og betingelsesvis ikke vil motsette sig at reguleringsarbeidet påbegynnes straks. Det regnes opplyst at Vassdragsdirektøren finner heller ikke at der er grunn til å motsette sig at arbeidet påbegynnes straks, når det tas sådant for-

beholdt ut det ovenstående står helt fritt ved drøftelsen og avgjørelsen av de betingelser som blir å tilknytte reguleringsstilladelsen. Jeg nevner til orientering at Samsjøen er ganske stor, efter rektangelkartene er dens areal henimot 10 km.².

Da der vel til en senere reguleringsstilladelse vil bli knyttet den sedvanlige betingelse om kontroll med arbeidets utførelse, bør sådan kontroll i tilfelle iverksettes helt fra først av. En forhåndstilladelse til påbegynnelse av arbeidet bør derfor betinges av at der til vassdragsdirektøren på forhånd innsendes en redegjørelse og betimelig varsel med hensyn til de arbeider som iverksettes og at disse arbeider undergis vanlig kontroll.

Den i skrivelsen påberopte redegjørelse fra avdelingsingeniør Røder tillater man sig å vedlegge.

Departementet fant på grunnlag av det således foreliggende under 24de august 1920 å kunne samtykke i reguleringsarbeidets påbegynnelse under sedvanlig forbehold med hensyn til meddelelse av konsesjon samt på betingelse av at arbeidets utførelse underligger kontroll av Vassdragsvesenet.

Man mottok derefter et andragende fra fylkesmännene i Sør-Trøndelag av 1ste mars 1921 om tilladelse til regulering av Samsjøen overensstemmende med en av professor Heggstad utarbeidet plan.

Andragendet er sålydende:

«Undertegnede Sør-Trøndelag fylke tillater sig herved i ærbødighet at andra om tilladelse til at iverksette regulering av Samsjøen i Sør-Trøndelag overensstemmende med den i vedlagte bilag beskrevne, av professor Heggstad utarbeidede plan.

Som det vil sees av denne er Samsjøen tidligere ved en stendam regulert ca. 3,1 m. mellom koterne 483,6 og 486,7. Nærværende plan gjelder en utvidelse av denne regulering ved en 10,6 meters senkning av Samsjøen til normalt kote 473, således at den samlede reguleringshøide blir 13,1 m. Herved vil det effektive utragasin bli forøket fra 26 til 113 dm.³ og beformet med samme be-

Maan tillater sig iverigt at henvisse til vedlagte utredning, dateret 23de november 1920 fra professor Heggstad og de i denne indeholdte oplysninger.

Den ansøkte regulering er det første led i utnyttelsen av vandføringen i Sokna elv i Hørg til gjennomførelse av elektrificering av Sør-Trøndelag fylke. For at sikre sig kraftkilder har fylket indkjøpt Svartelva i Rissa og Viksvadraget i Bjørnør, samt erhvervet 497 av samtlige 500 aktier i A/S, Lundemo Bruk. Den aller største del av vandretten i Sokna elv eies av A/S Lundemo Bruk og disponeres således av fylket. Paa grund av de vanskelige tider kan fylket paa det nuværende tidspunkt ikke gaa til utbygning av vadraget. Derimot har bruket (fylket) et kraftanlæg i Nedre Møllefos, hvorfra leveres kraft til et mindre træsliperi med kartonfabrik, sag og mølle, hvilke anlæg tilhører og drives for brukets og fylkets regning. Med den nuværende regulering kan kraftanlægget ikke levere fornøden kraft til de nævnte anlæg; paa grund av vandmangel indtræder driftsstans regelmæssig fra 2 til 6 ugentiden og til 9 maaneder pr. aar. Dett ansøkte regulering forutsættes at afhjælpe vandmangelen og derigjennem at gjøre driften av anlæggene hensom til enhver tid. Reguleringen vil således straks og væsentlig tjene til at afhjælpe fylkets behov for elektrisk energi.

De vandfald i Sokna elv, som eies av private, er som nævnt ubetydelige og forutsættes erhvervet av fylket, for utbygning iverksettes. Om dannelse av brukseierforening synes det derfor ikke at kunne bli tale.

Da den ansøkte regulering straks skal tjene til at dekke fylkets behov for elektrisk kraft, og saa snart den økonomiske situation tillater det, skal utnyttes ved fylkets utbygning av Sokna elv for at forsyne de kommuner i Guldalen og Orkladalområdet, som trenger elektrisk energi, med kraft til lys, varme, gaardsdrift, håndverk og småindustri, gaar man ut fra at reguleringsstilladelsen givies paa særlig fordelaktige vilkaar, som reguleringsloven av 18de desember 1917 overhovedet tillater. Særlig gaar man ut fra:

1) at reguleringsloven givtes på ubestemt tid; der vil ikke kunne påføres nogen almen interesse, som står derimot;

2) at der i henhold til punkt 7 i reguleringslovens § 11 ikke pålægges anlægget afgift til staten. At der ikke pålægges anlægget afgift til nogen kommune, må være en konsekvens af forholdet med erhvervsloven og reguleringsloven; i tilfælde af tvivl vil det ikke anses påkrævet at pålægges anlægget af afgift til nogen kommune; man henviser her til hvad der anført foran under 2);

4) at der ikke pålægges afgift i henhold til reguleringslovens § 13. I denne forbindelse vil man bemærke, at Samsjøen hører til de indsøer, som i sin helhed må anses privat ejendomsret underlagt; at staten delvis er grund ejer, kan ikke ændre dette forhold.

Med hensyn til fløtning henviser man til de oplysninger, som indholdes i professor Heggstads utredning af 23de november 1920. Som der fremholdt må bruket (fylket) anses som indehaver av retten til fløtning. Man gjør sluttelig opmærksom på, at den vandføring, som indvindes ved reguleringen til at begynde med, alene aktes utnyttet ved Nedre Møllefos. Ved reguleringen indvindes her efter Heggstads utredning ca. 200 hk. Man går at framsom en selvølge, at anlægget i medhold av § 12, punkt 20, fritages for ethvert vilkaar efter lovens §§ 10—12, for så vidt Nedre Møllefos angaar.

De i andragendet påberopte bilag vedlegges.

Saken har vært forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet til behandling.

Av hovedstyrets erklæring, avgitt i møte 24de januar, 1923, sitsettes:

Efter det foreliggende er Samsjøen tidligere regulert i ca. 3,1 m. høide mellem kotene 483,5 og 486,7 ved hjelp av en stensdam i utløpet. Magasinet har angitt til 26 mill. m.³.

Stor-Trøndelag fylkesmøker om tillatelse til å utvide reguleringen og å senke ytterligere 10,5 m. til kote 479,0, hvorved det regner å få øket magasinet med 84 mill. m.³ til ca. 110 mill. m.³, ved begge beregningene er da gjort noget fradrag for (s. i den nedf. nedenforliggende sje. Høen oplyst å være et magasin på 4,0 mill. m.³ således at man ialt får til rådighet 114 mill. m.³. Forholdet med pålegg for Lundesøkna, som representerer en ganske betydelig kraftmengde når den blir fullt utnyttet, er for den vesentligste del, enhver av fylket med henblikk på forsyning av dets midtre del med elektrisk energi. Foreløbig er det dog ikke meningen å gå til sådan utbygning. Man vil bare, ved hjelp av den omsøkte regulering bedre vannføringsforholdene for fylkets kraftanlegg i Nedre Møllefos (Lundemo Bruk), der leverer kraft til et mindre tresliperi med kartonfabrikk, sag og mølle som alt drives for fylkets regning. Ved disse anlegg inntreer under de nuværende forhold — på grunn av vannmangel — regelmessig driftsstans fra 2 til 6 og undertiden op til 9 måneder pr. år. Reguleringen vil avhjelpe vannmangelen og derigjennem gjøre driften lønnsom til enhver tid. Ansøkeren fremholder at foretaket således straks og vesentlig tjener til å avhjelpe fylkets behov for elektrisk energi.

Tappes magasinene med jevn vannføring i Nedre Møllefos for sine er der regnet opnådd 5 m.³/sek., mens man nu har gjennomsnitlig 3 m.³/sek.

Da fallet er 10 m. høit gir den omsøkte regulering således en økning i dette av ca. 200 eff. hk. døgnet og året rundt.

Tappes Samsjøen med hensyn på jevn vannføring ved utløpet har man her regnet å kunne få 2,66 m.³/sek., hvorav 0,88 m.³/sek. angis som økning. Denne representerer i vassdragets samlede fall, som er angitt til i middel å utgjøre 446,35 m., en kraftøkning på ca. 5900 natur. hk. og 3.884 effekt. hk. mellom de to vannfall. I Lundesøkna som omtales av private er angitt å være betydelige og foretattes enhver av fylket for utbygning iverksettes. Om dannelse av bruksellevor

enlig men en anseelse: derfor at der ikke kan bli tale om en anseelse. Ansøkeren går ut fra at tillatelsen gis på ubegrenset tid og at det i henhold til reguleringslovens § 11, 7 ikke betinges avgift til staten. At det ikke kreves avgift og avgivelse av kraft til noen kommune finner han må være en likefrem følge av formålet med ervervet og reguleringen. Videre forutsettes at der ikke blir å erlegge någon godtgjørelse til staten en gang for alle, da Samsjøen må ansees for i sin helhet å være undergitt privat eiendomsrett. Sluttelig går han ut fra som en selvfølge at anlegget i Nedre Mollfoss i medhold av reguleringslovens § 12, 20 fritas for ethvert vilkår etter samme lovs §§ 10—12. Eftersom planen ikke medfører skade eller ulemper for almen interesse som ferdssel, fløtning, forandring av naturforholdene eller lignende. Fløttingsretten angis å tilhøre Lundemo Bruk, som ifølge planen (nr. 4) har ordnet sig med de øvrige rettighetshavere således at vannkraften kan utnyttes uten hinder av nogen fløttingsrett. Da staten har en del skog i vassdraget er ansøkeren efter samme kilde dog villig til å treffe en ordning med denne så at den efter avtale med fylket kan fløte. Der regnes med at foretaket vil skade fisket. Da reguleringen foregår ved senkning, vil det ikke bli satt grunn under vann. Størstedelen av grunnen omkring sjøen eies etter det opplyste av staten og fylket. Dammen og senkningstunnellen ligger på sistnevntes grunn. Da andringsdet ikke var bilagt med uttalelse fra vedkommende kommuner og lignende andre interesserte had man under 16de april 1921 fylkesmannen om å foranledige sådanne avgift: ledslaget av eventuelle ytterligere opplysninger til bedømmelse av fløt-

ningsspørsmålet. Uttalelsene foreligger nu og går i hovedsaken ut på følgende:

Horg herredsstyre opplyser at der finnes en fløtning av private skogeiere utenom Horg østre bygdealmening og Lundemo gårds eier — som med sine skogeiendomme støter til vassdraget og som med fordel kan forutsettes å kunne bringe sit tømmer frem ved fløtning i Sokna, hvad de anser sig berettiget til. Såvidt herredsstyret bekjent har bare nogen få benyttet fløtning i Sokna og nogen større tømmermengde vil der ikke bli tale om.

Herredsstyret anbefaler konsesjon på så lempelige vilkår som der er adgang til under forutsetning av at fylket ordner sig med skogeierne med hensyn til fløtningen.

Singsås herredsstyre bemærker at ingen private skoger i herredet støter til vassdraget.

Det fremholder at errettsket vil bli så godt som ødelagt og at der vil opstå ulemper for trafikken på vannet både sommer og vinter. Herredsstyret anbefaler konsesjon på så lempelige vilkår som der er anledning til.

Støren herredsstyre anfører at reguleringen ikke vil volde herredet nogen almen skade og at der kun er en privat skog-eier hvis eiendom støter til Samsjøen. Denne har såvidt bekjent ikke fløtet i vassdraget. Herredsstyret anbefaler som de foregående at konsesjon gis på så lempelige vilkår som mulig.

Styret for A/S Lundemo bruk foreslår under 13de juli d. å. at ordningen av fløtningsspørsmålet utstår inntil fylket har bestemt sig for utbygning av vassdraget og da må ordne andre forhold vedkommende vannretten. Vil inntil så skjer nogen private skogeiere fløte, er bruket villig til å skaffe det fornødne vann i fløttiden.

Fylkets konsulent, professor Heggstad, slutter sig hertil. Fylkesmannen likeså.

Landbruksdepartementet har under 26de juli 1920 foreslått oppstillet en betingelse om at alletiere av skog som drives til vassdraget skal ha fri adgang til å fløte samt benytte det hertil nødvendige

vann. Noget senere stenhlig skrivebrev av 20de august om å foreslå det betingelsen endret derhen at det offentlige skal ha fri adgang til fløtning av tommer fra de offentlige skoger som drives til vassdraget og således fri adgang til å benytte det til fløtningen nødvendige vann. Departementet går etter konferanse med professor Heggstad da ut fra at fylket ordner sig med de andre skogeiere hvad fløtningen angår.

Vassdragsdirektøren har ifølge en betenkning datert januar 1928 intet vesentlig å bemerke til den opstillede beregning over vannføringer og kraftmengder. Han antar at den påregnelige jevnvannføring ved regulering med hensyn på Nedre Møllefoss blir noget større enn av ansøkeren forutsatt.

Hovedstyret skal bemerke følgende:

Efter det foreliggende vil der i Lundesøkna ved den omsøkte regulering kunne innvinnes ca. 5 300 natur hk.

På den annen side står skaden og ulæmpen som efter det oplyste vesentlig angår fisket.

Hovedstyret antar at betingelsene for at reguleringstilladelse kan meddeles er tilstede, jfr. reguleringslovens § 8 og anbefaler sådan tilladelse gitt.

Efter de i andragendet givne opplysninger om anvendelsen av kraften fra anlegget i Nedre Møllefoss antar hovedstyret at der ikke er adgang efter reguleringslovens § 12,20 til — således som ansøkeren forutsetter — å fritas for vilkår etter samme lovs §§ 10—12. Man anbefaler imidlertid at ansøkeren får reguleringstilladelse på ubegrenset tid, jfr. lovens § 10,2.

For private falleiere må tilladelsen bli tidsbegrenset, tiden for disse foreslås satt til 50 år. Etter lovens § 10,5 blir der å betinge rett for staten til å innløse de dele av anlegget som måtte tilhøre dem for hvem tilladelsen er tidsbegrenset.

Ved drøftelsen av avgiftsspørsmålet har man hatt for øie, at fylket i elektrisitetsforsyningssammenheng har erhvervet det meste av Lundesøkna; og at det i samme hensikt akter å kjøpe resten. Hovedstyret har intet å inn-

viide mot staten med hjemmel i reguleringslovens § 11,7 fritar ansøkeren for å betale avgift til vedkommende kommuner. For det tilfelle at de dele som er innløst på private hender skulde ved bli å være det er det antagelig riktig å forme tilladelsen således at der får avgiftsplikt til kommuner. Man antar at den pasentle kan sættes til kr. 0,50 pr. naturhk. Med parallell i flei den senere tid behandlede kommunale reguleringer kan man ikke anbefale at fylkets anlegg fritas for å erlegge avgift til staten. Den foreslås for samtlige vassdragets fall satt til kr. 0,50.

Samsjøen har etter kartene et areal av ca. 10 km.² og en største bredde på ca. 2 km. Andre opplysninger til bedømmelse av spørsmålet om hvorvidt den i sin helhet er undergitt privat eiendomsrett foreligger ikke. Hovedstyret er i motsetning til ansøkeren tilbøielig til å anta at den ikke er undergitt privat eiendomsrett og har derfor opstillet vilkår om godtgjørelse til staten en gang for alle, jfr. lovens § 13. Man foreslår at den settes til kr. 1,00 pr. innvunden naturhk. Efter samme lovs § 12,20 skal der i ordinært betinges åvgift inn til 10 pct. av den innvundne kraft til kommuner, likesom der kan forbeholdes 5 pct. til staten. Hovedstyret foreslår disse satser bragt til anvendelse. Da fylkets anlegg i Lundesøkna skal brukes til almindelig elektrisitetsforsyning er det neppe plass for vilkår om kraftavståelse fra dette til kommuner, hvorfor man anbefaler at det fritas i så måte, hvis dertil måtte være adgang.

Da der efter det foreliggende til sine tider foregår fløtning kommer bestemmelsene i reguleringslovens § 19 til anvendelse. Det har litt til vært vanlig å gi uttrykk herfor i betingelsene. Man er imidlertid kommet til at dette efter lovens oppbygning ikke skulde være påkrævet, idet den omhandlede bestemmelse ikke har fått plass under oppregningen av de betingelser som vanligvis blir å følge, men er formet som et selvstendig lovbestemmelse og som derfor må forutsettes å ha gyldighet uansett om hvorvidt den er tatt med i konsesjonsbetingelsens eller ikke. Man har derfor undlatt å opstille vilkår om forholdet til fløtningen og gitt en

I henhold til ovenstående anbefaler hovedstyret at der meddeles tilladelse til å regulere Samsjøen i det vesentlige ovennævnte med den foreliggende plan på følgende

betingelser:

1.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Dersom vannfall, der ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeier i reguleringsanlegget gjelder konsesjonen for disse vedkommende i 50 år fra konsesjonens datum.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallsseiers andele i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år etterat konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse de andele i reguleringsanlegget som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringstilladelsen er tidsbegrenset. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de år derefter ha samme adgang. Bestemmelsen om innløsning må være meldt eierne 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne under hensyn til at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus har en verdi svarende til hvad de beviselig har kostet ved erhverveten med fradrag for amortisasjon i 50 år. For annet tilbehør beregnes den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Anlegget skal ved innløsningen være i færd driftsmæssig stand. Hvarvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige medlem på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekost-

ning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets løpvannføring som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vannføringen i løpvannperioden blir så jevn som mulig. Hvad der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementsokna.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

Den i nærværende post omhandlede plikt til å erlegge avgift til kommuner gjelder ikke Sør-Trøndelag fylkes anlegg i Lundesokna.

For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvundne naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk. Nærmere bestemmelser om betalingen av avgiften efter post 3, godtgjørelse efter post 4 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18, skal, forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år etterat konsesjonen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har vært unyttig å utnytte.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved hyggelig og drift av anlegget bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fås like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris som ikke med mere enn 10 prosent overstiger den pris, hvor til materiell kan fås fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede unntagelse fra disse regler når særegne hensyn gjør det påkrevet.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeid eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer).

Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi, beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere skal nettooplyskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgjeld for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes etter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

Konsesjonæren er forpliktet til å sette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med heravsende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrom, etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til å anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheten leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til etter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigundersøttelse av de ved anlegget ansatte arbeidere og deres familier.

13.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

14.

Ved idan anlegget skal eller tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende nemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemål.

15.

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

16.

Reguleringsanleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tappingsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

De vannfalls- og brukseiere som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner som departementet bestemmer etterhvert som utbygning skjer inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post. 3). Staten forbeholder rett til å beholde inntil 5 pct. av kraften.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett. Avprytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris

beregnet på å dekke produksjonsomkostningene deri innbefattet 6 procent rente av anleggskapitalen med tillegg av 20 procent. Herunder regnes med gjennomsnitt for samtlige somme vannfallseier tilhørende vannkraftanlegg. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjøn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert (hvert 5te år). Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til noen av leietagerne kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder, under samme forhold. Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

Den i nærværende post omhandlede plikt til avgivelse av kraft til kommuner gjelder ikke Sør-Trøndelag fylkes anlegg i Lundesokna.

19.

Departementet kan under særdne omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvannet ved reguleringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

20.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. De med kontrollen forbundne utgifter betattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

21.

Alle driftsforhold, som hører på anlegget faller bort når stat i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglåg hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som nevnt på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Da ansøkeren er en fylkeskommune har man antatt at der ikke er behov for sikkerhetsstillelse etter § 12, 16. Denne forutsetningen i forbindelse med at anlegget er påbegynt og laaget fremstredet har også vært medvirkende på utformningen av enkelte av betingelsene.

De mottagne dokumenter følger vedlagt. Likeså vassdragsdirektørens forannevnte betenkning bilagt med hans utkast til manøvreringsreglement, som hovedstyret slutter sig til.

Den i skrivelsen påberopte av vassdragsdirektøren avgitte betenkning i saken tillater man sig å vedlegge.

Det av vassdragsdirektøren utarbeidede utkast til manøvreringsreglement har gjennom fylkesmannen i Sør-Trøndelag vært forelagt herredsstyrene i Hong, Støren og Singås samt A/S Lindemo Bruk og Sør-Trøndelag elektrisitetsforsyning uten å ha foranlediget vesentlige bemerkninger.

Hovedstyrets endelige utkast til manøvreringsreglement er sålydende:

- § 1. Høieste reguleringsgrense kote 486,7 m. o. h.
- § 2. Laveste reguleringsgrense kote 473,0
- § 3. Reguleringshøide 13,7 m.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som skal godkjennes av det offentlige.

Der avgis vann til den skilnede flotning overensstemmende med de ved utvænskomst eller skjønn fastsatte bestemmelser.

Så snart det iverksettes ytterligere utnyttelse av fall i Lundesokna kan departementet forlange at vannlempingen skal foregå med dettas (disses) tary for øie. Nærmere regler herfor blir i tilfelle å fastsette senere. Inntil denne tid kan vannlempingen utføres til fordel for kraftanlegget i Nedre Møllefoss. Det må påsees at de tidligere flomvannføringer såvidt mulig ikke forøkes. Heller ikke må den tidligere lavvannføring forminskes til skade for andres rettigheter.

Til å forestå manøvreringen anfas en norsk statsborger som godtas av vedkommende regjeringsdepartement. Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet bestemmer hvor damvokteren skal bo og likeså om han skal ha telefon i sin bolig.

Det skal påses at flomløpet ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Der føres protokoll over dammens manøvrering, avleste vannstande samt observeres og noteres om det forlanges regnmengde, temperatur m. v. Av denne protokoll sendes ved hver måneds utgang avskrift til vassdragsdirektøren.

Mulig tvist om dette reglements forståelse blir å avgjøre av vedkommende regjeringsdepartement.

Forandringer i dette reglement kan kun foretas av Kongen etter at de interesserte har fått anledning til å uttale sig.

Departementet skal bemerke: Sør-Trøndelag fylke søker om tilladelse til å utvide den bestående regulering ved Samsjøen ved senkning av lavvannstanden fra kote 483 a til kote 473. Reguleringshøiden økas derved fra 3,1 m. til 13,7 m. Den ansøkte regulering er berøget å ville medføre en ytterligere økning i vannføringen, representerende ca. 200 hk. i det aneste for

tiden i byggedes fald (i Bondesokna, Nedre Møllefos, tilhørende fylket i Lundemo, Brak) og ca. 5300 hk. i vassdragets samlede utnyttbare fall. Da Lundesokna for den vesentligste del er erhvervet av ansøkeren, vil den innvandre kraftøkning i sin tid komme fylkets almindelige elektrisitetsforsyning til gode, likesom reguleringen allerede straks vil avhjelpe kraftmangel i det fylket tilhørende Lundemo bruk.

Den skade og ulempe som den nu ansøkte regulering av Samsjøen vil bevirke, må efter de foreliggende oplysninger antas å være av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved. Det antas å måtte påregnes endel skade på fisket. Da reguleringen kun vil foregå ved senkning, vil denne derimot ikke berøre grunnene omkring bassenget. Nogen skade for almene interesser skulde efter det oplyste ikke stille sig hindrende for andragendets innvilgelse.

Departementet finner i medhold av reguleringslovens § 8 med hovedstyret å burde anbefale meddelt reguleringsstilladelse efter den fremlagte plan, idet man forutsetter at departementet vil være hjemmehørende til å tillate mindre vesentlige endringer i planene. Andragendet har været bekjentgjort på anordnet måte.

Man har utarbeidet et utkast til konsesjonsbetingelser, som er vedtatt av fylket og som er sålydende:

Utkast

til betingelser for konsesjon til Sør-Trøndelag fylkeskommune på regulering av Samsjøen i Lundesokna (del av Gula).

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall, der ikke tilhører staten eller norske kommuner, deltar i reguleringen eller blir medeier i reguleringsanlegget, gjelder konsesjonen for disse vedkommende i 50 år fra konsesjonens dato.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallsereiers andele i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overføres. Det utførte reguleringsanlegg selles, det deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller inlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke. I det 50te år etter at konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse de andele i reguleringsanlegget som måtte tilhøre eiere for hvem reguleringsstillatelsen er tidsbegrenset. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de år derefter ha samme adgang. Bestemmelsen om innløsning må være meldt eierne 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne under hensyn til at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus har en verdi svarende til hvad de beviselig har kostet ved erhvervelsen med fradrag for amortisasjon i 50 år. For annet tilbehør beregnes den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Anlegget skal ved innløsningen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturbestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som kongen bestemmer kr. 0,50 pr. naturbestekraft.

Økningen av vannkraften besignes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen gittes å stille medfører i tælling med vannføring som har kommet på regning for om annet i 50 dages av året. Ved beregningen av denne økning forutsettes at vannkraftens utnyttelse på

en sådan måte at vannføringen i hver vannperioden blir så jevn som mulig. Hverken i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvundne økning i vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntil etter hvert som disse ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

Den i nærværende post omhandlede plikt til å erlegge avgift til kommuner gjelder ikke for Trondelag fylkes anlegg i Lanesokna.

4. For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvunnen naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge etter hvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

5. Nærere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 3, godtgjørelse etter post 4 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 19, skal, for såvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

6. Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år etter at konsesjonen er gitt.

Fristen medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige hindringer (vis major) streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

7. Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerskap.

Konsesjonæren skal vedti bygging og drift av anleggselementer norsk materiale, for såvidt dette kan fås like godt, tilstrekkelig billig og for en pris som ikke medfører unødvendig høyere pris, enn for tilsvarende materialer fra utlandet.

8. Ved konsesjonsvedtaket skal det uttrykkelig gis fra tilseende regjeringsdepartementet en uttalelse om hvilke vilkår som ved konsesjonen skal settes for bruk av naturkraften til produksjon av elektrisitet.

9. Arbeidene må ikke pålegges å utføres for penger som vederlag for arbeid eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøyer og andre arbeidsmateriale). Verktøyer og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje.

Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig østemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontrakterer oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

10. Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

11. Konsesjonæren er, foruden utstrækning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeidere og funksjonærer sundt og tilstrekkelig husrom efter nærmere bestemmelser av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvister å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til etter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anlegget ansatte arbeidere og deres familier.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre elektriske anlegg, når dette måtte finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av mindelig overenskomst av et av Kongen opnevnt skjønn, som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeide.

Såfremt de almindelige konsesjonsvilkår for elektriske anlegg ved den forestående lovrevisjon i emnet endres til fordel for konsesjonæren forsåvidt nærværende bestemmelse angår, vil disse fordeler også bli gjort gjeldende for denne konsesjon.

14.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne oplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

15.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstid uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne

sig i den bruk av anlegget som skjer i krigstid eiemed.

16.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjen kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

17.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

18.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne sig i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

19.

De vannfalls- og brukseiere som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner som departementet bestemmer efterhvert som utbygning skjer inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledning eller fra ledningsnett. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller

loket ut må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonskostningene — deri innbefattet 3 pct. rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Herunder regnes med gjennomsnitt for samtlige samme vannfallseier tilhørende vannkraftanlegg. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år.

Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

20.

Departementet kan under særegne omstendigheter gi en vannfalls- eller bruksleier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

21.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbudne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

22.

Alle heftelser, som hviler på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten.

23.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i

de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Konsesjonen foreslås som det sees gitt Sør-Trøndelag fylke på ubegrenset tid i henhold til reguleringslovens § 10 punkt 2.

Forsåvidt norske kommuner blir medeiere i reguleringsanlegget vil man likeledes anbefale reguleringskonsesjonen for disse vedkommende gitt på ubegrenset tid. For private vannfallseiere er foreslått en konsesjonstid av 50 år, hvorefter vedkommende vannfallseieres andeler i reguleringsanlegget skal tilfalle staten uten vederlag, hvorhos er betinget innløsningsrett overfor de andeler av anlegget, der måtte tilhøre andre enn staten eller norske kommuner. Innløsningsfristen er satt til 35 år fra konsesjonens dato.

Man antar med hovedstyret at avgiften etter reguleringslovens § 11,1 kan settes til kr. 0,50 til kommuner og kr. 0,50 til staten. Godtgjørelsen en gang for alle foreslås satt til kr. 1,00 pr. nat. hk.

Forsåvidt angår den opstilte årsavgift til kommuner finner man med hovedstyret i medhold av lovens § 11,7 å burde anbefale meddelt ansøkeren fritagelse for erleggelsen av denne, jfr. utkastets post 3 siste ledd.

I utkastets post 13 har man optatt bestemmelse om plikt for konsesjonæren til å inntre i samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning.

Angående kraftavgivelse til kommuner og stat, som anbefales satt til henholdsvis 10 og 5 pct. overensstemmende med lovens ordinære satser, henvises til utkastets post 19. På grunn av lovens absolute påbud om at der skal betinges kraftavståelse til kommuner, finner man ikke å kunne foreslå fylkets anlegg fritatt for sådan avståelse.

Man går imidlertid ut fra at de enkelte kommuner tilkommende kraft blir at tildele fylkeskommunen for såvidt kunne overtas kraftforsyningen i dette distrikt.

Reguleringsbetingelsene er isvrig i det hele overensstemmende med tidligere meddelte reguleringskonsesjoner til kommuner.

Det av hovedstyret utarbeidede utkast til manøvreringsreglement, som er referert ovenfor, vil man anbefale fastsatt som gjeldende inntil videre.

I henhold til det anførte tillater man sig således å

innstille:

1. Det tillates i medholdt av lov av 14de desember 1917 om vaasdragsreguleringer, Søst-Trøndelag fylkeskommune å foreta regulering av Samsjøen i Lunde-sokna i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og på den i Arbeidsdepartementets foredrag av 23de november 1923 innntatte betingelser.
2. Der fastsettes som gjeldende inntil videre reglement for manøvrering av reguleringsdammen overensstemmende med det i Arbeidsdepartementets nevnte foredrag innntatte utkast.

15. Forandring i bestemmelsene for midlertidig regulering av Bygdin og Osen-sjøen.

Jfr. bind IV nr. 32 og bind VI nr. 15.

Den norske Regerings resol. av 21de desember 1923.

Ved i lgl. resol. av 6te oktober 1917 blev den besluttet iverksatt en midlertidig regulering av Bygdin og Osen for å bidra til å forhindre den på grunn av krigen opståtte mangel på brønsels- og belysningsstoffer. Man henviser herom til «Meddelte Vaasdragkonsesjoner» IV side 181 flg. De fastsatte reguleringsbestemmelser er innntatt side 203. Arbeidet er på statens regne utført av Glommens og Lågens brukseierforening, som også har atlagt midlerne hertil. Ved i lgl. resol. av 18de desember 1910 blev den foretatt en forandring av § 2 i reguleringsbestemmelsene (jfr. «Meddelte Vaas-

dragkonsesjoner» VI side 129, hvor tillegget til § 2, vil finnes innntatt).

Fra Glommens og Lågens brukseierforening har man mottatt en skrivelse datert 23de april 1921 angående forandring av bestemmelsene for den midlertidige regulering av Bygdin og Osen. Skrivelsen er sålydende:

«Ved de opridelige underhandlinger vaaren 1917 om en regulering av Bygdin blev der fra brukseierforeningens side fremholdt at foreningen eventuelt vilde utføre reguleringsarbeidene og lægge at pengene paa betingelse av, at den fik sine utlæg dækket. Paa basis av disse underhandlinger og Arbeidsdepartementets skrivelse av 26de juni 1917 gik foreningen til arbeidet utførelse. I skrivelse av 29de september s. a. sendte Arbeidsdepartementet forslag til reguleringsbetingelser, hvori bl. a. forutsettes at reguleringskostene skal dækkes ved første aars avgift. Disse betingelser kunde ikke brukseierforeningen gaa med paa, hvad den meddelte departementet i skrivelse av 22de oktober s. a. Arbeidsdepartementet oversendte under 18de december 1918 et nyt utkast til betingelser, der i det væsentligste gik ut paa, at der skulde sondres mellem anlægsutgifter, som omfattet den provisoriske del av anlegget, og saadanne, som omfattet ting, der kommer den endelige regulering av Bygdin til gode. Utgifterne ved de provisoriske arbeider skulde dækkes første reguleringsaar, i andet til og med 6te reguleringsaar skulde reguleringsgodtgjørelsen bestaa av renter og amortisation av resterende beløp samt driftsutgifter og aarlige erstatninger.

Herunder var gaaet ut fra den forutsetning, at den endelige regulering av Bygdin vilde ske gjennom utbygning av den paa begynte tåpningskanal, slik at det aller væsentligste av de nu utførte arbeider vilde komme den endelige regulering til gode. De provisoriske utgifter vilde da ha beløpet sig til en 20—30 tusen kroner, hvorom foreningen underrettet Arbeidsdepartementet i en skrivelse av 19de mars 1919. Fra departementet mottok vi 17de juni s. a. den meddelelse, at da planer for den endelige regulering av Bygdin endnu ikke forelåg kunde man ikke i detalj avgjøre hvilke

forbøininger, der vilde bli av blivende verdi. Etter endel forhandlinger blev de nye betingelser vedtatt av foreningen, hvad der blev meddelt departementet i en skrivelse av 7de oktober 1919. Samtidig gjorde foreningen oppmerksom paa, at den gikk ut fra, at departementet traf de fornødne avtaler med konsumenterne om reguleringens kostnader, da der ikke kunde fixeres hvor store beløp, der faldt paa de provisoriske arbeider og dermed paa første aars reguleringens kostnader. De nye bestemmelser blev derefter stadfæstet ved kgl. resol. av 12te december 1919.

A Under ekspropriationskommissionen for Bygdireguleringen blev den endelige plan for regulering av Bygdin for første gang fremlagt fra Væsdragdirektøren. Denne plan for utsættelse imidlertid, at den fremtidige regulering av Bygdin skal ske gennem en uttappingskanal, idet man var kommet til det resultat, at dette vilde bli billigere og mere hensigtsmæssig end at utdype den tappingskanal, der var påtænkt fra først av.

Denne planforandring kuldaster imidlertid efter vor opfatning forudsætningerne for de vedtagne reguleringens betingelser, idet en betydelig del av anlægsudgifterne maa overføres paa kontoen for de provisoriske anlegg, og vil antagelig disse udgifter — uten at vi endna har satt op nøiagtig sammenligning — bli mindst en 5—6 gange saa store som tidligere antatt. Da princippet for betingelserne herved blir fornykket, idet første aars reguleringens udgifter, som skulde betales væsentlig av Fredrikshald og Sarpaborg, blir urimelig store, maa vi gaa ut fra, at reguleringens betingelser helt maa forandres.

Under en tidligere konferens med ekspeditionschef Larsen har vi gjort oppmerksom paa dette forhold, som er opstaatt ved fremleggelsen av den endelige plan for Bygdins regulering, og saavidt vi forstod ham, var han ogsaa av den opfatning, at den maatte foretas en forandring av betingelserne. Det er formentlig tilstrekkelig, at vi ved en skrivelse til Arbeidsdepartementet gjør oppmerksom paa forholdet, saa der kan bli optatt forhandlinger om nye betingelser.

Brukseierforeningens skrivelse blev forelagt i komiteen og ved et ytre tilfelle i Væsdrag-

og Elektrisitetsvesenets som har avgitt en uttalelse i skrivelse av 13de juli 1921, som er saalydende:

Etter de ved kgl. resol. av 6te oktober 1917 fastsatte reguleringsbestemmelser skal de vannfall som bruker den ved reguleringen innvundne økning erlegge en godtgjørelse som for det første reguleringsaar motsvarer de utgifter til anlegg og drift som staten har hatt med tillegg av 10 pct. til dekning av administrasjons- og renteutgifter.

Av en tilleggsresolusjon av 12te desember 1919 fremgår det at brukseierforeningen skal få sine anleggsudgifter vedkommende provisoriske forbedringer refundert i likvidasjon med første reguleringsaars avgift. Ennvidere skal den godskrives 6 pct. rente og 2 pct. årlig amortisasjon av utgifter til forbedringer som kommer en senere permanent regulering til gode. — I annet og til og med sjette reguleringsaar skal godtgjørelsen utgjøre de sistnevnte rente- og amortisasjonsbeløp samt årets driftsutgifter og de erstatninger der i henhold til reguleringslovens § 16 måtte bli fastsatt til årlige beløp. — Utgiftsbeløpet forhøies med 10 pct. til dekkelse av administrasjonsutgifter.

Endelig synes tilleggskonsesjonen av 1919 å forutsette at Vamma kraftanlegg for Bygdins vedkommende og Vamma i forbindelse med Rena kraftselskap A/S og Elyerum kommune, for Osensjøens vedkommende betaler den samlede reguleringsgodtgjørelse for året. Bruker andre kraftanlegg helt eller delvis den innvundne vannføring skulde disse betale til staten likeså meget pr. innvunnen og benyttet HK, som Vamma. Derhos skulde der erlegges årlig en i forhold til den innvundne kraftmengde beregnede andel av 1/6 av de årsutgifter der i det første år er endelig dekket.

Kort forut for den sistnevnte resolusjon vedtok brukseierforeningen de nye reguleringsbestemmelser.

Glommens og Lidgens brukseierforening safører under 28de april i år bl. a. at det var en forutsetning at den endelige regulering av Bygdin skulde ske ved en uttappingskanal slik at det vesentlig av det års utførte arbeide vilde komme den endelige regulering til gode. De provisoriske utgifter vilde da ha beløpet sig til kr. 20 000,00 og kr. 30 000,00.

Den av vassdragsdirektøren under ekspropriasjonskjønnen fremlagte plan forutsetter imidlertid at den fremtidige regulering skal skje gjennom en tunnel idet man er kommet til at dette vil bli billigere og mere hensiktsmessig enn å utdype den tapningskanal som var påtenkt fra først av. Denne planforandring kullkaster forutsetningene for de vedtatte reguleringsbestemmelser, idet en betydelig del av anleggsutgiftene overføres på kontoen for det provisoriske anlegg. Uten at man har oppstillet nogen neiaktig sammenligning antar brukseierforeningen at den blir 5—6 ganger så stor som tidligere antatt. Da prinsippene for betingelsene derved blir forrykket går foreningen ut fra at betingelsene forandres helt.

Hovedstyret skal bemerke følgende:

De omhandlede 2 resolusjoner gjelder foruten Bygdin også Osensjøen. Ved den sistnevnte er det såvidt bekjent ikke inntrått forandringer som skulde begrunne fravikelse fra de tidligere bestemmelser og da henvendelsen alene angår Bygdin har man innskrenket behandlingen til å gjelde bare denne og herunder igjen bare spørsmålet om beregningen og erleggelsen av den godtgjørelse som pålegges vannfallseieren for bruken av vann, altså punkt 2 i reguleringsbestemmelsene. Ennvidere mellemyrørendet mellom staten og brukseierforeningen ved at denne siste legger ut pengene.

Vassdragsdirektøren bekrefter at man efterat den provisoriske regulering av Bygdin var tilveiebragt ved en kanal hadde tenkt sig den endelige senkning av Bygdin utført ved en utvidelse av kanalen, mens man senere er kommet til at den hensiktsmessig bør skje ved tunnel. Av denne grunn må omkostningene ved senkningskanalen i sin helhet konteres på den midlertidige regulering. Det synes under disse omstendigheter mindre rimelig at fallseierne allerede første år skal dekke samtlige de utgifter som provisoriet fører med sig og hovedstyret finner derfor at man bør stille sig imot kommende til tanken om revisjon av det omhandlede punkt i reguleringsbestemmelsene.

Det viktigste spørsmål blir da innen hvilket tidspunkt man bør kreve at utgiftene til den provisoriske del av anlegget skal være tilbakebetalt. Hovedstyret antar at man bør være ferdig hermed innen den endelige regulering av Bygdin kan tenkes å komme til utførelse. For nærværende vet man ikke noget bestemt herom, så meget kan dog sies at anlegget om det blev besluttet straks neppe kunde bli ferdig før om 3 à 4 år. Man skulde derfor være nogenlunde på den sikre side ved å betinge sig at den provisoriske del skal være amortisert innen utløpet av 1924. Anlegget påbegyndtes sommeren 1917 og det var efter hvad man har bragt i erfaring så langt fremskredet at det delvis kunde tas ibruk henimot slutten av 1919. Det synes efter dette rimelig å forutsette en tilbakebetalingstid av 5 år.

Utgiftene vedkommende den permanente regulering antas som forutsatt i de tidligere reguleringsbestemmelser å burde forrentes med 6 pct. og amortiseres med 2 pct. årlig.

Til de efter disse regler fremkomne rente- og amortisasjonsbeløp må der bli å legge utgifter til drift og vedlikehold, samt skatter. Ennvidere bør man som i de gjeldende bestemmelser legge til 10 pct. til dekning av statens administrasjonsutgifter.

De tidligere reguleringsbestemmelser inneholder regler for beregning av det falleierne skal betale i de første 6 reguleringsår, hvad der videre skal skje er der ikke fastsatt noget om. — Hovedstyret er tilbøielig til å anta at man bør ianskrene sig til å fastsette regler for de nevnte 5 år. Skulde det vise sig at den midlertidige regulering kommer til å vare lenger får man supplere bestemmelsene når den tid kommer.

Overensstemmende med de her gjorte bemerkninger har man nedenfor oppstillet forslag til omformning av post 2.

Om det enn er mindre sannsynlig kan det dog tenkes at den endelige regulering kommer i stand før de omhandlede 5 år er utløpet. I så fall bør den del av utgiftene vedrørende provisoriet som en allike måtte være amortisert belastes den permanente regulering. Man har tenkt sig at der bør oppstilles en særskilt bestemmelse herom.

Efter forutsetningene er utløpet til den

omhandlede regulering utlagt av brukseierforeningen. Hovedstyret antar det vil være heiligt å ordne sig så at foreningen i de omhandlede 5 år innkrever og erholder som refusjon det vannfallseierne skal betale for bruket av vannet med fradrag av hvad staten skal ha til dekkelse av administrasjonsutgifter. Man bør dog innrette sig så at staten når som helst kan tilbakebetale brukseierforeningen dens utlegg med fradrag for amortisasjon. Fra det tidspunkt måtte det da bli statens sak å innkreve godtgjørelsen som fra nu av tilfaller den i sin helhet. Dette bør antagelig få uttrykk i de nye betingelser.

I henhold til overstående bemerkninger foreslås post 2 gitt følgende ordlyd:

«De vannfalls- og brukseiere som benytter det ved reguleringen innvundne driftsvann erlegger en årlig godtgjørelse som for hvert år fastsettes av vedkommende departement og etter følgende regler:

a) Anleggsutgifter og utgifter en gang for alle til grunnerhvervelser og erstatninger skal i den utstrekning de kommer en senere permanent regulering til gode ansees som forskudd på dennes utgifter. Disse forskudd blir å forrente med 6 pct. og amortisere med 2 pct. årlig.

Hvorvidt og i hvilken utstrekning en forfeining kommer en senere permanent regulering til gode avgjøres i hvert tilfelle av departementet.

b) Anleggsutgifter vedkommende forfeining der ikke kommer en senere permanent regulering til gode forrentes med 6 pct. og amortiseres med like store årlige beløp i løpet av 5 år.

c) Til de etter reglene i a) og b) beregnede beløp kommer de erstatninger der blir fastsatt til årlige beløp. Enn videre sett kan departementet nærmere fastsatt beløp til dekkelse av utgifter til drift og vedlikehold samt skatter.

d) Det således fremkomne utgiftsbeløp forheies med 10 pct. til dekkelse av administrasjonsutgifter.

Det samlede beløp for året deles mellom vannfallseiere som helt eller delvis har tatt det økede driftsvann i bruk. Delingen skjer i mangel av overenskomst ved skjønn overensstemmende med reguleringslovene § 9 punkt 4.

De øvrige av de tidligere fastsatte reguleringsbestemmelser antas å kunne beholdes uforandret.

Enn videre foreslås medtatt følgende 2 nye punkter:

«Forsåvidt nogen del av den provisoriske regulering ikke er amortisert ved reguleringstidens utløp skal restbeløpet belastes den permanente regulering.»

«Glømmens og Lågens brukseierforening der utreder som lån de til den midlertidige statsregulerings gjennomførelse fornødne midler innkrever og erholder som refusjon herfor den på grunnlag av reglene i post 2 fastsatte godtgjørelse, dog således at den betaler til staten de i nevnte post til dekkelse av administrasjonsutgifter omhandlede 10 pct.

Staten kan når som helst kreve å tilbakebetale brukseierforeningen dens utlegg til reguleringen med fradrag for amortisasjon fastsatt etter reglene i nevnte post. Fra det tidspunkt anlegget er amortisert eller staten har tilbakebetalt brukseierforeningen dens utlegg efter nevnte regler innkrever og erholder staten reguleringsgodtgjørelsen i sin helhet.»

I skrivelse til brukseierforeningen av 18de oktober 1921 had man meddelt regnskap vedkommende den midlertidige regulering, tilstrekkelig detaljert til bedømmelse av hvor stor del av utgiftene som vil komme den endelige regulering av Bygda til god. Man had derhos meddelt opplysning om størrelsen av de årlige driftsutgifter. Med skrivelse fra brukseierforeningen av 16te januar 1923 had man mottatt oppgave over reguleringskostende samt en sammenstilling der visen fordelingen mellom de utgifter som faller paa den provisoriske regulering og på

gifter som kommer en senere permanent regulering til gode. Bruktseierforeningens skrivelse er sålydende:

Under henvisning til det ærede departements skrivelse av 26de juni 1921 tillater vi os hermed at oversende opgave over utgifter ved den utførte regulering av Bygdin.

Paa medfølgende sammenstilling, bilag 1, er foretat en fordeling mellem utgifter, som falder paa den provisoriske regulering, og utgifter som kommer en senere permanent regulering til gode. Da denne fordeling maatte ske under hensyntagen til de nye reguleringsplaner for Bygdin, har vi herom tilladt os at konferere med hr. vassdragsdirektøren. I en skrivelse av 7de oktober 1919 har vi anslaaet de provisoriske utgifter til noget over kr. 20 000,00, men grundet den senere planforandring — kfr. vor skrivelse av 23de april 1921 — kommer de nu op i over kr. 126 000,00.

Som i sidstnævnte skrivelse fremholdt mener vi at forutsetningerne for de vedtagne reguleringsbetingelser ved den nye plan er ændret, i den grad, at bestemmelse om vedkommende reguleringsomkostningernes fordeling maa ændres.

Av tidligere korrespondance vil det være det ærede departement bekjendt, at der har hersket nogen uklarhet om, naar vandet fra Bygdin er tat i bruk og av hvilke kraftanlæg. Hovedkonsumenten av den indvundne kraft — Fredrikshald kommune — var vinteren 1919—20 ikke færdig til at motta kraften (kfr. vor skrivelse av 4de oktober 1920) og vandet blev heller ikke brukt av andre. Vinteren 1920—21 har derimot Fredrikshald m. fl. kommuner, samt Sarpsborg og Tune, og i en ubetydelig grad Kykkelsrudanlægget brukt vandet. I 1921—22 er forholdet det samme.

Under disse omstændigheter tillater vi os at foreslaa, at det første reguleringsaar blir at regne fra høsten 1920,

at omkostningerne ved den provisoriske del av reguleringen med 6 pct. rente blir at fordele paa 5 aar,

at den permanente del av reguleringen blir at forrente med 6 pct. og avdrag med 2 pct. paa resten.

at de aarlige erstattingsbeløp og driftsutgifter fordeles paa de respektive aar og at der av den paa maaden maatte fremkomne aarlige reguleringsstiftgift betales 10 pct. til staten til administrationsutgifter.

Med hensyn til de aarlige reguleringsutgifters fordeling bemerkes at det for de 2 forløpne reguleringsperioder er paa det rene at Fredrikshald, Røken og Hurum kommuner i de 2 aar har faat den av departementet tildelte kraft av Bygdinreguleringen gjennom Vamma, (kfr. vedlagte skrivelse av 6te ds.), at Sarpsborg og Tune likeledes i de 2 aar har faat den av departementet tildelte kraft gjennom Børregaard, der oplyser, at det for sin egen bedrift ikke har anvendt noget av det regulerte vand,

at Kykkelsrudanlægget i høist ubetydelig grad har anvendt vandet (kfr. vedlagte skrivelse av 6te ds.),

at Hafslund kraftstation ikke har anvendt vandet.

I sin beregning over vandforbruket har Kykkelsrudanlægget angitt den midlere døgnbelastning, medens faldhøiden er avlæst kl. 6 eftm. Det lar sig naturligvis ikke gjøre nu baktefter at finde ut den til den midlere belastning svarende faldhøide, men vi skulde formene, at den i virkeligheten har været noget lavere end anført i opstillingen, og som følge herav skulde vandforbruket i gjennomsnit ha været noget større. I ethvert fald blir det meget faa dage baade i 1921 og 1922 at Kykkelsrudanlægget har brukt nogen m³ av reguleringsvandet, og anlegget vil vistnok gaa med paa at betale et rundt beløp for disse 2 aar; efter forhandling med anlegget mener vi at kunne påregne et bidrag av tilsammen kr. 10 000,00.

For Osunreguleringens vedkommende er fordeling foretat efter de respektive faldhøider, som anført paa medfølgende bilag 2.

Efter dette foreslaar vi, at reguleringsomkostningerne for 1920—21 og 1921—22 blir at fordele som anført paa hoslagte bilag 3.

For at forenkle oppgjøret beder vi om det ærede departement vil forenledige ut de saakdes utlynte beløp av Kykkelsrudanlægget, Fredrikshald, Røken, Hurum, Sarpsborg og Tune kommuner samt Rana kraftselskap,

Elvåren og St. Odalens kommune indbetales direkte til brukseierforeningen, hvorefter de 10 pct. til staten for administrationsutgifter av os vil bli indbetalt til Arbeidsdepartementet.

För indøverende og gjenstaaende reguleringsperioder vil vi foreslaa, at den aarlige reguleringsutgift blir at indkræve hos de anlegg, der tar noget av reguleringsvandet i bruk, og at fordelingen sker i forhold til de ved de respektive bruk indvundne kraftmængder.

De paaberørte bilag vedlegges.

Brukseierforeningens skrivelse med bilag har været forelagt Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet som i skrivelse av 30te mai 1923 har avgitt følgende uttalelse:

«Under 12te februar d. a. har det Kongelige Departement bl. a. oversendt hovedstyret til uttalelse avskrift av skrivelse fra Glommens og Lågens brukseierforening av 5te januar s. a. bilagt med opgave over omkostningene ved den midlertidige regulering av de nevnte to sjøer samt forslag om hvorledes omkostningene bør fordeles. I skrivelse til Departementet av 14de april med bilag har brukseierforeningen foretatt nogen endring som følge av at Rena kraftselskaps faller 34 m. istedetfor som tidligere forutsatt 36 m.

Man tillater sig i anledning herav å anføre følgende:

Reguleringsbestemmelser for disse reguleringer er fastsatt ved kongelig resolusjon av 6te oktober 1917 og 12te desember 1919. Som det Kongelige Departement vil erindre er imidlertid de oprindelige forutsetninger for Bygdinreguleringen således forrykket at bestemmelsene om omkostningenes fordeling må endres, jfr. hovedstyrets skrivelse av 13de juli 1921, hvori man fremkom med forslag i så henseende. Hovedtanken i dette var at omkostningene vedrørende den provisoriske del skulde være amortisert innen den endelige regulering av Bygdin antokes å komme til utførelse, antydningvis innen utløpet av 1924. Anlegget var så langt fremskredet at det delvis kunde tas i bruk i slutten av 1919, og man regnet med en tilbakebetalingstid på

5 år. Det samlede beløp for hvert år tenktes delt mellem de vannfallsieiere som helt eller delvis hadde tatt økningen i bruk og delingen skulde i mangel av overenskomst finne sted ved skjønn efter bestemmelsene i reguleringslovens § 9 punkt 4.

Det nu mottagne forslag til ansettelse av de aarlige reguleringsutgifter og deres deling — forsåvidt angår årene 1920—21 og 1921—22 — ligger i det store og hele nær op til hvad hovedstyret har tenkt sig, idet omkostningene vedrørende provisoriet forutsettes delt på 5 år, dog regner brukseierforeningen med at man begynner et år senere nemlig høsten 1920, idet det ved reguleringen tilveiebragte vann ikke tidligere er benyttet.

Forslaget går ut på følgende:

Bygdin.

Reguleringsomkostningene for de omhandlede to perioder er beregnet til henholdsvis kr. 72 265,98 og kr. 80 021,57 inkl. de til staten betingede 10 pct.

For den rent ubetydelige bruk av vannet som Kykkelsrudanlegget har hat i de omhandlede to år og hvorfor der er reddegjort i A/S Hafslunds skrivelse til Departementet av 6te desember 1922, jfr. hovedstyrets skrivelse av 17de februar d. a. foreslår brukseierforeningen at det erlegger et rundt beløp som den ansetter til kr. 10 000,00 og som den mener anlegget vil gå med på å betale. Herav er kr. 3 000,00 opført på første og kr. 7 000,00 på annet år.

På basis herav tenkes reguleringsutgiftene i de omhandlede to år delt således:

1920—21. Kykkelsrud	kr. 3 000,00
Vamma	» 40 020,34
Borregård	» 29 245,64

Tilsammen kr. 72 265,98

1921—22. Kykkelsrud	kr. 7 000,00
Vamma	» 42 190,24
Borregård	» 30 831,33

Tilsammen kr. 80 021,57

Delingen mellem Vamma og Borregård er gjort forholdsmessig efter fallhøidene.

Osønsjø.

Reguleringsomkostningene for de omhandlede to perioder er opgitt til henholdsvis kr. 15 676,23 og kr. 13 898,50, inkl. 10 pct. til staten. I disse beløp deltar Kykkelsrud etter forslaget ikke. De er delt etter fallhoidene således:

1920—21:	Rena kraftselskap	kr. 5 610,44
	Elverums elek.verk	» 1 815,14
	Funnefoss	» 825,08
	Vamma	» 4 290,34
	Borregård	» 3 135,25

Tilsammen kr. 15 676,23

1921—22:	Rena kraftselskap	kr. 4 974,20
	Elverums elek.verk	» 1 609,30
	Funnefoss	» 731,50
	Vamma	» 3 803,80
	Borregård	» 2 779,70

Tilsammen kr. 13 898,50

Beløpene for Vamma og Borregård er for begge reguleringer forutsatt belastet de kommuner som har fått kraften tildelt, nemlig Fredrikshald, Røyken, Hurum, Sarpsborg og Tune. Delingen mellom disse opplyses å være gjort i forhold til de dem tildelte kraftmengder.

Hovedstyret skal bemerke følgende:

Som allerede nevnt kan der ikke bygges på reguleringsbestemmelsene av 1917 med tillegg av 1919, jfr. hovedstyrets forslag av juli 1921. Man antar etter påny å ha overveiet saken at dette etter omstendighetene er brukbart for eiemedet. Kun bør det endres på et enkelt punkt. Man tenker på siste passus i dets avsnitt 2, hvorefter delingen mellom vannfallseierne av det beløp som er legges for bruken av vannet skal foregå ved overenskomst eller i mangel av sådan ved skjønn i henhold til reguleringslovens § 9 pkt. 4. Hovedstyret antar at det offentlige bør ha anledning til å øve innflydelse på delingen såfremt den foregår ved overenskomst. Dette fordi enkelte av vannfallseierne i kon-

trakter har betinget sig adgang til å overføre den på dem fallende del av reguleringsutgiftene til de kommuner som er tildelt kraften. I den anledning foreslås siste passus i avsnitt 2 supplert med følgende: «Deling etter overenskomst er ikke gyldig uten departementets godkjenning».

Forevrig skulde det ikke være nødvendig å gjøre forandringer.

Man vedlegger utkast til reguleringsbestemmelser formet overensstemmende hermed. — Glømmens og Lågens Brukseierforening har på foranledning erklært sig enig i de endringer som dette inneholder, jfr. dens skrivelse av 29de ds. som medsendes i avskrift.

Da kraften etter det opgitte ikke er tatt i bruk før i begynnelsen av reguleringsperioden 1920—21 har man ikke noget å innvende mot at de år hvorover utgiftene til provisorielt skal deles begynner samtidig med nevnte reguleringsperiode.

Man har etter gjennomgåelse av brukseierforeningens skrivelse av 5te januar d. å. med bilag ingen bemerkning å gjøre til ansettelsen av de samlede reguleringsomkostninger for de omhandlede perioder og heller ikke til hvorledes de er tenkt delt på de forskjellige fall. Til den videre fordeling av den del av omkostningene som faller på Vamma og Borregård er der antagelig ikke grunn for det offentlige til å ta stilling. — Angående det som mellom selskapene og kommunene er bestemt med hensyn til reguleringsomkostningenes betaling henvises til skrivelse hertil fra brukseierforeningen av 10de febr. med bilag og som vedliggjer i avskrift.

I anledning av at brukseierforeningen ber departementet om å foranledige beløpene innbetalt henviser hovedstyret til departementets skrivelse til A/S Hafslund av 25de april 1921 ifølge hvilken det har vært meningen at brukseierforeningen skal ordne med erleggelse av de på de enkelte vannfallseiere fallende beløp. Der er ikke grunn til å gjøre nogen forandring heri.

Departementet skal bemerke, at der under 14de september 1923 er fremsatt kgl. proposisjon for Stortinget om iverksettelse av stataregulering bl. a. av Bygdin i henhold til et av Vassdragsvesenet utarbeidet plan, jfr. st. prp. nr. 106 for 1923.

Som følge av, at den endelige regulering av Bygdin er projektert gjennomført ved en senkningstunnel istedetfor som opprindelig forutsatt ved hjelp av en kanalier en stor del av de arbeider, som er utført av hensyn til den midlertidige regulering blitt uten nytte for den endelige regulering. Dermed vil en betydelig større del av de medgitte utgifter falle på den midlertidige regulering enn av brukseierforeningen tidligere forutsatt, nemlig ca. kr. 126 000,00, — istedetfor ca. kr. 20 000,00.

Man finner derfor med hovedstyret at de tidligere fastsatte regler for beregningen av den godtgjørelse som brukseierne skal erlegge for benyttelsen av den midlertidige regulering bør endres, og man finner å kunne anbefale reguleringsbestemmelser for omhandlede regulering fastsatt overensstemmende med det av hovedstyret avgitte utkast der er innstatt nedenfor. Dette er foreslådd angår §§ 1, 4, 5, 6, 7 og 8 overensstemmende med de ved kgl. resol. av 6te oktober 1917 fastsatte reguleringsbestemmelser §§ 1, 3, 4, 5, 6 og 7. Ifølge disses § 2 skulde hele utgiften ved den midlertidige regulering dekkes av brukseierne det første år, idet reguleringsgodtgjørelsen for dette år sattes til det beløp, hvortil utgiftene androg med tillegg av 10 pct. til dekning av statens administrasjonsutgifter. — Dette blev ved det ved kgl. resol. av 12te desember 1919 fastsatte tillegg til § 2 forandret, idet der sondres mellom utgifter som kommer en senere permanent regulering til gode og utgifter som faller på den provisoriske regulering. I følge § 2 i det nu fra hovedstyret foreliggende utkast skal de første utgifter betraktes som forekudd til den endelige regulering, og forrentes med 6 pct. og amortiseres med 2 pct. årlig. De utgifter som faller på provisoriske forestillinger forrentes likeledes med 6 pct. og amortiseres med likestore beløp i løpet av 5 år, regnet fra reguleringsåret

1920—21. Til de således beregnede årlige beløp legges de reguleringsbestemmelser, der er fastsatt som årlige avgifter samt de årlige utgifter til drift, vedlikehold og skatter, og det samlede beløp forhøies med 10 pct. til dekning av administrasjonsutgifter. Det således beregnede årsbeløp deles forholdsvis mellom de vannfallseiere, som gjør bruk av reguleringen, og innbetales til brukseierforeningen som refusjon for dens utlegg til reguleringen, administrasjonstillegget på 10 pct. innbetales av brukseierforeningen til staten, jfr. hovedstyrets utkast § 9. I følge utkastets § 3 skal den del av utgiftene som ikke måtte være amortisert ved regulerings-tidens utløp belastes den permanente regulering. Ifølge siste punkt i § 9 skal staten når som helst kunne kreve å tilbakebetale brukseierforeningen dens utlegg til reguleringen med fradrag av amortisasjon etter de i § 2 nevnte regler. Fra det tidspunkt anlegget er amortisert eller staten har tilbakebetalt brukseierforeningen dens utlegg innkrever og erholder staten hele reguleringsgodtgjørelsen av brukene. Siste punkt i § 9 er overensstemmende med de bestemmelser som er fastsatt for den besluttede regulering av Aursunden, jfr. kgl. resol. av 13de mai 1921 og med de bestemmelser, som i st. prp. nr. 106 for 1923 er foreslådd for den endelige regulering av Bygdin.

I nevnte proposisjon er der som punkt IV i reguleringsbestemmelsene foreslådd innstatt følgende bestemmelse: «Dese reguleringsbestemmelser blir gjeldende for den hele regulering av Bygdin fra det tidspunkt, da Kongen bestemmer, at den ved kgl. resol. av 6te oktober 1917 fastsatte midlertidige regulering oppheves.» — Herom forutsettes i proposisjonen at der blir å forhandle med brukseierforeningen. Av den kraft, som innvienes i A/S Hafslunds, A/S Vannas og A/S Glommens træsliberis anlegg ved hjelp av den midlertidige regulering har departementet ved skrivelse av 8de mars 1920 tildelt Fredrikshald, Berg, Idd og Åre mark kommuner 1/3 og ikke over 8 000 elektriske bestekrefter. Av den i A/S Borregårds anlegg innvundne kraft har man tildelt Sarpsberg 2/3 og Tane kommune 1/3.

De nevnte kommuner har overfor kraftleverandøren forpliktet sig til å godtgjøre denne utgiftene til den midlertidige regulering. Departementet har efter omstendighetene intet å bemerke ved at vedkommende kommuner overtar å utrede disse utgifter.

Departementet finner å kunne slutte sig til hovedstyrets forslag om at de fremlagte endrede reguleringsbestemmelser for den midlertidige regulering av Bygdin også gjøres gjeldende for den midlertidige regulering av Osen.

Brukseierforeningen har henstillet, at staten foranlediger reguleringsgodtgjørelsen innbetalt til brukseierforeningen. Det har imidlertid været departementets forutsetning, at brukseierforeningen skal opkræve reguleringsgodtgjørelsen hos de enkelte bruk og kommuner og innbetale til staten administrasjonstillegget på 10 pct.

Hovedstyrets utkast til reguleringsbestemmelser som er vedtatt av brukseierforeningen er sålydende:

Utkast

til reguleringsbestemmelser for den midlertidige regulering av Bygdin og Osen.

1.

Reguleringen iverksettes straks. Tidspunktet for reguleringstidens utløp bestemmes av Kongen.

Ved reguleringstidens utløp kan staten gjenoprette den tidligere bestående tilstand. Hvis den tidligere bestående tilstand ikke besluttet gjenoprettet, blir nye reguleringsbestemmelser å treffe for det tidsrum og for øvrig på de vilkår som den da gjeldende reguleringslov oppstiller.

2.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter det ved reguleringen innvundne driftsvann, erlegger en årlig godtgjørelse som for hvert år fastsettes av vedkommende departement og efter følgende regler:

- a) Anleggsutgifter og utgifter en gang for alle til grunnerhvervelser og erstatninger

skal i den utstrekning de kommer en senere permanent regulering tilgode ansees som forskudd på dennes utgifter. Disse forskudd blir å forrente med 6 pct. og amortisere med 2 pct. årlig.

Hvorvidt og i hvilken utstrekning en forføining kommer en senere permanent regulering tilgode avgjøres i tvisttilfelle av departementet.

- b) Anleggsutgifter vedkommende forføining der ikke kommer en senere permanent regulering tilgode forrentes med 6 pct. og amortiseres med likestore årlige beløp i løpet av 5 år.
- c) Til de efter reglene i a og b beregnede beløp kommer de erstatninger, der blir fastsatt til årlige beløp. Ennvidere et av departementet nærmere fastsatt beløp til dekkelse av utgifter til drift og vedlikehold samt skatter.
- d) Det således fremkomne utgiftsbeløp forhøies med 10 pct. til dekkelse av administrasjonsutgifter.

Det samlede beløp for året deles mellem vannfallseiere som helt eller delvis har tatt det økede driftsvann i bruk. Delingen skjer i mangel av overenskomst ved skjønn overensstemmende med reguleringslovens § 9 punkt 4. Deling efter overenskomst er ikke gyldig uten departementets godkjennelse.

3.

Forsåvidt nogen del av den provisoriske regulering ikke er amortisert ved reguleringstidens utløp skal restbeløpet belastes den permanente regulering.

4.

Godtgjørelsen efter post 2 erlegges innen utgangen av januar. Skjer betaling ikke til forfalltid svares derefter 6 pct. årlig rente.

Departementet kan kreve stillet sikkerhet for erlæggelse av godtgjørelsen.

5.

Den ved reguleringen tilveiebragte kraftøkning kan ikke uten Kongens samtykke anvendes til annet enn til å mindske forbruket

av brensel- og belysningsstoffer eller for å avverge arbeidstans.

Fordelingen av kraftøkningen og de nærmere bestemmelser, som i den anledning måtte vise sig nødvendige fastsettes av Kongen eller den han dertil bemyndiger.

Energien leveres til ikke høiere pris og ikke på ugunstigere vilkår enn de som tidligere gjelder for levering til de samme eller lignende konsumenter.

De omkostninger, som ved den økede energileveranse måtte påføres kraftverkene bæres av disse. Dog kan i de tilfeller, da omkostningene, med tilknytning av nye konsumenter blir uforholdsmessig store, vedkommende konsumenter tilpliktes å bære en av Arbeidsdepartementet fastsatt del av disse omkostninger.

Enhver tvist som måtte opstå i anledning av bestemmelsene i nærværende post, avgjøres av Kongen eller den han dertil bemyndiger.

6.

Dammene blir å manøvrere etter reglement utferdiget av Kongen.

7.

Der skal treffes sådanne anordninger ved anleggene og i tilfelle i vassdraget nedenfor disse samt avgis vann i sådan utstrekning, at den almindelige fløtning besværes så litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir å treffe avgjøres i tvisttilfelle ved skjønn.

8.

Vassdragets vannfalls- og brukseiere underkaster sig de bestemmelser, som til kontroll med foranstående bestemmelser overholdelse måtte bli truffet av vedkommende departement.

9.

Glommens og Lågens brukseierforening der utreder som lån de til den midlertidige statsregulerings gjennomførelse fornødne midler innkrever og erholder som refusjon herfor den på grunnlag av reglene i post 2 fastsatte godtgjørelse, dog således at den betaler til staten de i nevnte post til dekkelse av administrasjonsutgifter omhandlede 10 pct.

Staten kan når som helst kreve å tilbakebetale brukseierforeningen dens utlegg til reguleringen med fradrag for amortisasjon fastsatt efter reglene i nevnte post. Fra det tidspunkt anlegget er amortisert eller staten har tilbakebetalt brukseierforeningen dens utlegg efter nevnte regler innkrever og erholder staten reguleringsgodtgjørelsen i sin helhet.

Man tillater sig således å

innstille:

De ved kgl. resolusjon av 6te oktober 1917 jfr. kgl. resol. av 12te desember 1919 fastsatte bestemmelser for midlertidig regulering av Bygdin og Osen endres overensstemmende med et i Arbeidsdepartementets foredrag av 21de desember 1923 inntatt utkast.

St. prp. nr. 1. Hovedpost X.

(1924)

Ekstraordinært budgett.

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg (ekstraordinært budgett) for terminen 1924—1925.

Arbeidsdepartementets innstilling av 11te januar 1924, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsråd Middelthoen.)

Departementet tillater sig herved å avgi innstilling om bevilgning under det ekstraordinære budgett for terminen 1924—1925 til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg.

1. Nore kraftanlegg.

Til innkjøp av vannfallet og den første planleggelse blev ved Stortingets beslutning av 29de mai 1907 bevilget kr. 4 000 000,00, jfr. herom st. prp. nr. 99 for 1906—1907, innst. S. XXXIX, samt st. forh. for s. å. side 3316—3348. Slutregnskapet for denne bevilgning blev avgitt i 1917 med en samlet utgift av kr. 459 533,45, jfr. herom st. med. nr. 4 for 1910 og st. prp. nr. 108 for 1918 side 1.

Til supplering av innkjøpet samt diverse anleggsforberedelser er derhos i 1914, 1916 1917 bevilget tilsammen kr. 9 900 000,00. Herom henvises til st. prp. nr. 117 for 1914, side 19—21 og 34, innst. S. L. avsnitt I og st. forh. for s. år, side 2328—35, st. prp. nr. 1 for 1916, ekstraordinært budgett II og III, side 7, innst. S. nr. 204 og st. forh. for s. år, side 1560, st. prp. nr. 81 for 1917, avsnitt II, innst. S. VI B. for s. år, side 3—5 og st. forh. side 1829—35.

Til påbegynnelse av anleggsarbeidet

bevilgedes for terminen 1918—1919 kr. 1 300 000,00. I alt er der til utbygningsarbeidet i terminene 1918—1924 bevilget kr. 19 880 000,00. Man henviser herom til st. pr. nr. 108 for 1918, innst. S. LVI og st. forh. side 2595—2617 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1919 hovedp. X, ekstraordinært budgett IV, innst. S. VI B og st. forh. side 1068 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1920, ekstraordinært vannfallsbudgett, side 4—7, innst. S. VI D og st. forh. side 1766 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1921, ekstraordinært vannfallsbudgett, side 3—5, innst. S. VI D for s. år, side 2—9 med bilag 1—5 og st. forh. s. år, side 2820—2840, st. prp. nr. 1 for 1922, ekstraordinært vannfallsbudgett, side 2—6, st. prp. nr. 121 for s. år, innst. S. VI B og st. forh. side 2898—2944 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1923 om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg (ekstraordinært budgett) side 1—3, innst. S. VI B. for s. år, og st. forh. side 2785—2808 for s. år.

Inklusive innkjøp, planleggelse m. v. er der således stillet til disposisjon vedkommende Nore kraftanlegg kr. 21 329 533,45.

Under 14de september 1923 er der fremsatt kongelig prp. for Stortinget bl. a. om arbeidet ved Nore kraftanlegg fortsettes med sikte på anleggets fullførelse i 1930. Man henviser herom til st. prp. nr. 106 for 1923

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

side 36—42. Under 16de november 1923 er der fremsatt kongelig proposisjon, st. prp. nr. 120, om forandring av st. prp. nr. 106, idet foreslås, at arbeidet på Nore kraftanlegg fortsettes overensstemmende med en av Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet i skrivelse av 14de november 1923 av den plan med sikte på delvis fullførelse i 1928.

Med skrivelse av 30te november 1923 fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet har man mottatt forslag til bevilgning for kommende termin. Hovedstyret anfører følgende:

«Arbeidets stilling er følgende: Med drift som hittil vil der ved utløpet av inneværende termin av hovedtunnellens ca. 5200 m. kun gjenstå ca. 700 m. som vil kunne bli færdigsprenget våren 1925.

De i forrige budgettår påbegynte arbeider med sprengning av fordelingskammer er fortsatt og vil antagelig kunne avsluttes neste sommer.

I rørgaten og kraftstasjonstomten vil planeringsarbeidet bli ferdig i løpet av inneværende termin.

Forøvrig er utført en del planering for jernbanespetet og stasjonen på nordsiden av Opdalselven.

Arbeidsstyrken har i budgettåret gjennomsnittlig vært 323 mann.

Angående anleggsarbeidet m. v. henvises til særskilt rapport.

Som det fremgår av ovenstående, vil anlegget i løpet av inneværende budgettår bli fremmet så langt, at samtlige planeringsarbeider ialt vesentlig vil være utført. Fra sommeren 1924 vil arbeidet således komme inn i en ny fase, idet de store opbygningsarbeider må påbegynnes.

I den utredning angående Østlandets elektrisitetsforsyning som blev tilstillet departementet 4te mai i år foreslår hovedstyret at anleggets første halvpart (4 aggregater) med ledningsnett skal settes i drift januar 1928. For å få kapitalbehøvet fordelt over en lengere årrekke, men uten i vesentlig grad å avvike fra den nevnte plan for anleggets fullførelse, forutsatte hovedstyret i sitt foreløbige budgетtforslag den 26de september dette år, at man skulde ha ferdig 2 rørløpninger og 2 aggregater med 132 000 volts overføringsanlegg til Vestfossen, Tønsberg og Skien i januar 1928, og de neste 2 med overføring til Mjonesund i 1930. For terminen 1924—1925 vilde denne byggeplan kreve en bevilgning av 4,0 millioner kroner.

Senere har Hovedstyret i skrivelse av 14de november d. år, subsidiært fremsatt for-

slag om et innskrenket byggeprogram, som med opretholdelse av en nogenlunde rasjonell arbeidsdrift tar sikte på å holde pengebehøvet så lavt som mulig i de 4 første år fremover, uten at dog planen om å bringe energi på markedet i 1928 derved oppgis.

Dette innskrenkede byggeprogram forutsetter, at der til 1928 utføres en partiell utbygning av rørgate og kraftstasjon og at der monteres bare 1 rørløpning og 2 aggregater, hvorav 1 reserve, samtidig som overføringsanleggene innskrenkes til en foreløbig 66 000 volts ledning frem til Rjukanoverføringen ved Vestfossen med eventuelle nye ledningsforbindelser i Vestfold og Skienstraktene.

Ved gjennomførelse av dette byggeprogram vil Nore i 1928 med full maskinreserve kunne levere 23 000 kw.

Efterat regjeringen ved st. prp. nr. 120 for 1923 har gitt sin tilslutning til at utbygningen fortsettes på dette grunnlag, vil Hovedstyret foreslå opført som bevilgning for budgетtterminen 1924—1925 kr. 2 000 000,00. Ved inneværende termins utgang vil der være til rest av tidligere bevilgninger ca. kr. 600 000,00, således at der for kommende termin forutsettes å være disponibelt ialt ca. kr. 2 600 000,00.

Dette beløp antas å ville fordele sig på de forskjellige arbeider på følgende måte:

Bygningstekniske arbeider	
inkl. administrasjon m. v.	kr. 2 000 000,00
Turbiner m. v.	> 300 000,00
Elektrisk utstyr	> 200 000,00
Fjernledning til Vestfossen	> 100 000,00
	<hr/>
	kr. 2 600 000,00

Skulde der fattes beslutning om foreløbig å gjøre Numedalsbanen ferdig bare til Vegli således at man må bruke landeveistransport derfra til Nore for fremføring av maskiner m. v., må som nevnt i Hovedstyrets skrivelse av 14de november d. år, veien utbedres og egnede transportmidler skaffes. Hertil trenges efter det foreliggende omkring kr. 700 000,00, hvorav størsteparten eller kr. 450 000,00 trenges i kommende termin. Bevilgningsbeløpet må i tilfelle økes med denne sum.

Under henvisning til den i st. prp. 106 og 120 for 1923 givne fremstilling og under forutsetning av at den deri omhandlede plan for arbeidets fremme bifalles, oppfører departementet for neste termin overensstemmende med Hovedstyrets forslag kr. 2 000 000,00 til kraftanlegget og til påbegynnelse av ledning til Vestfossen.

Til veiarbeider opføres intet idet man er

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

enig med Hovedstyret i at Numedalsbanen bør fullføres til Rødberg. Herom henvises til avsnitt 2 nedenfor.

2. Numedalsbanen.

Til anlegget er hittil bevilget kr. 1 750 000,00. Der henvises til st. prp. nr. 108 for 1918, side 27—37, innst. S. L. VI, side 11 flg. og st. forh. side 2595—2617 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1919, hovedp. X, ekstraord. vannfallsbudgett for s. år, avsnitt III, innst. S. VI B, side 3 og st. forh. side 1067—1068 for s. år, jfr. ennvidere st. prp. nr. 1 for 1920, ekstraord. vannfallsbudgett avsnitt II og st. prp. nr. 1 for 1921, ekstraord. vannfallsbudgett side 5—6 og innst. S. VI D for 1921, side 9, st. prp. nr. 1 for 1922, ekstraord. vannfallsbudgett side 6—7 og st. prp. nr. 121 for s. år, side 18—19, innst. S. VI B og st. forh. side 2898—2944 for s. år, st. prp. nr. 1 for 1923 vedkommende Statens kraftverker og reguleringsanlegg (ekstraordinært budgett) side 3—4, innst. S. VI B og st. forh. side 2785—2808 for s. år.

Ved st. prp. nr. 69 for 1921 fremlas endelig plan for jernbaneanlegget. Planen vedtokes ved Stortingets beslutning av 20de juli 1921 overensstemmende med innstilling fra jernbanekomiteen, jfr. tillegg 2 til innst. S. XIV for s. år.

I skrivelse av 26de oktober 1923 har Hovedstyret for Statsbanene avgitt følgende forslag til bevilgning til Numedalsbanen for terminen 1924—1925:

«I henhold til det med Hovedstyrets skrivelse av 19de september 1923 avgitte forslag til budgett for terminen 1924—25 var blandt annet til Numedalsbanen opført kr. 5 600 000,00. Forutsetningen herved var at banen skulde bli trafikabel i 1926.

I anledning av at det kongelige departement i skrivelse av 2den oktober 1923 har anmodet om Hovedstyrets forslag under forutsetning av banens ferdigbygning i 1928 tillater man sig å meddele, at overingeniøren for anlegget under denne forutsetning har foreslått en bevilgning av kr. 4 000 000,00 med forutsatt arbeidsstyrke ca. 500 mann.

Man hitsetter nedenstående oppgave vedkommende bevilgningsoverslag, restoverslag m. v.

Anleggets bevilgningsoverslag pr. 30te juni 1923 er:

a. Forarbeider	kr.	450 000,00
b. Utgifter ved Hovedstyret	»	660 000,00
c. Rullende materiell	»	3 000 000,00
d. Anleggets øvrige utgifter	»	28 624 200,00

Tilsammen kr. 30 734 200,00

Ifølge restoverslaget pr. 30te juni 1923 skulde utgiftene bli:

a. Forarbeider	kr.	472 000,00
b. Utgifter ved Hovedstyret	»	660 000,00
c. Rullende materiell	»	2 100 000,00
d. Anleggets øvrige utgifter	»	27 410 000,00

Tilsammen kr. 30 642 000,00

Til anlegget er pr. 30te juni 1924 bevilget:

a. Forarbeider	kr.	472 000,00
b. Utgifter ved Hovedstyret	»	366 600,00
d. Anleggets øvrige utgifter	»	16 661 400,00

Tilsammen kr. 17 500 000,00

Til bevilgning for terminen 1924—25 finner Hovedstyret å kunne opføre under b. og d. kr. 3 500 000,00.

Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet har optatt til overveielse en endring i planen for Numedalsbanen, hvorefter denne skulde ferdigbygges til Veggli, ca. 61 km. ovenfor Kongsberg, i 1926. Videretransportene til den første utbygning av Nore kraftanlegg skulde da foregå på landeveien fra Veggli til Rødberg.

På foranledning har Hovedstyret for Statsbanene i skrivelse av 7de desember 1923 avgitt forslag til bevilgning for terminen 1924—25 under forutsetning av, at banen skal være ferdig til Veggli, alternativt Rødberg, høsten 1926. Hovedstyrets skrivelse er sålydende:

«Under forutsetning av overtagelse av kraftanleggets transporter til Veggli høsten 1926, må for kommende termin til Numedalsbanen opføres kr. 3 070 000,00.

Herved er det gått ut fra at det foreløbig antagelig vil kunne utstaa med opførelse av stasjonsbygningene på Flesberg og Ulvik samt platformkur på 5 og 6 holdplasser. Til gjengjeld må der anordnes provisorisk

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

dreieskive og lokomotivstall ved Veggli som foreløbig endestasjon.

Videre er det gått ut fra at all arbeid nedlegges på 4de og 5te avdeling (Veggli — Rødberg). I forbindelse hermed uttaler anleggets overingeniør under 29de november 1923 at «dette synes å være litet rasjonelt efterat der på denne del pr. 30te juni 1924 vil være anvendt ca. kr. 5 900 000,00 og planert ca. 25 km. eller 85% praktisk talt ferdig jernbanelinje, der isåfall vil bli liggende brakk og delvis forfalle samtidig med at ett ikke ubetydelig beløp blev anvendt til utbedring av hovedveien. anskaffelse av vogner og redskaper for Nore kraftanleggs landeveistransporter på samme strekning.»

Hovedstyret er enig heri.

Under forutsetning av at banen skulde bli trafikkabel i 1926 til Rødberg har for kommende termin tidligere vært forutsatt opført kr. 5 600 000,00, kfr. Hovedstyrets skrivelse av 26de oktober 1923.

Når det imidlertid kun gjelder å skaffe kraftanleggets transporter frem, vil det foreløpig antagelig kunne utstå med opførelse av bygninger, hvorved beløpet kan nedsettes til kr. 3 580 000,00.»

Departementet skal bemerke at det ikke antas å kunne være spørsmål om at avslutte banen ved Veggli stasjon. Det vil alene kunne være tale om at drive arbeidet ovenfor Veggli i et noget langsommere tempo for at forminske pengeutleggen i de nærmeste år. I dette øiemed at anvende et så stort beløp som ca. kr. 700 000,00 til provisoriske transportforøininger synes imidlertid ikke berettiget. Det er kraftanleggets utførelse som har foranlediget at dette baneanlegg er optatt utenfor jernbaneplanen. Det synes da naturligst at banen gjøres færdig således at anlegget får full nytte av den. Behovet for banen er størst under utførelsen av første byggetrin. Med det nu anbefalte arbeidsprogram må det forøvrig antas at kraftanlegget i årene efter den første igangsettelse stadig vil være under utvidelse og at den utsettelse av banens fullførelse som man vilde vinde derfor vilde bli av ganske kort varighet eller vilde bevirke adskillig større økning av kraftanleggets transportkostninger enn av Hovedstyret for Vassdrag- og Elektrisitetsvesenet forutsatt.

For kommende termin sees den nødvendige bevilgning at bli ømtrent like stor enten man velger det ene eller annet alternativ.

I det man forøvrig henviser til det av Hovedstyret for Statsbanene anførte, vil man derfor anbefale at arbeidet ved Numedalsbanen fremmes med sikte på, at transportene til kraftanlegget kan fremføres til Rødberg i 1926.

Overensstemmende med foran inntratte budgетtforslag opføres for kommende termin kr. 3 580 000,00.

3. Mørkfoss—Solbergfoss:

Til dette anlegg i hvis utførelse staten deltar for $\frac{1}{3}$ med Kristiania kommune, er for terminene 1916—1924 bevilget ialt kr. 18 898 500,00, jfr. st. prp. nr. 137 for 1916, innst. S. LVI for s. å. og st. forh. for s. å. side 2096, st. prp. nr. 81 for 1917 avsnitt III, side 12 ff., innst. S. VI B for s. år, side 5—6, og st. forh. for s. år side 1829—35, og det ekstraordinære vannfallbudgett for 1918 avsnitt I innst. S. VI B for s. år side 1—2, og st. forh. for s. år, side 1104, st. prp. nr. 95 for 1919, side 1—9, innst. S. VI D og st. forh. for s. år, side 2215—16, st. prp. nr. 1 for 1920, ekstraordinært vannfallsbudgett avsnitt V, innst. S. VI D og st. forh. for s. år, side 1766 fig., st. prp. nr. 1 for 1921, ekstraordinært vannfallsbudgett side 8—12, innst. S. VI D og st. forh. for s. år side 2820—40, st. prp. nr. 1 for 1922 ekstraordinært vannfallsbudgett side 7—12, innst. S. VI B og st. forh. for s. år. side 2898—2944, st. prp. nr. 1 for 1923 vedk. statens kraftverker og reguleringsanlegg (ekstraordinært budgett) s. 4—11, innst. S. VI B og st. forh. for s. år side 2785—2808.

Som det vil fremgå av budgettproposisjonen for inneværende termin, jfr. ovennevnte st. prp. nr. 1 for 1923, antas de pr. 30te juni 1923 givne bevilgninger tilstrekkelige til fullførelse av fellesanlegget. Anlegget forutsettes ferdig til å settes i drift i slutningen av 1924.

Ifølge overenskomsten mellem staten og Kristiania kommune skal hver av partene utenom fellesanlegget bekoste sin del av det maskinelle utstyr — bortset fra et reserveaggregat, som er felles.

Heri medregnet de nedenfor omhandlede bevilgninger til statens maskinutstyr.

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

Til turbiner, generatorer, transformatorer, elektrisk instrumentering, montasje av maskinelt utstyr samt diverse vedrørende det maskinelle utstyr er for terminene 1919—1924 bevilget tilsammen kr. 2 300 000,00. Pr. 30te juni 1923 var til utbetalinger på maskineri m. v. medgått kr. 1 267 866,57.

Ifølge skrivelse fra anlegget av 5te desember 1923 vil der også for neste termin tiltrenges kr. 1 000 000,00, som departementet opfører til bevilgning.

4. Kraftlevering til kommuner i Opland fylke.

Under 14de september 1923 er der fremsatt kongelig proposisjon for Stortinget, st. prp. nr. 107 for 1923, om bemyndigelse for departementet til å avslutte overenskomster om kraftlevering med Gjøvik by og herredene Østre og Vestre Toten, Eina og Kolbu samt Nord-Aurdal i Opland fylke. Kraftleveringen forutsettes å skulle skje ved hjelp av statens andel i kraften fra Mørkfoss—Solbergfoss. De foreliggende utkast til overenskomster med vedkommende kommuner forutsetter, at staten innløser Faslefoss i Begna, som er erhvervet av de nevnte kommuner i fellesskap. Ordningen forutsetter videre, at det kan bli nødvendig å foreta en mindre utbygning av Faslefoss for å skaffe Nord-Aurdal kraft.

Kraftlevering skal i tilfelle begynne 1ste oktober 1924.

Til overtagelse av Faslefoss og til påbegynnelse av overføringsledning, provisorisk utbygning m. v. foreslås i nevnte proposisjon, st. prp. nr. 107, bevilget kr. 3 100 000,00 under ekstraordinært budgett for inneværende termin.

Med skrivelse fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet av 30te november 1923 har man mottatt følgende forslag til bevilgning til heromhandlede anlegg for neste termin:

«Til overtagelse av Faslefoss samt til påbegynnelse av provisorisk utbygning av samme og av overføringsanlegg fra Minnesund til Gjøvik er der for inneværende termin foreslått bevilget kr. 3 100 000,00, jfr. st. prp. nr. 107 for 1923. Der er i denne redegjort nærmere for anleggene og de i anledning av

kraftlevering til dele av Opland m. v. opstilte kontrakter, hvorfor man hvad angår enkeltheter henviser til hvad deri er anført. Som det fremgår av proposisjonen er det statens andel av kraften fra Mørkfoss—Solbergfossanlegget som skal nyttiggjøres.

I proposisjonen har imidlertid departementet anført at det nærer avgjørende betenkeligheter ved å anbefale avsluttelse av kraftleiekontrakt med Hedmark fylke på grunnlag av den foreliggende fylkestingsbeslutning. Hovedstyret er derfor i henhold til departementets anmodning gått igang med å undersøke om der skulde kunne opnåes en annen ordning med elektrisitetsforsyningen. Dette spørsmål er under behandling og man skal komme tilbake til det så snart der foreligger et resultat.

Idet man forutsetter at de ovenfor nevnte 3,1 million kroner blir bevilget vil der for terminen 1924—1925 kreves følgende beløp:

Til fullførelse av ledningen	
Minnesund—Gjøvik innen	
1ste oktober 1924	kr. 455 000,00
Til eventuell provisorisk utbygning av Faslefoss	» 100 000,00

Tilsammen kr. 555 000,00

I det oprindelige overslag (jfr. hovedstyrets skrivelse av 24de februar 1923 til Arbeidsdepartementet) var medtatt kr. 800 000,00 til en kraftledning Mørkfoss—Nerdrum. Senere forhandlinger med Akershus elektrisitetsverk og Hovedbanen har imidlertid medført at denne utgiftspost for kraftoverføring til Mjøsdistriktene kan bortfalle, idet man ved hjelp av den ledning som det blir nødvendig å bygge av hensyn til Hovedbanen (se nedenfor) også kan overføre kraften til opland i den tid utvekslingen med Akerhus elektrisitetsverk pågår.»

Med skrivelse fra hovedstyret av 10de desember 1923 har man mottatt en del tabeller, som viser hvorledes heromhandlede kraftlevering økonomisk stiller sig for staten under forskjellige forutsetninger.

Hovedstyrets skrivelse er sålydende:

«Under henvisning til skrivelse herfra av 1ste desember 1923 tillater man sig — efter henstilling fra medlemmer av Stortingets skog- og vassdragskomite — å oversende endel tabeller som viser hvorledes kraftleveringen fra Mørkfoss til Opland stiller sig under forskjellige forutsetninger med hensyn til konsumstigningen.

Tabell I er basert på at der ingen stig-

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

ning i konsumet finner sted utover de garanterte minstekvanta, og skulde således representere det ugunstigste tilfelle som kan inntreffe.

Tabell II baserer sig på et forsyningsområde som kun omfatter Gjøvik—Totenbygdene og Nord-Aurdal. Videre er der i tabellen regnet med en gjennomsnittlig stigning i konsumet av 10 watt pr. innbygger pr. år på landet og 20 watt pr. innbygger pr. år i byen — utover de garanterte minstekvanta.

Tabell III er opstillet på samme grunnlag som tab II med undtagelse av at forsyningsområdet er tenkt også å omfatte de øvrige distrikter i Opland som direkte eller indirekte kan forsynes gjennom ledningen Minnesund—Gjøvik.

Tabell IV er basert på det samme forsyningsområde og den samme årlige konsumstigning som tabell II. Forskjellen ligger deri at konsumstigningen i tabell IV er regnet ut fra den belastning som de angjeldende kommuner hadde året 1920—21.

Inntektene er for samtlige tabeller beregnet på grunnlag av det opførte konsum og de kontraktmessig stipulerte kraftpriser.

I alternativene a) er der regnet med at Faslefoss blir utbygget provisorisk for å skaffe kraft til Nord-Aurdal.

Da der imidlertid foreligger et tilbud fra en nabokommune om å levere kraft på vilkår der skulde levne staten en nettoinntekt av kr. 15,00 pr. kw.år er alternativene b) — for sammenligningens skyld — opstillet under denne forutsetning. Tilbudet synes forøvrig i økonomisk henseende ikke å være fordelagtig for staten.

Utgiftene innbefatter 8 pct. av anleggskostningene for kraftoverføringen Minnesund—Gjøvik. (9 pct. for tabell IV's vedkommende).

Videre er der i alle tabeller regnet med 5 pct. til forrentning av kjøpesummen for Faslefoss, samt for alternativ a)'s vedkommende 9 pct. av omkostningene ved provisorisk utbygning av Faslefoss.

Som utgifter til overføring av kraften fra Mørkfoss til Minnesund er der i alle tilfelle regnet med kr. 40,00 pr. kw. pr. år. I den tid kraftutveksling med Kristiania finner sted skal der nemlig betales byen en årlig avgift av kr. 20,00 pr. overført kw. Etterat den nuværende kontrakt om kraftutveksling med Kristiania er utløpet (1ste mai 1926) må kraften til Opland overføres fra Mørkfoss til Akershus elektrisitetsverk på den ledning som staten eventuelt må bygge av hensyn til kraftleveringen til Hovedbanen, — såfremt det ikke skulde lykkes å få istand en overenskomst hvorved statens ledninger fra Mørkfoss foreløbig bortfaller. I begge disse tilfelle antar man å kunne regne med kr. 20,00 pr. kw.

pr. år for overføringen av kraften fra Mørkfoss til Akershus elektrisitetsverk.

De siste forhandlinger med Akershus elektrisitetsverk har åpnet adgang til å betale verket kr. 20,00 pr. kw. pr. år for dets medvirkning til overføring av statens kraft til Minnesund, istedetfor de rettigheter over en kraftledning fra Mørkfoss til Nerdrum som det oprindelig var tale om. En sådan ordning med kontant avgift foretrekkes av Akershus elektrisitetsverk og byr og å på fordele for staten derved at man blir stående mer fritt med hensyn til spørsmålet om kraftledninger fra Mørkfoss. I økonomisk henseende kan ordningen komme til å bli fordelaktig for staten, særlig hvis kraftutvekslingen blir kortvarig og hvis den kraftmengde som skal overføres blir vesentlig mindre enn oprindelig forutsatt f. eks. ved at kraftlevering til Hedemark bortfaller.

Som fremholdt i tidligere skrivelser kan der ikke tillegges tabeller av denne art nogen større vekt ved avgjørelsen av den sak det her gjelder.

Tabellene har kun til hensikt å vise hvilken innflydelse konsumet har på overføringens økonomi.

Hvilken konsumstigning man bør regne med kan man likesållit nu som før uttale noget bestemt om.

Man vil imidlertid påpeke at der i tabellene ikke er tatt hensyn til mulig kraftlevering til Raufoss patronfabrikk.

Det må ansees sandsynlig at forbruket kan bli større enn ventet. Det har nemlig vist sig at konsumet — tiltrods for de dårlige tider — er øket meget sterkt i løpet av de siste par år ved verker som har kunnet disponere over tilstrekkelig kraft. Man kan således nevne at Rånåsfoss kraftstasjon for tiden er fullbelastet og at Kristianas kraftforbruk i høst har overskredet 46 000 kw., hvilket er adskillig mer enn man regnet med for et par år siden.

På den annen side representerer, som tidligere påpekt, tabell I det ugunstigste tilfelle som kan inntreffe, og er således et mål for den risiko staten løper ved å innlate sig på kraftlevering til Opland.

Man mener at denne risiko ikke er så stor i forhold til det som kan opnåes, at opgaven av denne grunn ikke skulde kunne gjennomføres.

De i skrivelsen påberopte tabeller tillater man sig å vedlegge.

Departementet skal bemerke: Som det fremgår av Hovedstyrets foran inntatte budgетtforslag er det tidligere i overslaget for kraftleveranse til Opland medtatte beløp kr. 800 000,00 til ledning langs Øieren fra

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

Mørkfoss til Nerdrum nu sløifet, idet utgiftene ved denne ledning i første rekke antas å vedkomme leveringen av kraft fra Mørkfoss—Solbergfoss til drift av Hovedbanen jfr. avsnitt 5 nedenfor.

I overslaget for kraftoverføringen er medtatt et beløp på kr. 400 000,00 til provisorisk utbygning av Faslefoss for å skaffe den til Nord-Aurdal betingede kraft.

Som det vil sees av St. prp. nr. 107 for 1923, jfr. side 34, er der imidlertid under overveielse andre utveier for å skaffe Nord-Aurdal den nødvendige kraft. Man antar derfor, at der ikke bør opføres noget beløp til provisorisk utbygning av Faslefoss i forslaget til bevilgning til heromhandlede anlegg for næste termin.

Det i St. prp. nr. 107 for 1923 opførte beløp, kr. 3 100 000,00, var forutsatt bevilget for terminen 1923—24. Imidlertid er budgettet for inneværende termin nu endelig opgjort hvorfor bevilgningen til heromhandlede anlegg må bli å opføre på budgettet for næste termin.

Departementet opfører derfor på nærværende forslag det i St. prp. nr. 107 for 1923 medtatte beløp, kr. 3 100 000,00 samt det av Hovedstyret for næste termin foreslåtte beløp kr. 555 000,00 — med fradrag av det til provisorisk utbygning av Faslefoss beregnede beløp kr. 400 000,00, idet man forutsetter at der i tilfelle vil være adgang til forskuddsvis å utrede de utgifter, som vil påløpe i inneværende termin til arbeider, som er nødvendige for at kraftleveringen kan begynne 1ste oktober 1924.

Med en mindre avrunding opfører man således kr. 3 250 000,00 for kommende termin.

Det bemerkes at der til anlegget pr. 1ste januar 1924 var utbetalt ca. kr. 450 000,00. Ved kontrakter er yderligere bundet ca. kr. 350 000,00.

5. Kraftlevering til Hovedbanen.

I skrivelse av 3dje april 1923 har Hovedbanens direksjon avgitt forslag om å innføre elektrisk drift på strekningen Kristiania—Lillestrøm for å forenkle denne banes transportevne. Omkostningene ved elektriseringen er beregnet til ca. 7 mill. kroner.

Ved kgl. resol. av 31te august 1923 er

Hovedbanens direksjon bemyndiget til å opta fornødent lån til planens gjennomførelse.

Som kraftkilde for jernbanen kan der være spørsmål om Hakavik kraftanlegg, Akershus elektrisitetsverks anlegg i Rånåsfoss og statens andel av Mørkfoss—Solbergfoss. Etter nærmere forhandlinger med jernbanens vedkommende og Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet er man blitt stående ved å anvende kraft fra sistnevnte anlegg.

Der har været ført forhandlinger mellem Hovedbanens direksjon og Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet om betingelsene for en eventuell kraftlevering fra Mørkfoss—Solbergfoss.

Med skrivelse fra Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet av 30te november 1923 har man mottatt et kontraktutkast som forhandlerne er enig om. Hovedstyrets skrivelse er sålydende:

«Under henvisning til ærede departements skrivelse av 8de september 1923 meddeles at der har vært ført forhandlinger med direksjonen for Norsk Hovedjernbane om kraftlevering fra Mørkfoss til banen.

De opnevnte forhandlere er blitt enige om vedlagte kontraktutkast som fra Hovedstyrets side er behandlet og godkjent i møte den 30te november 1923.

Som det vil ses av kontrakten forutsetter denne at der bygges en kraftledning fra Mørkfoss til Lillestrøm, der er kalkuleret til kr. 1 350 000,00.

Hovedbanens forhandlere har imidlertid tatt forbehold om at kraften skal kunne kreves levert på et annet sted enn Lillestrøm om et annet strømsystem for banen enn det hittil forutsatte skulde komme til anvendelse.

Som forholdene idag ligger an må man dog regne med, at den nevnte ledning må bygges, og man har derfor tillatt sig å føre op på budgettforslaget for terminen 1924—25 det nødvendige beløp til påbegynnelse av ledningen til Lillestrøm.

Ifølge avtale med Hovedbanen skal nærværende Hovedstyre ta op spørsmålet om tilveiebringelse av reservekraft for banen og må i den anledning innlede underhandlinger med andre verker i distriktet.

Man skal herunder selvfølgelig ha øinene oppe for muligheten av å tilføre Hovedbanen kraft på annen måte enn ved bygning av den foran omhandlede ledning — uten at banen derved bortfaller som konsument for Mørkfossanlegget.

Man vil dog ikke undlate å bemerke at

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

det er lite rimelig at man skal kunne få avsatt den kraft som fra høsten 1924 blir disponibel i Mørkfoss ca. 13 800 kw., uten å behøve å bygge ledninger fra anlegget.

Man vil likeledes gjøre oppmerksom på at den nevnte ledning til Lillestrøm også er forutsatt benyttet for overføring av kraft til Opland.

Man imøteser det ærede departements bemyndigelse til å avslutte kontrakt med Hovedbanen om kraftlevering på det ovenfor anførte grunnlag.

Det påberopte utkast til kontrakt tillater man sig å vedlegge.

Kraftleveringen skal kunne begynne 1ste januar 1926. Betalingen for kraften er fastsatt i kontraktens § 7. Jernbanen skal erlegge en avgift av 2 øre pr. kw. og $4\frac{1}{4}$ kroner pr. kw.-kvartal, beregnet efter største belastning over 5 min. målt som trefase høispendt strøm i omformerstasjonen i Lillestrøm. Av hensyn til kraftleveringen er der forutsatt bygget en ledning fra Mørkfoss til Lillestrøm, beregnet til et kostende av kr. 1 350 000,00.

Hovedstyrets budgетtforslag vedkommende heromhandlede anlegg for neste termin er sålydende:

«Forhandlingene om kraftlevering til Hovedbanen har som nevnt i de innledende bemerkninger til budgетt vedkommende drift av statens kraftverker og reguleringsanlegg ført til enighet. Efter det nu foreliggende er det tanken at strømleveringen skal begynne 1ste januar 1926.

Dette nødvendiggjør bygning av en ledning fra Mørkfoss til Lillestrøm med anslått kapitalutlegg på kr. 1 350 000,00. Herav antar man at der for terminen 1924—25 kreves en bevilgning på kr. 1 050 000,00 hvilket beløp derfor foreslåes opført.

For at ledningen skal kunne bli ferdig til ovennevnte tidspunkt må arbeidet hermed påbegynnes våren 1924. Det vil derfor være nødvendig å kunne disponere ca. kr. 50 000,00 i inneværende termin til stikning m. v. De nevnte kr. 50 000,00 inngår i det for kommende termin foreslåtte beløp.»

Departementet skal bemerke, at den kraftmengde som staten får til disposisjon fra Mørkfoss—Solbergfoss fra høsten 1924, nemlig ca. 13 800 kw. i kraftstasjonen, er forutsatt bl. a. å skulle anvendes til elektrisering av

jernbaner. Den påtenkte levering av kraft fra nevnte anlegg antas å være den rimeligste løsning av kraftspørsmålet for Hovedbanen.

Hakavikanlegget antas med tiden at ville bli helt beslaglagt av vestbanenettet. Bygning av ledning fra Asker om Kristiania til Hovedbanen vil falde kostbart og ledningen vil om få år kun få betydning som reserve. Man har derfor seet bort fra dette alternativ, som også vilde kreve øket maskininstallasjon i kraftanlegget.

Departementet vil anbefale, at der på nærværende budgетt opføres det fornødne beløp til påbegynnelse av de arbeider, som er nødvendige av hensyn til omhandlede kraftlevering.

Den projekteerte ledning fra Mørkfoss til Lillestrøm vil også få betydning for den påtenkte kraftlevering til deler av Opland fylke, jfr. avsnitt 4 foran.

Det er mulig, at der ved overenskomst med andre elektrisitetsverker kan treffes en ordning således at bygning av ledningen Mørkfoss—Lillestrøm kan utstå nogen tid. Forhandlinger herom pågår. Arbeidet på ledningen vil ikke bli påbegyndt nten at det er nødvendig for kraftleveringen fra Mørkfoss.

Som det vil sees uttaler imidlertid Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet i den foran inntatte skrivelse av 30te november 1923, at det er lite sannsynlig, at man kan få avsatt statens kraft fra Mørkfoss uten å bygge ledninger fra anlegget. Departementet opfører således overensstemmende med Hovedstyrets forslag kr. 1 050 000,00 til bevilgning for kommende termin, idet man forutsetter at der vil være adgang til, hvis anlegg av omhandlede ledning besluttet, å anvende de fornødne beløp til arbeider som må påbegynnes i inneværende termin.

Man tillater sig således å

innstille:

At der på budgетtforslaget for terminen 1924—25 under ekstraordinært budgетt, til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg opføres inntekter og utgifter overensstemmende med et fremlagt utkast.

Om bevilgning til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg for terminen 1924—1925.

Utkast

til beslutning om bevilgning under det ekstraordinære statsbudgett til utførelse av statens kraftverker og reguleringsanlegg.

I.

Utgift.

For terminen 1924—25 bevilges:

1. Til Nore kraftanlegg	kr. 2 000 000,00
2. » Numedalsbanen	» 3 580 000,00
3. » Mørkfoss—Solbergfoss	» 1 000 000,00
4. » Kraftlevering til kommuner i Opland fylke.	» 3 250 000,00
5. » Kraftlevering til Hovedbanen	» 1 050 000,00

Tilsammen kr. 10 880 000,00

II.

Inntekt.

Til dekning av postene 1—5 ovenfor bevilges til inntekt av statslånemidler kr. 10 880 000,00.